

Schriftverklaringen - 24 delen

Exodus – Deuteronomium

door

H. F. KOHLBRUGGE

In leven predikant bij

de Nederlands-Gereformeerde Gemeente te Elberfeld

Index op volgorde van de Bijbel

Enige bijzonderheden omtrent de uittocht der kinderen Israëls uit Egypte en hun reis door de woestijn.

1. Het Paaslam. Exodus 12:1

2. De wolk- en vuurkolom. Exodus 14:19

3. Murmureringen van de kinderen Israëls in de woestijn; bittere water, Manna, en water uit de Rots. Exodus 15 en 16 enz.

4. Wat de Heere door zijn knecht Mozes tot het murmurerende volk in de woestijn sprak. Leerrede Exodus 19:3 – 6.

5. Murmureringen van de kinderen Israëls in de woestijn; bittere water, Manna, en water uit de Rots. Exodus 15 en 16 enz.

6. Wat de Heere aan Zijn murmurerend volk wilde leren door het ambtsgewaad van de hogepriester. Exodus 28: 31- 35.

7. Wat de Heere aan zijn murmurerend volk wilde leren door de inzetting van het Loofhuttenfeest. Leviticus 23: 33-36 en 39-44

8. Wat de Heere aan zijn murmurerend volk wilde leren door de instelling van de wet der rode koe. Numeri 19, 1-13.

9. Wat de Heere aan zijn murmurerend volk wilde leren door de oprichting van de koperen slang. Numeri 21: 1 – 9.

10. Wat de Heere aan het murmurerend volk liet aanzeggen door zijn knecht Mozes toen zij Kanaän zouden binnentrekken. Deuteronomium 8:1

11. ... En gij zult gedenken aan al de weg, die u de Heere, uw God deze veertig jaren in de woestijn geleid heeft, enz. Leerrede Deuteronomium 8: 1-3

Enige bijzonderheden omtrent de uittocht der kinderen Israëls uit Egypte en hun reis door de woestijn

1. Het Paaslam

Toen, na de opstanding van de Heere Jezus, de vrouwen de tijding van deze heugelijke gebeurtenis, haar door de mond der engelen meegedeeld, aan de apostelen moesten verkondigen, hadden zij geen andere Bijbel dan het zogenaamde "Oude Testament". De Apostelen Paulus, Petrus, Johannes, en in het algemeen al de eerste christenen, hadden ook geen andere Bijbel dan het "Oude Testament", om de doodeenvoudige reden, dat het "Nieuwe" nog niet bestond. Van dit Oude Testament, dat voor de apostelen een lamp voor hun voet, een licht op hun pad was, - ja, dat zij gehandhaafd hebben, als het eeuwig blijvend Woord des Heeren, tegenover alle machten der duisternis, - durven heden ten dage vele christenen beweren: 'er staat eigenlijk niet veel in, men kan weinig stichtelijks in vinden'.

Ik geloof niet dat er onder u velen zullen zijn, die zulk een jammerlijke dwaling delen. Ik wil er u echter opmerkzaam op maken, en u, door u op het eenvoudige feit te wijzen, dat het Nieuwe Testament ten tijde der Apostelen nog niet bestond, een wapen in de hand geven tegenover de tegenstanders. In de geestelijke strijd gaat het echter om nog geheel iets anders, en wel hierom: of men werkelijk zijn zelfgemaakt, ingebeeld leven des geestes, dat men meent in eigen hand te hebben, verloren heeft, en waar men het eeuwige, onvergankelijke, waarachtige Leven terug heeft gevonden. Dit leven is alleen te zoeken en te vinden in het gehele Woord Gods. Want vindt men bijvoorbeeld in de aanvang van Genesis niet aanstonds de grondoorzaak van ons diep verderf, van de schrikkelijke dood waarin wij van nature liggen, aangewezen? en vinden wij daar ook niet van den beginne af het heerlijk Evangelie, als de Heere tot de slang zegt: "Ik zal vijandschap zetten tussen u en tussen deze vrouw, tussen uw zaad en tussen haar Zaad; Datzelve zal u de kop vermorzelen, maar gij zult Het de verzenen vermorzelen", Gen. 3: 5.

Ik wens zo graag, lezers, u het een en ander mee te delen, omtrent de kracht, die in de opstanding van de Heere Jezus gelegen is, en er u op te wijzen, hoe die kracht zich openbaart in degenen die Hem toebehoren. In de nieuwe schepping komt alles van Boven. Van nature is de mens geheel dood in zonden en misdaden, en niemand denkt uit zichzelf aan dood, aan opstanding, aan Gods toorn en aan het eeuwige oordeel. Maar of wij Gods toorn al vergeten en de gedachte aan het jongste gericht op zij zetten, nochtans deze toorn is aanwezig en rolt, als de donder door de wolken. Maar daarboven geldt ook eeuwige barmhartigheid, besloten in de eeuwige vrederaad; van Boven klinkt ook het eeuwige, zoete en zalige Evangelie in verslagen en verbrijzelde harten. Onze Heere Jezus Christus is geenszins in de wereld gekomen om de genade Gods te verkleinen, maar wel, om het verbond, dat God tevoren met Israël had gesloten uit te breiden door de gehele wereld. Van Boven is ook de wet des Heeren, als een tuchtmeester tot Christus. Met het woord van eeuwige genade en ontferming komt de Heere tegenover de veroordelende eis der wet. Ja, de Heere zelf gebiedt eeuwig leven, eeuwige gerechtigheid, waar het "doe dat" der wet ons veroordeelt en verdoemt, en dat doet Hij opdat wij het geestelijk leven, dat wij van nature menen te bezitten, maar dat niets is dan louter schijn, ver van ons zouden werpen, en alleen heil zouden zoeken en vinden in dat eeuwige Leven, dat God geeft om niet, alleen uit vrije genade.

De Heere had met Abraham een eeuwig verbond gesloten, en zag in Egypte zijn volk in de harde dienstbaarheid van Farao. Farao wilde het volk Israëls in zijn macht houden en geheel en al vernietigen, maar de Heere wilde dat zelfde volk verlossen. Geen macht ter wereld kon dit volk bevrijden van het juk der dienstbaarheid. Het volk had niets anders verdiend, dan wat de Egyptenaars ook verdienden, namelijk dood en verdoemenis, en met Egypte lag het onder het oordeel van vloek en duisternis. Maar omdat de Heere besloten had het volk te verlossen, en dit in Zijn raadsbesluit met een eed had bekrachtigd, zou het uit Egypte verlost worden. En als God Zijn raad ten uitvoer legt en Zijn verbond verheerlijken wil, dan kan zonde noch dood, duivel noch wereld dit verhinderen, en dan kan het alles niet zó verward, niet zó verdorven zijn, of Hij weet uitkomst te geven. Dat doet Hij alleen uit vrije genade. Zo lezen wij Ex. 12: 1: “De Heere had tot Mozes en tot Aäron gesproken.” *Tot Mozes*, want de wet, waarvan Mozes een beeld is, heeft recht bevelen uit te delen; *en tot Aäron*; Aäron, dat is een beeld van het Evangelie, waardoor alleen alles tot stand kan komen; *in Egypteland*, dat is, in het land der duisternissen en schaduwen van de dood, maar juist dáár moet de kracht van Jezus’ bloed verheerlijkt worden.

Weet u, wanneer het rechte Jubeljaar, het jaar der genade over ons aanbreekt? Als wij door Gods uitgestrekte arm en sterke hand uit het Egypte der zonden, en der dode werken der wet worden uitgeleid, dan breekt eerst het rechte leven voor ons aan! Ik bedoel niet dat leven, dat wij van onze ouders ontvangen hebben, maar het leven, het waarachtige leven uit God. Het waarachtige leven uit God bestaat echter daarin, dat, waar wij midden in de dood liggen, Hij Zich aan onze zielen openbaart ons te eten geeft van Zijn dierbaar Lam. Waar een arme zondaar om en om in de dood ligt en van God genade ontvangt, om zich dat Lam toe te eigenen, daar breekt eerst recht de liefelijke lente aan! Ja, daar begint alles te groeien en te bloeien, en de liefelijkste bloemen ontspruiten uit de hardste en onvruchtbaarste bodem.

Aan de gehele gemeente Gods, aan Zijn gehele volk, groot of klein, geeft God het bevel een lam te nemen, en dat is een genadig bevel, dat de Heere geeft! Want daardoor roept de Heere ons toe: ‘O, arm, voortgejaagd en voortgezweept mens! Uw bevlekt geweten, de duivel, de dood u in de engte te drijven met het "doe dat" der wet, dat u toch nooit en nimmer zo kunt volbrengen, - omdat u in Adam gevallen bent, - als het volbracht moet zijn! Ik roep u echter luide toe: zoek niet langer door de wet, door uw eigen doen en laten rechtvaardig te worden voor Mij; sta af van al dat vergeefs en dood werk, Ik heb hier een ander gebod: het gebod van het eeuwig leven! Dat geldt u allen, o Mijn arme, zwakke schapen!’

En aldus luidt dit bevel: “***Spreekt tot de ganse vergadering van Israël, zeggende: aan de tiende dezer maand neme een iegelijk een lam, naar de huizen der vaders, een lam voor een huis.***” Dat wil zeggen, ieder huisvader, die vrouw, kinderen en dienstboden heeft, die neme een lam. Waar nu echter geen huisvader meer is, maar alleen een weduwe, daar neme die, als hoofd des huizes, eveneens een lam. Deze instelling, dat men een lam moest nemen, was een vrij genadegeschenk des Heeren, en beduidde hetzelfde, wat wij Joh. 3: 16 lezen: “Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.”

Ieder huisvader had dus een lam te nemen. Waarom? Haast kwam de nacht, de vreselijke nacht, waarin de slaande engel door het land zou trekken en alle eerstgeborenen zou verslaan. God de Heere Zelf heeft echter ook een eerstgeboren Zoon, een dierbare Heere Jezus Christus, - hooggelooft in eeuwigheid, - en Die wil de

Vader, als Zijn heilig en geliefd Kind, hoog geëerd en geloofd hebben in deze wereld. Hem moet alle ziel aanbidden, Hem moet alle knie gebogen zijn! Alleen zij zullen behouden worden, die Hem als hun Koning huldigen en aanbidden; dát is de grondwet in het Koninkrijk der hemelen!

Maar dat wil de wereld niet, zij wil Hem als Koning niet huldigen, maar spreekt het luid met woord en daad uit: wij willen niet dat deze koning over ons zij! Wie is de Heere, dat wij Hem geloven zouden! Wat Hij echter is, wat Hij vermag, dat heeft Hij genoegzaam aan Farao en diens ganse heir getoond, en dat toont Hij nog, en nooit zal Hij ophouden het te openbaren door Zijn schrikkelijke oordelen en wegen, dat Hij alleen God is in de hemel en op aarde, en dat Hij de goddelozen verdelgt en hun wegen omkeert. Des Heeren Eerstgeborene moet geëerd en gehuldigd worden, en waar de volkeren Hem verwerpen, zullen zij allen overhoop geworpen worden en ten verderve gaan. Ja, pestilentie, dood, de toorn Gods zitten de mens voortdurend op de hielen, en dreigen hem te vernietigen, maar wie denkt daaraan? Daar bekommert de huisvader zich weinig om, als hij maar het dagelijks brood heeft voor zichzelf en de zijnen, als de zaken maar goed gaan. En als hij eer in oogst voor zichzelf en de zijnen, dan denkt hij ook met de rijke man uit de gelijkenis: *Ziel! gij hebt vele goederen, die opgelegd zijn voor vele jaren, neem rust, eet, drink, wees vrolijk!* Lukas 12: 19. Maar o! hoe dicht zit de dood vaak zulk een op de hielen, en wat baat dan geld en goed, ruime winstgevende arbeid, gezondheid, macht, schoonheid, eer? Als een damp is het dan alles vervlogen, wat de ziel vervult en voortjaagt! Dat moet de hoofdvraag blijven van iedereen: *of men waarachtig Jezus Christus, het lieve Lam Gods, tot zijn Deel heeft.* Want dat is 's Heeren eeuwiggeldende rijkswet, dat Zijn allerheiligste wil: dat Zijn eeuwige barmhartigheid en wonderbare genade niet versmaad worde, tot hun eigen verderf en ondergang. Daarom is het wat elke huisvader, elke huismoeder ver boven al het andere vervullen en bekommeren moet: of zij waarachtig het Lam Gods in hun huis hebben of niet. Hier geldt de gulden regel: *het Woord van Christus wone rijkelijk in u in alle wijsheid.* Col. 3: 16a.

Ja, lezer, Jezus moet de eerste zijn in uw huizen, Hem komt de stoel der eer toe. Van de vroegste jeugd aan, moeten de kinderen leren Hem te eerbiedigen en te gehoorzamen. Al verzetten vele kinderen zich daar tegen in hoogmoed en verachting, toch heeft ieder huisvader, toch heeft iedere huismoeder het, tot hun eigen en hun kinderen tijdelijke en eeuwige vrede, in hun huis te handhaven: *Jezus de eerste!* En Zijn Woord zal gelden tegen alles in. Wie dat Lam in huis heeft, wie daarop al zijn hoop vestigt, daarop al zijn en hun zonden legt, die alleen is rijk en gezegend, die is in de beste brandassurantie en levensverzekering. Alles heeft hij in zijn huis, als hij dat Lam maar heeft, dat dierbare Lam Gods, dat de zonden van de wereld draagt. Dat Lam Gods, dat de zonden van de wereld draagt. Dat Lam moest de huisvader in Israël nemen, hoewel de duivel hem wilde wijs maken: dat lam is niet voor u!

En dat geldt nog; want, op grond van wat de Heere heeft gezegd in de ceremoniën der wet, zowel als in het Evangelie, mag nog iedere huisvader, iedere huismoeder, die het bang om 't hart is, spreken: "Wijk van mij en vaar ter hel, duivel met al uw beschuldigingen! God de Heere zelf heeft tot mij, huisvader, tot mij, huismoeder gezegd: dat ik voor het oog van al mijn huisgenoten het lam nemen en spreken moet: Gij dierbaar Lam van God, U alleen moet op de troon zitten".

Ieder huisvader moet dus een lam nemen. Dat moest hij doen op de tiende dag. Heden, heden, daar u het zoete Evangelie van de volzalige God, het allerheiligst lijden en sterven van Jezus Christus gepredikt wordt, is het de welaangename tijd, is het de dag der zaligheid voor u allen, die Jezus Christus voor de ogen gepredikt wordt, als onder

u gekruisigd zijnde. In dit bevel des Heeren, dat de kinderen Israëls het lam nemen moesten op de tiende dag der maand Nisan, lag tevens een profetie opgesloten daarvan, dat de gehele gemeente der kinderen Israëls eenmaal, in de volheid der tijden, het Lam Gods zouden nemen en als hun Koning zouden huldigen. Deze profetie is vervuld, toen onze Heere, van de Olijfberg komende, Zijn intocht hield in Jeruzalem. Deze profetie wordt nog altijd vervuld, waar Christus door het woord der prediking intrekt in het hart der Zijnen. En o ziel, neem Hem toch aan, waar Hij zó tot u komt. Ja, u hebt niets dan zonde, u bent een kind des doods, om en om verloren, vervloekt, verdoemd! Maar, dat kan de Heere niet verhinderen tot u te komen en u Zijn dierbaar Lam ten geschenk te geven! Ik vraag er niet naar, of u zondig, of u onrein zijt, de genade is verschenen aan Joden en heidenen, en daarom, blijf toch niet van ver staan, waar de heerlijke bazuin des Evangelies, de blijde boodschap van Gods vrije genade klinkt. Dat dierbare Lam wil uw zonde, wil uw vloek van u op Zich laden; wil uw zonden van uw ganse huis dragen. Zie dat Lam Gods voor uw ogen staan, en zeg vrijmoedig, ook waar alle duivelen uw mond zoeken te sluiten: 'O dierbaar Lam, ik ben verloren, ik ben van de dood, de duivel gaat rondom mij als een brullende leeuw, Gods oordelen breken van alle zijden los, maar, tegen dat alles o dierbaar Lam, neem ik U en de worgengel gaat aan mijn huis voorbij.'

Lieve kinderen, die misschien deze woorden leest, o vrees toch niet, wat u ook mag overkomen, maar houdt u vast aan dit schijnbaar zo kleine Lam. Ziet u niet graag in de weide zo'n klein wit, onschuldig lam? Zulk een lam bijt niet, het stoot niet, daar kun je mee spelen en sollen naar je zin; en je tooit het zo graag op met allerlei linten en versierselen, zoals de vrouwen ook de dode Heere Christus wilden balsemen met hun zalven en specerijen. O, waar dit Lam is, daar neemt de helhond de vlucht, want dit schijnbaar zwakke Lam heeft nochtans wonderbare kracht, waarvoor de duivel zijn biezen pakt en wegloopt, want voor Jezus' bloed sidderen alle geesten uit de afgrond. De hele hel zou eer uit elkaar spatten, dan dat zij het zou wagen in te trekken in een huis, waarvan de deurposten en bovendorpels met het bloed van het Lam bestreken zijn! Daarom dit Lam in uw huizen, en u bent veilig en goed geborgen.

Was nu een huishouding te klein, om het lam geheel te nuttigen, dan moesten zij met hun naburen samen een lam nemen, zoals wij Exodus 12: 4 lezen: *Maar indien een huis te klein is voor een lam, zo neme hij het en zijn nabuur, de naaste aan zijn huis, naar het getal der zielen, iedereen naar dat hij eten kan. u zult de rekening maken naar het lam.* Van dat lam mocht niets overschieten, het moest geheel genoten en opgegeten worden; het gehele lam moest het zijn, met alles wat het beduidt en bevat. Aan dat lam is niets gedeeld, niets half, hier is geen halfheid. Hier is het niet: half zonde, half gerechtigheid; niet: half vroom, half goddeloos. Nee! Jezus is geen halve Jezus, maar een volkomen Verlosser en Zaligmaker. En daarom moest ook het gehele lam bij de paasmaaltijd gegeten en verteerd worden. En, dat de kinderen Israëls, als hun eigen huishouding te klein was, om het gehele lam te verteren, hun naburen, wier huisgezin ook niet talrijk genoeg was, om voor zichzelf een lam te nemen, moesten nodigen tot de paasmaaltijd, beduidt dit: als de nood aan de man is, als de worgengel door de stad trekt, denk dan niet alleen aan uw eigen veiligheid, maar denk ook aan uw naaste. Want hoewel de mens van nature geneigd is God en zijn naaste te haten, zo zullen wij toch als wij in dezelfde nood verkeren als hij, en een zeker toevluchtsoord weten, onze naaste zoeken in veiligheid te brengen, en dit is ook niet meer dan onze schuldige plicht. En al leefden wij tot op heden met hem in twist en tweedracht, zo zullen wij nochtans in de ure van gevaar zeggen: 'O mijn naaste, laat ons in de gemeenschappelijke nood, die ons dreigt, toch de duivel al onze duivelarijen voor de

voeten werpen; u bent van de dood, ik ben van de dood, maar: *alzo lief heeft ons dit Lam gehad!* Om de wil van dit Lam, laat ons elkaar de hand reiken en samen eten, wat ons alleen behouden kan.'

Wij lezen verder: 5: ***Gij zult een volkomen lam nemen.*** Aan het lam, dat de Israëlitische huisvader moest nemen, mocht geen gebrek zijn; het mocht niet kreupel, niet schurftig, niet blind zijn. Een volkomen lam, een volkomen offer moest de Heere God hebben. Daarom zingen wij ook met Luther:

Die zonder zonde was geboren

Droeg voor ons des Heeren toorn.

Klem u aan Christus vast in de nood van uw ziel. Op Hem lag uw zonde, maar op en van zichzelf heeft Hij nooit zonde gehad, noch gekend. O, vrees toch niet uw hand op Zijn hoofd te leggen, Hij is een volkomen Heiland, een volkomen Zaligmaker; een volkomen werk heeft Hij gewerkt, geen gebrek kleeft daaraan. Hij heeft van alle eeuwigheid de wil Gods volkomen vervuld; de gerechtigheid die Hij aangebracht heeft was gans volkomen en aan de wet Gods in alle stukken gelijkmatig. Daarom is die gerechtigheid, die voor God geldt, omdat zij de enige is, die voor Gods gericht kan bestaan. *Daarom kan Hij ook volkomen zalig maken degenen, die door Hem tot God gaan,* Hebr. 7: 26 *Hij heeft met één offerande in eeuwigheid volmaakt degenen, die geheiligd worden,* Hebr. 10: 14. En 2 Cor. 5: 21 lezen wij: *Dien, die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt.* Zonder gebrek zonder vlek of rimpel moest Hij, moest onze dierbare Heiland Jezus Christus zijn, opdat Hij al onze gebreken, al onze krankheden, al onze ellende op Zich zou kunnen laden, en God heeft Hem tot zonde gemaakt, opdat wij zouden zijn gerechtigheid Gods in Hem.

Een mannelijk lam moest het zijn, "een mannetje" zo lezen wij in vers 5. Waarom bestemde de Heere dit zó? In Christus is er immers nóch man, nóch vrouw, maar zijn ze allen één in Hem?

Ja, geliefden, maar werp nu eens een blik op de vier en veertig duizend, die op de berg Sion staan. In hun midden staat een Lam als geslacht; dat Lam is alleen de Man, de honderd vier en veertig duizend zijn Zijn waarachtige gemeente, die in Gods Woord genoemd wordt, *de bruid, de vrouw des Lams.* Het Lam is het Hoofd der gemeente, de honderd vier en veertig duizend zijn de leden van het lichaam. Zó, als de Man, als het Hoofd van zijn duurgekochte gemeente, komt Hij nog telkens, om haar, zijn Sulamith, te verlossen uit de macht der helse slang. Een jaar oud moest het Paaslam zijn. Een volkomen ouderdom moest het hebben, geheel volwassen moest het zijn, opdat ieder der Zijnen, hetzij zuigeling, kind, jongeling of grijsaard, in dat Lam zó zouden zijn, als het de Heere welbehagelijk is.

Wij lezen verder vers 5, *van de schapen of van de geitenbokken zult u het nemen, het moest geen buitenlands lam, geen geitenbokje van een vreemd ras zijn.* Geiten of bokken zijn onreine dieren, gelijk ook wij allen van nature onrein en diep bedorven zijn. Dat men voor het Paaslam ook een geitenbokje mocht nemen, herinnert dus aan de woorden van de Apostel. Hebr. 2: 14. "Overmits dan de kinderen des vleses en bloeds deelachtig zijn, zo is Hij ook desgelijks derzelven deelachtig geworden, opdat Hij door de dood zou teniet doen degene, die het geweld van de dood had, dat is de duivel; en verlossen zou al degenen, die met vrees van de dood, door al hun leven der dienstbaarheid onderworpen waren."

Hij, die ons het eeuwige leven verwierf, is alzo een Lam van onze kudde willen worden, een Lam onder de lammeren, een Geitenbokje onder de geitenbokjes, een Zoon Davids, een Zoon van Abraham, een Zoon van Thamar, een Zoon van Ruth, een Zoon van Bathseba, van haar, die Uria's huisvrouw geweest was. Ja, zó'n Zoon is Hij

geworden! Hij, die de hemel der hemelen niet kon bevatten, Hij, die geen zonde kende en in wie geen zonde was, wilde ons diep bedorven en ellendig vlees aannemen. O, welk een Jezus, welk een Heiland en Verlosser is Hij! De Heere uit de hemel is ons ellendig vlees en bloed deelachtig geworden, opdat Hij zó alles zou lijden en smaken wat wij lijden en smaken moeten in dit jammerdal. En opdat Hij in Zijn eigen lichaam zou dragen al de lasten, waaronder wij zonder Hem gedurig moeten bezwijken; ja, zó heeft Hij alles gedragen en op Zich willen laden, Hij, de overste Leidsman en Voleindiger des geloofs.

Ach, mijn lezers, de engelen kunnen de diepte van onze verlorenheid niet peilen, niet doorgronden. Ook een engel kent de hitte der verzoeking niet, zoals de Heere die in de woestijn ondervond, een engel weet niets van zonde, niets van de toorn Gods! Daarom, aanmerkt de Hogepriester en Apostel van onze belijdenis, Christus Jezus, en zinkt voor Hem in het stof neer, o al gij einden der aarde! Want Hij, dat dierbare Lam Gods, heeft onze natuur, de natuur, die gezondigd had, aangenomen, en zo is Hij geworden onze grote Hogepriester, die niet zo iemand is, die geen medelijden kan hebben met onze zwakheden, maar die in alle dingen gelijk als wij verzocht is geweest, uitgenomen de zonde.

Vers 6 lezen wij: ***en gij zult het in bewaring hebben tot de veertiende dag dezer maand.*** Vier dagen lang moesten zij het paaslam in bewaring hebben. Want o lezers, dat begrijpen wij niet zo ineens, die volheid zien wij niet met een blik, maar stap voor stap leren wij het, wat wij aan onze Christus hebben. En als wij waarlijk persoonlijk met dat Lam op Golgotha gekomen zijn, als met onze enige gerechtigheid, dan moeten wij het nog stuk tot stuk leren in de praktijk van het dagelijkse leven, dat wij het zijn, die Hem de rug hebben opengereten, dat wij het waren, die Hem de doornenkroon op het hoofd drukten, die Hem in het aangezicht sloegen en aan het vervloekte kruishout hechtten. O, dat leert men niet zo ineens, dat wij het zijn, die Hem bespotten, die Hem als Hij dood is, in de zijde steken. En dat het alleen Gods vrije en soevereine genade is, die er ons voor bewaart, Hem de benen te breken, of te laten breken, zoals ons voornemen was. O, lezer, dat wij zulken zijn, dat moeten wij van schrede tot schrede, van stap tot stap leren en ervaren in het leven.

Christus heeft al de Zijnen in Zich opgenomen, en hun oude mens is met Hem aan het kruis gehecht en gedood, en zo leren zij verstaan, dat zij en hun zonden het zijn, die Hem al dat nameloze lijden hebben toegevoegd.

Vergeet dit niet, lieve kinderen, als er misschien kinderen zijn, die deze woorden in handen krijgen, en blijft bij wat je moeder je geleerd heeft te bidden: *het bloed van Jezus Christus de Zoon van God maakt ons rein van alle zonden.* En als je soms een lam op het groene gras ziet spelen, denkt er aan wat Johannes de Doper van onze Heere Jezus Christus getuigde: *zie het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt!* Da zul je het ook van de Heere leren, wat je aan dat Lam Gods hebt.

Op de tiende dag werd het paaslam in huis genomen, op de veertiende dag der maand moest het geslacht en gegeten worden. Om van het Lam te kunnen eten, moeten wij het eerst hebben, en hebben wij het, o hoe slecht verstaan wij het dan, om in dat Lam alleen onze spijze ten eeuwigen leven te zoeken en te vinden!

Dus, allereerst moeten wij het Lam hebben. Hoe kom ik daaraan? Zult u misschien vragen. Welnu, u kent immers Gods bevel, u hebt immers Gods woord: geloof dat woord, en u hebt het Lam! U kunt niet geloven? Ja, dat is juist uw grootste nood, dat u niet geloven kunt? Roep de Heere aan, roep Hem nochtans aan om genade en ontferming, en zou Hij, die de stem der jonge raven hoort en hun voedsel geeft,

waarom zij roepen, zou Hij Zijn mensen onthouden, wat zij behoeven naar ziel en lichaam? Er staat geschreven: “En wat vader onder u die de zoon om brood bidt, zal hem een steen geven? Of ook om een vis bidt, zal hem voor een vis een slang geven? Of zo hij ook om een ei zou bidden, zal hij hem een schorpioen geven? Indien dan gij, die boos zijt, weet uw kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal de hemelse Vader de Heilige Geest geven degenen, die Hem bidden?” Lukas 11: 11-13.

Ach, als u de Heere aanroept om een cent, voorzeker Hij geeft u een stuiver, een gulden, een goudstuk. En, zo staat er wederom geschreven: “Bidt en u zal gegeven worden, zoekt en u zult vinden, klopt aan en u zal open gedaan worden!”

En op de veertiende dag der maand moest de gehele gemeente van het volk Israël, dat is in elk huis moest de huisvader dit doen, het lam nemen en het slachten, dat is, het de hals afsteken. Wat, zullen dan misschien de kinderen geroepen hebben, ‘dat schone, lieve, onschuldige lam, dat wij zo bewonderd hebben en waarmee wij ons vier dagen lang zo hebben vermaakt, moet dat gekeeld worden? Nee, nee, dat nooit.’

Maar er was geen andere keus, dat lam moest sterven, en zijn bloed aan de zij- en bovendorpels der deur gestreken zijn, of de worgengel zou hen allen verslaan. Maar was dat dan geen helse zelfzucht, dat lam te kelen, om zelf de dood te ontgaan?

Nee! En nogmaals nee! Want het was de Heere Zelf, die het zo bevolen, zo verordineerd had; want Hij wil niet, dat de goddeloze sterve, Hij wil niet, dat er van Zijn Israël één klauw achterblijve! En als het Lam, het waarachtige Paaslam, niet geslacht wordt, hebt u niets te verwachten, o mens, dan eeuwige toorn en omkomen. Maar Israël is het bevel van Zijn God niet nagekomen. Ja, het vleeselijke paaslam hebben zij wel gekeeld, de uiterlijke instelling van het pascha hebben zij wel gehouden, maar van het ware, eeuwige Paaslam, dat in deze en in alle andere ceremoniën der wet is afgebeeld, wilden zij niets weten. Zij hebben hun vertrouwen gesteld op hun eigen wijsheid, kuisheid en voortreffelijkheid, en zichzelf en elkander aanbeddend, zijn zij van de ene dwaasheid in de andere, van de ene hoerij in de andere gevallen. Totdat zij, ... ja, wat hebben zij eindelijk gedaan, toen de dag, de veertiende dag gekomen was? Zij hebben beraadslaagd, en zijn het eens geworden over dertig zilverlingen, en zijn met Judas in de hof Gethsémané binnengedrongen om een enkel onschuldig Lam, het eeuwige en dierbare Lam Gods te vangen.

Ja, maar dat was ook een bende van goddelozen, die het deden, zult u zeggen.

Nee, geliefden, dat waren geen goddelozen, maar zulken, die de naam droegen van Gods volk bij uitnemendheid te zijn.

Toen keizer Vespasianus tegen hen optrok, zijn ze allen gevallen op de muren en tinnen van Jeruzalems tempel, want het was Gods oordeel, dat over hen kwam. De Heere had hen verlaten, daarom zijn zij gevallen, en daarom alleen; want overigens waren het allen leraren Gods en sterke helden. Zolang de mens er niet aan wil, al zijn heil, al zijn gerechtigheid alleen in het Lam Gods te hebben; zolang hij nog vasthoudt aan zijn vermeende oprechtheid en voortreffelijkheid, zal hij niets dan onheil stichten, niet dan ongerechtigheid tot stand brengen.

Het is de Heere alleen, die alles doet door de almacht van Zijn barmhartigheid, op Zijn tijd en op Zijn wijze. Hij spreekt tot ons: o mens! o zondaar! u bent van de dood met vrouw en kind, met alles, wat u hebt en bezit, maar zie hier, het Lam, geslacht om uwentwil! Dat Lam alleen is heilig, het ging in de dood om uwentwil, volgens Mijn wil en raadsbesluit. Zeker en zeker zal dan de gehele hel haar stem verheffen en roepen: ‘dat is niet voor u, dat kan u niet helpen, al helpt het anderen.’ Maar dan moet Gods bevel, Gods wil meer bij u gelden dan al de beschuldigingen van de vijand. Zo spreekt de Heere tot u: ‘Roept het luid uit, predikt het aan uw bezwaarde consciëntie,

predikt het aan vrouw en kind: lieve vrouw, lieve kinderen, en ook mijn arme ziel, het bloed van Jezus Christus, dát is, dát doet het alleen. Daaraan zal de slaande engel voorbij gaan.' Maar ik moet toch bekeerd, ik moet toch wedergeboren zijn?

Ja zeker, maar hoe kan ik daar naar vragen, als de slaande engel in de straten der stad rondtrekt, en alleen het bloed des Lams mij redden kan? Eerst dit Lam aangegrepen als het enige Anker der ziel en dan is ook zeker de waarachtige bekering de ware wedergeboorte aanwezig.

In de diepste diepte wordt dat ondervonden, want allereerst leert men zichzelf kennen, zoals men waarachtig is, als een dode hond, als een vervloekte, doemwaardige zondaar, die niets anders verdient dan ter hel te varen. Maar juist tot de zodanigen komt de barmhartigheid Gods met het bevel: *leg al uw zonden op dat geslachte Lam*. Het past u te doen, wat God u beveelt, namelijk dat u gelooft, wat Hij u zegt. Hij wil dat u, als het ware, dat Lam slacht als uw Slachtoffer, dat u Gode brengt voor uw zonden, zonder u door de duivel te laten terughouden, die u inblaast: "je bent te slecht, te goddeloos!" Nee,! spreek het uit, al is het met bevende lippen. Laat de vijand uit de hel u de mond toch niet stoppen, zeg het vrij uit: "Juist om mijn grote, afschuwelijke, schrikkelijke zonden, eerbiedig ik het gebod des Heeren, dat mij zegt een Lam te nemen, en daarop al mijn zonden te leggen".

Het paaslam moest geslacht worden "tussen de twee avonden", dat wil zeggen van dat de zon begint onder te gaan, totdat werkelijk de nacht is gekomen, dus in het vallen van de avond. De Heere riep hier wederom het volk toe: 'O kinderen Israëls! de tijd is kort, de nacht is nabij. De ure der beslissing nadert, in deze nacht blijft u in Egypte, in het diensthuis gevangen, óf Ik leid er u uit door Mijn almachtige arm.'

Zo in de ure der beslissing is het en blijft het altijd een wagen, een wagen met Christus. Dierbaar Lam! Indien Uw offer, indien Uw dood niet geldt, als het offer voor mijn zonden, dan sterf ik en moet omkomen voor eeuwig! En waar nu God de Heere komt en u aan uzelf ontdekt, waar u vol angst siddert en beeft bij de gedachte voor God te moeten verschijnen, o, weet het dan ook tot uw troost: het ogenblik nadert, dat u uit het Egypte der zonde en van de dood verlost zult worden. Juist te midden van al de angst en nood, die u omgeeft, geldt 's Heeren bevel: neem het Lam, het Lam, dat geslacht is voor de grondlegging van de wereld, haast u om uw levenswil, eer de bliksemstraal van Gods rechtvaardige toorn over uw ongelooft u verplettert, en u doet verzinken in de eeuwige nacht.

En nu vers 7. *En zij zullen (of gij zult) van het bloed nemen, en strijken het aan de beide zijposten, en aan de bovendorpel aan de huizen, in welke zij het eten zullen (gij het eten zult).*

Ja ziel, strijk dat bloed aan de beide zijposten en de bovendorpel van uw huis. In letterlijke zin moesten de kinderen Israëls dat doen, voordat zij uittogen uit het land van hun dienstbaarheid. Maar in letterlijke, stoffelijke zin is het bloed des Lams niet meer op aarde aanwezig, het is alleen in de hemel, in het binnenste heiligdom, waarheen Christus is opgevaren. *Zodat Hij naar Zijn mensheid niet meer op aarde is, maar nochtans naar zijn Majesteit, Godheid, genade en Geest, nimmermeer van ons wijkt.* Het is dus niets dan afschuwelijk bijgeloof, indien men, zoals men het vooral in Roomse streken ziet, de deuren en bovendorpels met rood krijt bestrijkt, om hierdoor, zo men meent, de duivel uit zijn huis te houden. Nee, zulk ijdel, bijgelovig vertoon is juist het rechte middel om de duivel en al zijn duivelarijen in huis te halen. Het Lam alleen moet alles voor en in u doen, en dat Lam zit ter rechterhand Gods, totdat Hij zal komen om te oordelen de levenden, en de doden. Zoals u bent, komt tot dat Lam, dat

hoewel opgevaren in de hoogte, nabij u, zeer nabij is met Zijn genadige tegenwoordigheid; naar de geest, niet naar het lichaam. Neem in de geest van Zijn vergoten bloed, doop daar uw vinger in, en bestrijk daarmee de zijposten en de bovendorpel van uw hart, opdat ook u het woord van Petrus gelde: “De uitverkorenen naar de voorkennis van God de Vader, in de heiligmaking des Geestes, tot gehoorzaamheid en besprenging van het bloed van Jezus Christus; genade en vrede zij u vermenigvuldigd.” 1 Petrus 1: 2.

Alle ingebeelde wijsheid en verstand, alles, wat uit u zou moeten voortkomen, hebt u dus ver van u te doen, opdat alles alleenlijk besprengd en gereinigd zij in het bloed van Jezus Christus. Want alles wat ons verduisterd verstand, en onze van God afgevallen, opgeblazen rede voortbrengt, is een gruwel voor God. Christus alleen moet onze Wijsheid zijn en blijven. Al de overleggingen van ons hart zijn ook een gruwel voor God. Want, wat komt daar al niet uit te voorschijn, als uit een onzalige fontein? Ja zeker, als de slaande engel des Heeren rondtrekt en maar een blik in ons huis werpt, zo is hij in het volste recht, wanneer hij ons allen doodslaat. Vergoten is echter het bloed van de Zoon Gods. Gevoelt u nu, dat u daar deel aan hebt, dat wil zeggen, hebt u leren inzien, dat het uw zonden zijn, die de Heere aan het kruis gebracht hebben? Dan zult u ook spoedig ervaren, dat de bloedwreker u op de hielen zit, en voldoening van u eist, en voordat hij bloed gezien heeft, u geen rust gunt! O ziel, in deze angst, in deze nood, neem dan de vinger des geloofs, van gebed, van smekingen en bestrijk uw huis, - dat is, uw ingang en uw uitgang, - in geloof met dat alleen reinigende bloed van het Lam! Wij vinden bij de Joden nog heden ten dage de gewoonte om de tien geboden aan de zijposten der deuren te schrijven, maar wat zal dit hen baten, daar zij toch de levende Christus niet hebben, ja, Hem van ganser harte haten? Maar o, hij of zij, bij wie de ingangen en uitgangen des harten met het bloed des Lams in waarheid zijn bestreken, ontvangt ook in dit bloed de gehele vervulling der wet.

Welgelukzalig, driewerf gelukzalig zijn wij dus, zo wij voor onszelf, voor vrouw en kind, onze huizen en harten bestreken hebben met die enige losprijs; wat er dan ook gebeure, de duivel zal geen macht over ons hebben. En dan zal ook in uw huizen de waarachtige belijdenis van Christus heersen, zodat ge u voor Hem niet schaamt, maar Zijn kruis bij u hoog in ere wordt gehouden. Niet dat Zijn beeltenis in hout of ivoor gebeeldhouwd, op Roomse wijze in uw huizen prijken moet, maar dan is Zijn kruis bij u in hoge eer, als een ieder, die in uw huis treedt, de vrijmoedige belijdenis tegenklinkt: *het bloed van Jezus Christus de Zoon Gods maakt ons rein van alle zonden*. Dit moet men op de rechte en gezonde wijze vatten, en voor deze waarheid zich niet schamen. Als dan duivel en dood ons genaken, moeten zij het vernemen, hier geldt niets dan de belijdenis: *het bloed van Jezus Christus reinigt ons van alle zonden!* Want dat is niet alleen een belijdenis der lippen, maar de enige en waarachtige troost in leven en in sterven, zodat alle andere troost als ijdel en nietig verworpen wordt van ganser hart. En dit is ook aanwezig bij allen, die God de Heere zelf verlicht heeft.

Niet alleen echter moesten de zijposten en de bovendorpels met het bloed van het paaslam bestreken worden, het vlees moest ook gegeten worden. Dat zag op het geloof, want zo lezen wij in Johannes 6: 54: *Die Mijn vlees eet, en Mijn bloed drinkt, die heeft het eeuwige leven*. Dat het vlees van het paaslam gegeten moest worden, zag dus op het waarachtige, zaligmakende geloof in Jezus Christus. Die dat bezit, geeft, - al is het met sidderen en beven, - op de vraag: *hoe bent u rechtvaardig voor God?* altijd het oude welbekende antwoord: *alleen door een oprecht geloof in Jezus Christus*. En zo-een zegt ook:

O Jezus! Gij mijn toeverlaat!

*Op U alleen mijn hope staat.
Uw bloed alleen houdt duurzaam waarde,
Het is mijn een'ge troost op aarde.*

Het eten van het paaslam was dus een beeld van een waarachtig geloof in de Heere Jezus Christus, en van een hartelijke begeerte om met deze dierbare Verlosser en Zaligmaker meer en meer in het geloof verenigd te worden. Het vlees van de Zoon van God te eten, beduidt dus te geloven, *van ganser harte te geloven, dat niet alleen anderen, maar ook mij vergeving der zonde, eeuwige gerechtigheid en zaligheid van God geschonken zij, uit loutere genade, alleen om de verdiensten van Christus wil.* Dat is het, wat men te geloven heeft, en dat alleen. Maar om dat te kunnen, moet er diepe nood vanwege de zonde, verbrijzeling des harten, en vertwijfeling aan eigen kracht om te kunnen geloven, aanwezig zijn. Om door niets anders meer in het leven te kunnen gehouden worden dan alleen door het vlees en bloed van het enige Lam Gods, moet de geestelijke mens lang gevestigd, lang alles ontbeerd hebben, wat hem sterkte en verkwikking kan geven, ja, daar moet het in waarheid "schrik van rondom" zijn geworden. Eten is hier geloven, want nog eens, *wie het vlees van de Zoon des mensen eet, en Zijn bloed drinkt, die heeft het eeuwige leven.*

Vers 8. *En gij zult het vlees eten in diezelfde nacht aan het vuur gebraden.*

Wat was dat voor een nacht, waarin de kinderen Israëls het vlees van het Paaslam eten moesten? O, dat was een vreselijke nacht, die nacht, toen de slaande engel des Heeren door Egypte trok en alle eerstgeborenen dood werden geslagen, van de eerstgeborene van Farao af, die na hem op de troon zou zitten, tot op de eerstgeborene van de gevangene, die in het gevangenhuis was. Het was de verschrikkelijke nacht, waarin het oordeel Gods begon uit te gaan; de nacht ook, waarin de Heere aanving de twistzaak van zijn volk te twisten! Maar Israël, o Israël, waarvoor de Heere in diezelfde nacht begon te strijden, bent u dan voortreffelijker dan de Egyptenaren? En u christenvolken, bent u voortreffelijker en heiliger dan de heidenen, waar de Heere niet naar omziet? U volk van Nederland, u volk van Elberfeld, die zolang de bazuin van het Evangelie hebt gehoord, bent u beter en voortreffelijker in uzelf dan het lichtzinnige, wufte Parijs?

O, wanneer de Heere ons mensen op een hoop werpt, dan komt het wel aan het licht, wat wij allen zijn: stof, aarde en as, en niets meer dan dat! Nee! Waar God Zijn glinsterend zwaard uit de schede trekt, daar zal het blijken, dat juist die oorden, waar het heerlijk Evangelie van vrije genade het heerlijkst gepredikt is, het meest schuldig staan voor Hem. Al was het maar alleen om de lichtzinnigheid, waarmee het vlees van de Zoon Gods gegeten wordt zonder aan het vuur te zijn gebraden. Dat wil zeggen, de lichtzinnigheid, waarmee men meent in Christus te kunnen geloven, en zich al zijn weldaden te mogen en te kunnen toe-eigenen, zonder ware kennis van zonde, zonder droefheid daarover, zonder verbrijzeling des harten.

En als u, die deze woorden hoort of leest, u niet bekeert van deze schromelijke lichtzinnigheid, dan zult u met de Egyptenaren omkomen, dit zij, tot heil van uw onsterfelijke ziel, u nog eens voorgehouden, voor dat u voor eeuwig wegzinkt in het verderf. Juist de Israëlieten hadden nog zwaarder gezondigd tegen de Heere dan de Egyptenaren, maar de Heere had een welbehagen om het zaad van Abraham Zijn liefhebber, te redden en te verlossen van de tijdelijke en eeuwige dood. En tot Hem mag niemand zeggen, wat doet Gij? Of heeft de Pottebakker geen macht over het leem om uit dezelfde klomp te maken het ene vat ter eer, het andere ter oneer? Het was des Heeren welgevallen, aan het volk Israël Zijn genade en barmhartigheid, Zijn schone en heerlijke Naam te verheerlijken. Maar in en op zichzelf stond Israël schuldiger voor

God dan de Egyptenaren. Het was alleen vrije, soevereine genade, het was louter genade en ontferming, dat de Heere verordend had, dat ieder huisvader der Israëlieten een lam in huis zou nemen. Want o, als de slaande engel komt, kan hij er niet naar vragen, in welk huis besnedenen of onbesnedenen, Israëlieten of Egyptenaren zijn. Alleen aan die deuren gaat hij voorbij, waar het bloed van het Paaslam aan de zijposten en bovendorpels is gestreken. Waar hij dat ziet, daar gaat hij voorbij. Zo zal ook de engel, die het zwaard des Heeren in de hand heeft, om alles voor eeuwig te verdelgen, wat Christus niet toebehoort, aan ons voorbij trekken, als wij waarachtig van het vlees van de Zoon Gods, die ons Paaslam is, eten en Zijn bloed drinken. Dat wil zeggen, als wij Christus alzo verheerlijken, dat wij te midden van alle bestrijdingen en noden, tegen al het zichtbare in, niet aflaten aan Christus, als aan onze eeuwige Rots, waarop wij bouwen in leven en in sterven, al onze noden, al onze angsten bloot te leggen. En ons gehele huis, vrouw en kind, lichaam en ziel, eer en goed, Hem aan te bevelen en op Hem alles te werpen, wat ons drukt en benauwt. Ontbreekt dit, dan ontbreekt ons alles, ook al menen wij allerlei deugden en voortreffelijkheden te bezitten, en zal God ons om onze ingebeelde, zelfgemaakte heiligheid, die toch niets anders is dan blinkende zonde, en die ons voor God nog veel schuldiger maakt, dan wat wij bij voorkeur zonde noemen, met Zijn oordeel moeten treffen. Want hoe gaat het toe in de wereld, als men overvloed van geld heeft? Zegt men dan niet spoedig: *wie is de Heere?* En als men meent heilig te zijn, als men zich geestelijk voor rijk en verrijkt houdt in goede werken, dan vraagt men ook niet naar de gerechtigheid des Heeren Heeren, naar dat welgeproefde goud uit het vuur komende, dat Hij op Golgotha bereid heeft. Maar als de Heere ons in de engte drijft, als de nacht komt, o die bange en lange nachten, dán ontzinkt ons alles, waar wij zoveel mee ophebben.

Velen uwer hebben dit nog niet ondervonden. Maar wie die nood kent, die bange nood des harten, verneem u het tot uw troost: wel ging de engel des Heeren met opgeheven zwaard door het land, maar juist in die nacht bereidde de Heere de heerlijke paasmaaltijd voor Zijn volk. En omdat Hij niet wilde, dat ze voor die engel zouden beven, deed Hij hen aan die heerlijke dis vergaderen. Want Hij wilde hen verzadigen met hemelse gaven en verkwikkingen, en te midden van de grote slachting, die aangericht werd onder de Egyptenaren, moesten zij zich verheugen en veilig zijn. Ik heb er u reeds opmerkzaam op gemaakt, dat het vlees van Paaslam aan het vuur moest gebraden zijn, en eerst alzo mocht genoten worden. Dit vuur beduidt allereerst de gloed van Gods toorn tegen de zonde, vergeet dit niet, maar dit vuur betekent ook de gloed van 's Heeren liefde voor ons arme zondaren. Aanmerkt dan toch zulk een Hogepriester, geliefden, die de last van de eeuwige toorn Gods, waaronder wij eeuwiglijk hadden moeten verzinken, op Zich genomen heeft. Vergeet nooit dat het Gods eeuwige ontferming en genade was, die ons zulk een Verlosser, zulk een dierbaar Lam schonk. Het vlees van dit Lam te eten, "aan het vuur gebraden", beduidt dus te erkennen: U hebt de toorn Gods gedragen! Daaraan dat God, eer Hij de zonde ongestraft liet, ze aan Zijn enige, geliefde Zoon met de bittere en smadelijke dood des kruises gestraft heeft, kan ik zien, hoe groot Zijn toorn tegen de zonden is. Maar daaruit, dat Hij er mij niet voor eeuwig onder laat verzinken, zie ik, hoe teder Zijn liefde is voor arme, verloren zondaren.

Nu krijgen wij nog verder in vers 8: ***met ongezuurde broden zult gij het vlees eten.*** Hiervan spreekt de Heere ook nog in het 15de en verder in vers 17-20 van ons teksthoofdstuk. Vooreerst in vers 15: *Zeven dagen zult gijlieden ongezuurde broden eten; maar aan de eerste dag zult u het zuurdeeg weg doen uit uw huizen: want wie*

het gedeseemde (dat is het gezuurde brood) eet, van de eerste dag af tot op de zevende dag, die ziel zal uitgeroeid worden uit Israël.

Gedeseemd brood is brood met zuurdesem. Wat dit betekend, zullen wij het best uit de mond van de Heere Jezus vernemen en daarom slaan wij op Matth. 16: 5 en vervolgens: “En als zijn discipelen op de andere zijde gekomen waren, hadden zij vergeten broden mee te nemen. En Jezus zeide tot hen: Ziet toe, en wacht u van de zuurdesem der Farizeeën en Sadduceeën. En zij overlegden bij zichzelf, zeggende: Het is omdat wij geen broden meegenomen hebben. En Jezus, dat wetende, zeide tot hen: Wat overlegt u bij u zelf, gij kleingelovigen! dat gij geen broden meegenomen hebt? Verstaat gij nog niet? en gedenkt gij niet aan de vijf broden der vijfduizend mannen, en hoeveel korven gij opnam? Noch aan de zeven broden der vier duizend mannen, en hoeveel manden gij opnam? Hoe verstaat gij niet, dat Ik u van geen brood gesproken heb, als Ik zeide, dat gij u wachten zoudt van de zuurdesem der farizeeën en sadduceeën? Toen verstonden zij, dat hij niet gezegd had, dat zij zich wachten zouden van de zuurdesem des broods, maar van de leer der farizeeën en sadduceeën.” En wat die leer der farizeeën en sadduceeën was, dat leert Hij ons elders, waar Hij uitdrukkelijk zegt, dat deze leer *geveinsdheid* is (zie o.a. Lukas 12: 1).

Het Lam te eten "met ongezuurde broden" beduidt, *in Christus met het gehele hart te geloven, Hem geheel en al aan te nemen, zo als Hij is.* Dus de leer van vrije genade niet te vermengen met de leer der Farizeeën en Sadduceeën, met de leer van de dode werken der wet, die tot niets anders brengt, dan tot *geveinsdheid* en allerlei onreinheid van hart en wandel. Daarom schrijft ook Paulus in de brief aan de Galaten: “Staat dan in de vrijheid, met welke ons Christus vrijgemaakt heeft, en wordt niet wederom met het juk der dienstbaarheid bevangen. Ziet, ik Paulus zeg u, zo gij u laat besnijden, dat Christus u niet nut zal zijn. En ik betuig wederom aan iedereen mens, die zich laat besnijden, dat hij een schuldenaar is de gehele wet te doen. Christus is u ijdel geworden, die door de wet gerechtvaardigd wilt worden; gij zijt van de genade vervallen. Want wij verwachten wachten op door de Geest, uit het geloof, de hoop der rechtvaardigheid.” Deze rechtvaardigheid, deze heerlijkheid ziet men niet, voelt men niet, tast men niet, men heeft ze niet in handen, maar hoopt er op, tegen alles in. Dan volgt vers 6: “Want in Christus heeft noch besnijdenis enige kracht, noch voorhuid, maar het geloof, door de liefde werkende. Gij liep wel; wie heeft u verhinderd der waarheid niet gehoorzaam te zijn? Dit gevoelen is niet uit Hem, die u roept. Een weinig zuurdesem verzuurt het gehele deeg.” Galaten 5: 1-9.

Uit de leer der Farizeeën en der Sadduceeën komt allereerst *geveinsdheid*, daarna allerlei kromme, scheve en ongerechte handelingen voort. En daarom dringt de Apostel er ook zo op aan dat in onze harten geen vermenging zij van de leer van Christus met de valse leer der rechtvaardigheid uit de werken der wet. Daarvan zong ook Luther:

*Zo eten wij, en leven fijn,
Tot 's Heeren dis geladen;
Geen oude desem mag zijn
Gemengd bij 't woord: genade.*

*Christus is het ware brood,
Hij redt mijn ziel uit al haar nood,
En schenkt mij 't eeuwig leven,
Hallelujah!*

Want, lezer, waar de zuurdesem der farizeeën en schriftgeleerden, waar geveinsdheid aanwezig is, daar trekt deze zuurdesem door alles heen, en werkt verderf en ondergang. Zo lezen wij o.a. 1 Cor. 5: 1, 2: Men hoort ganselijk, dat er hoererij onder u is, en zodanige hoererij, die ook onder de heidenen niet genoemd wordt, alzodat er zijns vaders huisvrouw heeft. En bent u nog opgeblazen, en hebt niet veel meer leed gedragen, opdat hij uit het midden van u weggedaan worde, die deze daad begaan heeft? En verder: 6: Uw roem is niet goed. Nee! daar past gewis geen roem, waar allerlei geveinsdheid en huichelarij en als het gevolg daarvan, allerlei ongerechtigheid aanwezig is. O geliefden, men moet door God de Heere Zelf, tot een naakte, dode en diep ellendige zondaar zijn gemaakt, voordat men van niets anders meer wil weten dan van Christus en Zijn genade, en, om daarbij te blijven, moet men ook voortdurend arm en ellendig gehouden worden door des Heeren Geest, tot aan zijn jongste snik.

Weet u wat de zuurdesem der geveinsdheid is, waarvan de Apostel hier en overal in zijn brieven spreekt? Het is het vasthouden aan allerlei menselijke, eigenwillige instellingen van "raak niet", en "smaak niet" en "roer niet aan." Waarvan de Heere zegt: *waarlijk! tevergeefs eren zij Mij, lerende leringen, die geboden van mensen zijn.* Ziet, dit is de zuurdesem der geveinsdheid, en zij, die daarin wandelen, vervallen, bij alle hoge ingenomenheid, die zij voor elkaar en voor zichzelf koesteren, tot gruwelen, die zelfs de heidenen vreemd zijn. Want deze zuurdesem der geveinsdheid is de vruchtbare bron van de afschuwelijkste zonden en ongerechtigheden.

Men meent daarbij, of liever men geeft daarbij voor, God te willen dienen en eren, en drinkt tegelijkertijd de ongerechtigheid in als water! Weet u niet en ik denk elke huisvrouw zal dit wel bij ondervinding weten dat een weinig zuurdesem het gehele deeg zuur maakt? Zo luidt het verder vers 6 en vers 7: "Zuivert dan de oude zuurdesem uit, opdat u een nieuw deeg zijn moogt, gelijk gij ongezuurd zijt." "Ongezuurd" dat betekent "volkomen in Christus", in overeenstemming met de maat der wet, volgens de wil des Heeren.

En nu vers 7b enz.: "Want ook ons Pascha is voor ons geslacht, namelijk Christus. Zo laat ons dan feest houden niet in de oude zuurdesem der kwaadheid en der boosheid, maar in de ongezuurde broden der oprechtheid en der waarheid." Zie! daar hebt u nu de betekenis van het bevel: "Gij zult het vlees des lams eten, met ongezuurde broden".

Nu volgt er nog in het 8ste vers: ***zij zullen het*** (of gij zult het) ***met bittere saus eten.*** Zonder bitterheid, zonder droefheid en berouw over de zonden, is het vlees van het waarachtige Paaslam, dat is, Christus, niet te genieten, ik herhaal het nog eens, zonder hartelijk berouw en leedwezen over de zonden heeft het vlees van de Zoon Gods voor ons niet de minste waarde, noch betekenis. En wat er dan van ons, als de nacht komt, de bange, lange nacht van de dood? Heden is er misschien stof tot blijdschap gekomen na lang geweest, en morgen is het weer droefheid en aanvechting van alle kanten. Nauwelijks is het ene voorbij, of het andere is weer daar, vrouw of kind wordt op het ziekbed geworpen, huis en hof gaan te gronde, de ene Jobstijding volgt op de andere. Op de vraag: *Wachter! wat is er van de nacht?* luidt nog het antwoord: *de morgen is gekomen, en nog is het nacht!* De ene nood maakt haar plaats voor de andere. Zo gaat het vaak in dit leven. En schijnt de zon van voorspoed eens voor ons, en ondervinden wij een tijd lang zegen en welvaart, ach, dan kunnen zij, arme mensen, het toch niet laten ons over allerlei te kwellen, en de duivel is er steeds op uit, onze treurigheid te vermeerderen. Want dat is zijn doel: ons treurig, en met het hoofd op de borst gezonken, door het leven te doen gaan, ook dan, als wij niets hebben, dan stof tot loven en psalmzingen. Zodat men ons vragen moet: wat bent u zo mager, gij koningskind?

Ach, geliefden, al is dit nu het gevolg van onze verkeerdheid en ondankbaarheid. Al is het de duivel, die ons vaak, zelfs zonder enige geldige reden, in een zee van droefheid en benauwdheid dompelt, toch is het de Heere, die dit alles toelaat, opdat het vlees en bloed van Zijn Goddelijk en onschuldig Lam ons des te beter smaken zou, juist te midden van angst en droefenis. Nooit echter heeft men meer aan het Lam Gods, nooit laaft Zijn dierbaar bloed verkwikkender, dan wanneer, nadat de zuurdesem der geveinsdheid uitgezuiverd is, wij bittere saus te eten krijgen. Juist daar is het vlees van de Zoon Gods de heerlijkste spijs, en Zijn bloed de beste lavenis voor de brandende dorst. Dan sterkt het de moede handen en de slappe knieën, en zó alleen verkrijgt men kracht, om door de rode zee heen, de reis door de woestijn te aanvaarden, en ook eens over de Jordaan te komen, al is die vol tot aan haar oevers.

Weet u, lezer, wie eens het Paaslam, het waarachtige Paaslam, Christus, genoot met bittere saus? Dat was Hizkia, toen tot hem gezegd was: *bereid uw huis, want gij zult sterven*, en hij doodziek neerlag. Ach, met welk een ijver had hij niet in de vreze Gods het gehele Juda en Israël samen geroepen te Jeruzalem, om volgens 's Heeren ordonnantie aldaar Hem, de ware God Israëls, pascha te houden! Ja, de afvallige tien stammen, die in de diepste en gruwelijkste afgoderij verzonken waren, nodigde hij ook tot het altaar van de God van hun vaders! En vol van Goddelijke liefde bad hij volgens 2 Kron. 30: 18 ook voor hen, die zich niet gereinigd hadden, en het pascha niet aten, gelijk het geschreven is. En dat dit gebed de Heere welgevallig was, blijkt wel uit 2 Kron. 30: 20, waar wij lezen: *en de Heere verhoorde Jehiskia, en heelde het volk*. Maar wat had hij nu voor zichzelf aan dit alles, toen hij daar zó ellendig en zwak aan de oever van de dood lag? Voor zichzelf had hij toen immers Christus niet. Want hij had de dood voor ogen, zonder nog één zoon te bezitten, en toch zou volgens de belofte, die aan David geschied was, de Christus uit de vrucht zijner lendenen voortkomen! Sterft nu Hizkia zonder zoon, zonder erfgenaam, dan sterft hij immers zonder Christus, en de belofte Gods was gelogenstraft!

Maar, hoe sprak hij tot de Heere na al die druk en benauwdheid? "Ik zeide vanwege de afsnijding mijner dagen, zal ik tot de poorten des grafs heengaan, ik word beroofd van het overige mijner jaren." Jesaja 38: 10, en 17: "Zie, in vrede is mij de bitterheid bitter geweest! Dat wil zeggen, benauwdheid en droefenis hadden mij getroffen, banden van de dood hielden mij omkneld, banden der zonden en beken Belials verschrikten mij, alle duivelen bestormden mijn ziel in deze stikdonkere nacht, en riepen mij toe: 'Goddeloze, u zondaar! daar ligt u nu in uw dood, in uw zonde, in uw bloed neer. Indien u dan een kind Gods bent, zo red u zelf, of laat uw veel geroemde en hooggeloofde God u redden! Kom, toon nu eens dat u bidden, dat u geloven kunt! Laat ons nu eens zien, welke vruchten het eten van het paaslam, dat u anderen zo aanbevolen hebt, voor u gedragen heeft. Maar dat kunt u niet. Want wij hebben u neer gestort, wij hebben u in onze macht!' Maar (vers 17) "Gij hebt mijn ziel liefelijk omhelsd", - Gij hebt U over mij ontfermd, - "dat zij in de groeve der vertering niet kwame."

Ziet u lezer, zó kreeg Hizkia het lam te eten met bittere saus. Want het Lam te eten met bittere saus, beduidt in Christus te geloven, zich aan Hem vast te klemmen, met oprecht en diep berouw over de zonden. Ja, met zulk een smart over de zonden dat men zelf niet meer één traan wenen kan. O, hoe zwaar wordt dan het pak der zonde, hoe zwaar de droefheid en benauwdheid daarover; zodat de mens er als onder bezwijkt, ja, zijn eigen smart niet meer gevoeld, en er geen traan meer uit zijn oog vloeit, en er geen zucht meer uit zijn toegeknepen borst om hoog stijgt, tot het harte Gods. O geliefden, welk een nood, welk een angst gaan niet als grote golven en baren

over de ziel, die in waarheid van niet anders weet meer en roemt dan van Christus' dood en opstanding! Maar, laat de nood, en angst dan ook nog zo hoog opklimmen, ... wég met alle zuurdesem der Farizeeën en sadduceeën, wég met alle menselijke, eigenwillige godsdienst en verzinsels van ons eigen verdorven hart! Wég met dat alles! Christus, Christus alleen, zij de Rots om in te wonen! 'Ik ben niets dan een goddeloze, die volstrekt geen gerechtigheid bezit, ik een geheel onheilige, maar die Zijn gerechtigheid en heiligheid wordt toegerekend! Ik voel in deze nacht niets, ik heb niets, ik versta niets; en als ik niet op Hem zie, op Hem alleen en zó blindelings in Hem geloof, moet ik omkomen! Ik moet al het mijne, al mijn deugd, al mijn oprechtheid, al mijn voortreffelijkheid laten varen, hoe zeer wereld, zonde en duivel, en mijn eigen hart zich daartegen kanten. Maar God heeft het gezegd: *die het vlees des Zoons Gods eet, en Zijn bloed drinkt, die zal niet sterven in der eeuwigheid*. En alleen zó, alleen langs deze weg, zullen mijn voeten komen te staan in de poorten van Jeruzalem! Hoe is het mogelijk, dat voor mij uit het bittere, dat is, uit de dood van Christus, zoetigheid voortkomt, zo ik de oude zuurdesem der geveinsdheid, de zuurdesem der eigenwillige en zelfgemaakte voortreffelijkheid niet laat varen? Voor mij moet de gestorvene, maar nu eeuwig levende Christus zijn, wat de dode leeuw voor Simson was, toen hij sprak: *spijsze ging uit van de eter, en zoetigheid van de sterke*, en zo verkwikte hij zich aan de zoetigheid van de honig. Daar mag geen zuurdesem, van welke aard ook, tussenbeide komen. Christus, en Christus alleen moet alles zijn voor de arme zondaar! Waar echter Christus alleen het anker der ziel geworden is, daar zal vlees en bloed, daar zullen wereld en duivel er wel voor zorgen, dat er bittere saus, meer dan genoeg, gereed staat.

Nu zijn wij aan vers 9 gekomen, dat alzo luidt: ***gij zult daarvan niet rauw eten, ook geenszins in water gezoden.***

"Rauw eten" beduidt half in de wereld blijven steken, en zo, als het ware, met ongewassen handen en voeten in des Heeren huis binnentreden en tot Zijn sacramenten komen. Men eet het vlees van het paaslam "rauw" of "ongekookt", als men meent, al de goederen van het koninkrijk der hemelen tot zich te mogen nemen, en zichzelf en anderen in de hemel te kunnen plaatsen, zonder dat men een waarachtig verbrijzeld en verootmoedigd harte, zonder dat men waarachtige honger en dorst naar de eeuwige goederen heeft.

O geliefden, denk hier toch eens ernstig over na, en neemt het toch ter harte eer het te laat is! Want nergens wordt het vlees van de Zoon des mensen meer gegeten "rauw" of alleen "in het water gezoden", dan juist dáár, waar de heerlijke bazuin van het Woord het meest vernomen wordt, en zo ook hier in onze streken, in ons arm vaderland! Men eet het vlees van het Lam Gods alleen "in water gezoden", als men de leer der verzoening alleen in 't hoofd heeft, alleen met het verstand begrijpt. Dan is er allerlei inbeelding, allerlei vleselijke wijsheid, maar er is geen kracht, noch leven. Want er is geen Heilige Geest, en de Heere wil dat die in 't harte woont. "Zo iemand die Geest van Christus niet heeft, die komt Hem niet toe", Rom. 8: 9.

Ik herhaal het, mijn lezers, rauw of in water gezoden eten beduidt het vlees van de Zoon van God tot zich nemen zonder waarachtig geloof. Dan zegt men met de lippen, dat men de Heere Jezus kent, en vergeving van zonden heeft, maar het is een leugen. U hebt het nooit beleefd, u die zoiets ijdel en lichtzinnig van uzelf beweert, zonder dat u nog ooit de vergeving van uw zonden in het verborgene van de Heere afgesmeekt hebt, zonder dat u nog ooit als een doodschuldige en doemwaardige zondaar voor Gods rechterstoel hebt gelegen; zonder dat u nog ooit persoonlijk vrede met Hem gemaakt hebt. Ach, u weet wel zowat over geloof en zalig worden te praten, zoals er

in de christenwereld duizenden zijn, die dat even als u doen. Die menen dan de Heere Jezus te hebben tot hun Verlosser en Zaligmaker, die menen vergeving van zonden te hebben, omdat zij er veel van spreken. Maar, dat dit alles tot nu toe een leugen in hun, in uw mond is, dat blijkt wel, als het er op aan komt u zelf te verloochenen. Want daar wilt u niet aan. God erbarme zich nog over ons, en schenke ons uit genade het rechte, zaligmakende geloof, dat van harte zegt: "ik heb niets verdiend dan de eeuwige dood, en het is genade, niets dan genade en ontferming, zo ik het eeuwige leven beërve; ik heb niets verdiend dan eeuwig te branden in de vlammen der hel, maar U, o dierbaar en onbesmet Lam! hebt al mijn zonden op U willen laden!"

Nee! Niet alleen in water gezoden, maar aan het vuur gebraden, moesten de kinderen Israëls het paaslam eten. Nog eens, het is niet door ons menselijk verstand, dat verduisterd is en vervreemd van God sinds Adams val, dat wij al deze dingen vatten en uitleggen moeten. Het verstand van de gevallen mens moge hierin zeer ver gaan, wijsgeren en godgeleerden, die niet van God geleerd zijn, aanbidders van de menselijke rede en schijnrechtzinnigen mogen ver in deze kunst gekomen zijn, en velen verblinden door hun valselijk genoemde wetenschap, maar één ding ontbreekt hen allen. Dat is: dat zij nooit onder het oordeel der Goddelijke wet, nooit als overtreders voor Gods rechterstoel hebben gelegen, nooit de donder van Sinaï zich door het hart hebben voelen gaan. God en de naaste gelden weinig bij zulken, maar zij houden zichzelf als het middelpunt, waar alles om draait, en zij beschouwen Christus en al Zijn weldaden hoogstens als een instelling, die hun ten goede daar is, en waarvan het hun vrij staat anderen uit te sluiten of er in op te nemen, al naar dat het hun behaagt.

Daarom lezer, laat al die ingebeeldde wijsheid en verlichting maar gerust varen, en wil toch van geen andere Christus, van geen andere Heilige Geest weten, als die u in de Heilige Schrift, in Gods dierbaar en onfeilbaar woord hebt. Is het vlees "in water gezoden", dan is het krachteloos, de kracht, de voedende bestanddelen zijn in het water overgegaan, en, wat overblijft, zijn draden en vezels, die wel schijnbaar de maag zullen, maar nimmermeer de honger stillen noch het lichaam voedsel en krachten verschaffen.

Daarom is het de wil des Heeren en Zijn bevel, dat het "vlees des lams genoten wordt aan het vuur gebraden", zoals wij verder in vers 9 lezen; en dit wil Hij, opdat de waarachtige liefde, die alleen in de nood, in de benauwdheid des harten geboren wordt, aanwezig zij, opdat er een hart zij, een waarachtig hart, opdat er zij waarheid in het binnenste, en geen geveinsdheid! En zulk een hart, zulk een oprecht hart, zal voor Gods rechterstoel nooit oprechtheid in zichzelf vinden. O, hoe graag, hoe graag vond het niets in zich dan zuiverheid en oprechtheid; maar telkens schrikt het voor de onzuiverheid en onoprechtheid, die hij in zichzelf ontwaart. Juist zó echter, niets dan verkeerdheid en onoprechtheid in zich vindende, is de ziel oprecht; haar oprechtheid is, dat zij geen oprechtheid in zichzelf vinden kan. Een verbroken en verbrijzeld hart, dat is het, wat de Heere hebben wil, en ook Zelf bij de Zijnen werkt.

"Aan het vuur" moet het lam "gebraden zijn". Erkend moet het worden, dat de Heere Christus in Zijn hete, ontfermende liefde van zondaren, de allerzwaarste lichaams- en zielssmartens als een grote waterstroom over Zich heeft laten gaan; erkend moet het echter ook, ja, geproefd en gesmaakt worden tot op de bodem des harten, dat wij voor God niets zijn, dan arme, doemwaardige zondaren, opdat zó het vuur van waarachtige wederliefde in onze harten zou ontbranden, en wij, op de borst slaande, zouden uitroepen: *o Heere Christus! Hoe groot is toch Uw liefde, hoe onuitputtelijk Uw genade!*

O, dat wij toch nooit ons diep verderf, onze algehele dood uit het oog verliezen! Maar, maar, juist daar hapert het aan! Want waar wij blijvend en voortdurend ontdekt worden aan onszelf, en alzo niet vergeten, wat wij zijn, daar wordt ook de vonk der hoop op het Lam Gods, - de hoop, die Hijzelf ons inplante, - nooit geheel en al uitgedoofd. Daar weet Hij, ook waar die vonk diep onder de as begraven ligt, die weer aan te blazen. Want: "Hij zal het gekrookte riet niet verbreken, noch de rokende vlaswiek uitblussen", Jesaja, 42: 3. En heeft men waarachtig in de diepte der verlorenheid gelegen, dan heeft men ook juist dáár de Heere leren loven, en Hem de gelofte leren doen: "Indien U mij uit deze diepte redt, zult U alleen mijn God zijn. En ik wil voor uw gehele gemeente het uitspreken dat U een Redder bent uit de nood, een God van armen en ellendigen."

Geheel moesten de Israëlieten het paaslam eten, *zijn hoofd met zijn schenkelen en zijn ingewand*, zoals wij aan het slot van vers 9 lezen.

Alles wat aan en in ons waarachtig Paaslam is, alles, wijsheid, almacht, liefde, het is alles geschonken uit eeuwige en vrijwillige ontferming en barmhartigheid. Alles, wat wij menen te bezitten, maar dat ons toch niets baten kan, moet met Christus aan het kruis geslagen zijn, moet met vuur verbrand worden, opdat wij van ganser harte leren zeggen: Gij heilig en heerlijk Hoofd! U alleen bent mijn kroon en eer! Uwe zijn de sterke benen en voeten waarop alles rust. U alleen bent mijn kracht en Uw hart - de ingewanden mijns Heeren, - die branden van liefde voor armen en ellendigen; U alleen bent het voedsel voor mijn arme ziel!

Geheel wil Christus door ons genoten worden, en daarom staat er ook verder vers 10 van het paaslam geschreven: ***Gij zult daarvan ook niet laten overblijven tot de morgen.***

Want, geliefden, wie weet de dag van zijn dood? Mmorgen is morgen, en wie weet of wij morgen niet reeds weggerukt zijn uit het land der levenden? Heden, heden wil het Lam Gods alles voor ons zijn, al onze zonden op Zich laden. Dat wil Hij niet alleen, maar juist dáártoe is Hij van God de Vader verordineerd en gegeven. Hier in Exodus 12 laat de Heere u niet alleen uitnodigen, maar beveelt Hij u door de mond van Mozes en Aäron, dit Goddelijk lam te nemen, en dat te eten "geheel aan het vuur gebraden".

Vers 10. ***Gij zult daarvan ook niet laten overblijven tot de morgen.*** Ziet ge, lezer, geheel en al onverdeeld moet deze hemelse spijs genoten worden. Want de Koning, die ons van Israëls God is gegeven, is geen halve, maar een volkomen Christus en Zaligmaker. Hier mag geen halfheid zijn, hier geldt geen schikken, noch plooiën, geen overleggen en onderhandelen, zodat het ware: half de gerechtigheid van de Heere Jezus, en half uw eigen, vermeende gerechtigheid, die toch niet is dan blinkende zonde. Nee! Uw rekening met de levende God moet geheel betaald, geheel vereffend zijn. Want daarop kan men niet sommige posten betalen, en het overige onbetaald laten staan.

Lezer, indien u eens diep in schulden was verzonken, en er was een rijk man, die verklaard had, alles voor u te willen betalen, zou het geen dwaasheid zijn, hem maar over enige weinige schulden te spreken, die ogenblikkelijk u het zwaarste drukken? Was het niet uiterst dwaas, juist uit valse schaamte, die schulden te verzwijgen, die u het meest oneer aandoen, en waarvan u denkt: o, er zal mij, vroeg of laat nog wel eens wat toevloeien, waardoor ik in alle stilte die vereffenen zal? Nog eens, lezer, was dit

niet de grootste dwaasheid, tegenover een weldoener, wiens lust het is u uit alle nood te redden?

O, lezer, wie u ook bent, zoek toch voor de Heere uw schulden en zonden niet te bedekken, kom tot Hem met alles, wat u drukt, en wat u verachtelijk maakt in uw eigen ogen, ja, juist met dat het allereerste! Stort uw gehele hart voor Hem uit, verzwijg Hem niets! Voor Zijn vlammend oog kunt u toch niets verbergen, Hij kent u toch, tot op het gebeente, om het even of u hem alles openlegt, of de zaak half en half voor Hem zoekt te bedekken. En waar u u zelf zoekt wijs te maken: "o, dit of dat, dat ik bedreven heb, daar weet Hij toch niet van, of dat heeft Hij lang vergeten." O, bedrieg u zelf toch niet! Zeker Hij zag u, Hij zag wat u deed, toen u meende u voor Hem diep verborgen te hebben, en, wat u waant lang vergeten te zijn, het staat daar boven opgeschreven in het schuldregister van de levende God! O, waarom zoudt u dan wachten tot morgen om u op te maken tot Hem, die u heden genadig wil zijn, die u op dit ogenblik nog doet aanzeggen, dat Hij alles voor u vereffenen en terecht brengen wil! Waarom, waarom zoudt u het uitstellen tot morgen? *Heden rood, morgen dood!* Geheel en onverdeeld wil dit Lam genoten zijn, en heden, heden, terwijl u Zijn stem hoort, verhardt uw harten niet. De hemelse Borg en Betaalmeester staat heden, staat op dit ogenblik voor u, handel de zaak met Hem af, en u bent van alles verlost en wel toebereid. Geheel en onverdeeld moet het vlees van de Zoon Gods genoten worden, zowel naar Zijn Godheid, als naar Zijn waarachtige mensheid, hoofd, schenkel en, ingewand, alles moest gegeten worden. Want zo spreekt Hij (Psalm 40: 9): 'Ik heb lust, o mijn God, om Uw welbehagen te doen; en Uw wet is in het midden mijns ingewands.'

Vers 10b. *Maar hetgeen daarvan overblijft tot de morgen, zult u met vuur verbranden.* Ja, God houdt woord en trouw! Wat Hij gisteren beloofd heeft, Hij volbrengt het heden, morgen, en tot in alle eeuwigheid. Heeft Hij gisteren tot u gezegd: *Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken*, dan geldt dit woord ook heden, morgen, overmorgen, al de dagen uws levens! Ook dan, als u het niet meer geloven kunt, maar door de zwakheid van uw geloof Zijn heerlijke belofte weer in twijfel trekt; nochtans, zij is waar, zij blijft waar.

En nu volgt vers 11: ***Aldus nu zult u het eten: uw lendenen zullen opgeschort zijn, uw schoenen aan uw voeten, en uw staf in uw hand; en gij zult het met haast eten; het is des Heeren Pascha.***

De betekenis der woorden: "uw lendenen zullen opgeschort zijn" vinden wij 1 Petrus 1: 13, waar wij lezen: "Daarom, opschortende de lendenen uws verstands, en nuchter zijnde, hoopt volkomen op de genade, die u toegebracht wordt in de openbaring van Jezus Christus." Het lam te eten, en daarbij "de lendenen te hebben opgeschort" betekent dus, rustig in het scheepje van vrije genade te blijven zitten, geheel en al gehuld in het kleed, waarmee de Heere u bedekt heeft; laat er geen slip van overboord hangen, anders komt de helse Leviathan, en rukt u in de diepte der zee. Blijf in uzelf, - ook nadat u de hemelse spijs genoten hebt, - arm en ellendig, en verweer u niet, wat u ook overkome. Hul u dicht en vast in het bruiloftskleed van 's Heeren genade, gerechtigheid en barmhartigheid, waarmee Hij u Zelf bekleed heeft, en waarin al de helse honden u niet schaden kunnen, ook waar hun woest geblaf en gehuil u het doodzweet der benauwdheid uitperst.

"Schoenen aan de voeten" beduidt steeds bereid te zijn, de wereld en al haar praal en heerlijkheid te haten en te vlieden, en al het zichtbare te laten varen, liever dan in het

allerminste tegen Gods wet te handelen. Hebt u uw hoop alleen gesteld op Christus' offerande en genade, hebt u de gehele Christus als een volkomen Zaligmaker leren aangrijpen? O, dan hebt u ook in Hem alles, wat tot uw zaligheid nodig is, dan hebt u u met geen voorbereidingen, van welke aard ook, te kwellen. Van al onze eigenwillige, op mensen-instelling gegronde voorbereidingen weet God de Heere niets af, maar Hij spreekt in Zijn Heilig Woord tot ons: eet het Lam, aan het vuur "gebraden, geheel en onverdeeld!"

"Schoenen aan de voeten!" Dat zijn diezelfde schoenen, waarvan wij in de gelijkenis van de verloren zoon lezen, toen de vader sprak tot zijn dienstknechten: *brengt hier voor het beste kleed*, dat is, het bruiloftskleed van Christus' gerechtigheid en doet het hem aan, *en geeft een ring aan zijn hand*, en "schoenen aan de voeten".

Hebben wij dit koninklijk en Goddelijk schoeisel aan de voeten, dan geldt ook ons, wat wij Hoogl. 7: 1 lezen: "Hoe schoon zijn uw gangen in de schoenen, gij prinsendochter!" En de verloren zoon, die gezegd had: "Vader! Ik heb gezondigd tegen de hemel en voor u, en ik ben niet meer waardig uw zoon genaamd te worden, maak mij als een uwer huurlingen", kreeg niet alleen schoenen aan de voeten, maar die rijke vader heeft zijn van alles ontbloot kind, zijn arme jongen, bovendien ook bekleed met het bruiloftskleed van Christus' gerechtigheid en hem aan de hand de ring van de Heilige Geest gegeven. Zo bekleed en van alles voorzien door zijn Vader, was hij geheel en al Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat wij in dezelve zouden wandelen. (Ef. 2: 10).

Bij het eten van het paaslam moesten de kinderen Israëls "een staf in de hand" hebben. Iedereen hunner moest een staf in de hand hebben, en die staf beduidt 's Heeren dierbaar en Goddelijk Woord. Neem het Woord van God aan, gelijk het waarlijk Gods Woord is, van het eerste - van het boek Genesis - tot het laatste - van de Openbaring van Johannes, - alleen daarin zult u de zekerheid van uw zaligheid vinden. Zoek die niet in de overleggingen en sluitredenen van uw verstand, noch in de diepte van uw gevoel, noch in de rijkdom van uw ervaringen, maar in Gods Woord alleen. Hoedt u voor alle woordenzifterij, voor alle tegenstellingen der valselyk genoemde wetenschap, voor al het ongoddelyk ijdel roepen, twist niet over het Woord des Heeren, maar leun en steun er op in leven en in sterven.

"En u zult het met haast eten", beduidt niet dat de Heere wil, dat wij daarbij onrustig en gejaagd zijn. Nee! Integendeel, Hij wil ons door en bij dit eten de ware zielsrust, de zoetste vrede schenken, maar Hij wil ook, dat wij bij dit eten met het hart vlieden van de ijdelheden en nietigheden dezer wereld, die in het boze ligt.

Weet u lezer, wanneer wij het Lam eten "met haast"? Als wij zingen:

*Mijn leven is een pelgrimsstand,
Ik reis naar 't eeuwig vaderland,
Naar dat Jeruzalem daarboven,
Dat God de Heere, die eeuwig leeft,
Op Christus' bloed gegrondvest heeft;
Dáár zal ik Hem, mijn Koning loven!
Mijn leven is een pelgrimsstand,
Ik trek naar 't eeuwig vaderland!*

Die zó eens van harte zingen kan, die eet het vlees des Lams van God "met haast". En, als dan in uw macht, in de diepste duisternis en wanhoop van uw ziel, als u denkt, dat alle heil en zaligheid voor u voorbij is; als u denkt: ik heb de eeuwige dood verdiend, ik moet omkomen voor eeuwig, en ik heb geen ander lot te verwachten dan voor

eeuwig te branden, juist in die nacht, hoor wat God de Heere dan doet. Ja, dan gaat het naar het oude woord:

Hoe wij meer werden bezwaard,

Hoe ons meer hielp God vermaard! Psalm 136 (Datheen)

In de nacht, als het u bang is, als u vol angst en vertwijfeling heen en weer geworpen wordt op uw bed, maar nochtans, tegen alles in, Christus aangrijpt als uw enige zielespijze, en u nochtans, tegen alle machten der hel in, in huis en hart van geen andere leuze wilt weten, dan van deze: *het bloed van Jezus Christus, de Zoon Gods, maakt ons rein van alle zonden*, is de Heere u toch als uw levende Heiland nabij, hoewel u er niets van bespeurt! Juist in die nacht, als bergen van nood en lijden u dreigen te verpletteren, als angst, nood en smaad, als een grote stroom op u aankomen en alle golven en baren u over het hoofd gaan, juist in deze nacht, waarin u vol benauwdheid uitroept: "o Heere! ontferm U mijner!" - hoe ziet het er in mijn huis uit, - krijgt u Christus, het waarachtige Paaslam, te eten met "bittere saus." Al ziet u niets, al voelt u niets, al klinkt het bij voortdoring van uw lippen: 'het is met mij gedaan, ik ben verloren!, God hoort en ziet mij niet, wat Hij gesproken heeft het komt niet, wat Hij belooft heeft, blijft uit'; (juist in deze nacht, o Sion! dat klaagt: "de Heere heeft mij begeben, de Heere heeft mij verlaten",) trekt Hij, uw God en Koning door de straten der stad, en slaat de eerstgeboorte van geheel Egypte,. Van dat Egypte, dat als lood verzinken zal in de diepten der zee. Juist in zulke nacht en duisternis leert de Heere ons, onze hoop volkomen op Zijn genade te stellen, en onze ogen, die nu moe geschreid zijn, zodat hun licht schijnt uitgeblust, zij zullen nochtans Zijn oordelen zien over allen, die de duisternis liever hebben gehad dan het licht.

Indien nu uw kleine kinderen vragen: *wat beduidt toch deze gehele geschiedenis van het paaslam*, dat de kinderen Israëls moesten slachten en eten, dan moet u ouders hun eenvoudig en duidelijk uitleggen wat het beduidt. Namelijk, dat de Heere zegt: *neemt, eet, dat is Mijn lichaam, dat voor u verbroken wordt; drinkt de beker, het is Mijn bloed, dat voor u vergoten wordt; doet dit tot Mijn gedachtenis!* Ja, tot Mijn gedachtenis!

Want, o hoe gaat het in dit leven? Hoe gaat het toe bij 's Heeren volk, bij het Israël Gods? Heden hebt u hulp ontvangen, de Heere heeft er u uitgetrokken, en u zingt vrolijke lofpsalmen; u doet wel. Maar als u morgen opnieuw in nood en verlegenheid zit, als de zonde u weer aangrijpt en meesleept, en u in het slijk werpt, kunt u dan uit uzelf aan de Heere denken, als aan de grond van uw zaligheid? Nee! Dan moet Hij opnieuw tot u komen, en vriendelijk tot u spreken: *vergeet Mij niet, o ziel, doet dat tot Mijn gedachtenis.*

Ja Heere, ja, antwoordt dan de ziel.

En de Heere zegt: 'blijft op Mij hopen, wat de duivel ook op touw zet om u van Mij te scheiden. Roep Mij aan in de ure der benauwdheid, en Ik zal er u uithelpen, en u zult Mij eren.'

Hoe lang o Heere, zal het echter duren, dat ik dat blijf geloven?

En zó luidt des Heeren antwoord: 'Toen Ik tot u gekomen ben, en Mijn beloften in uw hart geschreven heb, toen en niet eerder is het nieuwe leven bij u aangebroken. Ik was de Eerste bij u, Ik zal ook de laatste zijn, de Alfa en Omega! Zeven dagen lang zult u zoete, dat is ongezuurde broden eten. Koninklijk brood, zult u eten, o mijn volk! En uit uw huizen zult u verbannen en zeer ver van u doen, de zuurdesem der geveinsdheid, der farizeese meningen en beweringen.'

Hoe lang Heere? Hoelang zal deze strijd duren?

Tot op de eenentwintigste dag der maand, dat wil zeggen: tot aan uw laatste snik! En waar de Heere u in Zijn Woord en Sacrament telkens en telkens weer laat toeroepen:

Vergeet Mij, uw trouwe Heiland niet, o ziel, maar eet en drinkt Mijn vlees en bloed "tot Mijn gedachtenis."

Geliefden, roept daar ook tot Hem: *Heere gedenk mijner!* En daarom wens ik u allen van ganser harte: dat doe de Heere, voor u en voor mij. Moge Hij ons gedenken in ons laatste uurtje!

Mijn lezers, onze betrachtingen over het Paaslam, als beeld en afschaduwing van ons waarachtig Paaslam, Jezus Christus, lopen ten einde. Dit ene moet ik u allen nog toeroepen: Haast u om uws levens, om uw onsterfelijke ziele wil, opdat u ontkomt uit het Egypte der zonde en van de eeuwige dood! De tijd is kort. Dit Lam is het Pascha des Heeren Heeren!

Terwijl wij ons op Gods bevel spijzen en laven met het vlees van het voor ons aan het vuur gebraden Paaslam, terwijl wij bevende en sidderende Zijn dierbaar bloed aan de zijposten en bovendorpels van ons hart strijken, leeft Hij in heerlijkheid, en zit aan 's Vaders rechterhand in de hoogste hemelen! Ja, Hij is het, van Wie de gemeente Gods zingt en jubelt te midden van de grootste angst en benauwdheid: *De Heere zal opstaan tot de strijd!*

En ten tijde dat wij Zijn vlees, dat voor ons verbroken, Zijn bloed dat voor ons vergoten is, genieten in het geloof, is Hij allang opgestaan en heeft dood, hel en graf overwonnen! Aan Hem mag geen been gebroken worden, neem Hem aan, zoals Hij is, een volkomen Zaligmaker en Verlosser! Zeker Hem geheel en al Zijn vlees is waarlijk spijs, Zijn bloed is waarlijk drank! Eet, o alle ellendigen en bedroefden, opdat u verzadigd wordt. En terwijl u eet, en ondervindt, hoe Hij alleen uw ware zielespijze is, trekt uw grote God en Verlosser door het land en slaat dood alles wat Hem tegenstaat, wat niet wil, dat Hij als Koning heerse in het midden van Zijn vijanden. Hij trekt door het land, opdat Hij zich ontferme over Zijn arm volk, dat op Hem hoopt!

Ja, Hij leeft! Hij erbarmt zich over armen en ellendigen en geeft hun Zijn vlees te eten, Zijn bloed te drinken. Dit is u, o volk een eeuwige instelling des Heeren, een feest voor u en uw zaad tot in alle eeuwigheid.

2. De Wolk- en Vuurkolom. Exodus 14:19 ¹

Wij vinden in de Heidelberger Catechismus in de 47^e vraag en antwoord het volgende:

Vraag 47. *"Is dan Christus niet bij ons tot aan het einde van de wereld, gelijk Hij ons beloofd heeft?"*

Antwoord. *"Christus is waarachtig mens en waarachtig God. Naar Zijn menselijke natuur is Hij niet meer op aarde, maar naar Zijn Godheid, Majesteit, Genade en Geest wijkt Hij nimmermeer van ons."*

Welk een troostrijke leer is het niet, te vernemen, niet, dat Christus naar Zijn menselijke natuur, maar naar Zijn waarachtige Godheid nimmermeer van ons wijkt! Wij mensen kunnen met elkaar omgaan, zonder dat de harten, het binnenste der harten met elkaar in aanraking komen, ja, men kan uiterlijk samen blijven omgaan, terwijl toch in de omgang de harten van elkaar zijn vervreemd en de rechte broederlijke liefde is verkoeld en geweken. Maar tegenover dit alles, hebben wij hier in onze Catechismus de troostrijke leer dat de Heere Christus met de genegenheid Zijns harten, met de volle liefde van Zijn ziel nimmermeer van de Zijnen wijkt. Voorwaar! Dat is een kostelijke troost voor ons, te weten, dat Christus naar Zijn Godheid nimmermeer van ons, die mensen zijn, wijken wil. Maar die troost is alleen kostelijk, wanneer wij geleerd hebben, dat wij mensen dat is, stof, aarde en as zijn. Vertrouwend en heerlijk is deze waarheid, als wij geleerd hebben, en weten willen in welke diepte wij van nature liggen, en hoe diep ellendig het van nature met ons gesteld is. Ja, dan is het vertroostend, maar ook dan alleen, te vernemen, dat deze hoge Majesteit zich voor ons niet schaamt voor het gehele heir des hemels, maar dat Hij bij ons zijn, en bij ons blijven wil! Ja, heerlijk en vertroostend is het, wanneer wij de genadeleer kennen, en door haar geleerd hebben, hoe goddeloos wij zijn in het binnenste des harten, te vernemen, dat Christus met Zijn genade bij ons blijven wil, en dat, waar wij ons leren kennen, als vleeselijk, als onder de zonde verkocht, Hij het gebed verhoren wil: *Verwerp mij niet van uw aangezicht en neem Uw Heilige Geest niet van mij*, Psalm 51: 13.

Geloven wij dit nu werkelijk, lezer? Denken wij daarover wel eens na? Putten wij wel eens uit deze bron van Goddelijke vertroosting?

Wij, die des Heeren Naam aanroepen, wij zijn nimmer alleen, nimmer verlaten; maar Hij is om en bij ons, ook wanneer Hij Zich schijnbaar verborgen houdt. Dat wij Hem niet zien, dat ligt aan de blindheid van onze ogen, maar niet aan 's Heeren waarheid. Aan ons gevoel ligt het, maar niet aan 's Heeren trouw, dat wij zo vaak menen, dat Hij niet met ons is. Zeker, Hij wijkt nimmer meer van hen, die Hem van harte aanroepen, maar Hij is bij en rondom ons, met alles wat Hij ons is. Als sterke God, als God der heerlijkheid, als Bornput en Oorsprong van eeuwige, vrije genade, als uitdeler van de alleen heiligende Geest.

---

¹ In het laatste twaalfstal leerredenen van onze schrijver is er een over dit zelfde onderwerp, die natuurlijk zeer veel overeenkomst heeft met wat wij onze lezers thans aanbieden. Toch is er tussen hetgeen reeds door de druk eigendom der gemeente is geworden, en het handschrift dat wij bezitten, en dat even als die leerrede door de schrijver in persoon is nagezien, genoeg verschil om het zonder vrees voor herhalingen op te nemen. Het is uitgebreider, en bood ons een heerlijk vervolg op de uitlegging over het Paaslam. Red.

Maar ik herhaal de vraag: geloven wij dit alles? Ach, als wij de hand in eigen boezem steken, zullen wij het moeten belijden: nee, daaraan denken wij weinig. Als in dit aardse leven allerlei verdrukkingen en noden ons deel zijn, dan is het met ons te moede, alsof de Heere miljoenen mijlen van ons verwijderd was, daar boven, zeer ver, hoog in de hemel der hemelen.

Daarom lezer, wil ik u trachten deze levenswaarheid uit de Catechismus voor te houden en duidelijk te maken. En, opdat u deze waarheid des te beter moogt verstaan, opdat u allen, oud of jong, die door de Heere uitverkoren bent, deze waarheid zodanig moge worden ingescherpt, dat u ze in uw harten behoudt, wil ik u deze in een beeld voorstellen. Deze waarheid namelijk, dat Christus naar Zijn Godheid, Majesteit, Genade en Geest nimmermeer van ons wijkt. Wij vinden dit beeld in de Heilige Schrift, *het beeld van de wolk- en vuurkolom, die het volk voorging in de woestijn*. Exodus 14:19.

Ik zei daar zo-even, dat ik u deze waarheid uit het beeld der wolk- en vuurkolom wilde duidelijk maken. Voor wij hiertoe overgaan, willen wij althans sommige der plaatsen opslaan, waar van deze kolom of vurige wolk gewag wordt gemaakt. De Geest der genade geve ons de toepassing op onszelf te maken, terwijl wij deze plaatsen uit Gods allerheiligst Woord samen lezen.

Wij willen samen onderzoeken,

- waaruit deze wolk bestond,
- welke vorm zij had,
- welk nut zij voor het volk had
- en zullen dan trachten u te bewijzen, dat wij ons geestelijk, nog over het bezit van de zelfde wolk- en vuurkolom mogen verheugen.

Allereerst vinden wij deze wolk- en vuurkolom in Exodus 13: 20-22. *Alzo reisden zij uit Sukkoth; en zij legerden zich in Etham* (dit woord betekent: een breuk maken) *aan het einde* (of voornaan) *in de woestijn*. Tot nu toe waren zij in Egypte, dat is in de wereld geweest, bij de vleespotten van allerlei overvloed, nu komen zij naar Etham, dat reeds gelegen was in de woestijn, die zich heinde en ver voor hen uitbreidde. Over zee komt niemand zonder kompas, en, door de woestijn van Arabië komt men evenmin, als door de woestijn des levens, zonder een kundige wegwijzer. Aan het begin der woestijn zijn zij nu gekomen, maar de Heere is daar ook bij hen. Want zo lezen wij vers 21, 22: ***En de Heere***, Jehovah, de getrouwe Verbondsgod, de Eerste en de Laatste, de Alfa en de Omega, ***toog voor hun aangezicht, des daags in een wolkkolom, dat Hij ze op de weg leidde, en des nachts in een vuurkolom, dat Hij ze lichtte, om voort te gaan dag en nacht. Hij nam de wolkkolom des daags, noch de vuurkolom des nachts niet weg van het aangezicht des volks.***

Wie nu op zijn zonde bleef zitten, of als een os of ezel daarheen leefde, bleef in de duisternis hoewel deze wolkkolom aanwezig was. Wie echter wandelde als een kind des lichts, werd deze kolom gewaar, en kon hetzelfde zeggen, wat de Catechismus zegt: *Die wijkt nimmermeer van ons.*

Nu willen wij eens lezen Exodus 14: 19 en 20; dit werd uitgesproken, toen de kinderen Israëls reeds midden in de Rode Zee waren en letterlijk aan hen de belofte werd vervuld: Jesaja, 43: 3. *Wanneer gij door het water gaat, wil Ik bij u zijn.* Doch, voordat wij de woorden uit Exodus 14 aanhalen, nog dit ene. Als een kudde schapen toog het volk Israëls daarheen, de wolkkolom toog hen voor. De Egyptenaren zaten hen op de hielen en vervolgden hen. De Egyptenaren wilden ook voor gelovig, - voor

christelijk, voor gereformeerd, zouden wij zeggen, - gehouden worden, zij meenden ook het geloof te hebben, en daarom togen zij de kinderen Israëls na, de zee in.

O! die Egyptenaren waren zulke dappere, wel gewapende en flinke lieden! Zij konden in een half uur evenver komen, als de kinderen Israëls in het dubbele van die tijd! Want die konden, terwille van de zwakken, de vrouwen en de kinderen, niet zo snel vooruit komen. Ach, het zal dus voor Farao, die zo ijzervast in 't geloof meende te staan, maar een kleinigheid zijn Israël te achterhalen en te verpletteren!

Nee! Want: "En de engel Gods, die voor het heir van Israël ging, vertrok en ging achter hen; de wolkkolom vertrok ook voor hun aangezicht en stond achter hen. En zij kwam tussen het leger der Egyptenaren en tussen het leger van Israël en de wolk was tegelijk donkerheid en verlichtte des nachts." Exodus 14: 19.

Donker was de wolkkolom aan de achterzijde. Toen zij zich nu achter de Israëlieten had gesteld, met die duistere achterzijde naar de Egyptenaren gekeerd, overviel dezen, die tot nu toe ook gewandeld hadden in het licht der vuurkolom, dat hen over de hoofden der kinderen Israëls heen, bescheen, schrik en dikke duisternis. De andere zijde van de kolom, die naar de kinderen Israëls toegekeerd was, gaf licht aan Israël en maakte voor hen de nacht tot heldere dag, zodat de een dat waren de Egyptenaren tot de andere dat waren de kinderen Israëls niet naderden de ganse nacht, die ganse nacht vol schrik en angsten. Dat deed de wolk- en vuurkolom voor het Israël Gods!

Wij vinden daarvan nog gewag gemaakt Exodus 40: 33-38. "Alzo voleindigde Mozes het werk. Toen bedekte de wolk de tent der samenkomst; en de heerlijkheid des Heeren vervulde de tabernakel. Zodat Mozes niet kon ingaan in de tent der samenkomst, dewijl de wolk daarop bleef, en de heerlijkheid des Heeren de tabernakel vervulde. *Als nu de wolk opgeheven werd van boven de tabernakel, zo reisden de kinderen voort in al hun reizen. Maar als de wolk niet opgeheven werd, zo reisden zij niet tot op de dag, dat zij opgeheven werd.* Want de wolk des Heeren was op de tabernakel bij dag, en het vuur was er bij nacht op, voor de ogen van het ganse huis Israëls, in al hun reizen."

Het verdriete u niet lezer, als wij u, omtrent deze wolk- en vuurkolom zoveel plaatsen uit 's Heeren Woord te lezen geven. Want, welgelukzalig is hij, die zijn hart zet op alles wat ons omtrent deze wolk- en vuurkolom in een beeld wordt meegedeeld. Vergeet toch nooit, dat wij ons in dit aardse leven, in een woestijn bevinden, waar alles er op uit is, ons van het enige, veilige pad, dat ons door de woestijn heen naar het Vaderland kan brengen, af te trekken en op bijpaden te brengen, die ten verderve leiden. In de woestijn meent voortdurend het oog van de reiziger allerlei prachtige kastelen, liefelijke tuinen en bloemengarden, heerlijke meren en vruchtbare dalen, bergen en heuvelen te zien. Dan loopt die arme reiziger gevaar, deze prachtige vergezichten, die toch niet bestaan, voor werkelijkheid te houden, en zó van de gebaande weg af te komen. Zo bevinden wij ons ook in de woestijn van dit leven, waarin ook allerlei luchtkastelen ons door de duivel worden voorgespiegeld, om ons te verleiden en op dwaalwegen te brengen, ver van 's Heeren wolk, ver van de wolk- en vuurkolom, onder wier schaduw wij alleen veilig en geborgen zijn.

Wij lezen Numeri 9: 15 en 16a: *En op de dag van het oprichten des tabernakels, bedekte de wolk (of wolkkolom) de tabernakel op de tent der getuigenis; en in de avond was over de tabernakel, als een gedaante des vuurs, tot aan de morgen. Alzo geschiedde het gedurig.* En vers 17: *Maar nadat de wolk opgeheven werd van boven de tent, zo verreisden ook daarna de kinderen Israëls.*

Want ik ben niet van mijzelf maar van mijn getrouwe Heere en Zaligmakers Jezus Christus eigendom. Alleen aan Zijn hand wandel ik veilig en in de plaats waar de

wolk bleef, dáár legerden zich de kinderen Israëls. Naar de mond des Heeren, dus naar Zijn Woord, dat uit de wolkkolom tot hen kwam, verreisden de kinderen Israëls, en naar des Heeren Woord legerden zij zich, al de dagen in dewelke de wolk over de tabernakel bleef, legerden zij zich. En als de wolk vele dagen over de tabernakel verbleef, zo namen de kinderen Israëls de wacht des Heeren waar en verreisden niet. Wat men ook beproefde om hen op te doen trekken, het hielp alles niet.

Als het nu was, dat de wolk weinige dagen op de tabernakel was, naar de mond des Heeren legerden zij zich en naar de mond des Heeren verreisden zij. Maar was het dat de wolk van de avond tot de morgen daar was en de wolk in de morgen opgeheven werd, zo verreisden zij: óf des daags, óf des nachts, als de wolk opgeheven werd, verreisden zij. Of als de wolk twee dagen of een maand of vele dagen vertoog op de tabernakel, blijvende daarop, zo legerden zich de kinderen Israëls en verreisden niet; en als zij verheven werd, verreisden zij. Naar de mond des Heeren legerden zij zich, en naar de mond des Heeren verreisden zij. Zij namen de wacht des Heeren waar, naar de mond des Heeren, door de hand van Mozes.

Ik heb nog meer, lezer. In het boek Nehemia lezen wij hoofdstuk 9: 12: *En Gij hebt hen des daags geleid met een wolkkolom en des nachts met een vuurkolom, om hen te lichten op de weg, waarin zij zouden wandelen.*

Het was vanuit deze wolkkolom, dat tot Mozes het bevel kwam uit des Heeren mond, om op de rotssteen te slaan, zodat er water uit zou komen en het volk drinken zou, zoals er water uit zou komen en het volk drinken zou, zoals wij dit Exodus 17 kunnen lezen.

Nog hebben wij Psalm 78: 14. En Hij leidde hen des daags met een wolk en de ganse nacht met een licht des vuurs.

En Psalm 105: 39. *Hij breidde een wolk uit tot een deksel, en vuur om de nacht te verlichten.*

En Numeri 14: 14. *En Mozes sprak tot de Heere: Gij Heere, zijt in het midden van dit volk. Gij Heere, wordt oog aan oog gezien, en Gij gaat voor hun aangezicht in een wolkkolom des daags en in een vuurkolom des nachts.*

Nog menigmaal vinden wij in 's Heeren Woord van deze wolken vuurkolom gewag gemaakt, en bij de profeten en apostelen vinden wij overal bewijzen, hoezeer zij van de troostvolle betekenis van dit heerlijk beeld vervuld waren. Psalm 84: 12 lezen wij: *Want God de Heere, is een Zon en Schild; de Heere zal genade en ere geven.*

En Psalm 50: 8: *Uit Sion, de volkomenheid der schoonheid, verschijnt God blinkende. Onze God zal komen, en zal niet zwijgen; een vuur voor Zijn aangezicht zal verteren, en rondom Hem zal het zeer stormen.*

En Psalm 97: 2, 3. *Rondom Hem zijn wolken en donkerheid, gerechtigheid en gericht zijn de vastigheid Zijns troons. Een vuur gaat voor Zijn aangezicht heen en het steekt Zijn wederpartijders rondom aan brand.*

Verder lezen wij in Jesaja 4: 5. *En de Heere zal over alle woning van de berg Sion en over haar vergaderingen scheppen een wolk des daags, en een rook en de glans eens vlammenenden vuurs des nachts. Want over alles wat heerlijk is zal een beschutting wezen.*

Hoort u het wel lezer, wat de Heere zal doen? Over alle woning van de berg Sion! Dus onverschillig of deze woningen paleizen of armoedige hutjes zijn. En "over alles wat heerlijk is" dat beduidt alles wat de Heere met Zijn heerlijkheid, genade heiligheid en gerechtigheid bedekt en overkleedt. En vers 6, *Daar zal een hut zijn tot een schaduw des daags tegen de hitte, en tot een toevlucht en tot een verberging tegen de vloed en tegen de regen.*

En Jesaja 49: 10. *En de zon en de hitte zal hen niet meer steken. Waarom niet? Want hun Ontfermer, - Diezelfde Die in de wolk en vuurkolom woont, - zal ze geleiden. Waarheen? Dat zegt de profeet niet, maar wel noemt hij de Heere "Ontfermer, die hen leiden zal", door een zeer dor land heen, zeer zachtjes leiden zal aan de springaderen der wateren.*

Wij hebben nog een schone parel in Jesaja 60: 19, 20. *De zon zal u niet meer wezen tot een licht des daags en tot een glans zal u de maan niet meer schijnen.* Maar, roept dan de ziel, dan is het immers duistere nacht, stikdonkere duisternis die mij omgeeft, dan heb ik immers niets meer! Hoor maar verder lezer, wat de Heere zegt: *Maar de Heere zal u wezen tot een eeuwig Licht, en uw God tot uw Sierlijkheid. Uw zon zal niet meer ondergaan en uw maan zal haar licht niet intrekken. Want de Heere zal u tot een eeuwig Licht wezen.* Die zon kan immers nooit ondergaan, maar zij blijft schijnen tot in alle eeuwigheid. Kom! Ween nu niet meer! *De dagen uwer treuring zullen een einde nemen.*

Met deze laatste plaatsen uit Jesaja, 60 moeten wij nog goed vergelijken, wat wij Openbaring 21: 23 lezen: *En de stad behoeft de zon en de maan niet.* Nee! De stad Gods, die op het eeuwige bloed des verbonds is gegrondvest, zij behoeft geen aardse zon, geen wereldlijke macht, geen licht van het menselijke verstand, om haar te verlichten. Ook het licht der maan, de heerlijkheid en pracht van deze wereld behoeft zij niet, om daarin bescherming te zoeken. Waarom behoeft zij dit alles niet? *Omdat de heerlijkheid Gods haar heeft verlicht en het Lam haar kaars is!* En Openb. 22: 5: *En aldaar zal geen nacht zijn, en zij zullen geen kaars, noch licht der zon nodig hebben; want de Heere God verlicht hen; en zij zullen als koningen heersen in alle eeuwigheid.*

Uit deze en nog zo veel andere Bijbelplaatsen want alle, die over de wolk- en vuurkolom spreken, kunnen wij niet afdrukken blijkt dus volkomen, dat deze kolom de heerlijke waarheid van de 47^e Vraag en Antwoord van onze Catechismus in zich bevat en er een duidelijke afschaduwing van is.

Wij hebben nu nog na te gaan, *waaruit deze kolom, die de kinderen Israëls op hun reis door de woestijn vergezeld, eigenlijk bestond, en welk heil zij het volk aanbracht, en wij zullen bij en in dit alles zien, dat wij dezelfde vuur- en wolkkolom nog ten licht op onze levensreis hebben, al is die voor onze vleselijke ogen verborgen.*

(1) Wat nu de inhoud van deze kolom betreft, de bestanddelen, die daarin aanwezig waren, daarover het volgende: het waren niet twee kolommen, zoals men bijeen oppervlakkige beschouwing zou menen, maar één kolom. Inwendig was zij licht, blinkend licht, en toch tegelijkertijd vlammend en vurig. Want dit alles vinden wij in de Heilige Schrift daaromtrent vermeld. Alzo: licht en vuur waren de inwendige bestanddelen der kolom, en dat wel een geheel eigenaardig licht en vuur, dat de Heere God door het Woord Zijner Almacht onmiddellijk geschapen had. Hij die, toen geheel Egypte in stikdonkere nacht lag verzonken, licht schiep in de woningen der kinderen Israëls, is Dezelfde, die ook voor de wijzen uit het oosten aan de hemel een ster liet verschijnen, die hen voorging op hun weg naar Bethlehem, totdat zij stil stond boven het huis, waar het kindeke Jezus was.

Nu was echter dit vuur en dit licht omhuld door een wolk, een witte, klare wolk. Waaruit bestond nu die wolk? Een wolk bestaat uit kleine, zeer fijne vocht- of waterdeeltjes, die tot elkaar zijn getrokken en alzo één geheel vormen. Overdag, als de zon aan de hemel stond, zagen de kinderen Israëls alleen de witte wolk, 's nachts

scheen echter het licht en het vuur der kolom door haar omhulsel heen. De gedaante der wolk was langwerpig, als een zuil, en strekte zich van op de tabernakel tot boven in de hemel, zodat het ene einde op de tabernakel, op de ark des verbonds stond, terwijl het andere reikte tot aan de troon Gods. Zo verbond deze kolom hemel en aarde, die anders zo ver van elkaar zijn gescheiden.

(2) Het voordeel, dat de kinderen Israëls door deze kolom genoten, was groot.

- Allereerst was die hen een wegwijzer, een gids, een baanbreker, zodat zij wisten des daags, waarheen zij hun schreden moesten richten, en vervolgens, dat zij in de woestijn 's nachts licht hadden, een licht dat nimmermeer kon uitgeblust worden. Want het licht van de zon, noch der maan kan in de woestijn helpen, als het oog allerlei leugenachtige luchtspiegelingen aanschouwt, die wel heerlijk schijnen, maar niets dan dwaallichten zijn, die de arme mens ten verderve brengen. Het doel van deze kolom was, dat de kinderen Israëls 's daags een wegwijzer, 's nachts een licht zouden hebben, en zij alzo hun reis veilig zouden kunnen voortzetten.
- Daarbij was deze kolom ook een trouwe raadgever voor hen, zodat zij zeker wisten, naarmate die wolkkolom zich verhief of op de tabernakel bleef rusten, naar die mate hadden zij ook hun tenten af te breken en elders op te slaan, of te blijven legeren, waar zij waren. Zo ging deze kolom hen voor, of bleef rusten op de ark des verbonds, op de tabernakel der getuigenis. Want daarmee was zij op het allernauwst verbonden. Deze ark des verbonds werd de kinderen Israëls inde woestijn vooruit gedragen, en boven deze stond die wolkkolom, meestal op een afstand van tweeduizend ellen van het volk verwijderd.
- Behalve tot een getrouwe wegwijzer, strekte deze kolom het volk ook nog tot een beschutting tegen de brandende zonnestrallen, die in woestijn vreselijk kunnen steken. Want, als de zon heet werd, breidde de wolk zich uit als een tent of dak, waaronder het volk, beschaduwd door de zon, voort reizen of veilig legeren kon. Daarom zegt ook Paulus 1 Cor. 10: 2 van de vaderen des volks, *dat zij allen in Mozes gedoopt zijn, in de wolk en in de zee*. En daarom mag men wel veilig aannemen, dat er van die wolk verkwikkende dauw op het volk neerdaalde. Want anders kon er immers van een "gedoopt" zijn geen sprake wezen. Zeker is het, dat de hitte het volk niet pijnigen kon, maar dat de wolkkolom alle hitte 's daags tot zich trok, en in zich opnam, terwijl haar licht alle duisternis 's nachts verlichtte.
- Want in de nacht was de vuurkolom voor het volk een lichtgevende ster, een blinkend licht, een gouden glans, die zich heinde en ver verspreidde.

A. De **wolkkolom** wordt in de Heilige Schrift ook dikwijls "des Heeren wolk", "des Heeren Woord", "des Heeren mond" genoemd. Zo sprak de Heere o.a. tot Mozes, Ex. 17: 6, toen de Heere de kinderen Israëls water uit de steenrots wilde schenken: *Ziet, Ik zal aldaar voor uw aangezicht op de rotssteen in Horeb staan*. Hier was het de wolkkolom, die zich op de steenrots in Horeb stelde. In deze wolkkolom was de Heere, Jehovah, Die is, Die was, Die zijn zal, de eeuwige trouwe Verbondsgod.

Op andere plaatsen der Schrift lezen wij weer, *dat des Heeren Engel in deze wolk was*. Van deze Engel des Heeren, vinden wij dikwijls geschreven in de boeken van Mozes, Jozua, de Richteren en profeten, in onderscheiding van de andere engelen, en wordt hiermee niemand anders bedoeld, dan onze dierbare Heere en Zaligmaker Jezus Christus, voor wiens waarachtige Godheid wij in deze Bijbelplaatsen, onderling vergeleken, het heerlijkste bewijs hebben.

Zo was deze wolk- en vuurkolom voor het volk Israëls een zichtbaar teken en onderpand van de genadige tegenwoordigheid des Heeren in hun midden, zodat Hij

Zijn Woord getrouw vervulde dat wij Lev. 26: 11 en 12 vinden: “En Ik zal Mijn tabernakel in het midden van u zetten en Mijn ziel zal van u niet walgen; en Ik zal in het midden van u wandelen, en Ik zal u tot een God en gij zult Mij tot een volk zijn.” Gelijk ook vele eeuwen later de Apostel Paulus zegt: “Want gij zijt de tempel des levenden Gods; gelijkerwijs God gezegd heeft: Ik zal in hen wonen, en Ik zal onder hen wandelen, en Ik zal hun God, en zij zullen Mij een volk zijn”, 2 Cor. 6: 16.

Deze wolk- en vuurkolom was de kinderen Israëls niet alleen een voorteken en onderpand der Goddelijke tegenwoordigheid in hun midden. Bovendien sprak de Heere Zelf uit deze wolk tot Mozes, en door Mozes tot het volk, of ook wel onmiddellijk tot het volk. Zo was dan deze wolk- en vuurkolom de plaats van waar de Goddelijke antwoorden tot het volk kwamen. De Heere zelf sprak uit deze wolk, en heiligde vanuit deze wolk zijn Israël door de uitspraken van zijn mond, gelijk ook de Heere Jezus zeide: *gijlieden zijt nu rein, om het woord dat Ik tot ulieden heb gesproken.*

B. Van de wolkkolom spreekt de Schrift doorgaans als van "de wolk", van de **vuurkolom**, als van "des Heeren heerlijkheid". Het vuur, dat vanuit de wolk uitging had tweeërlei uitwerkingen: het heeft op het altaar in de tabernakel het offer aangestoken, en is zo, als een eeuwig brandend vuur op het altaar gebleven, Lev. 9: 24. Maar dikwijls ging er van deze kolom ook vuur uit om de oproemakers en overtreders te verteren. Wat ons bij deze kolom, als vuurkolom, in het oog valt, is haar helder, blinkend, schitterend licht, zodat zij, als het ware, uit louter vuur bestond. Wij moeten dit niet vergeten, opdat, waar wij in de Heilige Schrift teksten vinden, waar van licht, glans, vuur of heerlijkheid wordt gesproken, wij de betekenis daarvan zouden vatten. Dan hebben wij aan het apostolische woord te denken: *dat God een ontoegankelijk Licht bewoont.* 1 Tim. 6: 16b. *En dat God Licht is en gans geen duisternis in Hem is,* 1 Joh. 1: 5.

Zo is dan dit heldere, blinkende licht een afdruk of afbeelding van de heerlijkheid Gods, van die God, die Zich aan ons geopenbaard heeft, als de nimmer rustende kracht, die altijd bezig is om voor Zijn schepselen te zorgen en allerlei heil voor hen uit te werken.

Het licht der zon, lezer, bestaat uit ontelbare kleine schitterende lichtdeeltjes, die zich met ongelofelijke snelheid in het luchtruim heen en weer bewegen, en zo de duisternis des nachts doen verdwijnen. En dus is het licht een heerlijk beeld en afdruksel van het wezen van die God, Die nooit moede of mat wordt, om voor zijn schepselen de liefderijkste zorg te dragen. Een heerlijk beeld en afdruksel tevens van de Heere, als van de vlekkeloos reine, in Wiens hart nooit of nimmer iets opkomen kan, dat naar verkeerdheid of onreinheid zweemt, maar Wiens eeuwige wijsheid gepaard is met genade en met gerechtigheid, en in Wie geen gedachte der leugen kan opkomen, daar Hij zelf de hoogste en eeuwige Waarheid is. Van dit alles is het heldere licht in de vuurkolom een afdruksel, en leest u dus van haar in de Heilige Schrift, denk dan aan de altijd werkende God in Zijn vlekkeloze reinheid, waarheid en trouw.

De blinkende, schitterende, vurige glans, die van de wolk- en vuurkolom uitstraalde, is een afdruksel der heerlijkheid Gods, van een heerlijkheid, die Hij echter aan Mozes niet anders vertonen kon, dan zoals wij dit beschreven vinden Exodus 33: 23. Met deze heerlijkheid Gods, die wij allen, sinds Adams val en ongehoorzaamheid geheel derven, moeten arme zondaren tot hun eeuwig heil bekleed zijn. Want in deze heerlijkheid Gods zijn al Zijn deugden en volmaaktheden, Hem ter eer, en ons ten heil, op het hoogste verheerlijkt, Zijn wijsheid zowel als Zijn trouw, Zijn heiligheid zowel als Zijn waarheid, Zijn genade zowel als Zijn gerechtigheid. Daarom lezen wij

zo vaak, dat er licht en glans van de Heere uitging, en dat ziet dan op Zijn deugden en volmaaktheden, die op het allerhoogst verheerlijkt zijn. Weet u waar lezer? In de enige offerande van Jezus Christus aan het kruis!

Het vuur in de kolom is een beeld en afdruksel van *de gerechtigheid Gods*. Want: *onze God is een verterend vuur*, gelijk de Apostel Paulus spreekt, Hebr. 12: 29. Hetzelfde vuur echter, dat voor de uitverkorenen, toen de tabernakel voltooid was, het brandoffer verteerde, verteerde ook, als een felle gloed de goddelozen, die Hem van de troon wilden stoten.

Dit schitterende licht, deze glans, deze vuurgloed was omhuld met een wolk, die, gelijk wij u reeds zeiden, uit zeer kleine vochtdeeltjes bestond, en de Heilige Geest beduidde, Die Zich niet schaamt, als een liefelijke dauw in de ellende en armoede van ons vlees neer te dalen, en bij, en in ons te wonen.

Des daags zagen de Israëlieten alleen de wolk. Want zij moesten in de praktijk van het dagelijkse leven ondervinden, wat de Apostel Paulus zegt, 2 Cor. 5: 7: "Want wij wandelen door geloof en niet door aanschouwen." In de zwarte, stikdonkere nacht echter, als hun hart dreigde te bezwijken van angst en benauwdheid, dan zou dat liefelijke, heldere licht hun onmiddellijk tegemoet stralen, dan zou dit schitterende glans, deze stralende en gouden vuurgloed hen verkondigen, welk een God met hen was, en hen droeg op Zijn Vader-armen!

(3) Wij zeiden het u al lezer, Wie eigenlijk in die wolk was! Immers niemand anders dan de Heere, of *de Engel des Heeren*, het ongeschapen Woord, Christus, het Lam Gods!

Naar de Geest hebben wij deze wolk en vuurkolom nog met ons, ten licht op ons pad in de duisternis, tot een getrouwe wegwijzer op onze reis door de woestijn des levens; en wij hebben en bezitten die niet minder, als de kinderen Israëls op hun zwerftochten. Ik zeg echter: "naar de Geest" hebben wij deze kolom nog tot wegwijzer en licht op ons pad. Want de zichtbare kolom is verdwenen, nadat zij de kinderen Israëls door de woestijn en de Jordaan heen, in het beloofde land had gebracht. Nochtans vinden wij haar terug, toen Salomo de tempel inwijdde. Want zo lezen wij 1 Kon. 8: 10, 11: "En het geschiedde, als de priesters uit het heilige uitgingen, dat een wolk het huis des Heeren vervulde. En de priesters konden niet staan om te dienen, vanwege de wolk. Want de heerlijkheid des Heeren had het huis des Heeren vervuld."

Deze wolk zien wij weer op de berg, toen de Heere Jezus verheerlijkt werd, Matth. 17: 5. "Terwijl Hij nog sprak, ziet, een luchtige wolk heeft hen overschaduwde; en ziet, een stem uit de wolk, zeggende: Deze is mijn geliefde Zoon in dewelke Ik mijn welbehagen heb; hoort Hem!" Zo lezen wij ook Handelingen 1: 11 dat onze Heere wederkomen zal, gelijk Hij is opgevaren, dat is, in een wolk. Dan zal Hij echter komen met grote pracht en heerlijkheid en met een gloed des vuurs, zoals wij lezen 2 Thess. 1: 6-8. "Naardien het recht is bij God verdrukking te vergelden degenen, die u verdrukken. U echter, die verdrukt wordt, verkwikking met ons, in de openbaring van de Heere Jezus van de hemel, met de engelen Zijner kracht; met vlamvend vuur wrake doende over degenen, die God niet kennen, en over degenen, die het Evangelie van onze Heere Jezus Christus niet gehoorzaam zijn."

Dus het zichtbare in wolk- en vuurkolom, dat ten nutte der kinderen Israëls was geschapen, is verdwenen, maar de werkelijkheid datgene, waarvan die kolom maar een afbeeldsel en afdruk was, dat bezitten wij nog.

Dat is de troostvolle waarheid, die onze Catechismus uitspreekt, als het luidt in Vraag en Antwoord 47: "*Naar Zijn Godheid, Majesteit, Genade en Geest wijkt Hij (dat is, de Heere Christus) nimmermeer van ons.*" Zie lezer, het was immers de Heere Christus,

Die in de wolk- en vuurkolom was, en Hij leeft immers nog. Hij is immers geen dode Heere en Heiland, maar Hij leeft, en sterft nimmermeer. En uit Zijn gezegende mond weten wij het immers, dat Hij met ons is tot aan het einde van de wereld, Matth. 28: 20. Dat staat vast. Allereerst willen wij dit zien ten opzichte van Christus' Godheid. Ik heb u gezegd, dat het blinkende licht in de wolkkolom een beeld was van het Wezen Gods. Want van de Heere Christus staat er geschreven, Hebr. 1: 3b: "Dat Hij het uitgedrukte beeld is van Gods zelfstandigheid; en dat in Hem al de volheid der Godheid lichamelijk woont", Col. 2: 9. God de Vader, zoals Hij Zelfstandig is en werkt, openbaart zich aan ons mensen nooit buiten Christus; opdat Die de benauwde ziel vertrooste, met Zijn liefelijke troost, en zó de getrooste ziel in de Heere niets zien zou, dan licht, rust, vrede, verzoening en genade.

Niemand zegt de Apostel Johannes *heeft ooit God gezien, de eniggeboren Zoon, die in de schoot des Vaders is, die heeft Hem ons verklaard* (Joh. 1: 18). Christus is God uit God, Licht uit Licht. Hij is in Zijn Zelfstandigheid de eeuwige sterke God, één met de Vader. Hij is onvermoeid in Zijn zorgen en bemoeienissen met de Zijnen. Hij houdt niet op ons met Zijn altijddurende voorbede te beschutten en te bewaren voor alle helse machten en hun listige aanvallen. Dan spreekt Hij tot Zijn Vader: 'die of die hebt u Mij gegeven, en Ik heb hem of haar verlost met Mijn bloed. Vader, laat ze in 't verderf niet dalen. Want Ik heb verzoening voor hen gevonden!'

Hij is ons steeds nabij met Zijn almachtige hulp, met Zijn Goddelijke kracht, en Hij bedient Zich daarbij van tien- en tienduizend Engelen, die voor Gods troon staan, en die Zijn bevelen en wensen opvolgen met een snelheid, groter dan die der snelste en schitterendste bliksemstralen. Alle heiligheid en reinheid, als van het licht, is in Christus Jezus, woont in Hem tot heil en troost voor alle armen en ellendigen, die zich, o, zó lang, met de afgoden verontreinigd hebben, maar nu naar verlossing en zaligheid smachten.

En wat was die heerlijke gouden glans, die uit de vuurkolom straalde? Nu, Wie is het Afschijnsel van de heerlijkheid Gods, Wie is het uitgedrukte Beeld van Zijn zelfstandigheid? Wie anders dan wederom onze Heere Jezus Christus? Zoals Paulus zegt Hebr. 1: 1: "Dewelke, alzo Hij is het Afschijnsel Zijner heerlijkheid en het uitgedrukte Beeld Zijner zelfstandigheid, en alle dingen draagt door het woord Zijner kracht, nadat Hij de reinigmaking van onze zonden door Zichzelf heeft tweegebracht, is gezeten ter rechterhand der Majesteit in de hoogste hemelen."

En zo stralen dus van Boven uit de hemel in Christus door de Heilige Geest alle deugden en volmaaktheden Gods op ons ter neer. Zó geschiedt ook, wat de Apostel Paulus zegt: "En wij allen, met ongedekt aangezicht de heerlijkheid des Heeren, als in een spiegel aanschouwende, worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest!" 2 Cor. 3: 18.

Dat staat nooit stil, lezer, in die spiegel verliezen wij, hoe langer hoe meer ons eigen beeld uit het oog, en aanschouwen daarin meer en meer niets anders dan het Beeld van onze hemelse Bruidegom, onze Borg en Goël, onze sterke God en Verlosser. Zo gaat het "van heerlijkheid tot heerlijkheid veranderd worden" volgens het welbekende woord: *Hij moet wassen, ik minder worden*. Joh. 3: 30. Zó straalt van God in Christus de heerlijkheid, de majesteit des Vaders op ons arme zondaren neer. Zó wordt Hij verheerlijkt in de hoogste hemelen, en geloofd en geprezen op aarde, in Zijn gemeente, om Zijn waarheid, trouw, ontferming en gerechtigheid.

Het vuur in de wolkkolom was dus een type van de Heere Christus, als Engel, als Gezant des Heeren. Want met vuur zal Hij eens al Zijn vijanden verteren, gelijk wij immers gelezen hebben in de eerste brief aan de Thessalonicenzen: "Dat Hij met

vlaamend vuur wraak zal doen over hen, die God niet kennen en die het Evangelie van Jezus Christus ongehoorzaam zijn.” Over allen, die de Vader niet eren en de Zoon niet kussen op de weg; opdat Hij niet toorne, en wij op de weg vergaan. O lezer, als het Lam eens begint te toornen, wee, driemaal wee dan hen, die op de aarde wonen! U kunt het lezen Openb. 6: 15-17. “En de koningen der aarde, en de groten en de rijken en de oversten over duizend, en de machtigen, en alle dienstknechten, en alle vrijen verborgen zichzelf in de spelonken en steenrotsen der aarde, en zeiden tot de bergen en tot de steenrotsen: valt op ons, en verbergt ons van het aangezicht Desgenen, die op de troon zit en van de toorn des Lams. Want de grote dag Zijns toorns is gekomen en wie kan bestaan?”

Een zachtmoedig, een gedwee Lam is Hij, en lang, lang vergunt Hij de gemeente, Hem toe te zingen: "O, Lam Gods onschuldig", - en nóg, nóg straalt de vriendelijke glans van Zijn vuurkolom voor Zijn gemeente in de woestijn des levens, in bange en donkere nachten van nood en aanvechting, waardoor zij heen moet. - Maar, er komt ook een tijd, dat Hij het zonneklaar aan het licht zal brengen, dat Hij het was, die de bazuin van het heerlijke Evangelie liet klinken. *En dan wee, wee! degenen, die op de aarde wonen, als de dag van Zijn toorn is gekomen!*

En toch! en toch! waarom breekt dit vuur van toorn nog niet los, om ons allen, om Zijn gemeente te verteren? *Hij weet wat maaksel wij zijn, gedachtig zijnde, dat wij stof zijn*, Psalm 103: 14. Zijn bloed, Zijn heerlijk en Goddelijk bloed, dat betere dingen spreekt dan dat van Abel, dat geldt nog in het midden der gemeente, dat spreekt ons vrij van schuld en vloek, dat reinigt ons van alle, ja, van alle zonden! Te midden der hitte en vuurgloed der kolom is nog Christus, de Engel des Heeren, en laat die gehele brandende hitte op Zich neerdalen, neemt ze in Zich op, om er Zijn volk van te bevrijden. Zo brandt de Heere dan *in de vlammen van liefde en van toorn*, gelijk in het voorhof het gehele brandoffer door het vuur verteerd werd.

Zo hebben wij dan nu gezien, dat wij in geestelijke zin, de wolken vuurkolom nog bezitten, hoewel wij die met onze ogen niet meer kunnen zien. Dit zou nu ook niet meer kunnen, en zou nergens toe dienen. Toen Israël van Egypte naar Kanaän trok, woonde al het volk Gods samen en trok gezamenlijk voort. Sinds echter de volheid der heidenen tot Israël is ingegaan, moest deze zichtbare wolk- en vuurkolom wel verdwijnen. Maar onzichtbaar woont de Heere Christus met Zijn Godheid, majesteit, genade en Geest nog bij ons. Nee! Hij wijkt nimmermeer van ons, met Zijn waarheid, met Zijn licht, met Zijn liefde, met de gloed van Zijn genade en ontferming. Zo wijkt Hij nimmermeer van ons. Want nog spreekt Hij uit de wolkkolom tot Zijn volk en heiligt ze door het Woord Zijner genade. Nee, nimmermeer wijkt Hij van ons, met Zijn Geest, waarvan het vuur en het licht in de kolom ook een beeld was. Van pool tot pool heeft Hij nu de Zijnen, overal heeft Hij nu Zijn gemeente, Zijn Jeruzalem, dat wel en vast gegrondvest is. Alom vervult Hij nog bij voortduring Zijn belofte: *waar twee of drie vergaderd zijn in Mijn Naam, daar ben Ik in het midden van hen* (Matth. 18: 20).

De geestelijke wolk- en vuurkolom is nog de baanbreker, die voor Zijn volk heengaat. Want wat is de Heere Christus voor ons? Is Hij niet de overste Leidsman en Voleindiger van ons geloof? Is Hij het niet, die gezegd heeft: *wie Mij navolgt, die zal de dood niet zien in der eeuwigheid?* Is Hij het niet, die gesproken heeft: *komt tot Mij, u allen, die vermoeid en belast bent, Ik zal u rust geven?* Roept Hij het niet luid in de wereld: *wendt u naar Mij toe, wordt behouden, al gij einden der aarde?* Toen de Apostelen zeiden: *wij weten de weg niet*, antwoordde Hij toen niet zo: *Ik ben de Weg, en de Waarheid en het Leven, niemand komt tot de Vader dan door Mij* (Joh. 14: 6)?

Niemand komt tot de ware rust, dan door Jezus alleen. Want Hij alleen is onze Wolk- en Vuurkolom. Hij alleen is de Waarheid, is de Weg, de gehele dag van ons leven. Hij alleen het waarachtige Licht, schijnende in de wereld, en verlichtende iedereen mens. Maar bovenal en in heel bijzondere zin is Hij het Licht van Zijn volk, Hij in wiens Licht zij eerst waarachtig het Licht zien. Hij Christus alleen is het, in Wie wij alle heerlijkheid van God de Vader en van de Heilige Geest verenigd zien, in Wie alle deugden en volmaaktheden Gods verheerlijkt zijn.

En gelijk uit de wolkkolom des Heeren mond sprak, zo is het nog heden ten dage: alleen door en in Christus, de ware Wolk- en Vuurkolom, is het, dat wij antwoord, Goddelijk antwoord ontvangen op de bange vragen van ons hart. God de Vader spreekt niet onmiddellijk met ons vanuit de hemel der heerlijkheid, maar door en in Christus, door het Woord van Zijn almachtige genade, dat ons het doel van onze reis, door de woestijn, het hemelse Kanaän veilig doet bereiken. En zulk een Goddelijk Woord, ik kan het alleen vernemen uit de Wolk, van Christus, mijn dierbare Heere en Verlosser. Door Jezus Christus alleen, vanaf Zijn kruis, ontvang ik Goddelijke antwoorden op mijn benauwde en benarde vragen, in de diepe nood van mijn ziel, onder de bange en zware aanvechtingen van de duivel.

Zal zulk antwoord mij ook niet ontbreken in mijn laatste uur, in het uur van mijn dood? Ach, wat was de wolkkolom dan anders dan een beschutting, een verkoelende schaduw tegen de brandende zonnestrallen? O, hoe weet onze Wolk- en Vuurkolom ons te bewaren tegen de hitte van de toorn Gods, tegen alle vervolgingen van vlees en bloed en van de ondankbare wereld! Al deze hitte des daags, Hij neemt ze in Zich op, opdat wij wel bewaard zouden zijn en veilig geborgen onder de schaduw van Zijn vleugelen. En o, in die pikduistere, zwarte nacht, als wij onder de last van onze zonden gebogen gaan en niet weten, waar daarmee te blijven, dan breekt plotseling Zijn licht met gouden stralen door de wolken heen, en maakt onze nacht tot een liefelijk licht, zodat er troost en ademtucht komt voor de dichtgeschroefde borst.

Nóg stelt onze Wolk- en Vuurkolom Zich de kerkgeschiedenis levert er ons menig bewijs van op tussen Zijn volk en de vijanden, die hen vervolgen. Al zijn die vijanden nog zo groot, nog zo listig, onze Heere Christus heeft donkerheid genoeg te Zijner beschikking, om hen, met al hun vermeende kennis van het Evangelie in de diepste diepte der zee te jagen, en nog heeft Hij licht genoeg om de blinden die op Hem hopen, te leiden door de weg, die ze niet geweten hebben, de weg door de woestijn, de weg naar de eeuwige Stad, die zon noch maan behoeft. Want het Lam is haar Kaars, en de heerlijkheid Gods heeft ze verlicht. Ja, zo is en blijft Christus altijd onze Wolk- en Vuurkolom, wat er ook mag geschieden.

Een bede heb ik nog tot u te richten, geliefden, een vraag u te doen. Denkt u er wel eens aan, om, het hart en hoofd naar boven gericht, Hem uit de hemelen te verwachten, die Zich tevoren, om onzentwil, voor de aardse rechter heeft gesteld? Denkt u er wel eens aan, dat plotseling het vuur des Heeren kan ontbranden en ons allen verteren? O wendt u toch tot Hem, tot onze Heere Christus, eer het te laat is.

Van Zijn volk is Hij nimmer geweken, Hij heeft hen gedragen op de gehele reis door de woestijn, Hij heeft ze veilig binnengebracht in Kanaän. Onzichtbaar is Christus, onze Wolk- en Vuurkolom, overal bij en rondom ons, dat is waarachtig waar, ook waar de troost van deze waarheid voor ons is verborgen, in het geloof is het nochtans waar. O bedenkt toch, dat de Heere ook een geducht God, een jaloers God op Zijn eer is, genadig en barmhartig voor allen, die met hun zonden en ellenden, met hun ongerechtigheden en armoede zich tot Hem wenden.

Maar vergeet het ook niet, lezer, dat Hij het trotse, hoogmoedige, lichtzinnige hart niet verdragen, verzet en opstand tegen Zijn Woord niet dulden kan.

Welzalig, driewerf gelukzalig zijn wij, zo wij goed bedenken, dat we nooit en nimmer veilig zijn, in deze woestijn, en dat wij geen ogenblik van ons leven Zijn genade, Zijn leidende en beschermende hand kunnen ontberen. Als wij dan in onze ellende en armoede treurig daarheen gaan, dan zal ons weldra de Wolk- en Vuurkolom in het oog vallen, en daarin aanschouwen wij onze Christus, Die al onze druk, al onze nood kent, voor Wie al de diepten van ons hart open en bloot liggen. Hij weet wat van Zijn maaksel is te wachten. Zijn Naam is: *God met ons; Immanuël!*

3. Murmureringen van de kinderen Israëls in de woestijn; bittere water, Manna, en water uit de Rots. Exodus 15 en 16 enz.

Zo had dan de wolk- en vuurkolom de kinderen Israëls veilig aan de overzijde van de Schelfzee gebracht, en zagen zij, zoals wij Exodus 14: 30 lezen, de Egyptenaren dood aan de oever der zee. En zo zien wij ook, wanneer God ons om Christus' wil onze zonden heeft vergeven, die zonden dood liggen aan de oever der zee, van die zee van enige barmhartigheid en genade, waarvan Micha spreekt in het laatste hoofdstuk van zijn profetie: "Wie is een God gelijk Gij, die de ongerechtigheid vergeeft, en de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbij gaat? Hij houdt Zijn toorn niet in eeuwigheid: want Hij heeft lust aan goedertierenheid. Hij zal zich van onze weer ontfermen; Hij zal onze ongerechtigheden dempen. Ja, gij zult al hun zonden in de diepten der zee werpen." Micha 7: 18, 19. Ja, dit is zeker waar en geldt allen, die God om Jezus Christus' wil de zonden heeft vergeven.

Wij weten uit Exodus 14: 31, hoe Israël de grote hand, die de Heere aan de Egyptenaren had bewezen, zag, hoe het volk de Heere vreesde, en geloofde in Mozes zijn knecht. Wij lezen verder in de aanvang van Exodus 15, hoe Mozes met de kinderen Israëls de Heere een heerlijk loflied aanhief, en Hem de eer gaf, voor hun verlossing uit de hand van de vijand, die hen bijna achterhaald had. Maar nauwelijks was dit lied gezongen, nauwelijks waren de laatste klanken daarvan weggestorven, of de zaak nam een geheel andere wending. Lezen wij in vers 21 nog: "Toen antwoordde Mirjam hunlieden: zingt de Heere. Want Hij is hogelijk verheven! Hij heeft het paard met zijn ruiters in de zee gestort!

In vers 22 en 23 vinden wij reeds: *Hierna deed Mozes de Israëlieten voort reizen van de Schelfzee af, en zij trokken uit tot in de woestijn, en vonden geen water. Toen kwamen zij te Mara, doch zij konden het water van Mara niet drinken. Want het was bitter; daarom werd derzelve naam genoemd Mara.* O, bittere, harde verzoeking voor het zo-even nog juichende volk! Des te harder daar de derde dag overal in de Schrift het tijdstip en zinnebeeld van verlossing en uitkomst is. Het kwam hier dus met de pijnlijke kwelling van de dorst wel tot het alleruiterste. En dan, na drie dagen van brandende dorst en algeheel watergebrek, water te vinden, te menen zo uit alle nood verlost te zijn, maar dan te proeven, dat het water niet zoet, niet drinkbaar was maar bitter, dat was vreselijk, dat was haast niet te dragen.

Maar ik zou vragen: waarom niet? Waarom was dat nu zo erg? Was het dan nu uit en gedaan met de trouw en ontferming van die God, die zo-even de sterkste en geweldigste vijanden voor hen had verdelgd? Hadden hun ogen dan niet zo-even nog de grote daden des Heeren aanschouwd? Ach, lezer, wat wij ook van verlossingen en uitkomsten en wonderen mogen beleefd hebben, al het zoete verandert weer in bitterheid, en alle zichtbare uitkomsten lopen toch aan het slot op een bitter stervensuur uit, wanneer wij niet, evenals Mozes, dat éne hout vinden, dat de bitterste wateren zoet maakt, als honig en honingzeem. Als dat éne Hout in de bittere wateren is geworpen, zuigt het al het bittere in Zich, en neemt het geheel in Zich op.

Geliefden, werp ook u, al is het sidderende en bevende, ja, al schijnt het u geheel onmogelijk, nochtans in geloof - want zó wordt het onmogelijke mogelijk - het hout, dat u in het Evangelie vindt, in de bittere wateren, die u op uw weg ontmoet. Ik bedoel met dat hout, het kruis van onze dierbare Heere en Verlosser, en zó, en zó alleen, zal al het bittere u zoet worden, ook dat bittere, dat u te bitter schijnt, om het te kunnen drinken. Zo? Is dat de weg?

Ja, waarlijk dat, en dat alleen. En zult u er in waarheid toe komen, dit hout in de bittere wateren van uw leven te werpen, dan moet de Heere zelf u dat aanwijzen, gelijk wij in vers 25 lezen, dat Mozes, toen het volk tegen hem murmureerde en sprak: *Wat zullen wij drinken?* tot de Heere riep; en dat de Heere hem een hout wees, dat hij in het water wierp. En ook u zal de Heere op uw schreien en wenen, dat kostelijke hout aanwijzen, en daardoor zult u kunnen drinken, en ervaren, dat er water voor u is, dat uw brandende dorst lest. Ja, bittere wateren moogt u gevonden hebben op de derde dag, op de dag, waarop u meendet uitkomst en verlossing te vinden, maar op die derde dag nochtans ook zoet en drinkbaar water, door het kruis van Christus, en daarom: Gode alleen de eer!

Wij lezen: 24: *toen murmureerde het volk*. Ach ja, wat kunnen wij anders dan murmureren, zolang wij Christus niet kennen, zolang Hij niet door het geloof in onze harten woont, en door de liefde daarin is geworteld, of wanneer wij, ook na ontvangen genade, Hem uit het oog hebben verloren? Wel ons, dat de Heere niet met ons handelt naar onze zonden, maar onze murmureringen ons om Christus' wil niet toerekent!

En de Heere wees hem (dat is, Mozes) *een hout*. Ja, zo de Heere ons het kruis van Jezus Christus niet zelf aanwijst, blijven wij stekeblind, en zullen het uit onszelf nooit en nimmer vinden, al hebben wij de leer: *"dat God om der genoegdoening van Christus wil al onze zonden, ook onze zondige aard, waarmee wij ons gehele leven lang te strijden hebben, nimmermeer wil gedenken"* nog zo goed in 't hoofd. En, daarom: *Heere, ontdek mijn ogen, dat ik aanschouw de wonderen Uwer wet*. Psalm 119: 18.

Aldaar stelde Hij het volk een inzetting en een recht. (Ex. 15: 25b). Ja, dat bevel, die inzetting gaf de Heere daar aan zijn volk, dat zij in Christus Jezus zouden blijven, en door al het bittere der wateren zich er niet van moesten laten terughouden, dit ene hout, dat Hij hen had gewezen, voortdurend daarin te werpen. Een recht, een eeuwige instelling der genade, dat het bij de Heere een uitgemaakte zaak is, dat het lijden en de bittere dood der Zijnen verzoet. Nu de dood verslonden is in de overwinning van Christus, nu Hij al het bittere in Zich heeft opgenomen, alle bittere wateren voor ons heeft uitgedronken, wordt vrijgesproken en om Zijntwil rein en heilig verklaard, wat nog zo-even in de diepste diepte van zonde en ellende lag verzonken. Daaraan mogen wij ons vastklemmen te midden van onze benauwdheid en angst over onze zonden, en het bittere zal ons zoet worden. Want van af Zijn kruis heerst Hij met almachtige genade.

Vers 25 (einde). *En aldaar verzocht Hij hetzelfde*. Ach, wij arme mensen, menen zo spoedig, dat wij alles reeds begrijpen, dat we reeds volleerd zijn in de weg Gods, dat wij waarlijk het verstaan, genade als genade aan te nemen, en al het zoete en bittere van dit leven te genieten of aan te nemen, als door Christus geheiligd. Wel ons, dat Hij, die ons tot op het gebeente kent, ons herhaalde malen beproeft, ons examineert, opdat zó onze onkunde en onwetendheid goed aan het licht kome! Eerst zó leren wij, dat genade genáde is en genade blijft, en dat het werk van de Heilige Geest ook maar alleen het werk van de Heilige Geest is. Zó eerst leert men uit het geloof leven!

Vers 26 vinden wij: *"Indien gij met ernst naar de stem des Heeren uws Gods zult horen, en doen wat recht is in Zijn ogen."* Dat wil zeggen: geloven, wat God de Heere omtrent het hout des kruises zegt, namelijk, dat het al onze bitterheden inzuigt en zoet maakt, en dan dit hout in al de bittere wateren te werpen, die wij op de reis door de woestijn ontmoeten!

In dit zelfde vers wordt van "krankheden" gesproken. Hier hebben wij aan Matth. 8: 16 en 17 te denken: "En als het laat geworden was, hebben zij velen, van de duivel bezeten, tot Hem (dat is, tot Jezus) gebracht, en Hij wierp de boze geesten uit met het woord, en Hij genas allen, die kwalijk gesteld waren. Opdat vervuld zou worden, dat gesproken is door Jesaja, de profeet, zeggende: Hij heeft onze krankheden op Zich genomen, en onze ziekten gedragen." En evenzeer wat de Heere bij de profeet Jesaja, (33, 24) van de stad Gods zegt: "En geen inwoner zal zeggen: Ik ben ziek. Want het volk, dat daarin woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben." En daarom, laat ons de woorden niet vergeten, waarmee deze geschiedenis der eerste murmuringen der kinderen Israëls, toen zij de bittere wateren van Mara niet konden drinken, besluit: *want Ik ben de Heere, uw Heelmeester.*

Vaak zendt de Heere ons allerlei lichamelijke krankheden, om ons te beproeven. En dan verstaat de duivel het o zo goed, van onze eigenliefde, van onze afschuw van kruis en smarten, van onze vrees voor de dood, partij te trekken, om ons, ook geestelijk, geheel zwak en krachteloos te maken, en ons ver van de genade van onze God af te houden. Welaan, niettegenstaande en juist vanwege al deze nameloze ellende van het lichaam en de ziel, tot Hem heen, die al onze zwakheden en krankheden heeft gedragen! In het geloof aan de Heere Jezus ligt verborgen een wonderbaarlijke levenskracht, ook voor het zwakke lichaam dat van ellende dreigt te bezwijken!

Wij vinden in de geschiedenis der kinderen Israëls de duidelijkste blijken er van, hoe onleerzaam, blind en ongelovig zij bleven, welke wonderen de Heere ook voor hen deed. Nauwelijks had Hij hen te Elim geheel ongedacht en onverwacht verkwikt door twaalf waterfonteinen en zeventig palmbomen (Exodus 15: 27), of wij lezen weer in Exodus 16, *hoe ze in de woestijn Sin aanvingen te murmureren*, en dat wel zo heftig, dat zij, alle wrede verdrukkingen en vervolgingen, die zij in Egypte hadden doorgestaan, vergetende, terughunkerden naar het land van hun dienstbaarheid. Het is niet mogelijk het gehele verhaal van die opstand in de woestijn Sin hier af te drukken, doch wij raden onze lezers ernstig aan, voordat zij verder gaan, het 16e hoofdstuk van Exodus aandachtig na te lezen. Bevat het de vreselijke geschiedenis van de murmuringen der kinderen Israëls, niet minder zien wij daarin, haast van vers tot vers, de wonderen van Gods genade en ontferming voor Zijn wederhorig kroost.

Mijn lezer, dit leven is niets dan een grote woestijn, en daarom kan het zeer tot ons nut en onze vertroosting strekken, er aan herinnerd te worden, dat niet wij het zijn die, lichamenlijk of geestelijk, het leven hebben te scheppen, noch te onderhouden, maar, dat Hij, Die ons het leven gaf, het ook wel zal weten te bewaren en telkens weer te vernieuwen. Spreekt niet onze Heere: "Daarom zeg Ik u: wees niet bezorgd voor uw leven, wat gij eten, en wat gij drinken zult; noch voor uw lichaam, waarmee gij u kleden zult; is het leven niet meer dan het voedsel, en het lichaam dan de kleding? (Matth. 6: 25). Is dan God niet meer Dezelfde als toen zijn Israël honger en dorst leed in de woestijn Sin? Is Hij veranderd en behoort het tot de fabelen, wat wij in ons hoofdstuk over het brood, dat van de hemel is gedaald, lezen? Zullen wij dan mee doen met de dwazen, die spreken: "ja, dat is een oude geschiedenis, een verhaal uit 'oude tijden', maar zo iets kan nu niet meer gebeuren?"

Zeker, op zulk een wijze als de kinderen Israëls het brood uit de hemel zagen neerdalen, zal het hier niet meer geschieden, maar zoiets is ook niet meer nodig. Want er zijn hier te lande duizenden middelen en wegen, waardoor de Heere in onze behoeften voorziet. Waren wij echter, evenals het oude Israël, in letterlijke zin op reis

in een woestijn, en was al onze voorraad uitgeput en verteerd, zodat ook het geringste stukje brood ons ontbrak, dan zou de oude, trouwe God zeker tonen, dat Hij ook heden ten dage leeft, en Hij zou hetzelfde nog voor ons doen, wat Hij in oude tijden voor Zijn Israël deed. Want: bij Hem is geen verandering, of schaduw van omkering (Jakobus 1: 17). Wie nu vlijt, bekwaamheid, kracht en arbeid genoeg heeft om aan zijn dagelijks brood te komen, zal echter, zo hij maar ogen heeft om te zien, moeten bekennen: het moet nochtans, dag voor dag, alles van boven, uit de hemel der heerlijkheid nederdalen.

Weet u, lezer, wat Goddelijke wijsheid is voor dit tijdelijke leven? Het is, ons lichaam met al haar behoeften in Gods Vaderlijke hand over te geven, en ook daarvoor alleen op Zijn vrije ontferming en genade te hopen. Dat is Goddelijke wijsheid: voor 's Heeren heilig aangezicht te bekennen, dat Adam, nadat hij zich aan de boom der kennis des goeds en des kwaads had vergrepen, ook alle recht en aanspraak had verloren, om van de overige bomen van de hof, die vroeger zijn aangewezen deel waren, de geringste vrucht te plukken. Wij, Adams nakomelingen, hebben dus volstrekt niets verdiend, hebben er niet de geringste aanspraak op, dat God ons enige weldaad laat toevloeien, al was die in onze ogen ook nog zo onontbeerlijk. Wij hebben alles verzondigd, alles verbeurd. Want, mijn geliefden, indien het waar is, dat wij de eeuwige dood verdiend hebben, zo hebben wij ook hier beneden niets anders verdiend, dan van koude en gebrek om te komen, met de onzen. Gewoonlijk leven wij mensen, alsof het van zelf sprak, dat wij het dagelijkse brood hebben, alsof dat ons zo maar vanzelf toekwam, en alsof wij met goed recht aanspraak daarop konden maken, evenals op de vervulling van al onze lichamelijke noden.

Maar deze mening is vals en geheel ongegrond, en wij verdienen niets anders, dan dat de Heere ons laat varen en wij van gebrek sterven. Helaas! Hoe slecht verstaat de mens dit, hoe weinig wil hij er van weten, dat ook de geringste weldaad verbeurd en verzondigd is! En is er nu nood en gebrek aanwezig, dan begint men te murmureren, al is het niet altijd met woorden, dan toch op de diepe bodem des harten. Heden kan men nog wonderen van uitredding beleefd hebben, en morgen, als er maar weer nieuwe nood opkomt, zijn ook de grootste wonderen vergeten, en het murmureren en morren vangt weer aan, afgezien nog daarvan, dat honderden en duizenden, als zij zich in broodgebrek of andere tijdelijke ongelegenheden bevinden, de weg inslaan van ongelooft en zonde, van woeker, van oneerlijkheid, of van geestelijke hoererie; zodat men zichzelf wijs maakt: 'o, aan dit of dat, dat ik in mijn hart veroordeel, kan ik toch wel mee doen. Want hoe zou ik anders aan eten, aan drinken, aan kleren komen?'

God de Heere had besloten, vast besloten Israël uit Egypte te verlossen, en door de woestijn heen veilig in Kanaän te brengen; dit had Hij, om zo te spreken, op Zich genomen, dat was nu Zijn zaak geworden, en Israël had niets anders te doen, dan in ootmoed te bekennen: "ik heb de eeuwige dood verdiend", en zich dan te laten leiden door 's Heeren trouwe hand. Ik herhaal het, dat was Israëls zaak: in ootmoed te bekennen: *ik heb niets verdiend dan de eeuwige verdoemenis!* En dan zó de toevlucht te nemen tot Gods vrije genade en ontferming. Maar dat doet Israël niet, maar het murmureert. Dat goddeloze murmureren, de Heere hoort het! En wat was nu Zijn antwoord daarop?

Hij liet Zijn liefelijk manna van de hemel regenen en gaf zo het volk, waar zij om riepen: *brood in overvloed*. Maar, maar laat ons wel toezien. Het is gewoonlijk 's Heeren weg, dat zij, die niet murmureren, lang, vaak zeer lang op Hem moeten wachten, terwijl Hij de murmureerders vaak spoedig helpt, en hun, als het ware zo de mond stopt. En daarom, ik herhaal het, laat ons wel toezien! Want de Heere sprak: ***Ik zal voor ulieden brood uit de hemel doen regenen opdat Ik het (dat is, het volk)***

verzoeken of het in Mijn wet ga of niet. Zoals u aan het slot van Exod. 16: 4 kunt lezen.

Ziet ge, geliefden, dat was dus het doel, waartoe de Heere het manna zond: om te onderzoeken, of liever, om het aan het volk zelf duidelijk te maken, of zij, al dan niet, in Zijn wetten wandelden, of zij werkelijk reeds zó verootmoedigd waren, dat zij waarachtig alleen op Gods genade dreven in leven en sterven. Dat dit alles niet bij hen te vinden was, zie daarvan wilde de Heere het volk overtuigen, opdat zij langs deze weg tot verootmoediging zouden geraken, en zo in werkelijkheid afhankelijk zouden worden van Zijn genade en ontferming alleen. Want, wat zei het volk! *Ach, dat wij toch in Egypteland gestorven waren!* En het schold in zijn overmoed Mozes en Aäron voor moordenaars uit. Maar God de Heere stoort Zich niet aan de verkeerdheid van het volk, en Hij weet er hen koninklijk toe te brengen, dat zij zich niets meer omtrent zichzelf inbeelden, maar zich grondig leren kennen, als arme en doemwaardige zondaren. Zo leren zij het met ware verbrijzeling des harten bekennen, dat zij door en door bedorven zijn. O, er zijn overal zoveel schijnvrome mensen, vooral ook in onze dagen, die er veel over weten te praten en te pochen, hoe de Heere hen geholpen heeft, en die niettegenstaande dit alles, nooit in de rust zullen ingaan, die overblijft voor het arme volk des Heeren. En wat is het dat zulken verhindert in die rust in te gaan? Niets anders, dan hun opgeblazenheid en trotsheid op allerlei ingebeelde deugden en voortreffelijkheden, een opgeblazenheid, die zij stout en driest weigeren af te leggen, omdat zij niet willen erkennen, hoe diepbedorven wij arme mensen zijn.

God de Heere gaf volgens Zijn eigen uitspraken het manna in de woestijn, om het volk er van te overtuigen, dat zij zichzelf misleiden in hun harten. Zij meenden op niets meer te steunen en te leunen dan op vrije, soevereine genade alleen. Maar zodra er maar het geringste tussenbeide kwam, waren zij vol vrees, en begonnen te murmureren tegen de leidingen Gods, die toch niets dan genade en ontferming waren. Waarom wilde nu de Heere ondanks dit alles, dit goddeloze en verkeerde volk genadig zijn? O, in het was een Zaad, het reeds in het Paradijs beloofde vrouwenzaad, Jezus Christus, hooggelofd in alle eeuwigheid! Dezelfde, Die ook in de wolk- en vuurkolom voor hen heen trok, was ook in hun vlees en bloed. Want uit hen zou dat beloofde zaad, onze dierbare Heiland en Verlosser, geboren worden. Om Zijntwil gaf God hun Zijn heerlijk manna, opdat zij aan het leven zouden blijven en kinderen verwekken, die het aardse Kanaän zouden beërven. Het gehele vleselijke Israël, dat daar in de woestijn Sin gelegerd was, heeft de uiterlijke weldaad van het Manna verkregen, maar ook dit gehele geslacht, allen die toen leefden, zij zijn door deze en zoveel andere weldaden verhard, en gevallen in de woestijn, en alleen Jozua en Kaleb zijn het beloofde land binnengetrokken. Want het volk weigerde God de eer te geven. En waarom weigerden zij God de eer te geven? Mijn geliefden, het ging dit volk om brood, en niet om God; het was hun te doen, om een goed leven hier beneden, om een goed tijdelijk bestaan, om overvloed van spijs en drank, om geld en weelde. En zo vergaten zij al de helse kwalen, die zij in Egypte hadden uitgestaan, en, waarmee vergeleken, hun leven in de woestijn wel een hemel mocht genoemd worden. En zo zijn er nog altijd velen, die zich Christenen wanen, en die, al de weldaden des Heeren vergetend, altijd klagen en murmureren, ja, die te midden van al de uiterlijke zegen en overvloed, die hen nu omringt, terug hunkeren naar tijden en omstandigheden, die hen vroeger een hel schenen te zijn, en waarvan zij nu zeggen: "wij konden het toen toch ook wel uithouden, ja, wij hadden het toen toch ook zo slecht niet". Ja, zulk een ondankbaar dier is de mens.

God de Heere stoorde Zich echter niet aan de murmureringen van het volk, maar juist omdat het volk het tot het uiterste dreef, gaf Hij hun, waarom zij riepen. Want de Heere heeft een twist, heeft een rechtsgeding met Zijn volk, ja, met iedereen van onze. Dit rechtsgeding waarvan ook in Psalm 51: 6b sprake is, deze twist des Heeren met Zijn volk, heeft ten doel de mens aan zichzelf te ontdekken. Want hoe is het met ons gesteld? Ieder is van nature in zijn eigen ogen rechtvaardig en braaf, en meent de geboden Gods niet of slechts in geringe mate te overtreden. Ja, wij spreken wel veel over onze zonden, maar dat is maar lippenwerk. Want, wanneer men iemand op de een of andere bepaalde zonde wijst, hem op de een of andere ongerechtigheid opmerkzaam maakt, dan hoort men niets dan uitvluchten, niets dan zelfrechtvaardiging. Alzo, de mens, die slechter is geworden dan de duivel, die gezonken is onder het vee van het veld, hij wandelt nochtans met het hoofd in de wolken en meent met zijn wijze hersenen de gehele wereld te kunnen regeren. Bij hem vergeleken is de Heere God eigenlijk de verkeerde, en aan Hem, aan Zijn wegen, aan de Zijnen die, nadat zij door Hem grondig zijn verootmoedigd en voortdurend verootmoedigd worden, van niets meer weten te getuigen dan van Zijn genade en ontferming, heeft men voortdurend wat te zeggen en te bedillen. Geen mens kan uit eigen kracht zijn vertrouwen op de Heere stellen, maar zodra gebrek, van welke aard ook, zich voordoet, dan begint het murmureren, en de nood mag geen dag lang duren, of men verlaat de Heere, houdt op Hem aan te roepen, en wordt toornig en verkeerd. Ik herhaal het, mijn geliefden, God de Heere heeft een twistgeding met de mens: het moet blijken, het moet aan het licht der zon komen, wie dan goed, rechtvaardig en voortreffelijk is, *God of de mens*.

Wel, zult u zeggen, dat is immers een uitgemaakte zaak: *God alleen is heilig en rechtvaardig, en wij zijn zondaren*.

Ja, ja, dat zeggen we wel spoedig met de lippen, maar in het menselijke hart is het toch anders gelegen. Daar wordt aan God, bewust of onbewust, de schuld gegeven van alles, wat naar onze mening niet goed, of niet naar onze wens gaat. Hij handelt eigenlijk verkeerd, maar wij niet, en aan het bedillen van Zijn wegen en daden, komt geen einde. Nú is het te warm, dán is het te koud, nu is het te droog, dan weer te vochtig, nu regent het te veel dan te weinig. Ja, de arme mens gaat vaak in zijn opstand en haat tegen de Heere zó ver, dat hij zichzelf wijsmaakt: ik zou wel willen zalig worden, indien God maar wilde. Zo krijgt de Heere van alles de schuld, en wij beschuldigen Hem, als het ons niet goed gaat, in plaats van onszelf.

Zalig is de mens, die dit procederen, dit twisten met de Heere opgeeft en voorgoed een streep haalt door zijn eigen gerechtigheid en voortreffelijkheid! Zeker, die zal het van God gezegende manna alzo genieten, dat er de zaligheid mee verbonden is. Wij hebben echter wel toe te zien voor onszelf, geliefden. Want men kan veel uiterlijke zegen van de Heere ontvangen, ja, veel daarover kunnen roemen, zonder dat de zaligheid er mee verbonden is. Alle uitverkorenen des Heeren komen er echter toe, in ootmoed te belijden: 'Heere, U bent alleen heilig, en wij zijn zondaren en overtreders van onze geboorte af aan! Voor zulken zijn alle uiterlijke zegeningen des Heeren, ja, de gehele weg waarop zij geleid worden, met al de weldaden, die zij daarop genieten, met al de uitreddingen, die zij beleven, als het ware een voorportaal tot het allerheiligste; voor zulken is aan al deze zegeningen het eeuwige leven verbonden, omdat zij in het manna, in de tijdelijke weldaden die zij ontvangen, Hem hebben leren zien, Die het manna schiep en er hen van meedeelde.

Nog eens, mijn geliefden, God de Heere heeft een twistgeding met de mens, en liet nu God de Heere hem in zijn nood aan zichzelf over, zo zou er aan 's mensen

zelfrechtvaardiging nooit en nimmer een einde komen. Opdat nu de mens in zijn verkeerdheid Hem niets te verwijten zou hebben, geeft Hij brood van de hemel, zoals u lezen kunt Exodus 16: 8: ***Voorts zeide Mozes: Als de Heere u aan de avond vlees te eten zal geven en aan de morgen brood tot verzadiging, het zal zijn, omdat de Heere uw murmuringen gehoord heeft, die gij tegen Hem murmureert. Want wat zijn wij? Uw murmuringen zijn niet tegen ons, maar tegen de Heere.***

God de Heere laat hun dus zeggen: *nu u zo murmureert, zult u brood hebben, brood in overvloed.*

Wel, wel, zal menigeen denken, dat is een gemakkelijke weg, als men maar behoeft te murmureren, om aan vlees en brood te komen.

Maar geliefden, zoals wij u reeds zeiden: ziet wel toe! Want u hebt het reeds herhaaldelijk gehoord, niet altijd is aan uiterlijke zegen de zaligheid der ziel verbonden. Want, hoe gaat het vaak in het leven? Daar ligt een gelovig man ziek ter neer, hij houdt zich getrouwelijk aan des Heeren woord, maar zijn vrouw begint, evenals Jobs huisvrouw, hevig te klagen en te murmureren. Of wel een gelovige vrouw ligt op 't ziekbed en de man begint te morren over het lot dat hem treft, ja, zijn murmuringen stijgen wel eens tot godslasteringen. En zie, niettegenstaande dit, het duurt niet lang of de Heere zendt uitkomst, Goddelijke uitkomst, misschien nog binnen het halve uur. Ik behoef er u echter niet opmerkzaam op te maken, geliefden, hoe grof men zich zou vergissen, als men nu daarom ging menen, dat murmureren en godslasterlijk klagen het middel is, om uitkomsten van de Heere te verkrijgen. Integendeel, zult u begrijpen, welk een ontzettend oordeel zulke murmureerders, hetzij man of vrouw, op zich laden. Maar de Heere, ik herhaal het u, heeft een twistgeding met Zijn volk, dat van nature tot niets anders geneigd blijft, dan om zichzelf te rechtvaardigen. En, opdat nu de Heere in dit twistgeding het laatste woord zou behouden, en Hij gerechtvaardigd zou zijn in Zijn richten, komt Hij wel eens het allermeest met Zijn tijdelijke uitkomsten en zegeningen, tot zulken die zich op het allersnoodst tegen Hem gedragen. Ja, Hem al Zijn eeuwige weldaden en zegeningen, als het ware, in 't aangezicht hebben geworpen. Dat doet Hij, opdat de tegenstrevers en murmureerders de mond gestopt worde. Dan is het, als vroeg Hij hun door de daden van Zijn Almacht: 'Ziet u het nu, o mens, o godvergetene! Leeft er nu een God, wel of niet? Daarom en in deze zin sprak Mozes tot de kinderen Israëls: *de Heere heeft uw murmuringen gehoord en u zult brood bekomen.*

Wij hebben in de geschiedenis van 's Heeren leidingen met de kinderen Israëls in de woestijn, in de wijze, waarop Hij hen aldaar voedde en onderhield, merkwaardige trekken, die zich tot op de dag van heden in het leven van Zijn volk terugvinden en herhalen. De Heere der heirscharen is een groot Koning en als Hij de Zijnen iets schenkt, dan behandelt Hij hen niet, als waren zij de laagsten van het volk, maar als aan een vorstelijk volk schenkt Hij hun zeer dure en kostbare vogels, die gewoonlijk alleen op koninklijke tafels opgedist worden. En daarbij gaf Hij hun brood, dat elders "brood der engelen" of "het brood der machtigen" wordt genoemd.

Van oudsher mijn geliefden, zijn er altijd zulken geweest, die de kunst verstonden kostelijk brood te bakken, brood, dat ook vorsten spijzigen kon. Ja, van een gehele stam in Israël vinden wij dit vermeld. Het brood, dat dezen leverden was een zeer fijn en vast brood, dat voor andere mensen dan voor vorsten, nauwelijks te bekomen was. En zulk brood gaf de Heere, met zulke vorstelijke kost spijzigde Hij Zijn murmurerend volk! Deze vogels, dit kostbare wildbraad, hebben wij echter slechts nu en dan ontvangen.

Wij lezen er nogmaals van in Numeri 11. Daar vinden wij vers 4: “En het gemene volk, dat in het midden van hen was, werd met lust bevangen; daarom zo weenden ook de kinderen Israëls wederom en zeiden: Wie zal ons vlees te eten geven? Wij gedenken aan de vissen, die wij in Egypte om niet aten, aan de komkommers en aan de pompoenen, en aan het look, en aan de ajuinen en aan het knoflook. Maar nu is onze ziel dor, er is niet met al behalve dit Man voor onze ogen.” O die dwazen en ondankbaren, hoe waren zij door vleselijke lust bevangen en telden het kostelijke manna voor niets!

Toen heeft de Heere ook gezegd, dat Hij hen vlees wilde geven, niet één, niet twee, niet tien dagen, maar een gehele maand lang; en dat wel in zulk een overvloed, dat zij er ten laatste van walgen zouden. Zo heeft dan de Heere God hun, toen ook Zijn kostelijk en liefelijk manna hun niet genoeg was, nu en dan vogels gegeven, doch dat hield dan weer op, maar met dit manna heeft Hij volgehouden. Ja, dit hebben zij gehad; hoe lang? Als u een hoogbejaarde broeder of een hoogbejaarde zuster in Christus Jezus op hun sterfbed vraagt: hoe lang de Heere hen met Zijn hemels en Zijn aards manna gespijzigd en aan ‘t leven gehouden heeft? Dan zullen zij moeten antwoorden: ‘het heeft ons nooit ontbroken. Ja, vreemd en onbegrijpelijk waren dikwijls ‘s Heeren leidingen, dikwijls wisten wij niet, hoe door het leven te komen en zaten wij in de diepste nood naar ziel of lichaam, nochtans heeft de Heere getrouwelijk geholpen, en wij hebben geen gebrek gehad ons gehele leven lang.’

Zo geeft de Heere ook nog op andere wijze het dagelijks brood tot op de huidige dag. Het kan gebeuren, dat de een of andere geen brood in huis heeft voor de volgende dag. U kunt ‘s nachts niet slapen, en werpt u vol onrust op uw bed heen en weer. Eindelijk staat u vol angst op, maar de Heere God, om Wie u nauwelijks dacht, was reeds vroeger bij de hand, en liet bij de bakker reeds het brood gereed maken, dat op uw dis moest verschijnen en er ook werkelijk bijtijds opstond.

Of in een ander huis zijn er misschien vijf of zes kinderen, die bidden: *Onze Vader! die in de hemelen zijt! Geef ons heden ons dagelijks brood.* En de Heere God in de hemel hoorde het geschrei der jonge raven en het brood kwam, kwam voor al die hongerige monden; hoe, of waar vandaan, dat wisten de ouders vaak zelf niet! O ik ken zo velen, die op hun levensweg reeds in de diepste nood hebben gezeten over het dagelijks, tijdelijk brood. Toch zijn zij niet van honger omgekomen, maar steeds is hun spijs toegevloed, zodat zij tegen alles in staande zijn gebleven. Wij hebben zo allerlei zoete en liefelijke uitspraken der Schrift, verhalen van de leidingen en wegen Gods met de Zijnen, en wij mogen dit alles wel ter harte nemen.

Want dit alles herhaalt zich tot op de huidige dag, voor de blikken van hem of haar, die ogen heeft om te zien. Daar gaan bijvoorbeeld zaterdags moeder en dochter samen met hun grote korven ter markt en kopen alles voor de zondag, de maandag, en misschien ook nog voor de overige dagen der week, en hoe zulk een, vaak arme vrouw, dit met haar weinige guldens klaar krijgt, en er ook nog zoveel ander, katoen en kleren voor aanschaf, is haar vaak een raadsel. Maar de Heere weet wel, hoe dat alles toegaat! Een ding is zeker, tot nu toe heeft de Heere er getrouw voor gezorgd, dat in onze stad voedsel genoeg aanwezig was ‘s zaterdags, en dat Hij ons de stille Sabbatsrust niet alleen van harte gunt, maar ze ook mogelijk maakt. Wil de mens echter ‘s zondags werken, zo zal hij hetzelfde ondervinden, wat de kinderen Israëls ook ondervonden: op de Sabbat was er geen Manna te vinden. Het werk, dat op zondag geschiedt, geeft geen brood, maar het geld, dat men er door verdient, valt in een doorboorde buidel. Wie gierig is, bedenke dat in het Manna, dat de kinderen Israëls behalve vrijdags, tot de volgende dag wilden bewaren, de wormen erin zaten en het liefelijke brood begon te stinken.

De Heere wil Zijn volk dag aan dag hun brood geven, opdat wij van Hem afhankelijk zouden blijven en goed begrijpen, dat wij Zijn gaven niet mogen wegwerpen, noch verkwisten, noch daarover beschikken naar onze luimen, naar ons welgevallen. Want er zijn maar al te veel slordige, lichtzinnige mensen, die menen, dat het van zelf spreekt, dat zij dagelijks het brood op hun dis vinden staan. Nee, het is alleen Gods gave, en de Heere Jezus heeft Zelf gesproken: *verzamel de overgeschoten brokken, opdat er niets verloren ga!* En de discipelen gehoorzaamden Zijn bevel en vulden twaalf volle korven. Wat onze dagelijkse behoeften aangaat, moeten wij wel verstaan, wat er vandaag voor handen moet zijn, en ons niet kwellen over de dag van morgen. Want dat is 's Heeren zaak, die als een getrouwe huisvader wel voor ons weet te zorgen. En weet u, hoe dat toegaat mijn geliefden? Wij mogen met een vrolijk hart genieten, wat de Heere ons geeft, en dan is het ook Zijn gave, dat wij vlijtig aan ons werk gaan en er met lust bij blijven, dan verleent Hij onszelf kracht en wijsheid om te verrichten, wat Hij ons oplegt, zo zorgt Hij en is elke dag vroeg op om ons te helpen.

Wij lezen, mijn geliefden, in het 33^e vers van Exodus 16 dit bevel des Heeren tot Aäron, de Hogepriester: ***Neem een kruik, en doe een gomer vol Manna daarin, en zet die voor het aangezicht des Heeren tot bewaring voor uw geslachten.*** Van deze kruik zegt ons de Apostel Paulus (Hebr. 9: 4), dat het *een gouden kruik* was. Het Manna, dat daarin bewaard werd, was van de overvloed van hemels brood genomen, dat de Heere in de woestijn aan zijn volk gaf. Deze kruik werd bewaard (zie Hebr. 9: 3 en 4) in de ark des verbonds, die achter het tweede voorhangsel stond, in de tabernakel, genaamd het heilige der heiligen. Daarboven nu, in het heilige der heiligen in de hemel, mijn lezers, is er ook een gouden kruikje ter gedachtenis daaraan, dat de Heere steeds voor de Zijnen zorgen en hun behoeften vervullen wil.

In dit aardse leven echter onderhoudt de Heere ons niet met de gehele volheid van Zijn schatten, maar als 't ware met hetgeen Hij overhoudt, uit de korven vol overgeschoten brokken, met het Manna, dat in de gouden kruik ter gedachtenis bewaard wordt; daaruit deelt Hij ons mee wat wij behoeven voor dit leven; maar de volheid van Zijn schatten bewaart Hij voor ons, om ons die te schenken, als wij door de woestijn en door de Jordaan heen het beloofde land hebben bereikt.

De Heere Jezus heeft gezegd: werkt niet om de spijs, die vergaat, maar om de spijs, die blijft tot in het eeuwige leven. Joh. 6: 27a. En: "Uw vaders hebben het Manna gegeten in de woestijn, en zij zijn gestorven: dit is het brood, dat uit de hemel nederdaalt, opdat de mens daarvan ete en niet sterve. Ik ben dat levende Brood, dat uit de hemel nedergedaald is; zo iemand van dit Brood eet, die zal in der eeuwigheid leven. Joh. 6: 49-51.

Onze Heere Jezus Christus spreekt het dus onverholen uit, dat Hij het Brood is, dat uit de hemel is neergedaald, zodat Hij het is, tot wie u, als u hongert en dorst, u begeven moet, daar Hij zelf uw spijs en lavenis wil zijn. Wat de Heere ons geeft, tot onderhoud van dit vergankelijke en ras voorbij vliegende leven, is maar een beeld van hetgeen Hij daarboven in de hemel voor ons bereid heeft. Toen God het Manna aan de kinderen Israëls schonk, gaf Hij hen daarin tegelijkertijd een type van Zijn Christus, die in het vlees zou verschijnen, en van dit vlees van Christus gaf Hij hun een afbeelding in de kwakkelen.

Van de hemel daalde het Manna neer, en is ook onze lieve Heere Jezus Christus niet neergedaald van de hemel? Was het Manna niet een onverdiende gave Gods, en is Christus dat ook niet? Kwam Hij niet op aarde uit loutere liefde, barmhartigheid Gods? De weldaad van het aardse, zichtbare Manna is de kinderen Israëls toegevloed,

niettegenstaande al hun zonden, en nadat zij gezondigd hadden; zij hadden het niet verdiend, het was louter genade en ontferming! En daarom:

Van boven kwam ons heil op aard!

Uit loutere genade!

Geen werk, hoe goed, hoe schoon, hoe waard,

Kan helen onze schade!

En gelijk ik lees, *dat het Manna wit was* (Exodus 16: 31) zo lees ik van mijn dierbare Heiland ook: mijn Liefste is blank en rood, Hij draagt de banier boven tienduizend. (Hooglied 5: 10).

En lees ik (Exodus 16: 14) van het Manna, dat het *rond* was. Dan herinnert mij dit ook aan Hem, die de Alfa en de Omega is, Dezelfde in alle eeuwigheid. Want de rondheid van een ring, waaraan begin noch einde is, is eveneens ook een beeld van Hem, die noch aanvang noch einde des levens heeft.

Het Manna was klein! Nu, is onze lieve Heere Jezus Christus ook niet klein willen worden, om onzentwil, toen Hij in de kribbe lag, en Zich vernietigde, de gestaltenis van een dienstknecht aangenomen hebbende?

En wat de toebereiding van het Manna betreft, vinden wij immers hetzelfde terug? Wij lezen daarvan Numeri 11: 8, *dat het in mortieren werd verbrijzeld en met molens gemalen, om er dan later, in de hitte van de oven gebakken, smakelijke spijs van te bereiden?* En is onze Heere ook niet verbrijzeld en verbroken onder de last van de eeuwige toorn Gods tegen de zonde, waaronder wij voor eeuwig hadden moeten bezwijken? Is Hij niet in de vurige gloed der liefde Gods toebereid, om onze enige zielespijs te zijn? In de vroege morgen vonden de kinderen Israëls dit Manna rondom hun tenten liggen. Is Christus ook niet 's morgens vroeg, vóór dat het nog lichtte, uit het graf opgestaan?

Onze Statenvertaling zegt verder van het Manna, *dat de smaak daarvan was als honigkoeken, dus zoet en liefelijk*. Luther vertaalt dit: het was als zeer fijn, wit brood, of als de allerfijnste en zuiverste olie, zoals wij die hier te lande niet kennen. En wie nu van God zelf gespijsd wordt met het brood des levens, en zo de Heere Jezus, als zijn enige zielespijs proeft en smaakt met de lippen van zijn ziel, die zegt: *Uw dierbaar Woord, Uw heerlijk Evangelie is zoeter dan melk of honig*. Van nabij gezien is het dus met het aardse Manna gelijk met het hemelse, met het geestelijke gelijk met het lichamelijke levensbrood gesteld.

Bedenk ook dit nog: gelijk God gegeven heeft zes dagen om te werken, zo heeft Hij ook gegeven de zevende dag, om daarop te rusten. En na al de moeite en arbeid van onze zesdaagse levensweek, laat Hij ook een zevende dag, de Sabbat der eeuwige rust aanbreken. Daarom moet men niet denken: o, met mijn bekering is het nog altijd tijd genoeg! Nee, vroeg in de morgenstond moet het Manna verzameld worden. En vroegtijdig moet ook ge u opmaken, kinderen! Want de hitte der verzoeking en der verleiding van de boze kan opkomen en uit uw hart alles doen verdwijnen, wat u in uw kindsheid van de Heere Jezus geleerd hebt. En daarom: haast u om uws levens wil, opdat u niet later met bittere wroeging der ziel zoudt moeten zeggen: o wee mij, hoe slecht heb ik mijn tijd besteed!

Het is onze Heere Jezus, die ons voorgesteld is, onder het beeld van het liefelijke en verkwikkende Manna. Welgelukzalig wie uitgaat om van die hemelse spijs te vergaderen; die hongert naar Hem, het ware levensbrood. Dit waarachtige levensbrood moet gegeten worden. Want de Heere Jezus wil niet alleen hoorders, maar ook *dadere* van Zijn Woord hebben. Het Manna was de enige spijs in de woestijn, zo is ook Christus het enige levensbrood, de enige Redder en Zaligmaker in de woestijn des levens.

Het Manna was geschonken voor het gehele volk, voor ouden en jongen, het was voedsel voor gezonden, die daardoor vet en sterk werden, en tevens was het medicijn voor zieken, die dreigden om te komen. En nu nog dit: daar Boven staat nog de gouden kruik met het hemelse brood, en op die kruik staat geschreven: *die overwint, Ik zal hem geven te eten van het Manna, dat verborgen is.* Openb. 2: 17b.

O mijn geliefden, wat hebben wij toch ruime stof de Allerhoogste God te danken en te loven voor de weldaden, waarmee Hij ons gedurig overlaadt en waardoor wij nog zijn wat wij zijn. Zodat wij wel de juichkreet mogen aanheffen:

*Wat zal ik, met Gods gunsten overlaân,
Die trouwe Heer voor Zijn genâ vergelden?
'k Zal, bij de kelk des heils Zijn Naam vermelden,
En roepen Hem met blijd' erkent'nis aan.* Psalm 116: 7.

Wat wij hebben of genieten, het komt alles uit Zijn hand. Want in Hem leven wij, bewegen wij ons en zijn wij. Wij hebben niets verdiend en verdienen niets anders dan de eeuwige dood, dan voor eeuwig van Zijn liefelijk aangezicht verstoten te worden, en wij hebben volgens recht geen ander uitzicht noch verwachting dan in de eeuwige verdoemenis te worden geworpen! Maar de grote God van hemel en aarde komt met de volheid van Zijn barmhartigheid en genade, en ontfermt Zich over Zijn diep gevallen schepsel, en gedachtig zijnde, dat wij stof, aarde en as zijn, werpt Hij al onze zonden en misdaden op Zijn eniggeboren Zoon, zodat Hij daarmee is beladen en ze vrijwillig op Zich neemt, om die weg te dragen in een land van eeuwige vergetelheid. Nadat de enige Zoon van de eeuwige Vader de reinigmaking van onze zonden door Zichzelf had teweeggebracht, heeft Hij verordeneerd, dat wij zouden gedoopt worden *in de Naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes*; uit louere genade en ontferming delgde Hij al onze schulden uit het grote register daarboven, en schreef onze namen met Zijn eigen dierbaar bloed in het boek des levens.

Van onze vroegste jeugd af, is Hij ons nabij geweest met groot geduld en lankmoedigheid, zodat wij wel allen mogen uitroepen: *gedenk niet de zonden mijner jeugd, noch van mijn overtredingen.* Psalm 25: 7a.

Welk een weldaad, welk een onverdiende genade is het toch, dat Hij ons onze zonden af wil nemen, en deze door Zijn geliefde Zoon liet dragen, om nu de verschrikkingen van de dood, die ons van alle zijden bedreigen, van ons af te wenden; ik bedoel de verschrikkingen van de eeuwige dood!

Dit doet Hij door ons Zijn lieve kinderen de belofte van het eeuwige leven te schenken. Al bent u op dit ogenblik bekommerd en bezwaard, ja, al omringt u van alle zijden nood en dood, ... werp een blik rondom u, en u zult u nochtans daarover moeten verwonderen, dat u nog bent, wat u bent! Is dat niet alles een vrucht van Gods vrije ontferming?

En is het niet uw goddeloosheid, uw verhard hart, uw ondankbaarheid, waardoor het de duivel gelukt u zand in de ogen te strooien, zodat u niet zien kunt, welke genade voor u gereed is, welk een uitredding de Heere u bereid heeft, al zit u nu treurig en bezwaard neer? Ligt niet alle heil, alle zaligheid in de vergeving van al uw zonden? Wie de vergeving van zijn zonden gelooft, wie die waarachtig heeft leren geloven, komt met deze vlaswiek, al is die nog zo zwak, door alles en over alles heen. En ondanks al zijn kruis en druk, ja, juist te midden van dit alles, staat zulk een de hemel open, en kan hij zien en ervaren, dat de engelen Gods voortdurend tot zijn hulp gereed zijn, en opklimmen en neerdalen op de ladder van de Zoon des mensen.

Toch geliefden, wij moesten veel minder bekommerd zijn, hoe wij door de woestijn van dit leven zullen komen, dan daarover hoe wij God voor al Zijn onuitsprekelijke gaven en weldaden dankbaar moeten zijn. Maar wat zouden wij die trouwe Heere kunnen vergelden? Ook in dit stuk staan wij voor Zijn heilig aangezicht als arme en doemwaardige zondaren.

Wij kunnen niet anders en dat zij geenszins tot onze verontschuldiging, maar tot onze diepe beschaming gezegd wij kunnen van nature, en ook na ontvangen genade, niet anders dan al Gods weldaden wantrouwen, wij kunnen niets dan de bedriegerijen en leugens van de duivel gehoor geven, en wij zouden zeker eeuwig moeten omkomen, zo er niet een getrouw en barmhartig God in de hemel leefde. Wat schiet er dan, mijn geliefden, bij al 's Heeren weldaden en bij onze algehele onmacht ons over, dan de kelk der zaligheid, die de Heere ons in de hand geeft, op te heffen; de kelk der verlossingen, die Hij ons heeft geschonken.

O vraag toch niet, mijn ziel, naar hetgeen duivel, zonde en wereld, wat eigen vlees en bloed u inblaast, maar vraag naar het heil, dat de Heere u schenken wil, en dat alleen waarachtig heil is! En daarom spreek vrijmoedig: wel aan, ondanks mijn dorheid en doodheid - helaas, ik heb niets te vertonen dan dood en dorheid - antwoord ik Hem, die mij de kelk der zaligheid in de hand geeft: 'Heere! U bent alleen al mijn Heil, U bent rechtvaardig in Uw spreken, U overwint wanneer U oordeelt, en bij mij is niets dan blindheid en ellende!'

O geliefden, laat ons toch deze kelk niet van de hand wijzen, maar veel liever alles, wat in en aan ons is, verdoemen, en laat ons vrij in diepe ootmoed des harten zeggen: 'Heere mijn God, u hebt mij gedragen van de wieg af, help mij ook nu. Want u alleen bent mijn toevlucht!' De lof van des Heeren Naam, dat zij de grondtoon van ons gehele bestaan, ja, dat zij de hoofdzaak van alles, die allerheiligste Naam te loven en te prijzen. Ook waar ons pad door de diepte der zee gaat, waar wij meenden de dood voor ogen te hebben. Wij kunnen uit eigen kracht nooit en nimmer daar doorheen komen, maar als wij Zijn Naam aanroepen, zullen wij ervaren, dat Hij het is, die de zee klieft, dat haar golven bruisen. Jesaja 51: 15.

Laat ons deze gelofte doen, te midden van al onze noden, mijn geliefden, en deze gelofte dan ook niet vergeten, als de Heere ons uitgered heeft: "Heere God! Als U mij hier of daar uitredding en uitkomst geeft, dan zult u mijn God zijn!" Hij hoorde de gelofte van de aartsvader Jakob, toen deze zei: "Wanneer God met mij geweest zal zijn, en mij behoed zal hebben op deze weg, die ik reis, en mij gegeven zal hebben brood om te eten, en klederen om aan te trekken, en ik ten huize mijns vaders in vrede zal wedergekeerd zijn: zo zal de Heere mij tot een God zijn!" Gen. 28: 20, 21.

De Heere verneemt zulke geloften van Zijn volk niet één-, niet tweemaal, maar zeventigmaal zevenmaal redt Hij hen uit vrije ontferming en genade.

Ach, wat is er al niet voor ellende in dit leven! Wie kan ze verbreken, al de banden van Belial, al de strikken van de dood, die ons als in ijzeren banden gekneld houden? Niemand dan God de Heere alleen, en de Enige, die onze banden los kan maken, is onze dierbare Heere Jezus Christus, die gebonden werd, opdat Hij ons zou ontbinden van alles wat ons knelt en bezwaard. Ja, dat heeft Hij gedaan, en daarom laat ons Hem loven en prijzen, opdat Hij zich telkens op nieuw aan ons openbare, als onze Verlosser en Uithelper, juist dan, als wij niets dan banden en benauwdheid gevoelen. Hij is onze Koning, Hij is nochtans onze Koning! Laat u de mond niet stoppen, o mijn arme ziel! ook dan niet als de vijand u gebonden heeft. Leer toch weer eens met de kleine kinderen op de vraag: "waarom noemt u Hem onze Heere?" antwoorden: "omdat Hij ons met lichaam en ziel van al onze zonden, niet met goud of zilver, maar met Zijn

dierbaar bloed gekocht, en van alle geweld van de duivel verlost, en ons alzo Hem tot een eigendom gemaakt heeft". (Heidelb. Catech. Vr. en Antwoord 34). En erken dan toch, dat Hij ook u gekocht heeft en verlost, zoals wij zingen:

Och Heer! Ik ben, o ja, ik ben Uw knecht,

Uw dienstmaagds zoon, Gij slaakte mijne banden. (Psalm 116:10)

En heeft Hij onze banden losgemaakt, heeft Hij ons gekocht met Zijn dierbaar bloed. Dan hebben onze zielsvijanden ook geen recht meer op ons; en zo zij geen recht meer op ons hebben, dan zullen zij ons ook moeten loslaten, en vrij laten heengaan, als wij voor de troon des Lams alleen leunen en steunen op het recht, dat Christus op ons verkregen heeft, en dat Hij verworven heeft door Zijn allerheiligst lijden en sterven. Dit allerheiligst lijden en sterven van onze Heere willen wij door de Geest der genade naspeuren in het zogenaamde Oude Testament, opdat wij het weer uit 's Heeren Woord vernemen, wat wij met ons geheugen nooit onthouden kunnen.

Doch vooraf nog enige onderwijzingen van het alledaagse leven.

Wij hebben, mijn geliefden, immers de gewoonte in onze huizen Gods Woord te lezen des morgens, en bij de middag- of avondtafel, met al onze huisgenoten? Bij dit lezen nu moeten wij geen voet geven aan de verkeerde mening: o dit of dat zullen wij maar overslaan. Want daar hebben wij toch niets aan tot onze stichting en opbouwning.

Met het Woord van de levende God gaat het dikwijls zoals met het eten en drinken, dat ook vaak uit gewoonte geschiedt, zonder bepaalde honger of dorst. De spijzen komen nochtans in de maag en de voedende kracht ervan werkt in het verborgene. En zo komt ook het Woord Gods en werkt in het verborgene, zelfs terwijl het lichaam slaapt. En door de omstandigheden des levens wijst de Heilige Geest ons dan later wel eens op het een of ander woord vroeger door ons met het uiterlijke oor vernomen, en dat wij, als wij er door de Heere bij bepaald worden, in onze onkunde niet eenmaal in het geschreven Woord kunnen vinden. God geeft Zijn Woord, "daar staat geschreven", en buiten Zijn allerheiligst Woord om, geeft de Heere ons niets. Onze levensweg loopt hier door allerlei zonden en noden heen, opdat wij leren zouden, wat de Heere ons bijbrengen wil. Daarenboven geeft de Heere ook nog de zuivere prediking des Woords opdat wij het geschreven Woord recht zouden leren verstaan, en niet tot allerlei dweepachtige en verkeerde stellingen vervallen, maar alleen op 's Heeren Woord zouden gegrond en bevestigd worden. En zo daarin alleen alles zouden vinden, wat ons in nood en dood troosten kan.

En wat wij allereerst en boven alles in 's Heeren Woord te zoeken en te vinden hebben, is: *Christus!* Christus, als het leven tegenover onze dood; Christus, die tegen over onze zonde door God tot zonde gemaakt is; Christus als het enige schuldoffer tegenover al onze schuld; Christus onze volmaakte gerechtigheid, tegen overal onze ongerechtigheden en ingebeelde gerechtigheden, die niet meer zijn dan een wegwerpelijk kled.

Dit is het, wat wij ook heden willen zoeken en naspeuren, en uit het boek Exodus u verder aantonen en als met de vinger aanwijzen. Misschien komt dan wel de Geest des Heeren tot deze of gene, onder het vernemen van deze woorden, en maakt er smakelijke, wel toebereide spijs van, die dan ook weer door de Heere eetbaar wordt gemaakt door het vuur van nood en ellende. Laat ons dit nagaan, ten vervolge van wat wij u al omtrent de geschiedenis der kinderen Israëls en hun murmuringen in de woestijn mededeelden, en te samen lezen wat geschreven staat in Exodus 17: 1-7:

Daarna toog de ganse vergadering van de kinderen Israëls, naar hun dagreizen, uit de woestijn Sin, op het bevel des Heeren, en zij legerden zich te Rafidim. Daar nu was geen water voor het volk om te drinken. Toen twistte het volk met Mozes, en zeide: geeft gijlieden ons water, dat wij drinken! Mozes dan zeide tot hen: wat twist gij met mij? Waarom verzoekt u de Heere? Toen nu het volk aldaar dorstte naar water, zo murmureerde het volk tegen Mozes, en het zeide: Waartoe hebt gij ons uit Egypte doen optrekken, opdat u mij en mijn kinderen en mijn vee, van dorst deedt sterven? Zo riep Mozes tot de Heere, zeggende: wat zal ik dit volk doen? Er feilt niet veel aan of zij zullen mij stenigen! Toen zeide de Heere tot Mozes: Ga heen voor het aangezicht des volks, en neem met u de oudsten van Israël; en neem uw staf in uw hand, waarmee u de rivier sloeg, en ga heen. Zie, Ik zal aldaar voor uw aangezicht op de rotssteen in Horeb staan; en gij zult op de rotssteen slaan, zo zal er water uitgaan, dat het volk drinke. Mozes nu deed alzo voor de ogen der oudsten van Israël. En hij noemde de naam dier plaats: Massa en Meriba, om de twist der kinderen Israëls, en omdat zij de Heere verzocht hadden; zeggende: Is de Heere in het midden van ons, of niet?

Eerst willen wij nog een blik terugwerpen op het reeds door ons behandelde, en de wonderen eens kort samen nagaan, die de kinderen Israëls reeds beleefd hadden! Het volk was uit Egypte geleid door een sterke hand, door de uitgestrekte arm des Heeren! Wij weten welk ontzettend zwaar lijden Israël van de Egyptenaren te lijden had, ja, dat het zo hoog ging, dat zij ten laatste gedwongen werden hun eigen pasgeboren zonen in de rivier te werpen. Toen hadden de kinderen Israëls tot de Heere geroepen en geweend, en de Heere had hen verhoord, om het bloed van datzelfde Lam, dat hen na een reeks van wonderen ook bewaarde voor de slaande hand van de worgengel. Maar toen ging de weg spoedig de woestijn in. Want dat spreekt vanzelf, de weg van het Israël Gods gaat door de woestijn heen, en alleen de weg door de woestijn is de weg naar het land der belofte. En dat zij het beloofde land zeker zouden bereiken, en niet omkomen door de gevaren der reis, daarvoor hadden zij een onderpand in het bloed van het Paaslam en in het vlees ervan, in de wolk en vuurkolom, die voor en over hen was.

Wij zagen, hoe zij naar Mara kwamen, waar zij geen drinkwater vonden. Na drie dagen scheen er uitkomst te komen. Want zij vonden water, maar helaas, het ging hen, zoals het Gods volk nog dikwijls gaat: niet alleen, dat de nood vaak hoog klimt, maar het gebeurt wel, dat juist, als zij menen, uitkomst te vinden, de wateren der nood tot aan de lippen, ja, tot over het hoofd stijgen. Want na een reis van drie dagen door de woestijn, onder de kwelling van brandende dorst, komen zij te Mara en vinden eindelijk water. Maar was dit water nu zoet? Was het drinkbaar? Nee, het was bitter en geen druppel konden zij er van drinken. Is de Heere dan geen Hoorder der gebeden, zullen zij toen misschien gevraagd hebben. Er zijn toch zo velen, die spoedig, ja, onmiddellijk geholpen worden, als zij de Heere hun nood bekend maken! Waarom moet het ons nu zó gaan? *Ach, Heere, hoe lang! hoe lang! Het gaat immers geheel verkeerd met ons, is dat Uw weg, o Heere?* O hoe bitter is het na drie dagen van dorst en ontbering water te vinden, maar het niet te kunnen gebruiken!

Mozes kon hier niet helpen, en als wij in de nood van onze ziel geen raad weten, noch uitkomst zien, dan kan de wet, waarvan Mozes een beeld is, ons ook niet helpen, maar de Heere moet Zelf toeschieten met Zijn vrije, soevereine genade. Maar wat gebeurde er te Mara, bij die bittere wateren, die het volk tot vertwijfelingen dreven? De Heere opende Mozes' ogen. Want anders vinden wij nergens lafenis noch troost. Want die verkrijgen wij, waar wij die ook elders vruchteloos gezocht hebben, alleen door het Woord des Heeren. Hij Zelf toonde aan Mozes een boom, een hout, dat hij in die

bittere wateren moest werpen; dan zou dit hout al de bitterheid in zich opnemen, en het volk kon drinken naar hartelust.

Wij wezen er u reeds op, dat dit hout een beeld was van de Heere Christus, de Heere der heerlijkheid, op wie God de Vader al onze zonden en krankheden wierp, en door Wiens striemen wij genezen zijn. En als de Heere ons de ogen opent, maar ook dan maar alleen, zien ook wij Hem, en leren verstaan, dat Hij het is, die alles wat ons nog bitterder is dan de wateren van Mara voor de kinderen Israëls, in Zich opneemt, om er ons van te bevrijden, en dat zó in waarheid de straf, die ons de vrede aanbrengt, op Hem lag.

Nu zien wij uit de aanvang van Exodus 17, dat zij, verder getrokken zijnde, wederom gebrek aan water hadden, maar ook, dat zij door de vorige uitredingen Gods niet geleerd hadden hun vertrouwen van alle creaturen af te trekken en op de levende God te stellen, en met vernieuwde heftigheid beginnen zij tegen Mozes te murmureren. Want met de heilige wet Gods waarvan Mozes hier een beeld is, kan de in Adam gevallen mens nooit en nimmer in vrede leven, maar dat is een morren en tegenspreken, een beter weten en murmureren zonder einde. En toch, blijf in 's Heeren gebod, *wandel in Zijn wegen!* En u zult ervaren, dat alles goed gaat en goed uitkomt. God heeft aan Zijn volk het land der belofte beloofd, en vast en zeker zullen zij er ook komen. Want Hij is geen mens, dat Hij liegen zou, en dat land van melk en honig vloeiende, u zult het zeker bereiken aan Zijn hand, o Sion, dat zo vaak meent dat de Heere u heeft begeven en verlaten! Maar een weg van melk en honig heeft de Heere u niet beloofd, maar dat heeft Hij gezegd: *Ik ben de Heere uw God, en gijlieden zult Mij zijn tot een priesterlijk en koninklijk volk.* En is de Heere werkelijk onze God, dan zal Hij het ook wel verstaan, ons koninklijk door de woestijn heen te leiden, totdat wij in het schone vaderland veilig zijn aangeland. Maar wij mogen op onze tocht door de woestijn geen vaten vol water, geen korven vol brood met ons meedragen. Die last ware voor ons, arme, zwakke mensen, veel te zwaar en te groot, en daarom heeft Hij Zijn heilige engelen geboden ons de teerkost op onze reis vooruit en achteraan te dragen. Maar omdat onze vleselijke ogen die engelenmacht niet zien en onze geestelijke ogen die alleenlijk maar gewaar worden als de Heere ons de ogen opent, daarom beginnen wij, zodra wij in nood zijn, te murmureren. En zeggen: 'Ja, als ik maar geloof genoeg had; ja, leraar, wat u zegt is wel waar, maar zie nu eens, hoe het met mij staat.'

En zo begon ook het volk, toen het opnieuw gebrek had aan drinkwater, te morren, in plaats van te bidden. Ja, konden wij de wet, die ons de rechte weg aanwijst, in onze hand hebben en naar onze wil duiden, hadden wij maar de macht om de wet te volbrengen, dan menen wij, zou alles goed gaan, en wij vatten niet, dat wij, arme en gevallen Adamskinderen, niets vermogen dan Gods wet en ordonnantiën omver te stoten, te verbreken en te stenigen. En daarom heeft de wet het volste recht ons te vragen, evenals Mozes de kinderen Israëls vroeg: *Waarom verzoekt u de Heere?* God leidt hen, die Hij uitverkoren heeft, op de goede weg, en Hij laat Zich door het boze niet verzoeken Heilig, driemaal heilig is Zijn Naam! En heil ons, dat Hij ons onze verkeerde wil niet geeft, dat Hij ons vasthoudt, en niet laat gaan in de wegen van ons hart. Want dan zijn wij zeker verloren.

"Ja," zegt echter het volk, "maar wij moeten water, water moeten wij hebben en voordat wij water hebben, zijn wij niet tevreden!"

Maar geliefden, als God de Heere u waarachtig heil wil doen toekomen, wat waarlijk goed voor u is, en dit heil komt tot u in een gestalte, die naar het zichtbare voor u niets anders schijnt mee te brengen dan nood en ellende, dan honger en dorst lijden, zult u

daarom Zijn Vaderlijke trouw verdenken? Omdat Zijn weg uw vlees niet behaagt, zult u daarom betwijfelen, dat, wat Hij over u brengt, koninklijk en heilzaam voor u is; en of niet juist dat de weg is, om in het beeld van Zijn Zoon gelijkvormig te maken, het beeld van dat dierbare Lam, geslacht voor onze zonden, en dat hier op aarde geen gedaante noch heerlijkheid had? Maar dat verstaat het vleeselijk vernuft niet. Zoals wij van nature zijn, vlees uit vlees geboren, willen wij niets dan redding, uitkomst voor dit leven, ja, ogenblikkelijke uitkomst. Ja, de duivel kan het de mens goed leren te vasten, en zich allerlei ontberingen op te leggen, maar met zijn leerjongens heeft God de Heere moeite om hen bij te brengen, wat zij toch leren moeten. Want opstandelingen en murmureerders, dat zijn wij allen van nature, en, ook na ontvangen genade, verstaan wij het niet ons door eigen kracht onder het zachte juk van Christus te buigen. Maar hebben deze leerjongens des Heeren in der waarheid niet alle oorzaak om vrolijk te zingen, en zich te verheugen in hun God, en Hem vrijmoedig al hun zonden en ongerechtigheden te klagen en bloot te leggen? Maar zij moeten leren zich met lichaam en ziel in Zijn handen over te geven, niet te staren op het zand der woestijn, maar op de schone wolk- en vuurkolom, die hen voorgaat, op de genade en trouw van Hem, die hen tot heden toe gebracht heeft.

Ja lezer, daarbij blijft het, naar het beloofde land is er geen andere weg dan door de woestijn. Geen verkwikkende bronnen ontspringen daar, en brood is daar niet aanwezig. Maar de Heere is daar en Hij trekt op met Zijn pelgrims, en als Hij mee optrekt, die hemel en aarde geschapen heeft, dan is er ook geen gevaar, geen nood op de tocht door de woestijn, waarin de Heere niet koninklijk voorziet. Maar ach, met het volk op zichzelf is niets aan te vangen, en Mozes, die niets dan hun tijdelijk en eeuwig heil bedoelde, was in hun ogen een moordenaar. Want wat zeggen zij? 'Waartoe hebt u ons nu uit Egypte doen optrekken, opdat u mij, en mijn kinderen en mijn vee van dorst deed sterven?'

Maar Mozes, niet als vertegenwoordiger van Gods heilige wet, maar als mens, kende zichzelf ook als een zondaar en niets meer; en als voorganger heeft hij het volk lief en draagt het op zijn hart. Wanneer God het volk uit Zijn boek wil uitdelgen, en Mozes er in wil zetten, treedt Mozes in de bres voor het volk en zegt: "Delg mij liever uit Uw boek! Mijn God, wat moet ik nu aanvangen. Er feilt niet veel aan, of zij zullen mij stenigen".

O, zal er misschien de een of ander zeggen, wat was dat toch een verkeerd, een hard volk! Maar o geliefden, laat ons de hand toch in eigen boezem steken. Want dat verkeerde en harde volk bent u, ben ik, zijn wij allen, zondige mens en kinderen, in zonde en ongerechtigheid ontvangen en geboren. Want sprak niet de Heere Jezus tot Zijn eigen discipelen: 'Hebt u nog uw verhard hart? Ogen hebbende ziet u niet, en oren hebbende hoort u niet!'

Een harde rotssteen zal nog eerder verbrijzeld worden dan een mensenhart! En is het heden enigszins vermorzeld en vermurwd, morgen is het weer des te harder! Ach, met al het geschapene, met het redeloze vee van het veld kan de Heere nog eerder iets aanvangen dan met de mens. Want daar moet Hij zelf alles beginnen, voortzetten en voleindigen! Want hoe is het met ons hart gesteld? Voor de wereld ligt het open, maar voor ons waarachtig heil is het dichtgesloten, koud en onverschillig, ja, zo hard als een kiezelsteen voor de waarheid Gods en voor alles wat Goddelijk is! En in deze aangeboren hardheid des harten rapen wij stenen samen om wat schoon en liefelijk teer en van God gewerkt is, te stenigen en te verpletteren! En er is geen mens, van een vrouw geboren, die het niet vroeg of laat moet openbaren, dat hij vleeselijk is, verkocht onder de zonde, en dat hij nergens anders toe deugt dan om die hemelse spruit,

Christus, waar zij hem in het leven tegemoet treedt, met opgeheven stenen te bedreigen. Ach, er wordt op geestelijk en kerkelijk gebied zo oneindig veel beproefd, om het ons ingeboren stenen hart kwijt te worden en in een vlezen hart te veranderen. Maar helaas, het blijft bij woorden en beraadslagingen, maar het komt er in werkelijkheid nooit toe.

Welgelukzalig hij of zij, die het voor zichzelf belijdt, dat zijn hart van nature zo hard is als een rots en kiezelsteen. Kon uit dit stenen hart levend water opborrelen? Heeft niet de Heere van hemel en aarde Zelf drie en dertig jaren lang gedurende de tijd van Zijn omwandeling op aarde, tevergeefs op zulke harde kiezelstenen geslagen, zowel door Zijn liefelijke tegenwoordigheid, als door zijn prediking, die zo hemelsbreed verschilde van die der Farizeeën, en deze zo ver overtrof? Ach, die harde kiezelstenen weten van geen breken, van geen verbrijzeld en verbroken worden. Dat is ónze geschiedenis, dat de geschiedenis van het gehele menselijke geslacht, en het komt telkens aan het licht, dat het hooggevoelende menselijke hart, met al haar vermeende deugden en voortreffelijkheden, van nature harder is dan een steenrots! En nochtans wil de Heere dat er wateren, levende wateren uit onze harten voortkomen. Want wij mogen in deze hardheid des harten niet berusten, veel min er ons in beroemen. Want o mens, wie u ook zijn mag, u bent niet geschapen, u leeft niet op aarde om te eten, te drinken, u te kleden en het u elf goed te maken. Nee, maar voor God en voor uw naaste bent u geschapen. U leeft niet, o mens, om de wil van de duivel te doen, om uzelf te bederven in de wereld, die in het boze ligt, maar u bent geschapen om uw God de eer te geven, en uw naaste wel te doen.

Ja, een harde rotssteen bent u geworden, evenals uw vader Adam, door ingeving van de duivel en door moedwillige ongehoorzaamheid! Ach, ware de uiterlijke vervulling, de letter der wet genoeg, dan was er misschien nog heil en zaligheid van de wet te verwachten, maar nu de wet geestelijk is, ligt er achter de letter der wet het gebod van onverdeelde en volkomen liefde tot God en tot onze naaste. Daarom, heil ons, dat de Heere uit vrije en eeuwige liefde Zich wil ontfermen over ons, die het in de samenleving met onze naaste maar al te zeer openbaren, dat wij harde kiezelstenen zijn, tenzij God ons harde hart vermurwen wil. En zie, dan komt Hij midden onder ons mensen met Zijn Woord, dat als een hamer is, zoals wij lezen in Jeremia 23: 29: "Is Mijn Woord niet alzo, als een vuur? Spreekt de Heere; en als een hamer, die een steenrots te morzel slaat? Maar is nu dat dierbare woord des Heeren als een hamer, zo is het toch niet aan een smidshamer gelijk, maar iedereen, die door die hamer van het Woord des Heeren verbrijzeld en verbroken is, zal het uitroepen: *o, dat was eigenlijk geen hamerslag, maar een kus des vredes.*

Wat zal ik dit volk doen? Zegt Mozes, en waar het volk in nood is, daar kan de wet, waarvan Mozes een beeld was, niet helpen. Hier kan niemand en niets helpen, dan God Zelf in Zijn onveranderlijke trouw! En daarom, o volk, ziet op het verbond, dat Hij met u sloot, en smeeke tot Hem: gedenk o Heere aan 't vast gestaafd verbond. Want Hij alleen is het, die uitkomst en redding voor u verdiend heeft, en dat wel in een weg, die volkomen in overeenstemming is met al Gods deugden en volmaaktheden, met Zijn gerechtigheid, zowel als met Zijn heiligheid. Dit eeuwige verbond der genade heeft God gesloten met Abraham, Izak en Jakob, en Hij blijft getrouw en vervult Zijn eens gegeven belofte tegen al onze verkeerdheden in, en niettegenstaande al onze murmureringen blijven de genadegiften en de roeping Gods onherroepelijk. Zijn eens gegeven woord: *Israël trekt tot zijn rust*, zal in vervulling gaan! Dit werk heeft God de Heere in de hand van Zijn enige en geliefde Zoon gelegd, opdat Hij het volk zou geleiden op de weg, en de overste Leidsman en Voleinder van hun geloof zou zijn.

En dan raapt Hij al die harde kiezelstenen samen, Zijn schare, die niemand tellen kan, u en ik, die niets dan harde stenen zijn, en zet daartegenover Hem, die onze eeuwige Rots is! Komt hier en nadert, u oudsten, als getuigen van Zijn wonderen: die, die geen zonde gekend noch gedaan heeft, heeft God zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden zijn gerechtigheid Gods in Hem. God heeft Hem, Die een wijd, wijd wijd geopend hart heeft, tot een Rots gemaakt in onze plaats. Tot zonde werd de Heere Christus gemaakt in onze plaats, al de hardheid van onze harten nam Hij in zich op, en zó werd Hij ons een Steenrots om in te wonen. Al onze ongerechtigheden en zonden, al de hardheid van ons hart neemt Christus in zich op, ja, wordt Zelf voor ons tot zonde, ja, tot een harde steenrots. Want zo betuigt immers de Apostel Paulus 1 Cor. 10: 1-4: "En ik wil niet broeders, dat gij onwetende bent, dat onze vaders allen onder de wolk waren, en allen door de zee door gegaan zijn en allen in Mozes gedoopt zijn in de wolk en in de zee; en allen dezelfde geestelijke spijs gegeten hebben, en allen dezelfde geestelijke drank gedronken hebben; want zij dronken uit de geestelijke steenrots, die volgde; en de steenrots was Christus." Zie, hier hebben wij Christus, zoals Hij in het vlees is verschenen, zoals Hij, die nooit zonde gehad noch gedaan heeft, ons zondig vlees, onze verdorven natuur heeft willen aannemen.

En wij lezen in Exodus 17, dat op deze steenrots de Heere stond in de wolk- en vuurkolom. Daar hebben wij Hem weer, die naar Zijn majesteit, genade, Godheid en Geest nimmermeer van ons wijkt, maar bij ons blijft in eeuwigheid. Door Zijn Godheid en Geest staat Hij daar om in onze plaats een vloek te zijn, een harde kei of kiezelsteen, een onbewegelijke, onvruchtbare steenrots. Maar hoe komt er nu nochtans uit deze steenrots levend water? De Heere gebod Mozes deze steenrots te slaan met zijn staf.

En dit slaan, mijn geliefden, was een afbeelding van de hamerslagen, waarmee onze gezegende Heere en Zaligmaker Jezus Christus aan het vervloekte hout des kruises werd genageld. Zeven wonden werden de Heere geslagen, en daaruit vloeit het water des levens, het water des Geestes, het bloed, dat alleen reinigt van alle zonden. En gedrenkt werd uit die hevig geslagen steenrots het murmurerende Israël en zijn vee. Want dit was het doel, waartoe die rots zó hevig moest geslagen worden. Wie is het, die U zo geslagen en misvormd heeft, om mijn Verlosser, o mijn Goël? Ik, ik was het, die de straf verdiend had, die op U lag, en het zijn mijn ontelbare zonden, die meer zijn dan het zand aan de oever der zee, die u verwond hebben.

Zie geliefden, zo hebben wij hier een heerlijke afbeelding en afschaduwing van het allerheiligst lijden en sterven van onze Heere Christus in de geschiedenis van de steenrots, waaruit voor de kinderen Israëls in de woestijn de levende wateren vloten, toen de hamerslagen der wet die verbrijzeld hadden.

Daarom lezen wij ook in het Evangelie van de 95^e Psalm: "Komt", gij allen, die vermoeid en belast bent! *Laat ons de Heere*, dat is, de Heere Christus, *vrolijk zingen, laat ons juichen in de Rotssteen onzes heils. Laat ons Zijn aangezicht tegemoet gaan met lof.* Daarom, dat Hij voor ons een steenrots is willen worden, daarom dat Hij de grond onzes zaligheid is willen zijn, dat Hij de oorzaak van onze eeuwige honger en kommer, dat is, de zonde heeft willen wegnemen, en zo onze arme hongerige en dorstige zielen heeft willen laven, en nog laaft met Zijn bloed en Geest! *Laat ons Hem juichen met psalmen*, omdat, als wij ons harder dan rotsstenen voelen, wij in Hem de levende Bornput vinden, waaruit wij de wateren des levens mogen scheppen om niet. *Want de Heere*, dat is, de Heere Christus, *is een groot God.* Hij laadt de vervloekte hardheid van onze harten op Zich. *Ja, een groot Koning boven alle goden!* Want alle goden, of liever alle afgoden, beloven u, o mens, o zondaar, allerlei grote dingen,

dingen, die u hoogmoedig en opgeblazen maken en die er u ten laatste, indien de Heere niet tussenbeide kwam, toe zouden brengen Hem, uw trouwe God en Heiland, al Zijn weldaden in 't aangezicht te werpen. Maar alle valse goden kunnen u niet door de woestijn brengen, dat vermag de Heere alleen. Die weet ook wel, dat wij eten en drinken voor lichaam en ziel behoeven. En nu Hij Zelf een groot Koning is geworden, die heerst in het midden van Zijn vijanden, heeft Hij ons, Zijn volk, ook gemaakt tot koningen en priesters. En Hij heeft nog rondom de Zijnen Zijn engelenscharen, die hen brengen en toe laten stromen alles, wat Hij voor hen heeft weggelegd. Hij zorgt voor Zijn te velde liggende troepen tot in de geringste kleinigheid, ja, tot voor de riemen van hun schoenen.

In wiens hand de diepste plaatsen der aarde zijn, en de hoogte der bergen zijn Zijne. Wiens ook de zee is. Want Hij heeft ze gemaakt, en Zijn handen hebben het droge geformeerd. Hij heeft de zee geschapen. Hij heeft ook de golven der nood en ellende gemaakt, die ons dreigen te verdrinken, maar dat doet Hij om Zijn sterke arm ter van onze uitredding te verheerlijken.

Komt, laat ons aanbidden en neder bukken, laat ons knielen voor de Heere, die ons gemaakt heeft. Ja, tot stof, aarde en as moeten wij worden, maar laat ons ook volhouden te midden van alles, met te roepen: u alleen moet mij helpen, o mijn God! Die ons gemaakt heeft, is onze God, en wij hebben geen ander God, in de hemel noch op aarde. *Want Hij is onze God, en wij zijn het volk Zijner weide, en de schapen Zijner hand. Heden, zo gij Zijn stem hoort, verhardt uw hart niet, gelijk te Meriba, gelijk ten dage van Massa in de woestijn.*

Nu onze steenrots geslagen is, nu onze dierbare Heere Jezus Christus geslacht is voor onze zonden, zal uit Zijn wonden de vervulling vloeien van al Zijn beloften voor het tegenwoordige en voor het toekomstige leven. En wat nu de vijanden van onze zielen betreft, zij zijn de Heere niet onbekend met al hun macht en listen.

In datzelfde 17^e hoofdstuk van Exodus lezen wij nog, hoe Amelek de kinderen Israëls wilde verdelgen, maar Mozes strekt zijn armen ten hemel en spreekt: *de Heere is mijn Banier!* (Exod. 17: 15) en Hij omgeeft mij met de kracht en de vrucht van Zijn allerheiligst lijden en sterven aan het kruis.

Dewijl de hand op de troon des Heeren is, zo lezen wij Exodus 17: 16, een hand op de troon der genade; dat is de hand van de Heere Jezus Christus, dat zijn de heilige wonden en littekenen in Zijn handen, die Hem aan het kruis geslagen werden. En nu, deze wonden en littekenen van Zijn doorboorde handen alléén gelden voor de troon daarboven! Wees maar stil, o mijn ziel! O gemeente des Heeren! O, u arm en verdrukt volk! Want Hij, de Heere alleen voert de strijd met Amelek heerlijk ten einde.

4. Wat de Heere door zijn knecht Mozes tot het murmurerende volk in de woestijn sprak.

Leerrede over Exodus 19: 3-6²

Mijn geliefden,

Voordat wij verder gaan, willen wij te samen enige verzen van de 103^e Psalm lezen: *Een Psalm van David. Loof de Heere, mijn ziel! en al wat binnen in mij is, Zijn heilige Naam. Loof de Heere, mijn ziel, en vergeet geen van Zijn weldaden! Die al uw ongerechtigheid vergeeft, die al uw krankheden geneest; die uw leven verlost van het verderf, die u kroont met goedertierenheid en barmhartigheden; die uw mond verzadigt met het goede, uw jeugd vernieuwt als van een arend. De Heere doet gerechtigheid en gericht al degenen, die onderdrukt worden. Hij heeft Mozes Zijn wegen bekend gemaakt, de kinderen Israëls Zijn daden. Barmhartigen genadig is de Heere, lankmoedig, en groot van goedertierenheid!* Psalm 103: 1-8.

Toekomende zondag, mijn geliefden, hebben wij in ons midden bediening van de Heilige Doop. U weet, geliefden, dat het mijn gewoonte niet is over mijzelf te spreken, en dat des te minder heden, nu de algemene vreugde over wat de Heere aan ons vaderland gedaan heeft, groot is. Nochtans is het mij een behoefte u daaraan te herinneren, dat het heden juist twee en twintig jaren is geleden, (1848) dat mijn jongste zoon, die nu reeds bij de Heere is, en mijn enige dochter voor het aangezicht der gemeente openlijk het sacrament van de Heilige Doop ontvingen, tegelijk met nog vele andere dierbare kinderen der gemeente, die, evenals zij, jarenlang om der waarheid wil op dit voorrecht hadden moeten wachten.

U bent er allen getuigen van geweest, welke grote dingen de Heere in deze twee en twintig jaren aan ons gedaan heeft. Nog sta ik als getuige van Gods waarheid voor ulieden, en de diepe wegen, die God met mij, met mijn kinderen, en met mijn gehele huis gegaan is, zij zijn immers u ten goede gekomen. Want met dezelfde troost, waarmee de Heere mij getroost heeft in de smeltkroes der ellende die ons hier opgelegd is, kan ik ulieden nu vertroosten en staande houden in uw druk.

Laat ons nu, hieraan vastknopende, lezen wat geschreven staat Exodus 19: 3-6: ***En Mozes klom op tot God. En de Heere riep tot hem van de berg, zeggende: Aldus zult u tot het huis van Jakob spreken, en de kinderen Israëls verkondigen: Gijlieden hebt gezien, wat Ik de Egyptenaren gedaan heb; hoe Ik u op vleugelen der arenden gedragen, en u tot Mij gebracht heb. Nu dan, indien u naarstiglijk Mijn stem zult gehoorzamen, en Mijn verbond houden, zo zult u Mijn eigendom zijn uit alle***

---

² Deze "schriftverklaring" is door onze schrijver als leerrede uitgesproken, toen de grootste vreugde in Duitsland heerste over de eerste overwinningen in 1870 op de Fransen behaald, en juist op de dag der eerste der drie latere overwinningen bij Metz, 14 augustus 1870. Wie het voorrecht had in de loop van die eeuwig gedenkwaardige zomer van 1870 onder het gehoor van Dr. Kohlbrügge op te gaan, zal zeker nog weten, welk een warm aandeel hij aan Duitslands overwinningen nam, hoe hij te midden van zijn gemeente met de Heere worstelde in het gebed, om de overwinning der Duitse legers, en hoe of hij arm en rijk, toen die goede zaak zo glorieus boven dreef, voor overmoed waarschuwde. (Red. 1 februari 1890)

volken. Want de ganse aarde is mijn. En u zult Mij een priesterlijk koninkrijk, en een heilig volk zijn. Dit zijn de woorden, die u tot de kinderen Israëls spreken zult.

Wat wij hier lezen, is een openbaring des Heeren. Deze openbaring gaf Hij allereerst aan Zijn knecht Mozes, maar Hij herhaalde deze ook aan Zijn profeten en apostelen. Zo vinden wij o.a. de woorden uit Exodus 19: 6 bijna letterlijk bij de Apostel Petrus weer (1 Petrus 2: 9), waardoor het verbond Gods, dat tevoren alleen Israël gold, tot de heidenen uitgebreid is, en wel tot die heidenen, die de Heere Zelf tot het waarachtige Israël Gods zou toedoen. Deze zelfde woorden heeft de Heere ook mij gegeven, opdat ik ze u voorhouden zou. Want wat zou ik u anders prediken, dan alleen het eeuwig en onveranderlijk woord des Heeren Heeren!

Mozes had het, ik zou haast zeggen, gewaagd, op de berg te klimmen, van waar de Heere tot hem sprak, en waar niets te zien was dan bliksemstralen, niets te horen dan storm en onweer. Hij had daar niet de dood gevonden, zoals hij verwachtte, maar het leven. Hij had dáár, voor het volk, dat de Heere hem toevertrouwd had, om het door de woestijn heen naar Kanaän te brengen, niets vernomen van oordeel en verdoemenis, maar de Heere had tot hem gesproken van een heerlijk verbond, dat Hij met dit volk wilde sluiten. Hij deelt het aan het volk mee, wat God wil, dat aan het volk verkondigd zal worden.

Daar lezen wij dan allereerst: ***gijlieden hebt gezien***. Dit spreekt de Heere tot het volk van de berg Sinaï: *gijlieden hebt gezien*. Er was dus voor hen iets te zien geweest. Zeker is het waar, *dat het geloof niet aanmerkt de dingen, die men ziet, maar de dingen, die men niet ziet. Want de dingen, die men ziet zijn tijdelijk, maar de dingen, die men niet ziet zijn eeuwig*, zoals wij 2 Cor. 4: 18 lezen. En in Hebr. 11: 27 (laatste gedeelte) lezen wij van Mozes, *dat hij zich vasthield, als ziende de Onzienlijke*. Maar dit is toch immers niet in tegenspraak met wat de Heere in onze tekst zegt: *gijlieden hebt gezien*. Want wie kan dat ontkennen, dat er niet menigmaal iets gezien wordt op aarde van de trouw, van de wonderen van de Allerhoogste God? Hoeveel wonderen hebben wij bijvoorbeeld niet samen beleefd in de vier en twintig jaren, dat ik uw herder en leraar ben? Hebben wij niet dikwijls wonder op wonder gezien? Zeker zal de zonde als zonde nooit geheel kunnen opgeheven worden, geen mens zal jammer en ellende, nood en dood kunnen wegnemen, de aanvechtingen des duivels, de verzoeking en verdrukkingen van een wereld, die in het boze ligt, zullen nimmer ophouden. En lijden in allerlei gestalte, ongerechtigheden tegenover ons gepleegd door hen, die God niet kennen, zullen er nooit ontbreken op onze reis door dit leven. Gods wegen met de Zijnen lopen hier immers door de woestijn, ja, door de diepten der zee heen maar nochtans mag ik vrijmoedig ook tot u zeggen: *gijlieden hebt gezien!* Ja, wat al wonderen hebt u niet gezien, en is het laatste nog meer geworden dan het eerste! Ja, veel nood en angst hebben wij samen beleefd, mijn dierbaren, schrikkelijke stormen zijn over ons heen gewaaid! Maar, o hoe vaak, hoe vaak, heeft niet de trouwe God in de hemel, ons voor ondergang bewaard, ons verlossing toegezonden, en ons hart met wonderen verblijd! En ook van het tijdelijke, wie van ulieden zal niet moeten erkennen, dat hij thans meer heeft, dan voor vier en twintig jaren?

Maar geliefden, het is de duivel, die partij trekt van onze sombere, ondankbare overleggingen en ons blind maakt voor de wonderen Gods! Zeker, de volkomenheid is hier nooit te vinden, maar de uitkomst, die de Heere ons zendt te midden van onze nood, beantwoordt steeds volkomen aan de behoefte, die op dat tijdstip bij ons aanwezig is. Want Hij is een Hoorder des gebeds, en juist dan, als de nood zo hoog

geklommen is, dat men meent: "nu kan ik het niet langer uithouden", dan schiet de Heere toe en spreekt vriendelijk tot de ziel: *Ik ben uw heil!*

Alzo: *gijlieden hebt gezien!* Spreekt nu de een of ander in zijn hart: "ach, ik zie ogenblikkelijk niets van Gods wonderen, ik ben van alles beroofd, ik heb niets dan ellende, voor mij schijnt Gods woord niet waar te zijn, ik zit eenzaam te wenen, als anderen juichen." Dan antwoord ik hem: ja, dat moge waar zijn, maar is uw lijden, al is het ook nog zo zwaar, te vergelijken met het lijden van Hem, die u troost met de liefelijkste vertroosting? Ja, ook u, die u thans van alles beroofd ziet, u hebt toch ook wel eens iets van Gods trouwe hulp ondervonden in uw leven! U hebt toch ook wel eens de een of andere wens gekoesterd in uw hart, en hebt die ook bekomen, u hebt toch ook wel eens om iets gebeden, en de Heere gaf het u. *Gijlieden hebt gezien*, sprak de Heere tot het volk van Israël, en is dan nu Zijn arm verkort? Kan hij dan nu niet meer verlossen die in duisternis en de schaduw van de dood zitten, gebonden met verdrukking en ijzer, (Psalm 107: 10)? Is Hij nog niet de Machtige om ook de diepste wond te helen?

O, wie een geopend oog mag hebben voor de voetstappen des Heeren door de zee van dit leven heen, van diens lippen moeten lof en dank stromen, als hij daaraan gedenkt, hoe de Heere hem verlost heeft? O, het was immers ook de Heere, die u deed zien, dat ge u van nature in de macht van de helse Farao bevindt. Hij was het, die u ontdekte, hoe groot uw zonde en ellende is, en dat u er u zelf nooit en nimmer van kunt verlossen. Ja, u hebt het ervaren, hoe diep men onder dat alles begraven kan liggen, zonder het geringste vonkje van hoop op verlossing, leven en zaligheid. U hebt neergelegen onder het ijzeren juk der wet, van die wet, die van u, evenals de Egyptische drijvers van de kinderen Israëls, vorderde, wat u, gevallen Adamskind, nooit volbrengen kunt, en die u daarom sloeg met vele en harde slagen! Ja, de stok van de drijver dreef u vaak tot vertwijfeling, zodat u de verlossingen Gods niet kon, niet wilde aannemen! Maar daar hebt u ook ondervonden, wat de Heere zegt tot Zijn volk:

*'k Heb hun hals bevrijd
Van de last te dragen,
't Was die blijde tijd,
Toen hun moede hand
Werd in 's vijands land
Van de pot ontslagen.*

*Op uw noodgeschrei
Deed ik grote wond'ren;
Onder Mijn gelei'
Vondt gij hulp; Mijn woord
Werd van u gehoord,
Uit de plaats der dond'ren!*

Psalm 81: 6, 7.

Nu spreekt de Heere verder: "gij hebt gezien, wat ik de Egyptenaren gedaan heb". Gij hebt gezien, wil de Heere zeggen, o gemeente Gods, wat ik alle duivelen gedaan heb, die u op de hiel zaten, al de Filistijnen, die op u los rukten. Waar zijn ze dan nu, die u zolang geplaagd en getiranniseerd hebben? Als lood zijn ze verzonken in de diepten der zee! Wat onderscheidde u echter, o Israël, van de Egyptenaren, dat de Heere hen in de diepste diepte stortte en u droogvoets door de zee heenbracht? Was dat niet alleen vrije genade in het bloed des Lams? Dat hebben toch niet uw werken, dat heeft

niet uw gerechtigheid, in welk stuk dan ook, ten uitvoer gelegd! Het was alles loutere genade, barmhartigheid en goedertierenheid!

En nu mijn geliefden, zal ik u nu toeroepen: u hebt niet eens geweten, hoe groot het gevaar was, dat ons in de jongst verlopen tijd bedreigde!? Weinige weken zijn eerst verlopen sinds het oorlogsvuur ontbrandde, en reeds hebben wij gezien, wat de Heere aan de Franse heirlegers gedaan heeft. U hebt het gezien, hoe de Heere de Pruisische adelaar bevel gaf, de Franse haan te plukken en zó neer te werpen, dat geen menselijke kracht hem meer zal kunnen opheffen. Geroepen hebben sommigen in 't verborgene, geroepen hebben wij gezamenlijk, tot de Heere, voor de Koning en zijn heir, en in minder dan twee en zeventig uren was het middelpunt van 's vijands macht doorbroken. Dat "hebt gijlieden gezien."³

U hebt gezien, hoe God onze gebeden verhoord heeft, en ons geloof niet beschaamd heeft gemaakt! Maar wie schonk ons dit geloof? Gods vrije soevereine genade alléén! Want wij zijn toch immers niet beter, dan de Fransen. Berlijn is niet minder schuldig voor God dan Parijs, Elberfeld niet minder schuldig dan Lyon. Waar kwam dan het geloof vandaan, dat God ons gebed zou verhoren? O, als men in waarheid, als een vloek- en doemwaardig zondaar voor Gods rechterstoel heeft gelegen, als men ervaren heeft, hoe Hij verlost, dan heeft men ook in Hem leren geloven als in een rechtvaardig God. Heeft Hij in u, heeft Hij in mij de zonde gestraft en getoond, hoe nauw Hij het met de zonde neemt, ook al heeft Hij ons die uit genade om Zijns lieven Zoons wil vergeven, dan weet u, dan weet ik het ook, dat God de ongerechtigheid niet door de vingers ziet, maar dat er heilige ernst bij Hem woont. Wie in het stof neer heeft gelegen, gebogen aan Zijn voeten, die weet dat, en ook hoe diep God hen verootmoedigt, die tegen Hem en tegen Zijn Gezalfde staan.

U hebt gezien wat de Heere de Egyptenaren gedaan heeft, roep ik u toe. En mijn geliefden, als u dan een lijn trekt van 1813 tot 1870, dan zult u ook begrijpen wat ik bedoel. Laat ons echter ook niet vergeten wat voor twee en twintig jaren in onze gemeente voorviel! Het woord der waarheid, de waarachtige verkondiging is toen tot u gekomen, en is tot heden onder u gebleven. Hij die u Gods woord prediken moet, staat ook heden voor u, nadat hij heden ziek van zijn bed opstond, om u ook heden het woord te brengen, en God sterkt hem tot op dit ogenblik. Ja, u hebt het gezien, wat God de Egyptenaren, wat Hij de vijanden des vaderlands, wat Hij ook de vijanden van uw ziel aangedaan heeft!

Verder zegt de Heere nog: "***Gij hebt gezien hoe Ik u op vleugelen der arenden gedragen heb***". Dit beeld komt meer dan eens voor in de boeken van Mozes. Zo lezen wij o.a. Deut. 32: 11: "Gelijk een arend zijn nest opwekt, over zijn jongen zweeft, zijn

---

³ (Gedenkende Psalm 78: 4, aarzelen wij niet onze lezers een bijzonderheid uit de benauwende dagen van juli 1870 mee te delen.

Bij het uitbreken van de oorlog, liet onze schrijver Psalm 20: 3 en 4 zingen. Na de kerk zei hij tot twee eenvoudige leden der gemeente: "ja, kinderen! Nu hebben wij gezongen van 'opgestoken vaandels', en van God, Die ons behoudt, maar o, als het nu eens anders komt, en de Fransen hier komen, dan staan wij met beschaamde aangezichten".

Zó werd hij zelf tot de genadetroon gedreven, en dreef er ook het volk heen. En nog geen drie weken later, waren er in de tijd van drie dagen, drie grote veldslagen gewonnen: Weissenburg, Wörth, Spicheren.

God had ons niet beschaamd gemaakt en onze ogen mochten toen zien wat Hij de Egyptenaren gedaan had. En dat was eerst het begin van Zijn daden in 1870! Red.)

vleugelen uitbreidt, ze neemt, en ze draagt op zijn vlerken, zo leidde hem (dat is, Israël) de Heere alléén, en er was geen vreemd God met hem.” En Deut. 1: 30, 31: “De Heere, uw God, die voor uw aangezicht wandelt, Die zal voor u strijden; naar alles wat hij bij u voor uw ogen gedaan heeft in Egypte. En in de woestijn, waar u gezien hebt, dat de Heere uw God, u daarin gedragen heeft, als een man zijn zoon draagt, op al de weg, die u gewandeld hebt, totdat gij kwam aan deze plaats.” Dus, te midden van allerlei noden, gevaren en zwakheden te midden van de eenzaamheid en verlatenheid der woestijn, heeft de Heere uw God, u, o Israël, gedragen gelijk een man, een sterke man, zijn zoontje dat zwak is en niet lopen kan, in zijn armen draagt! O welk een heerlijk beeld is dit van des Heeren trouwe liefde! Een man, een sterke man, een held en strijder, die geroepen is land en volk te verdedigen, draagt in zijn sterke arm zijn zwak, hulpeloos kindeke! De kracht, de macht draagt dus het zwakke, dat niet lopen kan, dat ziek is en ellendig, en nu zegt de Heere: *zo heb Ik u gedragen, en draag Ik u nog, o mijn volk!*

Weet u mijn geliefden, hoe de jonge arenden leren vliegen? De arend of adelaar bouwt zijn nest in de holen der steenrotsen. Beginnen nu zijn jongen te groeien, dano brengt hij ze, als zij nog niet kunnen vliegen, buiten het nest, opdat zij zouden leren zich zelfstandig te bewegen in het luchtruim. Buiten gekomen laat hij ze los, maar de jonge arend, die nog geen vleugelen heeft om te vliegen, zinkt in de ruimte naar beneden, en zou in de diepte moeten verdwijnen of aan de rotsen verpletterd worden. Maar de oude adelaar, - geweldig in zijn liefde, ras in zijn hulp, trouw in zijn barmhartigheid, - ziet met één blik het wegzinkende vogeltje, vangt het op zijn vleugels en draagt het zo veilig en warm in zijn nest terug, totdat de tijd van de jonge arend gekomen is. De betekenis is dus deze: *Ik heb ook u gedragen, gelijk een arend zijn jongen draagt op zijn vleugels.* Met andere woorden dus: ‘U was aan ‘t zinken, o Mijn volk, u was in de afgrond neergestort en in het dreigend gevaar aan de rotsen verpletterd te worden; maar Ik schoot toe, als een sterke arend, als een liefhebbende en beschermende vader, en Ik heb u gedragen, gelijk een man zijn zoon, of een voedster het kleine, zwakke kindeke draagt; of zoals de herder, die, als hij het verloren schaap zoekt en vindt, het op zijn schouder legt, en het zó in de veilige schaapsstal terug brengt.

Heeft de Heere ook zo niet met ons gehandeld? Wie heeft Hij ooit uitgeworpen, die tot Hem kwam? Gedragen heeft Hij u, o gemeente, in Zijn trouwe, sterke armen! Dit is het dus, wat Mozes, en door hem de Heere, tot het volk zeggen wilde: ‘u kon niet gaan noch staan, u was verloren en zou van honger en kommer omgekomen zijn in dat nest, waar ge u zo thuis voelde! Maar Ik heb Mij over u ontfermd; heb u, o Mijn volk! gedragen op Mijn sterke armen, Ik heb u niet verworpen, hoewel u niets anders verdiend had! Ik heb mij niet gekeerd aan uw twijfelingen, aan uw ongeloof, aan uw murmureringen, maar Ik ben steeds dezelfde voor u gebleven, tot op heden; en Ik heb u tot Mij gebracht.’

Indien dat geen waarheid was, waar zoudt ge u thans bevinden, o kind van God? Hebt u het geluk kunnen vinden in de wereld? Ach, wie zijn geluk in de wereld vinden kan, is diep te beklagen! Kunt u uw waarachtig heil, vrede en gelukzaligheid, bij u zelf of bij enig schepsel vinden? Geen schepsel, mens noch engel, kan u van de zonde verlossen, de zonde van u verwijderd houden. Geen schepsel, mens noch engel, kan uw zonden uitdelgen, noch u deze zó vergeven, zó dat ze in waarheid vergeven zijn. Geen schepsel, mens noch engel, kan mij in mijn droefheid troosten. Geen schepsel, mens noch engel, kan geduld met mij hebben, als ik verkeerd ben. Nu, o ziel, tot wie anders dan tot uw God kunt u dan veilig de toevlucht nemen? Is Hij niet de levende God? Welk een genade! Alles verloren te hebben, maar God over te houden! Alle grond moge u onder de voeten zijn weggezonden, maar het bloed van Jezus Christus

is er toch nog en reinigt van alle, van alle zonden. Welk een genade, zó tot God te zijn gebracht, of gebracht te worden! Wie heeft dat gedaan? Gij?

Immers nee! Want de Heere zegt: ***Ik heb u tot Mij gebracht!*** Het blijft er maar bij: *niemand komt tot de Heere Jezus, tenzij de Vader, die Hem gezonden heeft, hem trekke.* Bent u dus tot de Heere gebracht, dan is Hij het Zelf, die u getrokken heeft met de koorden van Zijn liefde, met Zijn almachtige genade, die u te sterk is geworden, en u heeft overmocht. O, wie zou hier niet uitroepen: *welgelukzalig is hij, die u verkiest en doet naderen, dat hij wone in Uw voorhoven!* Psalm 65: 5a.

Nu, dit alles hebt u "gezien", en dat is het, wat ik u wilde bijbrengen in dit morgenuur, u die klaagt, dat er voor u nooit iets te zien is dan nood, ellende en dood! Ik zeg niet, dat u allen, wat ik u voorhoud, "gezien" hebt, dit bij ervaring kent. Maar wilt u weten, wie dit alles gezien hebben en kennen? Dat zijn degenen, wier ogen God de Heere Zelf geopend heeft, zodat zij hun eigen ellende en verdoemenis grondig hebben leren kennen, en het hebben leren inzien, dat zij zonder de Heere machteloos moesten omkomen voor eeuwig. Het allereerste en aller onmisbaarste is: een waarachtige bekering tot God, een bekering echter, die niet u o mens! maar die de Heere Zelf in u werkt door Zijn Woord en Geest. Want Zijn Woord is een sterke hamer, die de rotsen vermorzelt en in stukken slaat. Eerst komt er een ontdekt worden aan onze eigen ellende, aan onze algehele diepe verdorvenheid. Maar waar God ons hiervoor de ogen opent, daar opent Hij ook onze ogen voor Zijn Zoon, voor het bloed van Zijn Verbond, voor dat Altaar des kruises, waarop al onze zonden in de vlammen verteerd worden voor 's Heeren aangezicht.

O geliefden, laat ons toch onze God loven en prijzen voor hetgeen onze ogen "gezien" hebben, en niet al te veel klagen over de ellenden en moeilijkheden van dit aardse leven. Want als wij moedeloos neer zitten, dan juicht de duivel. Nee, laat ons liever eens bedenken, wat onze ogen gezien en aanschouwd hebben, en daarover vrolijk in de handen klappen, de duivel ten spijt.

En dan noem ik allereerst: verlossing van onze zonden en ongerechtigheden, waardoor God ons gedragen heeft over alle afgronden, waarin wij, zonder Hem, hadden moeten verzinken! O, welk een onverdiende genade, dat God ons tot Zich getrokken heeft en nog trekt!

Als wij dit begrijpen, zullen wij de overige woorden van onze tekst in onze harten begraven en meenemen op onze levensweg, namelijk dit woord: ***dat wij 's Heeren stem hebben te gehoorzamen en Zijn verbond te houden.*** Zwerf toch niet heen en weer o, mijn geliefden, ga uw weg recht en stil voort; en wil maar van niets weten, dan van Mijn genade, Mijn trouw, Mijn wijsheid, Mijn goedertierenheid, Mijn verbond! 'Als zo uw weg is, o Israëel, o Mijn volk, dan bent u Mijn bijzonder eigendom, dan bent u Mijn bruid! Ook waar de duivel u toevoegt, dat u niets bent dan een brandhout voor de hel. Mijn eigendom, Mijn bruid bent u, nochtans.

Want de ganse aarde is Mijn, d.i.: Ik doe daarmee wat Ik wil. U neem Ik, u, die uzelf voor niets anders houdt dan voor een verkoold stuk hout, dat nergens toe dient dan om weg geworpen te worden, voor eeuwig, en Ik herschep u in een parel, een blinkende parel aan Mijn kroon! Ja, een koninkrijk, een priesterlijk volk zult u Mij zijn, vergeet dat niet!

Niet voor niets staat er geschreven, ***dat de Heere Jezus ons gekocht heeft met Zijn bloed en ons zo gemaakt heeft tot koningen en priesters.*** Daar de Heere ons alzo tot koningen en priesters gemaakt heeft, zo behoort onze handel en wandel, ook

koninklijk en priesterlijk te zijn. God Zelf zal ons, om hier in te kunnen volharden, genade, wijsheid, sterkte, moed en geloof schenken.

En laten wij het daarom steeds dankbaar erkennen: ja, Heere God! Het is alleen Uw genade, Uw barmhartigheid, Uw werk, dat wij tot U komen. Tot op heden hebt U mij gedragen, gelijk een man zijn zoon draagt. En de vijanden? Ik ken ze niet, ik weet niet, waar zij verborgen zitten, maar dat ene weet ik: Jezus Christus onze Heere, draagt alleen de eerkroon! En eens brengt Hij een eerkroon mee, voor allen, die hier wettig gestreden hebben. 2 Tim. 2: 5. Amen.

5. De aan het murmurerende volk Israël geschonken vrijsteden, als beeld van Christus. Exodus 21: 12 – 14.

Wij willen, voordat wij de tocht der kinderen Israëls door de woestijn weer vervolgen, eens stilstaan bij enige ordonnantiën en instellingen, die de Heere onze God hun tot hun troost en behoud gaf, en wij zullen daaruit zien, hoe ook hier weer blijkt, *dat al wat tevoren geschreven is, tot onze lering tevoren is geschreven, opdat wij door lijdzaamheid en door vertroosting der Schriften, hoop zouden hebben.* Rom. 15: 4.

Wij willen dan nu eens beschouwen de instelling der zogenaamde vrijsteden, en zullen dan ondervinden, hoe waar het is, wat wij lezen Openb. 19: 10b, namelijk: *want de getuigenis van Jezus is de geest der profetie.* Wij zullen hierbij ondervinden, hoeveel troost er voor armen en ellendigen in deze instelling der vrijsteden is gelegen.

Nadat onze Heere op Sinäi de Tien Woorden of geboden der wet gegeven had, *als vorm van het Genadeverbond*, liet Hij het volk Israël verkondigen, hoe Hij Zich aan hen in het vlees zou openbaren. Namelijk, hoe Hij hun vlees en hun bloed mede deelachtig zou worden; hoe Hij in Zijn waarachtige mensheid, als enige Middelaar Gods en der mensen, het altaar zou worden, waarop alleen de enige offerande, die voor God geldt, zou worden aangebracht. In deze woorden der wet, in al de ceremoniën en instellingen der wet, die Hij hen gaf, gaf Hij aan Zijn volk het bevel, Hem, als de hen van God geschonken Verlosser en Zaligmaker, ook geheel en al zo aan te nemen, als Hij hun werkelijk van de Vader gegeven was. Zij moesten aan Hem niets willen veranderen, noch verbeteren, maar laag bij de grond blijven, in diepe ootmoed en verbrijzeling van hart. Zij moesten ook geen trappen aan dat altaar maken, om er tot op te klimmen, daar zulk een onderneming toch nergens toe zou dienen, dan om hun eigen zonde en ellende aan het licht te brengen. Zoals wij lezen Exodus 20: 26: *Gij zult ook niet met trappen tot Mijn altaar opklimmen, opdat uw schaamte voor het zelve niet ontdekt worde.*

Vervolgens gaf de Heere aan Israël bevel omtrent de Hebreeuwse knechten en dienstmaagden, opdat zij uit deze bevelen in een beeld zouden leren, hoe Hij zelf eens in de volheid der tijden in het vlees zou verschijnen om het welbehagen des Vaders te volbrengen, Zijn volk in Zijn heilige wil te heiligen, en zo Zijn eigen, dierbare, duurgekochte gemeente tot Zich te brengen, als Zijn geliefde bruid en dienstmaagd. Exodus 21: 1-11.

Maar Hij verzuimde ook niet om Zijn volk hun eigen oproerigheid en verkeerdheid te openbaren en hun bekend te maken, dat zij Hem zouden verwerpen en doden. En tevens verzweeg Hij niet, hoe Hij al deze verkeerdheid ten goede zou keren, hun al hun zonden wilde vergeven, en hun een veilige Toevlucht zijn tegen de eeuwige dood. Dit laatste, dat Hij hun een veilige Toevlucht wilde zijn tegen de eeuwige dood, sprak Hij uit in het 12e en 13^e vers van Exodus 21. Waarbij Hij echter de wederspanningen en tegensprekers waarschuwt, dat Zijn genade hen niet zou helpen, als zij in hun onbekeerlijke en verharde zin bleven, de Heere te verwerpen en te verzoeken. De woorden van deze verzen luiden aldus:

“Wie iemand slaat, dat hij sterft, die zal zekerlijk gedood worden; doch, die hem niet nagesteld heeft, maar God heeft hem zijn hand doen ontmoeten, zo zal Ik u een plaats bestellen, waar hij henen vliede. Maar indien iemand tegen zijn naaste moedwillig gehandeld heeft, om hem met list te doden, zo zult u dezelve van voor Mijn altaar nemen, dat hij sterve.” Exodus. 21: 12-14.

Voordat wij tot de uitleg van deze woorden overgaan, nog het een en ander vooraf, mijn geliefden. Het verstaat zich vanzelf, dat in deze woorden de Heere, die het niet duldt, dat iemand ongeroepen ingrijpe in Zijn heerschappij over leven en dood, in deze instelling der vrijsteden, die wij nu met u zullen beschouwen, opkomt voor die rampzaligen, die door een ongelukkig toeval, onwetend en onwillens iemand gedood hadden. Want was de Heere niet voor zulken opgekomen, dan zouden zij volgens de wet geen ander lot te wachten hebben gehad, dan door de bloedwreker, dat is, de naaste bloedverwant van de overledene, zonder enig ontfermen te worden neergeveld. Het verstaat zich echter ook vanzelf, dat buiten deze letterlijke zin, die wij volkomen en in zijn geheel aannemen, in deze instelling des Heeren, evenals in alle andere instellingen en ceremoniën der wet, een dieper zin ligt verborgen. Dat de Heere God, ook toen Hij aan Zijn Israël de genadige instelling der vrijsteden gaf, hierdoor Zijn volk van alle tijden en van alle eeuwen, op Christus, als op het ware en eeuwige toevluchtsoord voor arme en ellendige zondaren wilde heenwijzen. Waar echter die plaats, waarheen de doodslager vlieden kon, gelegen was, ja, de gehele inzetting der vrijsteden vinden wij uitvoerig beschreven in het 35^e hoofdstuk van Numeri.

Wat wij daar vinden, dat de Heere tot Mozes sprak in de vlakke velden der Moabieten, aan de Jordaan van Jericho (Numeri 35: 1), vernam Mozes veertig jaren, nadat de Heere bij Sinaï de instelling der vrijsteden aan Zijn volk beloofde, als toevluchtsoord voor hen die onvoorziens of onwillig een doodslag begaan hadden. Daar bij Jericho, werden twee en veertig steden met hun voorsteden gegeven aan de Levieten. De voorsteden van deze steden moesten van de stadsmuur af en naar buiten van duizend ellen zijn rondom. Behalve deze twee en veertig steden moest Mozes de Levieten ook nog zes vrijsteden geven, zodat zij in het geheel acht en veertig steden bezaten. In dit zelfde hoofdstuk gaf de Heere de voorwaarden aan, waarop een ieder die onwillens of onvoorziens een doodslag had begaan, in een van deze vrijsteden een toevluchtsoord zouden hebben. Hij beloofde verder lichaamsbehoud aan zulke ongelukkigen, bestemde hoelang zij binnen de vrijstad moesten blijven, maar Hij liet tevens ook het behoud van hun leven afhangen van hun blijven binnen de muren der hun beveiligende stad.

Wij moeten bij het nalezen van Numeri 35 niet uit het oog verliezen, dat Mozes, onmiddellijk nadat de Heere met hem bij Jericho over deze zaak had gesproken, de kinderen Israëls reeds drie vrijsteden schonk, en dat deze niet in Kanaän, maar aan de overzijde der Jordaan gelegen waren. Wij weten dit uit Deut. 4: 41-43 waar wij lezen: “Toen scheidde Mozes drie steden uit, aan deze zijde der Jordaan, tegen de opgang der zon; opdat daarheen vlood de doodslager, die zijn naaste onwetende doodslaat, die hij van gisteren en eergisteren niet haatte; dat hij in een van deze steden vlood en levend bleef. Bezer, in de woestijn, in het effen land, voor de Rubenieten; en Ramoth in Gilead, voor de Gadieten; en Golan in Bazan, voor de Manassieten.

Wij moeten ook niet uit het oog verliezen, dat deze woorden uit vers 41: *Toen scheidde Mozes drie steden uit* enz. onmiddellijk volgen op de aanspraak, die hij tot het volk had gehouden en die wij in de veertig eerste verzen van Deut. 4 vinden. Eerst in het 19^e hoofdstuk van Deuteronomium vinden wij er gewag van gemaakt, dat zij drie andere steden, als vrijsteden, ontvingen in het land Kanaän zelf, en dat zij dus in het geheel zes vrijsteden hadden, juist zoals de Heere op de vlakte der Moabieten bij Jericho hun had beloofd. Op ‘s Heeren bevel maakte Mozes echter dit Goddelijke voorrecht afhankelijk van de gehoorzaamheid des volks, opdat zij zó het beloofde land in ongestoord bezit zouden hebben. Wij lezen daarom, Deut. 19: 8, 9: “En indien de

Heere, uw God, uw landpale zal verwijderen, gelijk als Hij uw vaderen gezworen heeft, en u al dat land geven zal, hetwelk Hij uw vaderen te geven gesproken heeft (wanneer u ditzelve gebod zult waarnemen, om dat te doen, hetgeen ik u heden gebied, de Heere uw God liefhebbende, en alle dagen in Zijn wegen wandelende) zo zult gij u nog drie steden toedoen tot deze drie.

Eerst onder Jozua echter werd deze instelling werkelijk ten uitvoer gebracht op 's Heeren uitdrukkelijk bevel, zoals wij lezen kunnen Jozua 20: 7 en vervolg: "Toen heiligden zij Kedes in Galiléa, op het gebergte van Naftali, en Sichem op het gebergte van Efraïm, en Kirjath-Arba, deze is Hebron, op het gebergte van Juda. En aan gene zijde der Jordaan van Jericho oostwaarts, gaven zij Bezer in de woestijn in het platte land, van de stam van Ruben en Ramoth in Gilead, van de stam van Gad en Golan in Bazan, van de stam van Manasse.

Daar nu deze instelling der vrijsteden, evenals alle instellingen en ceremoniën der wet, ons op Christus wijst, kan het uw geloof zeer versterken en uw zielen liefelijk vertroosten, de bijzonderheden van deze Goddelijke instelling na te gaan, en te vernemen, wat de Heilige Geest ons daardoor leren wil.

En als ik u meedeel, wat de Heere Zelf mij daaromtrent geleerd heeft, stoor ik mij weinig aan hen, die deze uitleg niet willen aannemen, maar veeleer deze met schouderophalend medelijden vernemen. Want wat kunnen zij anders, wier buik hun God is, en die de godgeleerdheid als een handwerk en broodwinning beschouwen.

De onvrijwillige doodslag, of liever de doodslag uit onvoorzichtigheid of onwetendheid gepleegd, was op zichzelf strafbaar voor God en mensen; ware dit niet het geval geweest, dan had de Heere eenvoudig aan de bloedwreker kunnen verbieden zulken neer te vellen, die onwetend en onwillens bloed vergoten hadden. Juist omdat zulk een feit strafbaar was, stelde de Heere een plaats in, waarheen men in een dergelijk geval vluchten kon, en waar men van de schuld en de welverdiende straf ontheven en vrijgesproken kon worden.

De plaats, door de Heere aangewezen, was altijd *een Levietenstad*. Voor de poort moest de doodslager blijven staan; de oudsten van de stad moesten hem verhoren, en, eerst na gedaan onderzoek, hem binnen de muren der stad opnemen; dan moest hij voor de vergadering des volks gebracht worden, en zijn zaak werd nog nader onderzocht. Was de doodslag werkelijk onwillens en onwetend geschied, dan werd de doodslager binnen de stad toegelaten. Maar langs welke weg verkreeg nu die doodslager verzoening van zijn zonden, gerechtigheid en heiligheid? Wat was de gebeurtenis, die hem eindelijk weer de volkomen vrijheid terugschonk?

Niets anders dan de dood van de Hogepriester. Als die Hogepriester, die ten tijde van de gepleegde doodslag over Israël was gesteld, stierf, dan verwierf de doodslager de vrijheid. Evenals wij door niets anders worden vrijgesproken van onze welverdiende straf, dan door de dood van die ene, ons van God geschonken Hogepriester, die ons met de enige offerande van Zijn lichaam verlost heeft. Zolang de dood van de Hogepriester nog niet plaats had gevonden, genoot de doodslager alleen lichaamsbehoud op voorwaarde, dat hij binnen de muren van de vrijstad bleef.

De doodslag waarop hier bij de instelling der vrijsteden, geestelijk gezien wordt, beduidt dit: dat wij door onze zonden en ongerechtigheden, - door onze gehele afval van God, en moedwillige ongehoorzaamheid reeds van onze eerste vader Adam af, - de eigenlijke oorzaak zijn van het lijden en sterven van onze getrouwe Zaligmaker

Jezus Christus, die door dat Hij ons vlees en bloed had aangenomen, in waarheid onze broeder, onze naaste was.

In de Heilige Schrift heeft het woord *doodslaan* drieërlei betekenissen.

- De eerste is, iemand zo neervellen, dat hij nooit meer op kan staan. Onze Zaligmaker op deze wijze neer te vellen, ging echter alle menselijke krachten te boven, en in deze zin hebben wij het dus hier niet te nemen.
- De tweede betekenis is: iemand als het ware verscheuren, zo hard slaan, dat de dood er op volgen moet, en het is zonneklaar, dat wij op deze wijze evenmin onze Heere doden konden. Want geheel vrijwillig leidde Hij het leven af, en zo sprak Hij immers: *Daarom heeft Mij de Vader lief, overmits ik mijn leven afleg, opdat ik hetzelfde wederom neme. Niemand neemt hetzelfde van mij, maar ik leg het van mijzelf af; ik heb macht hetzelfde af te leggen en heb macht hetzelfde wederom te nemen. Dit gebod heb ik van mijn Vader ontvangen.* Joh. 10: 17, 18.
- De derde betekenis is: iemand geheel te verbrijzelen en op zulk een wijze geheel teniet en tot niets te maken. Het is in deze zin, dat in de grondtaal dit woord ook gebruikt wordt in het gebod: *gij zult niet doden.*

Hoe het Israëlitische volk zich aan deze zonde tegenover de Heere der heerlijkheid heeft schuldig gemaakt, leert de Apostel Petrus ons zonneklaar in Handelingen 2: 23, waar hij zegt: "Deze, door de bepaalde raad en voorkennis Gods overgegeven zijnde, hebt gij genomen, en door de handen der onrechtvaardigen aan het kruis gehecht en gedood." En Hand. 3: 14 en 15a: "Maar gij hebt de Heilige en Rechtvaardige verloochend, en hebt begeerd, dat u een man, die een doodslager was, zou geschonken worden; en de Vorst des levens hebt gij gedood."

En dat wij, niet minder dan het volk Israëls, mede oorzaken zijn van 's Heeren dood, dat wij Hem, voordat wij tot het geloof kwamen, evengoed als de Joden, hebben verloochend en gedood, - ja, dat dit verloochenen en doden van nature nog in ons zit, ook na ontvangen genade, - zal zeker ieder berouw hebbende en verootmoedigde zondaar toestemmen, en van ganser harte "Amen" zeggen op hetgeen in Jesaja, 53 staat geschreven: *wij hebben Hem niet geacht.* En zulk een arme zondaar zal zich ook van ganser harte aan des Heeren bestraffing onderwerpen, als Hij spreekt: "Mij hebt u geen kalmus voor geld gekocht, en met het vette uwer slachtoffers hebt gij Mij niet gedrenkt; maar gij hebt Mij arbeid gemaakt met uw zonden, gij hebt Mij vermoeid met uw ongerechtigheden." Jesaja, 43: 24.

Maar kan men nu zulk een doodslag "onvrijwillig" en "onvoorziens" noemen? Is het niet veel meer geheel vrijwillig en met voorbedachten rade, dat wij, als doodslagers, als haters Gods, met opgeheven schild tegen Hem en Zijn Gezalfde instormen? Zeker, mijn geliefden, maar wij hebben met zulk een barmhartig en genadig God te doen, en Zijn ontferming is zo groot, dat Hij de boetvaardige zondaar niets verwijt, maar hem nog hetzelfde laat aanzeggen, wat Hij de Joden liet aanzeggen door de mond van Petrus: en nu, broeders! ik weet, dat u het door "onwetendheid" gedaan hebt, gelijk als ook uw oversten. Hand. 3: 17. Het was immers naar de bepaalde raad en voorkennis Gods, dat Christus ten dode werd overgeleverd, daarom zegt Petrus ook in het 18e vers: maar God heeft alzo vervuld, hetgeen Hij door de mond van al Zijn profeten tevoren verkondigd had, dat de Christus lijden zou.

Wie waarachtig tot de Heere bekeerd wordt, die snijdt dit door het hart. En wie het woord van Petrus in het 19^e vers met de oren des geestes verneemt: *betert u dan, en*

bekeert u, opdat uw zonden mogen uitgewist worden, die zal ook wel met diepe verslagenheid uitroepen: wat moeten wij doen, om zalig te worden?

Daar lezen wij nu allereerst in Exodus 21: 13 van een plaats van een toevluchtsoord voor die armen, die anders niet zouden weten, waar met hun zonden te blijven, en die daarom vol angst uitroepen: *waar kan, waar mag ik heen vlieden?* Wel wordt de zondaar nog niet aanstonds de plaats genoemd, waar hij een veilig toevluchtsoord vindt, maar toch is hem de tijding, dat er zulk een Toevluchtsoord is, dat hij dus niet voor eeuwig onder de toorn Gods behoeft om te komen, een ster in de nacht, een licht in duisternis, en van ganser harte hongert en dorst hij daar na, dat Toevluchtsoord persoonlijk te leren kennen en daarin geborgen te zijn voor eeuwig. En de Heilige Geest, die hem leerde, dat hij niets was dan een doemwaardige zondaar openbaart aan zulk een arm zondaar, nadat hij lange tijd overal te vergeefs gezocht heeft en op allerlei om- en bijwegen heeft rondgedoold, waar en bij wie waarachtige rust te vinden is èn voor tijd èn voor eeuwigheid.

Hij leert hem zes vrijsteden kennen, waarvan er drie aan deze, Drie aan gene zijde der Jordaan zijn gelegen. Drie vrijsteden, hier in dit Mesech, Drie, die in de eeuwige heerlijkheid zijn gelegen; drie op aarde, Drie in de hemel. Hoort en verneemt wat de Apostel Johannes hieromtrent mededeelt in het 7e en 8^e vers van het 5e hoofdstuk van zijn eerste zendbrief: *Want Drie zijn er, die getuigen in de hemel, de Vader, het Woord en de Heilige Geest; en deze Drie zijn Een; en drie zijn er die getuigen op de aarde, de Geest en het water, en het bloed; en deze drie zijn tot een.*

Het is duidelijk waarom onder de bedeling der wet het volk zes en niet zeven vrijsteden werden aangewezen. Want de zevende, de waarachtige en eeuwige Vrijstad was de Heere Christus Zelf, die het tegenbeeld en de werkelijkheid van deze gehele Goddelijke instelling was en is. Daarom werden de Levieten ook maar zes maal zeven (=42) steden geschonken, om te bewonen. Het zevende zevental bestond uit de zes vrijsteden, en dat getal werd dan volmaakt door de Heere Christus Zelf, die in de volheid van de tijd in het vlees zou verschijnen, als het ware tegenbeeld en de vervulling van alle ceremoniën der wet.

Zo vinden wij ook in het geslachtsregister van onze Heere Jezus Christus, in het eerste hoofdstuk van Mattheüs zes maal zeven (=42) geslachten der vaderen, tot op Christus, die de Volheid en de Vervulling zelf was van alles, wat God de vaderen had beloofd.

Mozes als beeld der wet, kon het volk alleen drie steden aan deze zijde der Jordaan beloven, zoals wij u reeds mededeelden en u het lezen kunt in Deut. 4: 41-43. En zo vermag de wet ook alleen de mens te wijzen op de drie eerste vrijsteden; ook heeft het geloof, dat hier nog zo zwak en onvolledig is alleen die drie steden voor zich. Tot de volledige kennis der zes vrijsteden komt alleen degene, die hierdoor Gods genade in het ware geloof volhardde, en zó in de eeuwige heerlijkheid wordt opgenomen om God te zien van aangezicht tot aangezicht.

Dat nu in de vrijstad de doodslagers allereerst de oudsten der stad zijn gehele geschiedenis te vertellen en zijn zaak te bepleiten had, voor dat hij in de stad, als in een veilig toevluchtsoord werd opgenomen, en dat hij dan nog door de gemeente in het verhoor werd genomen, ziet op de kerk, op de prediking van het Goddelijke woord, en op het ambt der sleutelen. En dit: *tot de dood des hogepriesters* hing de veiligheid van de doodslager af van zijn blijven binnen de muren der vrijstad, dit, zeggen wij, kan een kind wel begrijpen en uitleggen. Want het ligt voor de hand, dat hiermee gezegd wordt, dat wij, doodslagers en moordenaars van ons eeuwig Heil, nergens anders veilig in zijn geborgen, voor de toorn Gods, dan alleen in de dood van

Christus, in de enige offerande van Zijn lichaam, aan het kruis volbracht. Dat de veiligheid van de doodslager voor de dood van de Hogepriester afhing van zijn blijven binnen de vrijstad, beduidt, dat, ook waar wij nog niet persoonlijk opgenomen zijn in de gemeenschap van Christus en Zijn lijden en sterven, wij nochtans niet moeten omzwerven, om ergens anders of van iemand anders heil of zaligheid te verwachten dan van Hem alleen.

Wat het beduidt, dat de doodslager na de dood van de Hogepriester vrij, zeker, gerechtvaardigd naar zijn stad mocht terugkeren, dat leert ons Paulus in Romeinen 5, waar hij zegt: "Veel meer dan, zijnde nu gerechtvaardigd door Zijn bloed, zullen wij door Hem behouden worden van de toorn. Want indien wij, vijanden zijnde, met God verzoend zijn door de dood Zijns Zoons, veel meer zullen wij, verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven." Rom. 5: 9 en 10.

Het zal niet nodig zijn, mijn geliefden, er u aan te herinneren, dat Jozua in de Schrift een beeld is van de enige ware en hemelse Jozua, onze Heere Jezus Christus, - hooggelooft in eeuwigheid - en dat daarom hij, en niet Mozes, die overal de wet vertegenwoordigt en afschaduwet, degene was en moest zijn, die het volk (de in Kanaän gelegen vrijsteden, hetzij aan deze, hetzij aan gene oever der Jordaan) in werkelijkheid aanwees. Nu zal men misschien zeggen: ja, maar dat verstaat zich van zelf, en vindt zijn oorzaak alleen daarin, dat ten tijde van Mozes' rede, het gehele land Kanaän nog in het bezit der vreemde volkeren was.

Maar hierop antwoorden wij: ja, dat had hij in letterlijke zin toch wel kunnen doen. Want de Heilige Geest had hem, indien de Heere dat gewild had, de steden kunnen noemen, ook aan de andere zijde der Jordaan, die het volk als vrijsteden zouden geschonken worden. Maar, dat het Jozua en niet Mozes was, die deze vrijsteden de kinderen Israëls gaf, daarmee wil de Heilige Geest ons zeggen, wat wij u hier leren, namelijk, dat het niet de wet, maar Christus is, die ons tot een eeuwige oorzaak en bron van heil en zaligheid is geschonken. Dat Jozua en niet Mozes voor de kinderen Israëls de van God gegeven vrijsteden aanwees en openstelde, heeft behalve de letterlijke, de door ons gegeven geestelijke betekenis; gelijk er ook een diepere zin door de Heilige Geest is gelegd in de woorden, die wij Deut. 34: 6 lezen, namelijk: *En Hij, dat is, de Heere, begroef hem, (dat is, Mozes) in het land van Moab, tegenover Beth-Peor, en niemand heeft zijn graf geweten, tot op deze dag.*

Ja, wie weet, wie verstaat het tot op deze dag, hoe dat toegaat, als God een verbrijzelde en verbroken ziel verlost van de schrik en de vloek der wet, en haar overbrengt onder de heerschappij der genade, onder het zachte en liefelijke juk van onze Zaligmaker Jezus Christus, onze hemelse Jozua! Wijst nu de Heilige Geest ons ook nog op heerlijke vertroosting door de namen der door Gods genade aan Israël gegeven vrijsteden? Zeker! Of zou God de Heere die namen zoveel eeuwen lang op het Bijbelblad voor zijn volk hebben laten bewaren zonder enig doel, zonder dat Hij er ons iets door wilde leren, zonder dat Hij er onze zielen liefelijk mee wilde vertroosten?

Mijn dierbaren! U die hongert en dorst naar troost en uitredding van uw arme zielen, verneemt het wat de Heere u leren wil door de namen van die steden, die Hij zelf als toevluchtsoord voor zijn volk bestemde. Misschien zal de een of andere onder u, en die tot "de gerusten te Sion" behoort erdoor gedreven worden zichzelf te onderzoeken en zich af te vragen, of hij zich werkelijk als een doodslager, dat is, als een arme en ellendige zondaar, op de rechte weg, tot de waarachtige vrijstad, dat is tot Christus, bevindt. Ja, dat vrage zich een ieder, of hij deze éne Vrijstad Christus, die ons in het

beeld der zes vrijsteden wordt voorgehouden, werkelijk kent; zodat hij persoonlijk daarin opgenomen is, en veilig daarin woont, te midden der stormen van dit leven en tegen die allerlaatste storm, die niemand van ons ontvlieden kan; de storm van de dood! En dit persoonlijk onderzoek, mijn dierbaren, leg ik u aan 't hart, opdat u de enige troost moogt bekomen in leven en in sterven, en u zou leren verlangen naar de genade der wedergeboorte, der geboorte uit God. En ook heimwee zoudt gevoelen naar die eeuwige stad daarboven, waar Christus is, de waarachtige vervulling en werkelijkheid der aan Israël beloofde en geschonken vrijsteden.

Verder wil ik u de betekenis van het woord "vrijstad" in de oorspronkelijke taal meedelen. Het wordt in het Hebreeuws afgeleid van een woord dat "inkrimpen", "inkrimping" betekent. Hierdoor leert ons de Heilige Geest, dat zulk een vrijstad, en dus ook onze Heere Christus, geschonken is, tot een veilig Toevluchtsoord voor zulken, die het bang, o zo bang om 't harte is. Voor arme vluchtelingen dus, die rust zoeken voor hun gejaagde en door allerlei stormen voortgedreven zielen, en die de stad eindelijk bereiken in de deerniswaardigste toestand met opgekrompen, ingezonken en van smart kromgebogen ledematen, zodat zij op de weg honderdmaal liever zich verborgen hadden gehouden en moedeloos waren neergezonken, dan de weg naar de vrijstad voort te zetten en zo geborgen te zijn voor het zwaard van de bloedwreker.

Wie zo waarachtige rust zoekt voor zijn gejaagde en voortgedreven ziel, zal het ook als een liefelijk beeld van Gods trouwe zorg voor de handhaving en instandhouding van alles wat Zijn Goddelijke waarheid en de verkondiging ervan betreft, met vreugde vernemen, wat de Joodse geschiedverhalen ons omtrent de zorg meedelen, die de priesterlijke overheid voor de wegen, die tot de vrijsteden geleiden, te dragen had. Deze wegen moesten ruim, onbelemmerd en rechthoekig zijn. Alle hinderpalen en struikelblokken moesten steeds op het allerzorgvuldigst uit de weg worden geruimd, opdat niets de arme vluchteling in zijn loop zou belemmeren. Zulk een weg mocht nooit en nimmer over een hoogte of door een moeras heen lopen. Jaarlijks werd allernauwkeurigst alles in orde gebracht, wat het ruwe winterweer aan zulk een weg kon bedorven hebben. En hadden storm of onweer zulk een weg soms voor een tijd onbruikbaar gemaakt, dan moest er onmiddellijk over de diepte, die ontstaan was, een noodbrug worden geslagen. Waar dwars- of zijwegen waren, moesten grote handwijzers staan, waarop met duidelijke grote letters tweemaal stond geschreven: *Naar de vrijstad.*

Ook vermelden de oude joodse geschiedverhalen, dat deze steden allen even ver van elkaar verwijderd lagen, op de wijze, zoals de wijnstokken in de wijnbergen zijn geplant.

De betekenis nu der namen van de vrijsteden is de volgende:

- De eerste vrijstad was Bezer, dat beduidt in het Hebreeuws "rein goud" of "beproefd geloof"; in de woestijn (Deut. 4: 43) van dit leven, in het effen land, dat is "in de vlakke velden, op de rechte weg". Dat is die weg, waarvan in Jesaja, 40: 3 sprake is: "Een stem der roependen in de woestijn! Bereidt de weg des Heeren, maakt recht in de wildernis een baan voor onze God!" En Jesaja, 35: 8 en 9: "En aldaar zal een verheven baan en een weg zijn, welke de heilige weg zal genaamd worden; de onreine zal er niet doorgaan, maar hij zal voor dezen zijn, die deze weg wandelt, zelfs de dwazen zullen niet dwalen. Er zal geen leeuw zijn, en geen verscheurend dier zal daarop komen, noch aldaar gevonden worden, maar de verlostten zullen daarop wandelen." Verder lezen

wij in ditzelfde 43^e vers van Deut. 4 voor de Rubenieten, dat beduidt "voor die stam, voor dat volk, dat op de Zoon ziet", dat is, op de Heere Jezus Christus, zoals geschreven staat Joh. 6: 40: "En dit is de wil desgenen, die Mij gezonden heeft, dat iedereen, die de Zoon aanschouwt, en in Hem gelooft, het eeuwige leven hebbe, en ik zal hem opwekken ten uitersten dage."

- De tweede vrijstad was Ramoth in Gilead voor de Gadieten. "Ramoth in Gilead" beduidt in het Hebreeuws: "vaste grondslag in het land van de heuvel der getuigenissen." Dat is "voor de Gadieten" voor die stam, waaruit volgens Gods belofte een grote menigte zou komen tot de Heere en tot Zijn genade met wenen en beven! Geen vaster grondslag, geen vaster fundament echter dan hetgeen gelegd is, namelijk: Jezus Christus. En welk "een heuvel!" Ja, welk "een berg" van getuigenissen en beloften liggen er niet in 's Heeren Woord gereed voor het wormpje Jakobs, voor het arme volkje Israëls, dat tot Hem de toevlucht neemt!
- De derde der vrijsteden is Golan in Bazan voor de Manassieten. Golan beduidt vreugderei of koorgezang, zoals wij Psalm 68: 26 lezen: "De zangers gingen voor, de speellieden achter, in het midden de trommelende maagden." Bazan beduidt: "liefelijke reuk" en wordt beschreven Hooglied 8: 14: "Kom haastelijk, mijn Liefste! En wees Gij gelijk een ree, of gelijk een welp der herten op de bergen der specerijen." En Habakuk 3: 19: "De Heere Heere is mijn sterkte, en Hij zal mijn voeten maken als der hinden, en Hij zal mij doen treden op mijn hoogten. Voor de opperzangmeester op mijn Neginoth." En wat "Manasse" hier beduidt, dat leert ons Jozef waar wij Genesis 41: 51 lezen: "En Jozef noemde de naam des eerstgeborenen Manasse. Want zeide hij, God heeft mij doen vergeten al mijn moeite, en het ganse huis mijns vaders."

Zie! zo hebben wij hier in de namen der drie eerste vrijsteden een liefelijk tafereel, een schone beschrijving van heilsgoederen en bevindingen, die wij op onze weg ontmoeten, zolang wij nog niet door de Jordaan van de dood heen zijn, zolang wij nog uitzien naar het aanbreken van het licht uit de hoogte, van de eeuwige dageraad, van die liefelijke zon der gerechtigheid onder Wiens vleugelen gerechtigheid, vrede, vreugde, genezing, blijdschap des Heiligen Geestes, en in de verwachting Zijns Heils is. Dan komt de Jordaan van de dood, waar het Israël Gods echter droogvoets door heen trekt, en Jericho met zijn hoge muren, die in elkaar zinken, bij het juichen van dat volk, dat juichen kan.

En nu komen wij aan de drie andere steden, binnen in Kanaän gelegen, die wij wel is waar in de woestijn reeds bezitten in geloof, maar die wij eens in werkelijkheid zullen bereiken, wij die des Heeren zijn.

- De eerste van deze drie in Kanaän gelegen vrijsteden, de vierde van het gehele getal, is Kedes in Galiléa op het gebergte van Nafthali. Jozua 20: 7. Dit betekent: *heiligheid*. Want heilig en onberispelijk, ja, zonder vlek of rimpel is de gemeente, is het Israël Gods, dat eens in Christus op Golgotha met God worstelde, om de zegen, en die daar ook koninklijk verkreeg in de overwinning van zijn Goël en Verlosser!
- De tweede vrijstad binnen in Kanaän was Sichem op het gebergte van Efraïm; dat beduidt: *het kleinood is verkregen*, de strijd is volstreden, ik ben tot de eindpaal gekomen, en nu heb ik het gebergte bereikt, waar ik met Christus de goede strijd gestreden heb, en het geloof heb behouden. Johannes spreekt in Openbaring 21, waar wij in vers 16 uitdrukkelijk lezen: "En de stad lag vierkant en haar lengte was zo groot als haar breedte."

- Die zesde vrijstad werd ook Hebron genoemd, op het gebergte van Juda. En dit ziet op dat zoete gezelschap daarboven, in de hemel der heerlijkheid, waar wij, die des Heeren zijn, eenmaal zullen opgenomen worden met allen die Hem toebehoren, om Hem, onze God, eeuwig te loven en te prijzen daarvoor, dat Hij ons gekocht heeft met Zijn bloed, dat Hij ons gerechtvaardigd, vrijgesproken en gereinigd heeft van onze aan Hem gepleegde doodslag, en ons voor eeuwig bij Zich heeft geborgen in de eeuwige Vrijstad!

Heiligt deze Vrijstad in u aller harten, gijlieden, die dit leest of hoort. Amen!

6. Wat de Heere aan Zijn murmurereud volk wilde leren door het ambtsgewaad van de hogepriester. Exodus 28: 31- 35.

In de Heere Jezus Christus alleen, mijn geliefden, hebben wij gerechtigheid en sterkte. Voor dat wij met elkander betrachten, wat de Heere aan Zijn Israël, aan Zijn volk van alle tijden en van alle eeuwen leren wil, door het ambtsgewaad van de Hogepriester, willen wij te samen opslaan Johannes 19: 23-24, waar wij lezen: *“De krijgsknechten dan, als zij Jezus gekruisigd hadden, namen Zijn klederen en maakten vier delen, voor elke krijgsknecht een deel en de rok. De rok nu was zonder naad, van bovenaf geheel geweven. Zij dan zeiden tot elkander: Laat ons die niet scheuren, maar laat ons daarover loten, wiens die zijn zal; opdat de Schrift vervuld worde, die zegt: Zij hebben mijn klederen onder zich verdeeld, en over mijn kleding hebben zij het lot geworpen. Dit dan hebben de krijgsknechten gedaan.”*

Toen wij u onlangs een en ander meedeelden over de kleding der priesters en Levieten onder het oude Israël, deden wij dat ook in verband met de nu aangehaalde woorden uit Johannes 19. Menigeen deelde mij later mee, dat deze uitlegging hem wel gesticht en vertroost had, maar hem toch wel enigszins had verwonderd en bevreemd. Ik verwijs echter zulken naar de woorden des Heeren tot zijn dienstknecht Mozes gesproken, die wij Exodus 25: 40 lezen: *Zie dan toe, dat u het maakt naar hun voorbeeld, hetwelk u op de berg getoond is.* Die door Stefanus (Handelingen 7: 44), en door Paulus (Hebreeën 8: 5) worden aangehaald. De priesterlijke, zowel als de hogepriesterlijke kleding was hem dus door de Heere Zelf op de berg getoond, opdat deze bekleding een afschaduwing zou zijn van het hogepriesterlijke kleed van onze hooggeloofde Heere en Heiland, en van onze genadige bedekking in Hem, opdat wij eenmaal, in de dag der dagen bekleed en niet naakt mochten worden bevonden.

Allereerst past het ons, hierover handelende, onze eigen tweevoudige gruwelijke zonde te leren kennen; dat is vooreerst de zonde van onze naaktheid voor God, waardoor en waarin wij zijn heerlijkheid derven; zowel als de zonde van onze hoogmoed, die zich in de ijdele klerenpracht openbaart, waarmee wij onze naaktheid dekken. Ten andere noem ik die zonde, dat wij ook de naaktheid van onze arme zielen niet kleden met de klederen des heils, die de Heere Jezus Christus voor ons heeft verworven.

Het is heilzaam, ja, onontbeerlijk voor ons, deze zonden te leren inzien. Want alleen langs deze weg zullen wij ook leren, het oog te vestigen op onze gekruisigde Heiland en Verlosser, en leren begrijpen, waarom Hij van al Zijn klederen ontbloot, naakt aan het kruis moest hangen, in de vreselijke koude, vooral gedurende de drie bange uren, dat de zon haar schijnsel niet gaf, en de gehele schepping in diepe duisternis lag verzonken. Slechts dan, wanneer wij recht onze eigen zonden en ongerechtigheid hebben leren kennen, mogen wij met goede grond geloven, dat de Heere Christus Zich om onzentwil van al Zijn klederen heeft willen laten beroven en van alles ontbloot, aan het vervloekte hout des kruises heeft willen hangen, opdat wij bekleed zouden zijn met de klederen des heils, met de mantel Zijner gerechtigheid.

Wij willen nu, mijn geliefden, samen nog het een en ander aanstippen van hetgeen wij reeds vroeger omtrent de priesterlijke kleding bij het volk Israëls meegedeeld hebben, en dan willen wij daarna meer bepaald een gedeelte van het hogepriesterlijke ambtsgewaad betrachten, dat wij beschreven vinden Exodus 28: 31-35:

Gij zult ook de mantel des efods geheel maken van hemelsblauw. En het hoofdgat ervan zal in het midden daarvan zijn; dit gat zal een boord rondom hebben van geweven werk; als het gat van een pantser zal het daaraan zijn, dat het niet gescheurd worde. En aan deszelfs zomen zult u granaatappelen maken van hemelsblauw, en van purper, en van scharlaken, aan zijn zomen rondom, en gouden schelletjes rondom tussen dezelve. Dat er een gouden schelletje, daarna een granaatappel zij; wederom een gouden schelletje, en een granaatappel; aan de zomen van de mantel rondom. En Aäron zal dezelve aanhebben, om te dienen; opdat zijn geluid gehoord worde, als hij in het heilige, voor het aangezicht des Heeren, ingaat, en als hij uitgaat, opdat hij niet sterve.

Wij zijn gewoon gedurende de gehele duur van de winter of de zomer elke zondag dezelfde kleren aan te doen, die wij ook de vorige zondag droegen, en, evenmin als ons dit schaden kan, zal het ons ook niet schaden, zo ik u nog eens over de kleding der priesters onder Israël, het een en ander meedeel, dat u reeds vroeger van mij vernomen hebt.

Onze eerste voorouders Adam en Eva waren in het Paradijs bekleed met hun onschuld, en in het kleed des lichts, ik zou bijna zeggen, in het kleed van Goddelijk licht gehuld. Toen zij echter Gods gebod overtreden hadden, kwam de dood over hen, en met die dood het slechte geweten; hun ziel was bevuurd, en uit hun harten kwam niets tevoorschijn dan allerlei onreinheid. Daarom werden ook onze eerste voorouders met schrik en vreeze vervuld, toen de Heere tot hen kwam in de hof van Eden. Want zij hadden die schone klederen des lichts en der onschuld verloren. Daarom verschuilden zij zich achter de bomen van de hof, toen zij 's Heeren stem vernamen, en daarom sprak Adam: *Ik hoorde Uw stem in de hof, en ik vreesde. Want ik ben naakt; daarom verborg ik mij* (Gen. 3: 10). Toen liet de Heere God lammeren slachten, en bekleedde Zijn diepgevallenen mensen met de vellen ervan (Gen. 3: 21). Dat was hun een beeld daarvan, dat er een andere bekleding voor hen was, namelijk het kleed der gerechtigheid en heiligheid van Christus, het hun, te midden van hun dood, beloofde Vrouwenzaad.

Zij waren zo diep gevallen, dat zij er niet eens verstand van hadden, zich in hun naaktheid met deze hun geschonken klederen des heils te bekleden. Want wij lezen uitdrukkelijk in Genesis, *dat de Heere Zelf hun die klederen aantrok*. Wij kunnen licht de schouders ophalen over deze onkunde en onbeholpenheid van onze eerste voorouders, maar evenmin als zij het verstonden, die uit beestenvellen gemaakte klederen aan te trekken, evenmin verstaan wij het, ons te bekleden met de klederen des heils, die de Heere Jezus voor ons verworven heeft. Ja, wij kunnen deze klederen niet eenmaal zien, tenzij de Heere Zelf ons de ogen opent. Zo werd dan door die vellen van lammeren de schande van hun naaktheid bedekt, de onreinheid, die in hun van God afgevallenen zielen ontsproot, en zich van daar ook over hun lichamen uitstreckte. Zo konden onze eerste voorouders in die rokken van vellen een afschaduwing zien der heerlijkheid en der genade die hen een afschuw gaf voor de dienst der zonde.

Toen de Heere God Zijn uitverkoren volk, Zijn Israël, in de woestijn had gebracht, liet Hij hun door Mozes in allerlei ceremoniën en instellingen der wet afbeelden, wat Hij de Heere, Zijn wil, voor en onder Zijn volk, wat Hij voor hen is, wat Zijn arm volk aan Hem, de eeuwig Getrouwe, heeft, en wat dat volk in en door Hem bezit. Toen de Heere nu met dit volk een eeuwig verbond der genade sloot, sprak Hij tot dit volk wat

wij in Exodus 19: 5 en 6 lezen: “Nu dan, indien u naarstig Mijn stem zult gehoorzamen, en Mijn verbond houden, zo zult gij Mijn eigendom zijn uit alle volken. Want de ganse aarde is van Mij. En gij zult Mij een priesterlijk koninkrijk, en een heilig volk zijn. Dit zijn de woorden, die gij tot de kinderen Israëls spreken zult.”

Zo was dus het volk Israëls, en met hen het gehele uitverkoren volk, dat de Heere ooit gehad heeft, heeft, of hebben zal, Hem tot een priesterlijk koninkrijk, een heilig volk, een volk van bijzonder eigendom.

Het oude volk Israëls nu was niet anders bekleed dan de andere volkeren der aarde in hun tijd, maar God de Heere zonderde uit Zijn Israël één stam af, de Levieten, en uit de Levieten nam Hij Aäron en zijn zonen Zich tot priesters, en Hij verordende voor hen een bijzonder ambtsgewaad, waaraan het gehele volk in een beeld en afschaduwing aanschouwen kon, hoe God de Heere hen naar de ziel bekleeden wilde voor de eeuwigheid.

Deze zonen van Aäron, deze afgezonden priesters dus, hadden vierderlei kleding, van vierderlei kleuren. Het voornaamste kledingstuk van deze priesterlijke kleding was een eng aansluitende rok of kleed, dat het gehele lichaam van de hals af tot op de voeten bedekte. Dit moest aan één stuk geweven zijn, er mocht geen steek aan genaaid, noch samen gezet zijn, het moest geweven zijn uit fijn, helder, wit linnen. Zuiver linnen of lijnwaad wordt, zoals u weet, uit vlas gemaakt, en is dus een vrucht der aarde. Veel heeft het vlas te lijden, voor dat het, tot draden gesponnen, op de weefstoel komt, en zijn de draden op het weefgetouw gespannen, o, dan zijn het immers niets dan louter slagen, harde en vele slagen, die draadje aan draadje voegen, en er zo één geheel uit maken.

Zie, dat is de weg van oudsher, dat er zulk heerlijk, fijn linnen tot stand komt als waaruit de priesterlijke kleding gemaakt was, en dat geldt ook van dat witte, schone, hogepriesterlijke kleed, waarvan de gemeente Gods zingt: “Ik ben zeer vrolijk in de Heere, mijn ziel verheugt zich in mijn God. Want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, de mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan; gelijk een bruidegom zich met priesterlijk sieraad versiert, en als een bruid zich versiert met haar gereedschap.” (Jesaja 61: 10). Van deze klederen des heils is ook dikwijls sprake in de Openbaring van Johannes. Zo zegt de Heere Jezus tot de Laodicensen: “Ik raad u, dat gij van Mij koopt goud, beproefd komende uit het vuur, opdat gij rijk moogt worden; en witte klederen, opdat gij moogt bekleed worden, en de schande uwer naaktheid niet geopenbaard worde; en zalf uw ogen met ogenzalf, opdat gij zien moogt.” Openbaring 3: 18.

Verder lezen wij in Openbaring 6: 11, dat aan degenen, die gedood waren om het Woord Gods, en om het getuigenis, dat zij hadden, en wier zielen onder het altaar waren, werden gegeven "lange witte klederen".

Verder lezen wij nog Openbaring 7 van de grote schare, die niemand tellen kan, en die uit de grote verdrukking kwamen, dat zij bekleed waren met lange witte klederen, en dat zij hun lange klederen hadden gewassen en wit gemaakt in het bloed des Lams. Zij hadden hun klederen ook gebleekt in de zon van allerlei verdrukking en vervolging! Daarom, staat er vers 15-17, “zijn zij voor de troon van God, en dienen Hem dag en nacht in Zijn tempel; en die op de troon zit, zal hen overschaduwden. Zij zullen niet meer hongeren, en zullen niet meer dorsten, en de zon zal op hen niet vallen, noch enige hitte. Want het Lam, dat in het midden van de troon is, zal hen weiden, en zal hun een Leidsman zijn tot levende fonteinen der wateren; en God zal alle tranen van hun ogen afwissen!” U ziet hieruit, dat het alleen in het bloed des Lams is, dat hun klederen wit zijn geworden, en gebleekt in de zonnehitte der verdrukking, waaruit zij

komen. En daarom, wil de Heere zeggen: "O mijn volk, het priesterlijke gewaad waarin u uw voorgangers ziet gaan, beduidt dit: Mijn heil is úw heil, Mijn vrede úw vrede! Ziet! Ik kom als een dief. Zalig is hij, die waakt en zijn klederen bewaart, opdat hij niet naakt wandele, en men zijn schaamte niet zie!" (Openb. 16: 15). Ja, bewaart uw klederen, blijft in Mijn Woord, opdat u moogt volharden in het zaligmakend geloof, opdat u eens, hoog boven dood en graf, daar moogt staan voor des Heeren troon, bekleed zijnde met lange witte klederen en palmtakken in uw handen.

Dit priesterlijke kleed werd ook *rok* genoemd, en zulk een rok zonder naad, geheel geweven, heeft ook werkelijk onze Heere Jezus Christus gedragen in de dagen Zijns vleses; dat was die kostbare rok, die de krijgsknechten op Golgotha niet wilden verdelen, omdat die te kostbaar was, om te verscheuren. De priesterlijke kleding was een kleding van grote waarde. En o, wie kan het uitspreken, van welke waarde die éne mantel der Gerechtigheid was, die de Heere Jezus verworven heeft voor Zijn arm en ellendig volk.

Verder droegen de priesters in Israël linnen onderbroeken, die moesten zijn van de lenden tot de dijen. (Exodus 28: 42). Dit werd hun gegeven tegen de kwade bewegingen en begeerlijkheden der zonde. Dit riep hun die waarheid toe, die wij vele eeuwen later zo heerlijk in het antwoord op vraag 36 van onze Catechismus lezen: 'O Mijn volk, aanschouwt en ziet, "dat Hij uw Middelaar is, en met Zijn onschuld en volkomen heiligheid uw zonden, waarin u ontvangen en geboren bent, voor Gods aangezicht bedekt".

Nog droeg de priester een vierkleurige gordel, die wij beschreven vinden in Exodus 39: 29: En de gordel van fijn getweernd linnen, en van hemelsblauw, en purperen scharlaken, en van geborduurd werk, gelijk de Heere aan Mozes geboden had. Luther vertaalt hier niet "hemelsblauw", maar "gele zijde", wat echter niet zo juist is als de vertaling van onze Statenbijbel die "hemelsblauw" heeft.

Bij deze drie heerlijke kleuren, op wier betekenis wij nog nader terugkomen, kwam dan nog het heldere schitterende wit van het fijne lijnwaad. 'Uw priester, o volk, draagt een gordel van gerechtigheid, waarheid, trouw en volharding. Want gerechtigheid zal de gordel Zijner lendenen zijn, ook zal de waarheid de gordel Zijner lendenen zijn'. (Jesaja 11: 5). Zeer vast zijn Zijn lendenen omgord, zodat alles eng aan het lichaam aansluit, en het kleed zó vastgehouden wordt. De einden of slippen van deze gordel hingen tot op de voeten, en deze werden daardoor niet verhinderd te lopen. Want, als men waarlijk omgord is met de waarheid Gods, dan springt men niet in ijdele lictzinnigheid over Gods geboden heen, maar men heeft 's Heeren wetten en ordonnantiën voor ogen. Dan krijgt men ook de onvergelykelijke schoonheid en regelmatigheid te zien der ogen of blokjes, waarmee het gehele gewaad doorweven was, en die de vorm hadden van de gouden kastjes, waarin kostbare edelgesteenten gezet worden. Deze blokjes waren in hun vierkante vorm een afbeelding der orde en regelmatigheid die in al Gods bevelen en instellingen heerst; in de bouwkunst is immers ook een vierkant blok het hoogste denkbeeld van regelmatigheid. Bij de ouden was het ook het zinnebeeld van volmaakte schoonheid. Zo predikte alles aan deze priesterlijke kleding, orde, regelmatigheid en schoonheid. En het linnen onderkleed wees op kuisheid en matigheid, hetzij in de heilige echtelijke staat, of buiten deze. De gordel sprak van een omgord zijn, van een vaststaan in de kracht Gods.

Nu nog iets over *de priesterlijke hoofdbedekking of linnen mutsen*, waarvan wij zowel in Exodus 28: 40 als in Exodus 39: 28 gewag vinden gemaakt. Hetzelfde woord, dat wij hier lezen, beduidt in het Hebreeuws ook "bloem". De vorm was die

van een omgekeerde bloemkelk. In het Hebreeuws heeft men een en hetzelfde woord voor " gekroond worden" en "gekroond zijn" en "bloeien".

De hogepriester Aäron als afschaduwing van de enige en ware Hogepriester Jezus Christus, droeg geen andere klederen dan zijn zonen, de priesters. Want het is één en dezelfde gerechtigheid, die uw Heiland, o volk, heeft verdiend, en die u thans wordt toegerekend en u bekleedt! De bedekking, waarmee u bekleed bent, is dezelfde, die uw dierbare Verlosser en Zaligmaker gedragen heeft om uwentwil. Er is geen tweeërlei, er is maar één gerechtigheid, die voor God geldt, en waarmee men voor Gods gericht kan bestaan, en dezelfde waarheid die Hem omgordt, is ook de gordel van uw lendenen! Zijn verworven kroon wordt u geschonken uit vrije ontferming en genade. Alleen aan de hoed of muts zult u enig verschil zien. Want hij, de Hogepriester, had voor aan zijn linnen muts een gouden plaat, waarop gegraveerd stond: *Heiligheid des Heeren*. Anders was er geen verschil in de kleding van de hogepriester en die der priesters. Want onze Heere en Heiland wil niets bij ons vooruit hebben! Nochtans heeft Hij iets bij ons vooruit.

De gewone priesters droegen, zoals wij gezien hebben, vierderlei kleding. Vier is een getal, dat wij dikwijls aantreffen in de Heilige Schriften. Zo had bijvoorbeeld de tent der samenkomst, of tabernakel ook een viervoudige bedekking, hetzelfde getal, dat wij hier vinden in het priesterlijke ambtsgewaad, dat ook vier verschillende kleuren had.

"Vier" is geen zelfstandig getal zoals "drie". Drie is volgens de beschouwingen der oudheid het getal der volkomen zelfstandigheid en volheid. Eén God is er, een volkomen en waarachtig Goddelijk wezen, waarin drie onderscheidene Personen zijn: de Vader, de Zoon, en de Heilige Geest. Deze Drie, als zelfstandig en onafhankelijk daar staande, *neemt nog een vierde in Zich op*, en deze vierde is de gevallen mens. Zo vormt de Heere zich een vierhoek, een sterke rotsblok, waarop hemel en aarde gebouwd zijn en rusten.

Ook aan het ambtsgewaad van de hogepriester vinden wij vier verschillende kledingstukken. Nu moet echter onze Hogepriester, - hooggeloofd in alle eeuwigheid, - hoewel Hij ons in alles gelijk is willen worden, nochtans de voorrang voor ons hebben, zoals de Apostel Paulus ook spreekt Coloss. 1: 18: "En Hij is het Hoofd des lichaams, namelijk der gemeente, Hij, die het Bbegin is, de Eerstgeborene uit de doden, opdat Hij in alles de Eerste zou zijn."

De vier kledingstukken (linnen lichaamrok, linnen onderkleed, gordel en muts), die de gewone priesters droegen, droeg hij zelf ook, en de zijnen verschilden in niets van die van zijn zonen. Maar, als hogepriester, als afschaduwing van de enige waarachtige Hogepriester, had hij nog vier andere kledingstukken, of versierselen, die hij boven de linnen lichaamrok droeg.

1. Allereerst vinden wij daarvan *een mantel* vermeld. Luther vertaalt in Exodus 28: 3, "de zijden rok"; maar dit staat er in de grondtaal niet. In het Hebreeuws staat nauwkeurig hetzelfde, wat wij in onze Statenvertaling hebben, namelijk: *Gij zult ook de mantel des efods geheel van hemelsblauw maken*. De rok of lichaamrok of hembrok moest ook het werk van de wever zijn, en van één stuk zijn geweven. Wij hebben dan nu allereerst te spreken over de hemelsblauwe rok van Aäron. Deze rok daalde niet tot op de voeten af, maar reikte ongeveer tot aan de knieën; boven aan dezelve, (Exodus 28: 32) was een hoofdgat in het midden daarvan, dat wil zeggen, een opening om het hoofd door te steken. Mouwen had dit kleed niet. Want aan de witlinnen lichaamrok waren reeds mouwen. Deze hemelsblauwe rok was, evenals het linnen kleed, geheel uit één stuk geweven, het vormde van boven tot beneden, geen stukwerk maar één

geheel. Het mocht niet inscheuren, en moest daarom (vers 32) een boord rondom hebben van geweven werk: als het gat eens pantsers zal het daarom zijn, dat het niet gescheurd worde.

Ook in het werk, dat de hemelse Hogepriester in Zijn lichaamrok heeft daargesteld, mag het de duivel nooit gelukken een scheur te maken. Want het werk, dat Hij heeft daargesteld, is het band der éénheid van het ware geloof.

Deze rok dus, wij herhalen het, was evenals het linnenkleed geheel geweven.

Wenden wij nu ons oog eens van de aardse hogepriester af, en vestigen wij ons zielsoog op de Heere Jezus, de waarachtige Hogepriester! O, welk een Goddelijk weefsel, welk een Goddelijk borduursel vormde niet Zijn gehele lijdensweg! Daar zien wij Hem, gezeten op een ezel, op het jong van een ezelin, de stad Jeruzalem binnenrijden, daar zien wij Hem Zijn arme zwakke jongeren de voeten wassen, daar zien wij Hem met die jongeren aan de dis gezeten, de trouweloze verrader Judas Iskarioth nog getrouw waarschuwen, daar zien wij Hem over de beek Kedron trekken, o, welk een heerlijk weefsel, welk een Goddelijk borduursel! Daar zien wij Hem in Gethsémané worstelen, daarna voor de geestelijke en wereldlijke rechtbanken, eindelijk nog voor Herodes staan. Eindelijk gaat de weg naar Golgotha, waar Hem al Zijn klederen ontnomen worden, en Hij aan het kruis wordt genageld. Dan wordt Hem nog edik en gal gereikt, ook van God wordt Hij verlaten, en eindelijk roept Hij uit: *het is volbracht!* O, welk een heerlijk weefsel, welk een Goddelijk borduursel!

En nu, mijn geliefden, werp eens een blik terug op uw eigen leven, en u zult zien, dat, van uw wieg af tot op de huidige dag, al uw lotgevallen, uw gehele levensweg ook één Goddelijk weefsel uitmaken. Alles, lief en leed, dat daarin geweven moest worden, was vooruit, boven op de weefstoel vastgezet en bepaald, zodat alles gaan moest, zoals het daar boven was besloten, in die eeuwige Vrederaad, waar geen mens in zien kon. Maar hier beneden op het weefgetouw valt slag op slag, en juist dit is de weg, waarin de hemelsblauwe rok geweven, en Gods kunstgewrocht tot stand komt.

De rok van onze Hogepriester is also "hemelsblauw". Dit blauw beduidt Gods verbond, het eeuwige Verbond der genade. Dit blauw was donker, gelijk het blauw des hemels in het Oosten, waar de lucht zo zuiver is, dat men tot op twintig mijlen afstand zien kan. Dit gewaad, deze hemelsblauwe rok droeg de hogepriester, omdat hij, als afschaduwing van Christus, de ware Hogepriester, degene was, die het verbond Gods ten uitvoer legde. Hij was, als het ware, de uitvoerende Macht in dit verbond, de Handhaver van het eeuwige verbond der genade. Die, na Zijn hemelse trouw, er voor zorgt, dat in het leven der gemeente Gods - en in het leven van elk levend lidmaat ervan, - de ontvangen belofte ook waarheid wordt: "Bergen zullen wijken, en heuvelen wankelen; maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere, uw Ontfermer." (Jesaja 54: 10). En ook die andere belofte: "En zij zullen niet meer, iedereen zijn naaste, en iedereen zijn broeder, leren, zeggende: kent de Heere! Want zij zullen Mij allen kennen, van hun kleinste af tot hun grootste toe, spreekt de Heere. Want Ik zal hun ongerechtigheden vergeven, en aan hun zonden niet meer gedenken." (Jeremia 31: 34).

Zie, op deze en dergelijke beloften werden de kinderen Israëls gewezen door dat schone hemelsblauw van Aärons rok of opperkleed. Deze rok hing tot over de knieën, en had van onderen een zoom. Nu, de zoom van de hogepriesterlijke rok kent u toch immers wel, lezers? O, denk maar eens aan die zoom van het kleed van onze hemelse Hogepriester, waarvan die doodzieke vrouw zei: *indien ik alleenlijk Zijn kleed aanraak, zo zal ik gezond worden.* Matth. 9: 21. Van de zomen van dit kleed staat ook te lezen in het gezicht, dat de profeet Jesaja, daarvan tebeurt viel, en dat wij

beschreven vinden in Jesaja 6, waar wij vers 1 lezen: “In het jaar , toen de koning Uzzia stierf, zo zag ik de Heere, zittende op een hoge en verheven troon, en Zijn zomen vervullende de tempel.”

2. Aan deze zomen van de hogepriesterlijke rok onder Israël hingen granaatappelen. Ik heb u immers reeds gezegd, dat het hemelsblauw van de hogepriesterlijke rok het volk wees op het verbond Gods, op het eeuwig Verbond der genade. De granaatappelen, die daaraan hingen, beduiden al de liefelijke en verkwikkende beloften van dit verbond. Allereerst bijvoorbeeld dit: “Gij zult Mijn eigendom zijn uit alle volken. Want de gehele aarde is Mijne, en gij zult Mij een priesterlijk koninkrijk, en een heilig volk zijn.” Exodus 19: 5, 6a. En verder: Exodus 20: 1, 2: “Toen sprak God al deze woorden: "Ik ben de Heere uw God, die u uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgeleid heb". Wij lezen verder bij de profeet Zacharia 1: 13: “De Heere antwoordde de Engel, die met mij sprak, goede woorden, troostrijke woorden.” Zulke goede, troostrijke woorden van de Heere zijn bijvoorbeeld de belofte: “Ik, Ik ben het, die uw overtredingen uitdelg om Mijnentwil, en Ik gedenk uw zonden niet.” Jesaja 43: 25. En: gij verdrukte! door onweder voortgedrevene, ongetrooste! Zie, Ik zal uw stenen gans sierlijk leggen, en Ik zal u op saffieren grondvesten. En uw glasvensters zal Ik van kristal maken, en uw poorten van robijnstenen, en uw ganse landpalen van aangename stenen. En al uw kinderen zullen van de Heere geleerd zijn, en de vrede uwer kinderen zal groot zijn.” Jesaja 54: 11-13. En: “Ik zal u niet begeven en Ik zal u niet verlaten.” Hebr. 13: 5. En nogmaals: ‘Alle beloften Gods zijn ja, en zijn Amen in Christus Jezus.’

De granaatappelen van de hogepriesterlijke, hemelsblauwe rok beduiden dus de zoete woorden van het verbond, van het eeuwige Verbond der genade. Om dit echter goed te begrijpen, dienen wij te weten wat een granaatappel is. Het woord *appel* beduidt eigenlijk volgens de Hebreeuwse taal een geur, een liefelijke, verkwikkende geur, gelijk u ook zelf wel zult weten, mijn geliefden, dat hoe fijner, hoe kostelijker een appel is, hoe verkwikkender en zoeter is ook de geur, die zulk een schone vrucht verspreidt! Daarom zegt ook de bruid in het Hooglied (Hoogl. 2: 5): *Ondersteunt gijlieden mij met de flessen, versterkt mij met de appelen.*

Een granaatappel echter is de allerkostelijkste van alle appelen, en verspreidt de liefelijkste reuk, wier geur niet uit te delgen is. Dat herinnert ons aan ‘s Heeren woorden: “Hemel en aarde zullen voorbij gaan, maar Mijn woorden zullen geenszins voorbij gaan.” Zulk een granaatappel heeft een wonderschone rode kleur, een rood als van mensenbloed, en wij denken daarbij aan het bloed van onze Heere Jezus Christus. De bloem, de bloesem van de granaatappel blijft, als een kroontje, aan de granaatappel zitten, totdat deze volkomen rijp is, dan valt de bloesem af en de appel barst uit elkaar. Dan ziet men in het midden van de granaatappel in een sap, dat zoeter van smaak is dan de edelste wijn, ontelbare pitjes en kerntjes zwemmen, die evenals het sap dezelfde liefelijke geur verspreiden, die de appel heeft, en waarmee in het Oosten moeden, matten en dorstenden gewoon zijn zich te verkwikken en hun dorst te lessen. Nu, zeg u mij nu eens, o ziel, hoeveel van zulke verkwikkende vruchten en kernen heeft wel het Woord van God? Al die heerlijke woorden van het Verbond, wie kan ze tellen! Daar kan men wel dronken worden van vreugde, bij zulk een kostelijke overvloed! Voor het Sion Gods, voor het arme wormpje Jakobs een reuk des levens ten leven. De duivel wel een reuk van de dood ten dode, maar nog eens, ik herhaal het, een reuk des levens ten leven voor moeden en matten, voor hongerigen en dorstigen. En ons gehele leven lang, van de aanvang der bekering af, tot dat wij op ons sterfbed liggen, wordt de Heere niet moe noch mat, Zijn arm volk, dat anders onmachtig aan de

weg zou blijven liggen, te verkwikken met de kernen van Zijn granaatappelen, met de beloften van Zijn eeuwig blijvend Woord!

De granaatappelen aan de rok van de hogepriester onder Israël waren beurtelings hemelsblauw. "Want getrouw en waarachtig bent U, o mijn God!" Purperrood, dit herinnert ons aan het purper, dat koningen dragen. Want de woorden van het eeuwige Verbond der genade zijn allen koninklijk. Ja, het zijn alle koninklijke, vorstelijke, troostrijke woorden en in 's Heeren woord vinden wij altijd weer: "zo spreekt de Koning, zo spreekt de Heere Heere".

Dit purperrood of scharlaken beduidde ook, dat elk woord van het eeuwige Genadeverbond, gedoopt en doorweekt is in het bloed des Lams. Wit waren deze appelen ook. Want alle woorden Gods zijn geheiligd in de eeuwige onschuld en heiligheid van onze hemelse Hogepriester. De granaatappelen beduidden de beloften van het eeuwige Verbond der genade. Aan de zoom van de hemelsblauwe, hogepriesterlijke rok van Aäron vinden wij echter niet alleen granaatappelen, maar daar naast ook nog kleine gouden klokjes of schelletjes, zo, dat tussen twee granaatappels altijd afwisselend zulk een klein klokje was te vinden. Ging nu de Hogepriester in het Heilige, dan stootte hij onwillekeurig tegen deze klokjes en men vernam gouden tonen. Want de klepels, die in deze klokjes hingen, gaven, hoewel ze zeer klein waren, de zuiverste tonen.

En nu, mijn geliefden, ik vraag u, hoeveel liefelijke tonen, die het verslagen hart zo vrolijk kunnen maken, heeft iedereen van u reeds vernomen door deze kleine klokjes? Het geschreven woord hebben wij voor ons, en dat zal blijven, tot in aller eeuwen eeuwigheid, maar er moeten ook klokjes, dat wil zeggen, levendige stemmen zijn, die ons het woord des levens verkondigen. Beduiden nu de granaatappelen de beloften, de woorden Gods, de klokjes echter beduiden de prediking, de levende verkondiging van het Woord des Heeren. Deze verkondiging moet luid klinken en vernomen worden, als Aäron in en uitgaat in het Heilige, en dat wel, gelijk er uitdrukkelijk geschreven staat, "opdat hij niet sterve".

Wee mij, roept de apostel Paulus uit, indien ik het Evangelie niet verkondige. Zo hebben wij dan hier niet alleen het woord des Heeren, maar wij ontvangen ook van de Heere de levende verkondiging, de prediking van dat Goddelijke woord, die ons het geschreven woord doet verstaan en begrijpen. Mogen wij deze gouden tonen van het ware Evangelie Gods in onze oren horen klinken op onze gehele levensweg door! Mogen ze ons verkwikken in het dal der schaduw van de dood, totdat wij boven zijn aangeland, en ons oor de gouden klokken verneemt, in de poorten van het hemels Sion! Zo is u dan mijn geliefden, een en ander meegedeeld omtrent het hemelsblauwe overkleed, dat de aardse hogepriester onder Israël droeg.

Laat ons nu enige ogenblikken onze gedachten en ogen van Aäron af en op onze enige, eeuwige hemelse Hogepriester Jezus Christus, - hooggelooft in alle eeuwigheid, - vestigen. Van Hem belijden wij immers met vraag en antwoord 31 van onze Heidelbergse Catechismus: "Dat Hij van God de Vader verordineerd is, en met de Heilige Geest gezalft is tot onze hoogste Profeet en Leraar, die ons de verborgen raad en wil Gods van onze verlossing volkomen geopenbaard heeft; en tot onze enige Hogepriester, die ons met de enige offerande van Zijn lichaam verlost heeft en met Zijn voorbeding steeds voortreedt bij de Vader. En tot onze eeuwige Koning, die ons met Zijn Woord en Geest regeert en ons bij de verworven verlossing beschut en behoedt".

Nu weet u immers, dat zowel de profeten als hogepriesters en koningen, zekere klederen, als onderscheidingstekenen van hun waardigheid dragen. Zulke onderscheidingstekenen dragen ook hogere en lagere officieren, en andere koninklijke beambten, en men kan daaraan hun rang en waardigheid kennen en van anderen onderscheiden. Deze onderscheidingstekenen maken zeker de koning, de generaal, de hogepriester niet uit, maar hun klederen, hun uniform is alleen het kenteken van hun hoge waardigheid, en men kan daaruit de gevolgtrekking maken, wat zij zijn en wat men van hen heeft te verwachten.

Onze Heere Jezus Christus heeft, zoals wij gezien hebben, een drievoudig ambt, Profeet, Hogepriester, Koning. Als Profeet openbaart Hij ons de verborgen raad en wil van God tot onze zaligheid. Met andere woorden: *Hij is de Uitwerker en Handhaver van het eeuwige Verbond der genade.*

Geliefden, er zijn er misschien wel onder u, wie het na lang rond dwalen op de doolpaden van ijdele boetedoeningen en valse godsdienst en zelfkwellerij, tebeurt mocht vallen, dat, toen zij daar zo hopeloos voor het geschreven woord neerzaten, te midden van hun radeloosheid bijvoorbeeld dit woord tot hen kwam: *Bergen zullen wijken, en heuvelen wankelen, maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere uw Ontfermer.* Als wij dan oud en grijs zijn geworden, en wij over al de doorleefde jaren heen, een blik op die zalige ogenblikken terugwerpen dan moeten wij voorzeker uitroepen: *hoe is het toch mogelijk, dat die trouwe God het met mij gesloten verbond zo getrouwelijk gehouden en vervuld heeft! Met mij, die dit verbond zo vaak, o zo vaak overtreden heb!* Dat het mogelijk is geweest, dat de Heere, zonder krenking van Zijn rechtvaardigheid en heiligheid, u nochtans getrouw is gebleven, dat is nu juist het werk van onze Verbondsborg, van ons Verbondshoofd, van onze Plaatsbekleder in het eeuwige Verbond der genade.

Door de kleding van de aardse hogepriester, waarin hij voor hun ogen uit en in ging, wilde God aan de kinderen Israëls leren, en wil Hij het Zijn geestelijk Israël nog doen zien, wat zij aan hun Verbondshoofd en Plaatsbekleder, Jezus Christus, de ware Hogepriester, hebben. Dat zagen wij al bij de beschrijving en uitleg van de betekenis van het hemelsblauw overkleed van de hogepriester.

Dit blauw was een zinnebeeld van de eeuwige Verbondstrouw des Heeren, en elke hogepriester, die het kleed droeg, kon zowel als het volk, dat hem daarin zag rondwandelen, door die schone hemelsblauwe kleur herinnerd worden aan de trouw van de eeuwige Verbondsborg. Want Hij handhaaft ons ten goede door Zijn onverwoestbare trouw het eeuwige Verbond der genade, dat wij door onze ontrouw dagelijks teniet doen. Wij zagen, dat er aan dit hemelsblauw overkleed of efod granaatappelen waren. Deze granaatappelen waren zinnebeelden van het woord Gods, van de verbondsbeloften van de Allerhoogste. Wij zagen dat deze granaatappelen van vierderlei kleur waren, en wel hemelsblauw, purperrood, scharlaken en wit. Zie en aanmerkt! Hoe het gehele woord van God ons de verbondstrouw van onze Borg predikt, de heerlijkheid van onze Heere en Koning Jezus, dat Hij onze enige en eeuwige Hogepriester is, zodat wij sneeuwwit gewassen en alzo zijn allerheiligste onschuld deelachtig worden gemaakt.

2. Van dit schone, hemelsblauwe kleed van de Hogepriester moge ik u nog een en ander meedelen.

Boven dit kleed of efod, droeg de koninklijke priester op zijn hart een borstlap, waarop in gouden kastjes gezet, twaalf kostbare edelstenen prijkten, waarop de twaalf namen der stammen Israëls gegraveerd waren. De lichaamrok of efod, waaraan (gelijk

u weet) zich geen mouwen bevonden, werd (Exodus 28: 7) door twee samenvoegende schouderbanden aan beide einden vastgemaakt en op de schouder bevestigd door een onyx- of sardonysteen, waarop wederom de namen der kinderen Israëls gegraveerd waren.

Hier in onze gemeente leefde eens een Godzalige weduwe, die vroeg mij reeds voor een tal van jaren, of ik aan haar en aan de ganse gemeente niet eens het een en ander mee wilde delen omtrent dat schone, hemelsblauwe, koninklijke kleed, en bovenal omtrent de borstlap, die daarop bevestigd was. Ik antwoordde: als God wil. Want ik moet de gemeente weiden met hetgeen de Heere Zelf mij haar te verkondigen geeft. Toch heb ik haar vraag niet vergeten, en nu na zoveel jaren, ontvangt u, waar zij om gevraagd had.

U kunt omtrent de beschrijving van dit koninklijke kleed allerlei lezen in Exodus 28 van het 6^e ver af. De prachtig geweeft efod bestond uit twee gedeelten, waarvan het ene de rug, het andere de borst bedekte; op de schouders werden die door dezelfde stenen samengevoegd, die ook de lichaamrok bevestigden. Deze stenen waren wit en rood, en op elk ervan stonden zes namen der stammen Israëls. Onder de borst werd de lichaamrok te samen gehouden door een kunstig geweeft gordel, die van dezelfde kostbare stoffen vervaardigd was als de lichaamrok zelf. Op de lichaamrok droeg de hogepriester op zijn borst de borstlap, waarop zich in gouden kastjes twaalf kostbare edelstenen bevonden, waarop wederom de namen der twaalf stammen van Israël stonden gegraveerd, deze namen droeg de hogepriester also op zijn hart. Deze borstlap was dubbel geweven, een span lang en een span breed. In deze borstlap bevonden zich volgens vers 30 de *urim en thummim*, opdat "licht en recht" op het hart van Aäron zouden zijn.

Bij dit koninklijk gewaad kwam dan nog de koninklijke muts of hoed met de gouden plaat, waarop te lezen stond "Heiligheid des Heeren" of "Heiligheid den Heere". Dit koninklijke kleed, deze kostbare geweven lichaamrok of efod predikt ons het volgende: Het gehele werk van uw verlossing is het werk van hoge Goddelijke wijsheid, gelijk ook de apostel Paulus zegt: "O diepte des rijkdoms beide, der wijsheid en der kennis Gods, hoe ondoorzoekelijk zijn Zijn oordelen, en onnaspeurlijk Zijn wegen. Want wie heeft de zin des Heeren gekend? of wie is Zijn raadsman geweest". Romeinen 11: 33 en 34.

Het goud, dat in de stof van deze lichaamrok ingeweven was, beduidt 's Heeren Koninklijke majesteit, gelijk geschreven staat: "Verheug u zeer, gij dochter Sions! Juich gij u dochter Jeruzalems! Ziet uw koning zal tot u komen, rechtvaardig, en Hij is een Heiland." Zacharia 9: 9a. En wederom: "Hoe liefelijk zijn op de bergen de voeten desgenen, die het goede boodschap, die de vrede doet horen. Desgenen die goede boodschap brengt van het goede, die heil doet horen, desgenen die tot Sion zegt: "Uw God is Koning!" Jesaja 52: 7. Maar wat is dat dan voor een koning? David had een moeilijk leven geleid, en allerlei vervolgingen van Saul moeten ondervinden, voordat hij koning was. Maar onze Heere Jezus Christus hoe is die Koning geworden? Dat kunt u lezen Jesaja, 52: 13: "Ziet, mijn knecht zal verstandelijk handelen." Hij zal de schande om onzentwil niet verachten, de hemelse vreugde, welke Hij genieten kon, liet Hij varen, om als koning, ons ten goede, hier in 't land der schaduwen van de dood te leven en te sterven.

Maar juist zó, verkoos Hij volgens die eeuwige wijsheid, om door Zijn enige offerande Zijn volk tot zich te brengen en in Zijn volkomen heiligheid te volmaken. Zo handelde Hij verstandig. Want Hij verkoos het kruis, en van dat kruis af regeerde Hij als Koning. Aan dat kruis had Hij ons in Zich, en zo is Hij de dood een gift en de hel een pestilentie geworden, ja, de dood van ónze dood. Aan dit kruis heeft Hij, als

koning de oude slang de kop vermorzeld. Zie, zo is dat woord waar geworden: *Ziet, mijn knecht zal verstandelijk handelen, Hij zal verhoogd en verheven, ja, zeer hoog worden.* En dat is aan het kruis geschied. Aan dat kruis zou Hij verhoogd, aan dat kruis zou Hij verheven worden.

Dat weten wij uit het volgende, het 14de vers, waar wij lezen: "dat zich velen over Hem ontzet hebben". "Bent u een koning", vroeg Hem Pilatus. "Gelijk zich velen over u ontzet hebben, also verdorven was zijn gelaat, meer dan van iemand, en zijn gedaante meer dan van andere mensen."

"Zie de mens", riep Pilatus op Gabbatha en: "Kruisig hem! Kruisig hem", was de uitroep der woedende menigte.

"Maar", het is een hemels "maar", dat nu volgt in het 15^e vers van Jesaja, 52: "Alzo zal Hij vele heidenen besprengen, ja, de koningen zullen hun mond over hem toehouden." *Alzo*, juist omdat Zijn gelaat also verdorven was en zijn gedaante meer dan van andere mensen, zou Hij vele heidenen besprengen. Besprengen en reinigen met Zijn Goddelijk bloed, waardoor Hij zich een volk ten eeuwige erve zou kopen.

Zie, dat zijn zo enige draadjes van het goud, dat in de hemelsblauwe rok geweven was. Deze Koninklijke hogepriester droeg in Zijn lichaamrok het hemelsblauw van eeuwige trouw. Welk een getrouw Koning is onze hemelse Koning, juist in Zijn kruisgestalte! Hij houdt woord en trouw, en waar Hij gesproken heeft: "Weest getroost mijn zoon, wees goedsmoeds, mijn dochter, uw zonden zijn u vergeven." Daar zal de duivel mij geen enkele zonde meer kunnen verwijten, maar beschaamd van mij moeten vluchten. 's Heeren woord bestaat tot in eeuwigheid, en Zijn woord van vergeving der zonde is een koninklijk woord, een eeuwig geldende belofte. In dit kleed vond men verder purperrood, dat betekent de Koninklijke macht van Zijn bloed, waardoor Hij Zijn genade en gaven bij Zijn volk, tegen de gehele macht der hel in, weet te handhaven.

Nog was er in deze lichaamrok scharlakenrood, opdat wij wel zouden weten, dat het bloed van deze koning van oneindige waarde is, en in dat bloed alleen ons leven, onze reiniging en ons ganse heil is gelegen.

Eindelijk droeg deze lichaamrok het schoonste wit in zich, de kleur van 's Heeren allerheiligste onschuld. Want, hoewel Hij veroordeeld werd, omdat Hij voor het Sanhedrin getuigde, dat hij de Christus was, zo konden zij toch geen schuld in Hem vinden, maar moesten valse getuigen te hulp roepen om Hem te veroordelen.

Ja, ook Pilatus kon Hem van niets beschuldigen, maar moest zijn handen in zijn gewaande onschuld wassen, en uitroepen: "Ik vind geen schuld in Hem!" Onschuldig is Hij, als Koning van dat volk in de dood gegaan, zodat dat volk Hem juichende begroeten kan, als het Lam Gods, dat al hun zonden draagt. Ja, o volk, zulk een Koning hebt u! Voor u Zijn goud, voor U Zijn eeuwige trouw, voor u Zijn koninklijke macht, voor u Zijn bloed, voor u Zijn onschuld!

3. Ik zei u reeds, mijn geliefden, dat deze lichaamrok, dit ambtsgewaad van de hogepriester, op de schouder toegesloten werd door twee onyx- of sardonixstenen, die als te samengevoegde platen de sluiting bewerkstelligden. Op deze kostbare platen van edelgesteente, waren de namen der twaalf stammen Israëls gegraveerd. Deze aaneensluiting der twee delen van die hogepriesterlijke borstlap, waarvan het ene op de rug, en het andere op de borst hing, geschiedde also ten behoeve der kinderen Israëls, wier namen op de schouder van de hogepriester prijkten. Dit beduidde, dat de ware hemelse Hogepriester geheel Zijn geestelijk Israël draagt op Zijn sterke schouder. Wij lezen immers Jesaja 9: 5: "Want een Kind is ons geboren, een Zoon is

ons gegeven, en de heerschappij is op Zijn schouder; en men noemt Zijn Naam: Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vredevorst.”

In de oudheid was de schouder het zinnebeeld der heerschappij. Op de schouder droeg men de sleutels, om de schouders bevestigde men de wapens, vooral het lange zwaard. Daarom lezen wij Jesaja 22: 21 en 22: “En ik zal hem (dat is, Eljakim, de zoon van Hilkia als beeld van Christus) met uw (dat is, met Sebna, de hofmeester) rok bekleden, en Ik zal hem met uw gordel sterken, en uw heerschappij zal Ik in Zijn hand geven; en Hij zal de inwoners te Jeruzalem, en het huis van Juda tot een vader zijn. En Ik zal de sleutel van het huis van David op zijn schouder leggen; en hij zal opendoen, en niemand zal sluiten, en hij zal sluiten en niemand zal open doen.” (Vergelijk Openb. 3: 7b).

Mozes zeide eens tot de Heere: *dit volk is mij te veel, ik kan het niet dragen*. Tot het volk sprak hij echter van de Heere: *de Heere uw God is het, die u gedragen heeft in de woestijn, gelijk een man zijn zoon draagt, op al de wegen, waar op u gewandeld hebt*. Zo was des Heeren heerschappij, geen lastige heerschappij; geen harde machtoetvoering is de Zijne, maar het is Hem een eer, een roem al Zijn arm volk op Zijn sterke schouders te kunnen dragen. O, onze hemelse Hogepriester draagt op Zijn schouders het gehele Israël, het gehele uitverkoren volk met hun namen, zoals ze vanouds geschreven stonden op die kostbare sardonyxstenen, zoals zij staan geschreven in het boek des levens des Lams, van voor de grondlegging van de wereld. Deze heerschappij op 's Heeren schouder is geen ingebeelde, maar een zeer krachtige en werkelijke heerschappij, zoals er in het reeds aangehaalde beeld uit Jesaja 22 staat: *Ik wil uw heerschappij in Zijn hand geven, Hij zal de inwoners te Jeruzalem, en het huis Juda tot een Vader zijn*. Dit zal hij of zij verstaan, die de troost kent van dat heerlijk woord: *de zonde zal over u niet heersen. Want gij zijt niet onder de wet, maar onder de genade*. Rom. 6: 14. Hoe komt het, dat wij in de vreselijke strijd, die wij in dit leven te voeren hebben met onze doodsvijanden, de duivel, de wereld, en ons eigen vlees en bloed, nochtans niet omkomen? Christus zal voor ons zijn, wat een liefhebbend vader voor zijn zoon is! En hoe komt het dat, daar wij de gehele tijd van ons leven met onze verdorvenheid hebben te strijden, deze verdorvenheid ons nochtans niet verslindt? Hoe komt het dat de door de Heilige Geest gewerkte, levende hoop op de levende God, ons het hoofd boven water doet houden, zodat het nochtans van de bevende en sidderende lippen komt: *Geloofd zij God die ons de overwinning geeft door Jezus Christus, onze Heere*? Is dat geen werk van 's Heeren Vaderlijke en Koninklijke heerschappij? En deze Koning omgordt zich met genade en waarheid, met al Zijn heilverdiensten, met Zijn onschuld en gerechtigheid (vers 8). Zo is Zijn kled vast gesloten om de lendenen, zoals wij ook lezen Jesaja 11: 5: “Want gerechtigheid zal de gordel Zijner lendenen zijn, ook zal de waarheid de gordel Zijner lendenen zijn.” Op Zijn Koninklijke schouder dus draagt onze hemelse Hogepriester Zijn volk. Hij komt voor dit volk op tegenover de verdoemende eis der wet, tegen de verzoeker, tegenover de Satan, die aanklager der broederen, tegenover de wereld, die in het boze ligt, en nooit bewijst Hij krachtiger Zijn koninklijke almacht, dan wanneer Hij, als Esther tot Hem nadert doodsbлек en met het vonnis van de dood in haar hart, haar vriendelijk toeroept: *Esther! wat wilt u?* En haar Zijn gouden scepter toereikt.

Gelijk Hij nu Heerser is, is Hij ook tevens Rechter, en dat wordt afgeschaduwd door de "borstlap des gerichts", of zoals Luther vertaalt door "het schild des ambts". Dit "ambt" ziet dan op het ambt van de rechter, gelijk in vele streken van de wereld de ambtman of burgemeester tegelijkertijd rechter is. Daarom heet hetgeen de Statenvertaling "de borstlap des gerichts" noemt, en wat Luther vertaalt "het schild des

ambts" in het Hebreeuws: "schild des gerichts". Wij lezen bij de profeet Jeremia 23: 5: "Ziet! de dagen komen spreekt de Heere, dat Ik aan David een rechtvaardige Spruit zal verwekken; die zal Koning zijnde, regeren en voorspoedig zijn, en recht en gerechtigheid doen op aarde." Wat zal Hij nu doen met dit recht, met deze gerechtigheid? Dat lezen wij in het volgende vers, waar geschreven staat: "In Zijn dagen zal Juda verlost worden, en Israël zeker wonen, en dit zal Zijn Naam zijn, waarmee men Hem noemen zal: de Heere, ONZE GERECHTIGHEID!" Zie! daar hebt u nu Zijn richten waarvan wij ook lezen Psalm 72: "O God! geef de koning Uwe rechten en uw gerechtigheid aan 's koningszoon, zo zal Hij uw volk richten met gerechtigheid en uw ellendigen met recht. De bergen zullen den volke vrede dragen, die vrede, - waarnaar dit arme volk dag en nacht smacht, - ook de heuvelen met gerechtigheid." Doordat 'op die bergen en heuvelen de voeten zullen staan desgenen, die het goede boodschap, die de vrede doet horen; desgenen, die goede boodschap brengt van het goede, die heil doet horen; desgenen die tot Sion zegt: Uw God is Koning.' "Hij zal de ellendigen des volks richten Hij zal de kinderen des nooddriftigen verlossen, en de verdrukker verbrijzelen."

Zie! dat is het richten van onze hemelse Rechter en Hogepriester! Hij draagt Zijn gehele volk op Zijn hart, de Heere tot een gedachtenis, opdat God de Vader, de Heere in de hemel, een blik van genade werpe op die arme schare, die Hij hier in deze wereld heeft. Die kostbare edelgesteenten lagen op die borstlap in dezelfde volgorde als de stammen der kinderen Israëls in de woestijn gelegerd waren, en zo samen een talrijk leger, een heerschaar vormden, waarom de Heere ook vaak in Zijn Woord genoemd wordt, de *Heere der heerscharen*, of de Heere Zebaoth.

Het is niet goed mogelijk, geliefden, van al deze stenen te beslissen, hoe zij in de tegenwoordige tijd genoemd worden. Van sommigen kan men het bepaald zeggen, van anderen niet. Van de sardonixsteen weet men zeker dat die rood en wit is; gelijk ook de bruid in het Hooglied zegt: *mijn Vriend is blank en rood*. Ook zal men na enigszins nauwkeurig onderzoek spoedig tot de beslissing komen, dat de eerste reeks edelstenen op de hogepriesterlijke borstlap deze kleuren hadden: rood, groenachtig geel, blinkend donker groen; de tweede reeks was: gloeiend rood, donker blauw, diamant; in de derde reeks: hemelsblauw, vleeskleur, en paars; in de vierde reeks: goud, matrood en groen.

Ook deze kleuren hadden een betekenis. Het rood beduidde: een volk, dat gewassen is in het bloed des Lams; het blauw, een volk, dat de getrouwigheden bewaart, dat niet liegt, in wiens mond geen bedrog is. Want het is gezalft in de waarheid zijns Heeren, een volk dat het verbond houdt, omdat het door de Heere in Zijn verbond bevestigd en vastgehouden wordt. Het wit beduidt de onschuld, waarin dat volk wandelt, bekleed met de onschuld zijns Heeren, en zo verder.

Dit was dus het volk, wiens namen de hogepriester op zijn borst droeg voor de ogen des Heeren, en voor het aangezicht des volks, zodat het volk in deze glinsterende edelgesteenten de heerlijkheid zijns Konings aanschouwde en ook de heerlijkheid, die dit volk in zijn Koning en door zijn Koning had.

Deze edelgesteenten waren gezet in gouden kastjes, gelijk ook van de bruid van de hemelse Koning getuigd wordt: *des Konings dochter is geheel verheerlijkt inwendig; haar kleding is van gouden borduursel*. (Psalm 45: 14). Deze Koninklijke Priester is de Koning der koningen, Hij treedt op als Borg en Vertegenwoordiger van Zijn volk, om alle lasteraars te verpletteren, de nooddriftigen te helpen, en het ellendige volk recht te verschaffen.

Zo kwam Hij op voor die beruchte zondares in het huis van Simon de Farizeeër, toen deze zeide: 'Indien deze een profeet was, dan zou Hij weten welke vrouw, welk een bedorven vrouw tot Hem komt.' Toen heeft de Heere recht gedaan met te zeggen: *haar zijn vele zonden vergeven. Want zij heeft veel liefgehad, maar die weinig vergeven wordt, die heeft weinig lief.* Lukas 7: 47.

Zo trad Hij ook op als Advocaat voor Jozua, de Hogepriester, zoals wij in Zacharia 3 kunnen lezen. En zo heeft Hij steeds recht gesproken, en spreekt Hij nog recht. Hij verplettert de lasteraars en huichelaars, maar de nooddriftige heft Hij op uit het slijk, en die, die door allerlei ellende en nood zo hard geplaagd is, dat hij niet meer uit de ogen kon zien, die schiet Hij haastig te hulp!

Deze borstlap was dubbel, boven en aan de zijden open, en aan de onderzijde gesloten. In deze borstlap, tussen de twee lagen stof waaruit die bestond, moest Aäron zetten: Licht en Recht. Vers 30, de *urim en de thummim*. Wat dit nu beduidde of wat dit was, daarin hebben velen zich verdiept, en vele gissingen daaromtrent geopperd, het is echter moeilijk hieromtrent te beslissen. Voorzeker waren het geen stenen of dobbelstenen, om daarmee het lot te werpen, zoals sommigen beweren, het was niets toverachtigs, om daardoor "waar te zeggen", zoals nu de kaartlegsters en dergelijk volk doen. Zoiets behoorde niet thuis in de tabernakel des Heeren Heeren. Maar wat was het dan?

Waarschijnlijk mijn geliefden was het een welriekende zalf, als afschaduwning van de zalving van de Heilige Geest, van de olie der vreugde, waarmee onze Koning door God gezalfd is boven Zijn medegenoten, zoals ook de bruid in het Hooglied spreekt: *uw oliën zijn goed tot reuk, uw Naam is een olie die uitgestort wordt: daarom hebben u de maagden lief* (Hooglied 1: 3). Gelijk ook Johannes schrijft: "En de zalving, die gij van Hem ontvangen hebt blijft op u, en gij hebt niet van node, dat iemand u lere." Zoveel is zeker, dat de borstlap des gericht's een teken was van de rechterlijke macht van de hogepriester.

"Urim" betekent: "licht, verlichting", "Thummim" " volharding, bestendigheid", dus "bestendige en volkomen verlichting" zodat het hier niet was: ik weet het niet, ik weet het niet, maar dat bij deze rechterlijke uitspraak met volle macht volkomenheid gezegd werd: *zó is het!* Deze "Urim en Thummim" waren voor het volk een onderpand daarvan, dat als de hogepriester in het gebed tot God de Heere om iets vroeg, - zoals David door de priester deed, - de Heere door Zijn Heilige Geest de biddende hogepriester in de diepte des harten of ook wel met hoorbare stem, zelfs in lange volzinnen antwoord gaf, omtrent de gewichtigste dingen; vooral daarover, hoe het volk geregeerd, in goede tucht en orde gehouden en op de goede weide van het Evangelie moest worden geleid.

Deze borstlap hing aan twee gedraaide gouden ketentjes, die bovenop de schouder aan de lichaamrok bevestigd waren. Als u deze ketentjes aanschouwt, denk dan aan de wonderbare aaneenschakeling der gebeurtenissen in dit leven, in de geschiedenis der volkeren, in de geschiedenis der kerk, in de geschiedenis van de Heere Jezus. Hoe Hij, onze hooggelofde Koning en Hogepriester, toen Hij juist vanwege Zijn Goddelijk recht ter dood veroordeeld en ter dood gebracht werd, door de wonderbaarlijkste aaneenschakeling der dingen op de troon der heerlijkheid is geplaatst. Denkt dan ook aan zoveel getrouwe getuigen Gods, die ook "Urim en Thummim", dat is, de zalving van de Heilige Geest hadden, die de vrije genade Gods aan het volk predikten, en daarvan alleen getuigden, en die daarom alleen ambt en vaderland verlaten moesten, en hoe zij nochtans door de wonderbaarlijkste aaneenschakeling der gebeurtenissen boven water zijn gebleven met de heerschappij van het Goddelijk woord! Deze

ketentjes waren met ringen bevestigd, die zich aan de twee bovenste einden van de borstlap bevonden.

Deze ringen beduiden de eeuwige samenvoeging van Zijn Koninklijke heerschappij met Zijn rechtspraak, gegrond op rechtvaardigheid en barmhartigheid, zodat, evenals aan een ring, begin noch einde daaraan is te vinden. Zo beduiden ook de twee ringen, die zich op de zijde van de Efod bevonden, de eeuwige verbinding van Zijn richten met Zijn Koninklijke trouw en genade, met Zijn borggerechtigheid en Zijn vrede. Door deze twee laatste ringen waren de hemelsblauwe banden of linten getrokken, die beneden aan de beide hoeken van de borstlap stonden, die dienen moesten om deze vast te doen zitten. Verbondstrouw, waarvan het blauw de kleur is, maakte de borstlap van het gericht onbewegelijk. Aan 's Heeren uitspraken is geen verwikken, evenmin als nooit of nimmer een enig waarachtige getuige des Heeren het daartoe zal kunnen brengen, dat hij het door hem afgelegde getuigenis zou wederroepen; vast en onbewegelijk blijft zulk een getuigenis staan. En dit wel alleen daarom, omdat Christus vast en onwankelbaar bleef in Zijn belijdenis voor het Sanhedrin! Immers op de woorden van de hogepriester Kájafas: "ik bezweer u bij de levende God dat Gij ons zegt of Gij zijt de Christus, de Zone Gods!" antwoordde Hij: "Gij hebt het gezegd! Doch ik zeg u, van nu aan zult u de Zoon des mensen zien, zittende ter rechterhand Gods en komende op de wolken des hemels".

4. Nu moeten wij nog de hoofdbedekking, de muts of kroon van de hogepriester beschouwen. Dat was een hoge koninklijke muts, een soort van kroon of tulband, zoals de koningen in de oosterse landen dragen, en die vooral in vroeger eeuwen zeer hoog waren, als teken van hun koninklijke macht. Deze muts was van blinkend fijn lijnwaad. Erop was met een hemelsblauwe band (dus met een band in de kleur der eeuwige verbondstrouw) de voorhoofdsplaat bevestigd, zodat deze plaat zich half op de muts of hoed, en half op het voorhoofd van de hogepriester bevond. Zoals wij dit lezen Exodus 39: 30: Zij maakten ook de plaat van de kroon der heiligheid van louter goud, en zij schreven daarop een schrift met zegelgraving: DE HEILIGHEID DES HEEREN.

Van goud waren de klokjes of belletjes van de hemelsblauwe rok van de hogepriester, goud was er geweven in de efod of hogepriesterlijke lichaamrok, desgelijks was er goud in de borstlap. Want de daarop bevestigde edelgesteenten waren immers in gouden kastjes bevestigd. Nu komt nog bij dit alles deze voorhoofdsplaat van louter fijn goud. Zo predikt ons dus ook deze hogepriesterlijke muts of hoed allereerst de gerechtigheid van onze Heere Jezus Christus, waarvan wij zingen:

*Christus' bloed en gerechtigheid,
Dat is mijn pracht, mijn heerlijkheid,
Daarin zal ik voor God bestaan,
Als aard' en hemel ondergaan.*

Dan zien wij in het blauwe band, waarmee de kostbare voorhoofdsplaat bevestigd was, 's Heeren verbondstrouw prijken, zodat wij, zo wij maar ogen hebben om te zien, daarop kunnen lezen, dat Hij onze Goël, onze Bloedbruidegom, onze eeuwige Koning is. Want omdat Hij onze Koning is, staat op die gouden voorhoofdsplaat het opschrift: *Heiligheid des Heeren*. God de Heere ziet naar heiligheid in alles! Daarom spreekt Hij: *Zijt heilig. Want Ik ben heilig!* Zijn heiligheid wordt door Hem geenszins verloochend, maar krachtig gehandhaafd, en men dwaalt zeer, zo men beweert, dat er bij Hem meer genade en barmhartigheid dan heiligheid is. Maar evenals de genade

eeuwig is en als eeuwige genade gehandhaafd wordt, evenals de barmhartigheid eeuwig is en als eeuwige barmhartigheid eeuwig is en als eeuwige barmhartigheid gehandhaafd wordt zo is ook 's Heeren heiligheid eeuwig, en zal als eeuwige heiligheid gehandhaafd worden.

Daarom, o gemeente, hoort het nog eenmaal: God spreekt: *Wees heilig, want Ik ben heilig!* Genade wordt voor het gehele volk hun gepredikt. Zeker, genade, vrije genade in Jezus' bloed! Maar allereerst moet het aan het volk worden voorgehouden, dat het zich heeft te buigen voor Gods eeuwige geldende wet, voor elk woord van Zijn Goddelijk verbond. Wie zich daarvoor buigt, wat komt die te zien? Wat is toch deze Christus? Deze Koning? Deze Hogepriester? Deze Profeet?

Hij is Heiligheid, Heiligheid des Heeren. Met heiligheid is Hij bekleed, als onze Borg, opdat wij, die onszelf van alle heiligheid ontbloot zijn, nochtans als volk des Heeren Hem, onze Koning, Hogepriester en Profeet zouden hebben tot onze heiligmaking en verlossing! Amen.

7. Wat de Heere aan zijn murmurerend volk wilde leren door de inzetting van het Loofhuttenfeest. Leviticus 23: 33-36 en 39-44

De God van Israël gaf Zijn volk hoge feesten. Want een groot Koning is Hij, en zij die Hij Zich verworven en verkoren heeft, zijn een volk van koningen. Zo geeft Hij dan ook aan hen Zijn hoffeesten, zoals de wereld ze niet kent. Aan Zijn Israël gaf Hij, behalve verscheidene feesten van meer ondergeschikte aard, drie hoofdfeesten: *het Paasfeest, het Pinksterfeest en het feest der Loofhutten*. Ik weet het geliefden, dat u door de Geest Gods er bij gehouden wordt, om de gehele Schrift ter hand te nemen als het ene onverdeelde Woord van God, en dat u dus voor uzelf en met uw kinderen niet alleen het zogenaamde Nieuwe Testament, maar ook het Oude leest. In het oude testament echter stoten wij vaak op eigenaardigheden, zodat, hoewel het geheel wel de weg tot onze harten vindt, en men het liefelijke er van meer of min krijgt te smaken, men nochtans de wens in zich voelt opkomen, het een en ander daaruit meer in bijzonderheden te horen uitleggen.

Vroeger heb ik u al het een en ander meegedeeld over de betekenis van het Paasfeest, ook reeds het een en ander omtrent het Pinksterfeest. Daarom heb ik nu het voornemen opgevat u de betekenis van het Loofhuttenfeest mee te delen. Wij lezen daarvan: Leviticus 23 van 33-36 en 39-44, waar des Heeren Woord aldus luidt:

En de Heere sprak tot Mozes, zeggende: Spreek tot de kinderen Israëls, zeggende: Op de vijftiende dag van deze zevende maand zal het feest der Loofhutten zeven dagen den Heere zijn. Op de eerste dag zal een heilige samenroeping zijn; geen dienstwerk zult gij doen. Zeven dagen zult u de Heere vuuroffer offeren; op de achtste dag zult gij een heilige samenroeping hebben, en zult de Heere vuuroffer offeren; het is een verbodsdag, u zult geen dienstwerk doen.

En: Leviticus 39-44. *Doch op de vijftiende dag der zevende maand, als u het inkomen des lands zult ingegaderd hebben, zult u des Heeren feest zeven dagen vieren; op de eerste dag zal er rust zijn en op de achtste dag zal er rust zijn. En op de eerste dag zult gij ge u nemen takken van schoon geboomte, palmtakken en meien van dichte bomen met beekwilgen; en u zult voor het aangezicht des Heeren uws Gods zeven dagen vrolijk zijn. En gij zult dat feest de Heere zeven dagen in het jaar vieren; het is een eeuwige inzetting voor uw geslachten; in de zevende maand zult u het vieren. Zeven dagen zult gij in de loofhutten wonen; alle inboorlingen in Israël zullen in loofhutten wonen. Opdat uw geslachten weten, dat Ik de kinderen Israëls in loofhutten heb doen wonen, als Ik hen uit Egypteland uitgevoerd heb: Ik ben de Heere uw God! Alzo heeft Mozes de gezette hoogtijden des Heeren tot de kinderen Israëls uitgesproken.*

Wij beschouwen dit feest van twee oogpunten uit:

1. Vooreerst als een feest der tabernakelen, der loofhutten
2. Ten tweede, als een feest der inzameling van de opbrengsten des lands.

En terwijl wij dit doen, maken wij tegelijkertijd op zulk een wijze de toepassing, dat iedereen het als met handen tasten kan: dat zijn eeuwige woorden Gods, ook voor ons, voor het Israël Gods naar de Geest.

1. Allereerst betrachten wij dus het feest der tabernakelen, of der "loofhutten". Want zo vertaalt Luther het; wat wil zeggen, dat deze hutten uit loof van bomen gemaakt waren. Toen de kinderen Israëls in het beloofde land waren gekomen, en daar in steden woonden, moesten zij op dit feest uit hun huizen gaan, en op straat voor hun woningen en op de marktplaatsen hutten of tabernakelen bouwen van schone bomen, palmbomen, mirtenbomen en beekwilgen. In deze hutten woonden zij zeven dagen, en boven zich hadden zij niets dan de blauwe hemel. Als zij nu in deze hutten of tabernakelen vergaderd waren, waren zij zeven dagen lang vrolijk voor het aangezicht van de Heere hun God, en aten onder anderen de fijnste en geurigste appels, hadden wijn en most in overvloed, en zalfden zich met kostbare oliën. Dat was dus zeven dagen lang een leven van genot en een leven van vreugde!

Wanneer nu de kinderen vroegen: "lieve vader! lieve moeder! Wat doet u nu toch? En waarom handelt u nu zo?" Dan klonk het antwoord: "Ja, lieve kinderen! De Heere heeft het ons bevolen jaarlijks zeven dagen lang in zulke loofhutten te wonen, en vrolijk te zijn voor Zijn aangezicht".

"Ja, maar, wat beduidt dat alles dan toch?"

"O, mijn lieve kinderen! Van al het leed, dat wij vroeger geleden hebben, hebt u geen begrip, evenmin als van de wonderen des Heeren. Want alles wat u, lieve kinderen! bezit en nog verkrijgen zult, komt alleen van Zijn hand. Wij echter en uw grootouders, hadden het niet zo goed, wij moesten een lange weg afleggen door een vreselijke woestijn, en in deze woestijn was niets dan zand".

"Was daar dan geen water? lieve ouders!"

"Nee kindertjes! niet eenmaal water hadden wij daar".

"Niet? En ook geen brood?"

"Nee niet eenmaal brood, niets dan zand. En daarbij kwam nog die gevaarlijke "Samum", die storm, machtig genoeg om ons allen op een dag te vernielen".

"Toen had u zeker niet zulke huizen, als waarin wij nu te samen wonen?"

"Nee! toen hadden wij niets als zulke tabernakelen of hutten, waarin wij ons thans bevinden".

"En waarvandaan kreeg u dan brood en water, lieve ouders?" "Brood zond de Heere ons vanuit de hemel, en water liet Hij voor ons uit de harde steenrots slaan".

Het gehele leven beweegt zich, opdat men getroost en zalig leve en sterve, tussen deze drie stukken: *kennis der ellende, der verlossing, en der waarachtige dankbaarheid*. Om God de Heere dankbaar te zijn en te blijven, moeten wij steeds bedenken, dat wij in tabernakelen, in lemen hutten wonen. Want wat is het leven anders dan een spoedig opgeslagen en spoedig weer afgebroken tabernakel? Is het niet door en door vergankelijk? Is niet hier op aarde alles gelijk aan boomtakken zonder wortels? Als zij zeven dagen geprijkt hebben, zijn zij verwelkt en verdord! En de geslachten der mensen, zoals zij opkomen en verdwijnen, gelijken die niet op verdorde bladen van het woud, als de herfststorm ze daar heen jaagt? Dat wij in zulke broze tabernakelen wonen, spreekt ook de apostel Paulus uit, waar hij schrijft: 2 Cor. vers 1. "*Want wij weten, dat zo ons aardse huis dezès tabernakels ...*" - zie! daar hebt u de loofhut! - *gebroken wordt, wij een gebouw hebben van God, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen!* Dat moeten wij steeds in gedachten houden, mijn geliefden.

Nog iets! Zijn niet alle verhoudingen en omstandigheden van dit leven zodanig, dat zij als het ware een hut om ons heen vormen? Geheel afhankelijk, als wij zijn van deze verhoudingen en omstandigheden, kan niemand van ons doen, wat hij wil! En ook wat is dit aardse leven eigenlijk anders, dan een bestendige dood!

Nog meer! Voordat u de stad Gods gevonden had, toen u nog woonde in de stad des verderfs, woonde u toen ook niet in een ellendige hut? Of liever in een spelonk van de duivel? En, zo ge u nog niet tot God bekeerd hebt, zo u de Heere nog niet hand en hart hebt gegeven, zie dan eens goed rondom u, waar ge u eigenlijk bevindt. Welgelukzalig bent u, zo God in Zijn barmhartigheid de verhoudingen en omstandigheden des levens daartoe gebruikt, om u uw eigen ellende te leren kennen, om u te doen zien in welk een grote en vreselijke woestijn ge u bevindt.

Maar Israël, het Israël Gods is niet daartoe bestemd, geboren en uitverkoren, om in de woestijn te blijven, en blijvend in zulke hutten der ellende te wonen. Er is Een verschenen hier op aarde, *die Zich niet schaamt ons broeders te noemen*. Hij is nedergedaald in onze ellendige lemen hut. Zijn heerlijk paleis heeft Hij willen verlaten om met ons, in onze arme hut, in ons ellendig vlees en bloed te wonen! Zoals geschreven staat: “Het Woord is vlees geworden, en heeft onder ons gewoond, en wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als des eniggeborenen van de Vader, vol van genade en waarheid!” Joh. 1: 14.

Het Loofhuttenfeest was een nationaal feest, opdat het volk deze weldaad zou indachtig blijven: ‘Onze Verbondsgod heeft ons in de rust gebracht, en vaste steden ter woning gegeven, die wij niet gebouwd hebben. Alles, wat ons omringt, wij hebben het niet gemaakt, evenmin, als wij onszelf geschapen hebben, het is alles een geschenk van Zijn barmhartigheid.’ Welzalig is het volk, dat dit bedenkt, dat opmerkzaam gemaakt is op zijn ellende en op de weldaden van allerlei verlossing en uitredding, niet alleen uit geestelijke, maar ook uit lichamelijke nood. Want dit moet men niet van elkaar scheiden, en zich een leven voorstellen gesplitst in een geestelijk en in een wereldlijk bestaan. Want de mens dient, of de Heere of de duivel. Wat een mens echter heeft en is, dat heeft en is hij door loutere genade, en dat moet hij niet vergeten, anders bouwt hij niet uitsluitend op de ware grond der verlossing, en is ook niet waarachtig dankbaar. Daarom moet de mens zijn ellende niet uit het oog verliezen, en hoe hij in een ellendige hut gewoond heeft, en tegenover Gods wet nog in een hut woont, als hij klaagt: *ik ellendig mens! wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods*. Want hij bevindt zich immers nog in deze lemen hut. Maar niettemin verklaart hij het luid, midden in deze hut: *Wij hebben een sterke stad. God stelt heil tot muren en voorschansen*. Jesaja 26: 1. Dat is ongeveer hetzelfde als: *ik dank God door Jezus Christus, onze Heere*. En: *zo is er dan nu geen verdoemenis meer, voor degenen, die niet naar het vlees wandelen, maar naar de geest*. Dat wil zeggen, die op genade hopen en niet omgaan met de dode werken der wet.

En de Heere sprak tot Mozes zeggende en zo spreekt nog God de Vader tot God de Zoon: *sprek tot de kinderen Israëls zeggende ....* Want het moet de kinderen Israëls gezegd worden. De duivel is er altijd op uit, dat Gods kinderen het hoofd laten hangen, en duister en zuur zien. Hij wil steeds de arme mensen wijs maken, dat zij God niet kunnen dienen, zonder treurig te zijn. Door zulke voorstellingen wil hij dan de zondaar van God afhouden, en tovert hem allerlei vermaken voor, waarvan het einde is verlies van geld, welstand en gezondheid, en bovendien nog, dat men eindelijk zijn arme ziel verliest, en zich voor het hoofd slaande uitroept: *o gij vijand!*

ik ben verloren! Voor Gods aangezicht heeft men echter te leven, zodat het een voortdurend feest is.

Zeg het de kinderen Israëls, *dat Ik een hoog verheven feest voor hen heb bereid, waartoe ik hen ook Zelf allen wil uitnodigen.* In welke maand had dit feest nu plaats? In de zevende maand. In die zelfde maand was ook de grote verzoendag, en wel op de tiende van deze maand, zoals wij lezen in vers 27a: *doch op de tiende dezer zevende maand zal de verzoendag zijn.* Zij waren dus met God verzoend; de éne bok was geslacht, de andere bok had de zonde van het volk op zich genomen en in de woestijn gedragen. Nu liet de Heere nog vier dagen voorbij gaan, en dan moest al het volk van vreugde springen en vrolijk zijn, over al 's Heeren weldaden, over Zijn genade en over de volkomen vergiffenis der zonden, die Hij hen had geschonken. Dus in de zevende maand vond het Loofhuttenfeest plaats. Dat is ook dezelfde maand, waarin de wereld werd geschapen, en waarin ook de uitverkoren wereld geschapen, een nieuwe hemel en een nieuwe aarde daargesteld werden (de oude geleerden beweren, dat in deze maand Christus geboren werd). Het was alzo de geschiktste maand om daarin feest te vieren.

Op welke dag echter van deze maand? Op de vijftiende dag. God de Heere in de hemel heeft zo Zijn bijzondere dagen. De vijftiende dag is de dag van de Heilige Geest. Die komt, waar de zaak met de tien geboden in orde is, zoals die onder Israël op de grote verzoendag in orde was gebracht. Die Heilige Geest van God komt, om ons vrolijk te maken; een feest moet dáár gevierd worden, waar men zingt: *mij is barmhartigheid geschied.* En daar antwoordt ook de andere: *mij is barmhartigheid geschied.* Dat maakt dan vereend één psalm uit!

Op de vijftiende dag alzo is het feest der Loofhutten. Dan moest men terug denken aan de lange weg door de woestijn, aan al de leidingen Gods, aan al Zijn straffen en oordelen, aan Zijn wonderbare genade, barmhartigheid en uitredding, hoe of Hij hier met hen geweest was, en daar met hen geweest was; hoe zij gebrek aan water hadden gehad, en hoe het brood hun ontbrak, en hoe de Heere het hun van de hemel zond. Hoe vaak waren zij bezorgd geweest, dat op die lange weg hun schoenen zouden verslijten. Want in de woestijn konden zij zich geen nieuwe schoenen aanschaffen, en ook hun klederen waren heel gebleven en niet versleten. Alles, alles had de Heere wonderlijk voor hen in stand gehouden, voor al de vijanden, voor al de vergiftige slangen in de woestijn had Hij hen bewaard. Wonderbaarlijk had Hij hen door die woestijn heen geholpen, ten laatste ook door de Jordaan heen, die vol was tot aan haar oevers!

Aan dat alles moesten zij op die feestdag gedenken, en daarover met elkander spreken. Gelukkig hij, die te midden van overvloed dat blijft gedenken: *ik ben van de dood*, die te midden der uitredding zijn vreselijke ellende, zijn zonde niet vergeet. Dan alleen geniet hij in waarheid als van God, alles als uit de hand des Heeren.

Hoe lang moest nu die feestviering duren? Zeven dagen. Dat is het tijdperk van het leven des Geestes. Zeven dagen beduiden hier, zoveel jaren, als God voor ieder mens toegedacht heeft. Wat voor de kinderen Israëls deze zeven dagen waren, zijn voor ons de volheid van onze levensdagen hier op aarde.

Alzo hebt u, mijn geliefde Christenen, het Loofhuttenfeest te vieren uw gehele leven lang! "Den Heere", de trouwe Verbondsgod, de genadige Heere, Die is, Die was, en Die zijn zal; die al uw zonden zo wel de verleden, als de tegenwoordige en toekomstige zonden indien u heenzinkt voor Zijn Woord achter Zijn rug heeft geworpen. Hij was het, die zorgde voor uw wieg. Hij was het die zorgde voor uw bruiloftskleed, Hij is het, die voor uw doodkist zal zorgen. Uw gehele leven lang zult

u de Heere feesthouden, niet u zelf; u arm kind! U hebt immers niets. Alles hangt toch immers alleen van de Heere, van uw lieve Vader af. Zeker! Hij heeft alles, wat u behoeft voor u klaar liggen in Zijn kabinet.

Alzo "den Heere" zult u feest houden, niet uzelf, maar om Hem te danken, te loven en te verheerlijken, om voor Hem alleen te leven en niet voor de duivel.

Op de eerste dag zal een heilige samenroeping zijn.

Wat is dat voor een dag? Dat is de dag, waarop wij het begonnen in te zien, hoe groot onze zonden en ellende is, waarop wij dat eens grondig leren inzien, en de toevlucht leren nemen tot Gods barmhartigheid. Zodra men nu deze grote Koning en Hogepriester Jezus, al is het ook maar van ver in het oog krijgt, dan is de eerste dag van het Loofhuttenfeest voor ons aangebroken. Is die dag niet heilig? Is er een dag zo gelukzalig, als die dag, waarop men de Heere, zijn Koning en Bruidegom hart en hand heeft geschonken?

Ik wil daarmee niet zeggen, dat iedereen deze dag zo vast en zeker kan aanwijzen, maar de Heilige Geest zegt: 'u kunt u toch wel herinneren, dat er een "voorheen" was, toen het anders met u stond als nu.' En is dat alles nu niet heilig? Zoals er hier sprake is van een heilige samenroeping? Ik bedoel hier met heiligheid, geen toestand zonder zonde, maar ik vraag het u, was op die dag niet alles even prachtig en schoon? Is er iets heerlijkers, dan de dag, waarop men de Heere hand en hart schenkt? En alzo uit ondervinding en bevinding zeggen kan: *ik ben niet meer mijn zelfs, maar mijns getrouwen Heere en Zaligmaker Jezus Christus?*

In deze zin is deze eerste dag heilig; dat heeft God de Heere zelf gezegd; dat is een heerlijke, een wonderschone dag! Zulk een dag, als die dag, komt niet meer terug hier op aarde. Nee, dat was de eerste liefde, toen men de eerste kus des vredes ontving, daar haalt niets anders bij! Op deze dag was er "een heilige samenroeping". Tot op die dag leefde men alleen, al had men misschien duizend bekenden, maar nochtans gevoelde men zich eenzaam. En om dit gevoel van eenzaamheid te verdrijven, wierp men zich in een maalstroom van allerlei zogenaamde vreugde en vermaken. Maar op die schone dag gingen de deuren der hemelstad open, en dan weet men: *ik ben een metgezel van allen, die U vrezen*. Men bevindt zich in het gezelschap van 's Heeren honderd vier en veertig duizend en van de grote schare, die niemand tellen kan. Met dezen komt men in geloof samen. En dit is het artikel van de gemeenschap der heiligen.

Geen dienstwerk zult gij doen.

Dat heeft op die dag een einde genomen! Zolang ik geen genade had gevonden, heb ik hard gewerkt, als een knecht en slaaf, gewerkt wat ik maar kon, dag en nacht geslaafd, om mijn arme ziel te bevrijden; ja, ik heb gewerkt, tot ik niet meer kon! Want juist zo begint het ware leven. Dat beproeft al de geboden te houden, totdat het van de ladder neer stort, armen en benen breekt en niet meer werken kan, maar als dood neer ligt. Dan komt er een eind aan al die slaafse arbeid! Maar juist zo komt men in de Loofhut binnen, en vindt daarin overvloed van alles. En daarin is ook al dat werk overtollig.

*Wij genieten maar de vruchten
Van des Heeren bange strijd,
Want Hij heeft in Gods gerichte
Ons voor eeuwig vrij gepleit.*

Zeven dagen, dat herhaalt de Heere dus, ons gehele leven lang. Want de Heere weet het wel: onvermoeid is de duivel bezig, ons die schat weer te ontnemen. Ach, zo-even

verneemt men in de prediking van het Goddelijke woord, dat men het recht verkregen heeft dit feest de Heere te houden, en er moet maar het geringste tussenbeide komen, en alles is weer weg.

Daarom herhaalt de Heere het, op dat men het goed in gedachtenis houden, en ook daarna handele: **zeven dagen zult gij den Heere vuurofferen offeren.** Welk een vuur is dat? Wat beduidt dat, *den Heere vuurofferen offeren?* Denk aan al uw zonden, aan het talloze heir van uw overtredingen, maar denk dan ook aan een drupje van dat bloed van de Heere Jezus, ... en ik wil eens zien of er in uw binnenste niet een vuur des Heeren zal ontbranden! Daar moge men uiterlijk nog zo hard verdrukt worden, zodat men niet meer zien noch horen kan, nochtans in het binnenste des harten zal er een gloed ontstaan, als men aan het woord gedenkt: *houdt feest den Heere.*

De Heere moet dit vuur echter gelden, Hem moet het vuuroffer ontstoken zijn, de Heere Jezus, zodat ge u vastklemt aan Zijn genade, aan Zijn bloed, aan Zijn gerechtigheid al de dagen van uw leven.

De achtste dag was ook een heilige dag, een verbodsdag. Die dag was het slot van het gehele feest, en zo is ook de dag van onze dood voor ons, die de Heere Jezus toebehoren, een heilige dag, en de aanvang van onze zalige opstanding! Dan trekt men binnen in gindse hutten, in gindse tabernakelen, in die woningen waarvan de Heere Jezus eens sprak: "Ik ga heen om u plaats te bereiden. En zo wanneer Ik heen zal gegaan zijn, en u plaats zal bereid hebben, zo kom ik weder, en zal u tot Mij nemen, opdat u ook zijn moogt, waar Ik ben." (Joh. 14: 3). Alzo, de achtste dag was ook een bijzondere feestdag, een verbodsdag, de Heere heilig.

Daarvan kunt u verzekerd zijn, u behoeft niets meer in uw hand te hebben om op te bouwen, waar nu de weg met de Heere is begonnen, daar zal het einde ook met Hem zijn, gelijk ook de Apostel Paulus zegt: "Vertrouwende ditzelve, dat Hij die in u een goed werk begonnen heeft, dat voleindigen zal tot op de dag van Jezus Christus." Philip. 1: 6. U bent het eigendom des Heeren, van die ure af, toen uw voet op de smalle weg kwam te staan aan de oever van de Jordaan, aan de oever van de dood. Daarom was de achtste dag ook een dag voor heilige samenroeping.

Op deze dag moest ook "geen dienstwerk" geschieden. Ook in de ure van de dood moet men zich niet met zijn eigen werken willen versieren, maar sterven, zoals men geleefd heeft, met de zucht van de tollenaar op de lippen: *O God, wees mij zondaar genadig!*

Zie geliefden, tot nu toe hebben wij het Loofhuttenfeest beschouwd als het feest der hutten, der tabernakelen. Nu moeten wij het ook nog beschouwen als **het feest der inzameling.**

Zo lezen wij vers 39: "Doch op de vijftiende dag der zevende maand, als u het inkomen des lands zult ingegaderd hebben, zult u des Heeren feest zeven dagen vieren; op de eerste dag zal er rust zijn, zal het rustdag zijn, en op de achtste dag zal er rust zijn." Rust om te erkennen en te ondervinden, dat het de Heere is, die u in die rust gebracht heeft, waarvan Paulus in de brief aan de Hebreëen zo veel troostrijke dingen zegt. Bijvoorbeeld: *Laat ons dan ons benaarstigen, om in die rust in te gaan.* Hebr. 4: 11. En: "Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwaamer tijd." Hebr. 4: 16. Het is alzo een feest der vreugde, als God ons in de rust heeft gebracht. Erken dit dan, en begin daarmee, gaat door, als u de grootste onrust in uw hart voelt,

Waarom zou ik wenen?

*Heb ik toch Christus nog,
Wie kan Die m' ontnemen?*

Verder was het een feest, waarop men zich moest verheugen, over alle wat men ingezameld had. Hiermee is nu niet zozeer het broodkoren bedoeld. Want de tarweoogst was al met het Pinksterfeest afgelopen. Maar in de zevende maand kwam er nog een ander feest. De eerste oogst bracht het brood. "Geef ons heden ons dagelijks brood". Brood is voor de mens onontbeerlijk.

Maar u ouders, geeft uw kinderen brood alleen, of geeft u hun, indien het u tenminste mogelijk is, op hun verjaardag ook niet iets lekkers? O, laat ons toch niet denken, dat God de Heere in de hemel zo karig is voor Zijn volk. Zie eens op Holland, toen dat land nog God de eer gaf! Zie op Engeland, of de gereformeerde kantons van Zwitserland, zie op zo menige stad van Duitsland, en vraag u dan eens af: vanwaar kwam en komt al die overvloed? O, rijkelijk, rijkelijk geeft de Heere, ver boven hetgeen wij behoeven. Nadat het allernodigste, het dagelijks brood ingeogst was, werd nog ingezameld: fruit en most, wijn en olie, allerlei voortbrengselen en rijkdommen van overvloed, zodat het als het ware een overstroming van weldaden was. Dat alles heeft de Heere God in de hand. Rijke lieden menen wel, dat zij het in de hand hebben, maar zij verstaan niet, dat het van de Heere alleen alles komt, en dat Hij er Zijn vermaak in heeft rijkelijk mee te delen.

O! waar een mens God de Heere de eer geeft, zich aan Zijn Woord houdt en niet van elkaar scheidt, wat God niet van elkaar heeft gescheiden, waar een stad, een gemeente, een huisgezin God in eer houdt, zij zullen het zeker ondervinden, dat God uit een cent een gulden, ja, een goudstuk weet te maken. Want, waar de Heere zegent, daar komen *plasregens van zegen* (Ez. 34: 26). Wij moesten echter meer om de 119^e Psalm denken, en wat het eigenlijk beduidt 's Heeren heilige wet en Zijn geboden in het oog te houden en te bewaren, opdat allereerst het waarachtige geloof aan God bij ons aanwezig zij. O, men waagt er niets bij, wanneer men zijn hoofd, zijn verstand, ja, zijn gehele weg in de hand des Heeren stelt. Want Hij heeft immers gezegd: *Ik zal u alles honderdvoudig wedergeven met de vervolgingen.*

God de Heere wil dus dankbaarheid. Hij eist die echter niet voor zich, maar Hij wil deze dankbaarheid om onzentwil, tot ons heil. God wil niet, dat wij een stuk brood in de mond steken, zonder de dankbare erkenning, al leeft die ook niet altijd even helder in ons, dat Hij het alles ons in Zijn genade heeft geschonken. Om dat te verstaan, moet men echter armoede en ellende kennen.

In de woestijn had God gezegd: "Gij zult het land erfelijk bezitten", en niet alleen het land, maar ook grote en machtige steden, maar ook ooft en most, wijn en olie. Dat alles had God beloofd. Nu waren zij in het land gekomen, des Heeren woord was waar geworden, en, als zij nu alles ingezameld hadden, als de harde veldarbeid afgelopen was, zodat zij de winter gerust tegemoet konden zien, dan moesten zij ook flink eten van die welriekende appelen, en zich ook goed aan de geur daarvan verkwikken; zij moesten zich verheugen en vrolijk zijn voor de Heere, drinken van de hun gegeven most en wijn, en zich zalven met hun olie.

Vervolgens heeft God gezegd, dat zij zouden nemen *vruchten van schoon geboomte*, dat zag op die heerlijke citroenen en granaatappelen, die zij zouden eten. Verder: dat zij zouden nemen *palmtakken*.

O! de palmboom, die breekt met zijn kruin door de wolken in de hoogte en brengt dadels voort, heerlijke vruchten en kostelijke wijn tegelijkertijd. De palmboom is een zinnebeeld van overwinning, een beeld daarvan, dat men de overwinning behaald

heeft, zoals geschreven staat: *Geloofd zij God, die ons de overwinning geeft, door onze Heere Jezus Christus!*

Verder moesten zij nemen: *meien van dichte bomen*, dat is, van mirten; en eindelijk *beekwilgen*, om alles te samen te binden, zoals de Heere Zijn gemeente samenbindt door tegenspoed en kruis, opdat de palmboom der overwinning rechtop blijve staan.

En gij zult voor het aangezicht des Heeren, uws Gods zeven dagen vrolijk zijn. En dat zegt Hij tot tweemaal toe. Want iets verder herhaalt Hij het: *en gij zult dat feest den Heere zeven dagen in het jaar vieren.* Tegen de duivel aan, tegen uw domme treurigheid en bezorgdheid aan, al de dagen uws levens. Dat geeft de Heere tot een eeuwige inzetting, als een u geschonken voorrecht. Ja, wie het achteloos laat liggen, die laat het achteloos liggen, maar geschonken is het. Daarom is het een eeuwige inzetting, die duizenden van jaren geldt, en tot in alle eeuwigheid. 'Ik geef het niet alleen U, spreekt de Heere, maar ook uw kinderen; Ik wil uw God zijn en de God van uw zaad, na u; uw nakomelingen mogen zich ook daarin verheugen, en hetzelfde feest mee houden.'

Het is de Heere, die de hemel en de aarde gemaakt heeft, voor Hem is het maar een kleinigheid u broodkoren te geven. Hij heeft er zijn vermaak in u ook appelen en most, fruit en wijn te geven bovendien. God heeft in Zijn barmhartigheid de wereld herschapen, en een nieuwe aarde en een nieuwe hemel daargesteld, waarin gerechtigheid woont.

*Mijn leven is een pelgrimsstand
Ik trek naar 't hemels vaderland.*

Naar Boven moet ik heen! Zo heb ik dan die eeuwige inzetting van de Heere, dat ik, omdat Hij de hemel en de aarde geschapen heeft, op grond van zijn eeuwig geldende genoegdoening, van Hem alles mag verwachten, wat ik van node heb, voor mijn arme ziel; en alles wat ik van kleding en voedsel behoef voor mijn vergankelijk lichaam. Een inzetting is het voor ons, en voor ons zaad. Daarom blijf bij 's Heeren gebod. Scherp dat uw kinderen in op die wijze, zo als de Heere het hebben wil, dat zij niet moedeloos het hoofd laten hangen, geen leugenaars en huichelaars worden, maar dat zij bij Gods woord blijven, en, zie dan eens of God uw huis niet zal uitbreiden, en of u, als u sterft, niet meer zult bezitten dan op uw trouwdag, en of u uw kinderen nog niet wat zult kunnen achterlaten.

Dat is nu de wijze, waarop men het Loofhuttenfeest moet beschouwen, als het feest der inzameling.

En nu spreekt de Heere God nog meer daarvan, en wij mogen dat niet onopgemerkt laten liggen, Deut. 16: 13, 14. *Het feest der Loofhutten zult gij u zeven dagen houden, als u zult hebben ingezameld van uw dorsvloer en van uw wijnpers. En gij zult vrolijk zijn op uw feest, gij, en uw zoon, en uw dochter, en uw dienstknecht, en uw dienstmaagd, en de Leviet, en de vreemdeling, en de wees, en de weduwe, die in uw poorten zijn.*

Deel het ook "uw kinderen" mee, hoe vriendelijk de Heere is, opdat zij reeds in hun jonge jaren daarop mogen belust worden, Hem hart en hand te reiken. "De Leviet". Want die heeft niet geleerd handel te drijven, die heeft geen winstgevende zaak, maar hij leeft onder u, om u Gods Woord te brengen. De Heere is zijn erfdeel. Daarom moogt u hem niet verachten, maar het wel begrijpen, dat u in hem een zichtbaar onderpand bezit van uw welstand, van de welstand van het land, van de stad uwer inwoning. Dit onderpand bezit u ook in de vreemdeling, in de wezen en de weduwen, die in uw poorten zijn.

Zeven dagen zult gij de Heere, uw God feest vieren, en de plaats, die de Heere verkiezen zal. Blijf dus bij Zijn Woord, wijk daar niet van af, anders is het met uw welstand gedaan, blijf bij Zijn gebod, opdat u niet begint te hunkeren naar dingen, die u in het verderf brengen.

De Heere, uw God houdt dit vast zal u zegenen in al uw inkomen, en in al het werk uwer handen, daarom zult u immers vrolijk zijn (vers 15). Meen dus niet: nee, om de Levieten, weduwen en wezen behoef ik mij niet te bekommeren, ik moet voor mijzelf zorgen, en voor mijn kinderen. Ik zeg het u nog eens, u hebt in de Levieten, weduwen en wezen onderpanden van uw welstand. Vergeet ze niet, en zie dan wat de Heere uw God u geeft. Hij kan het niet gedogen, dat u, om des Woords wil, een cent zou laten varen, zonder dat u daarvoor een stuiver of een gulden in de plaats zou krijgen.

Laat u niet betoveren door de duivel der gierigheid. Want wat zal de Heere doen? Op de grote, in geldkisten samen geschraapte schatten gaat de duivel zitten, maar in Gods Woord, daar liggen veel grotere schatten in verborgen. Aan Zijn zegen is alles gelegen. Hij zal u zegenen, in al uw inkomen, in al de werken uwer handen. En omdat Hij u zal zegenen, zult u een Psalm aanheffen en vrolijk zingen den Heere, uw God, Die u dat gezegd en beloofd heeft. Hij houdt woord en trouw!

Laat ons dit nu niet vergeestelijken, maar eenvoudig zo opnemen, als het in het burgerlijke leven waarheid is, en gelijk het door de ondervinding der vromen bevestigd wordt. Toch moeten wij niet menen, dat vruchten en most en wijn en olie de hoofdzak zijn, maar, gelijk de Heere Israël uit Egypte, door de woestijn heen, in het beloofde land gebracht heeft, in het land der rust, also wil Hij ook Zijn volk door de woestijn van dit leven en door de dood heen brengen in de stad Daarboven!

En dan zal Hij voor het hart ook vruchten en most en wijn en olie ter verkwikking geven. Zo kunnen wij het ook geestelijk verklaren. Daarom lezen wij ook bij de profeet Jeremia 31: 12: “Dies zullen wij komen en op de hoogte van Sion juichen, en toevloeien tot des Heeren goed, tot het koren, en tot de most, en tot de olie, en tot de jonge schapen en runderen; en hun ziel zal zijn als een gewaterde hof, en zij zullen voortaan niet meer treurig zijn.”

Welzalig zijn wij, zo wij dat erkennen, en bij ondervinding mee kunnen uitspreken, wat de bruid in het Hooglied zegt: “Hij voert mij in het wijnhuis, en de liefde is Zijn banier over mij”. Hoogl. 2: 4. En Psalm 23: 5: *Gij richt de tafel toe voor mijn aangezicht, tegenover mijn tegenpartijders; Gij maakt mijn hoofd vet met olie, mijn beker is overvloeiende!*

8. Wat de Heere aan zijn murmurerend volk wilde leren door de instelling van de wet der rode koe. Numeri 19 1-13.

*Ik zal met hart en mond, o Heer!
Uw Naam verhogen en uw eer,
Dewijl u mij uw bijstand boodt,
Mij optrokt uit de diepste nood;
Zodat mijn vijand in mijn lijden,
Zich over mij niet mocht verblijden.*

*Mijn God! Gij hebt mij, op mijn klacht,
Genezen, en mijn smart verzacht;
Gij hebt mijn ziel, door angst beroerd,
Als uit het graf weer opgevoerd;
Gij hebt het leven mij geschonken,
Ik ben niet in de kuil gezonken.*

Psalm 30

Deze verheven woorden uit de 30^e Psalm, lezer, bevatten een danklied van de verlossing uit zware ziekte, een ziekte van het lichaam, maar bovenal een ziekte van de geest. Het is een danklied over de verlossing uit zware aanvechting, een lofpsalm over de verlossing uit een ziekte, die als een zwaar en welverdiend oordeel des Heeren over ons kwam.

Mijn geliefden, alles wat leeft is voortdurend door de dood overweldigd, en staat doodschuldig voor God. Al wie geestelijk leven heeft ontvangen, is voortdurend blootgesteld aan allerlei verzoeken van de duivel.

Volgens het opschrift van deze Psalm zouden wij moeten denken, dat dit heerlijke loflied alleen opgesteld was, als een lied der inwijding voor Davids huis, maar dit was niet alleen letterlijk, maar allereerst geestelijk bedoeld. Ik herhaal het: het was een loflied van verlossing uit zware geestelijke ziekte, uit zware aanvechting en harde nood, waarin de ziel door haar zonden geraakt was, en dat wel zo diep, dat zij meende daarin voor eeuwig te moeten omkomen. Ja, gelijk de apostel Paulus zegt: *het vonnis van de dood reeds in zich had.* (2 Cor. 1: 9). Maar toen David dacht, dat hij naar ziel en lichaam in de gloed van Gods toorn zou moeten omkomen, toen heeft de Heere hem genadig aangezien, hem overgoten met het bloed en de Geest van Christus, en hem gereinigd van alle onreinheid en bevlekking van de dood! Voortdurend nu is de duivel bezig ons tot allerlei zonden en overtredingen te verleiden, om ons daardoor in het ongeluk te storten, ons het geloof te ontnemen, en ons de reinigende en zaligmakende kracht van de offerande van Christus uit het oog te doen verliezen.

Tweeërlei offers had God de Heere o.a. voor zijn murmurerend volk Israël ingesteld. Vooreerst het zoenoffer, en ten tweede het zondoffer.

Daar het nu Christus en Zijn offerande is, die in al de ceremoniën der wet afgebeeld wordt, zo zien we in het zoenoffer, het offer van Christus, zoals dat ons, die ene gerechtigheid aanbrengt, die alleen voor God geldt; en in het zondoffer, dat zelfde offer, zoals het ons reinigt van alle verontreiniging van de dood, ja, van de dood zelf. Daartoe slaan wij samen op Numeri 19: 1-13.

Wijders sprak de Heere tot Mozes, en tot Aäron, zeggende: dit is de inzetting van de wet, die de Heere geboden heeft, zeggende: spreek tot de kinderen Israëls, dat zij tot u brengen een rode volkomen vaars, in welke geen gebrek is, op welke geen juk gekomen is. En gij zult die geven aan Eleazar de priester; en hij zal ze uitbrengen tot buiten het leger en men zal haar voor zijn aangezicht slachten. En Eleazar de priester zal van haar bloed recht tegenover de tent der samenkomst zevenmaal sprengen. Voorts zal men deze vaars voor zijn aangezicht verbranden; haar vel, en haar vlees, en haar bloed, met haar mest, zal men verbranden. En de priester zal nemen cederhout en hysop, en scharlaken, en werpen ze in het midden van de brand dezer vaars. Dan zal de priester zijn klederen wassen, en zijn vlees met water baden, en daarna in het leger gaan; en de priester zal onrein zijn tot aan de avond. Ook die haar verbrand heeft zal zijn klederen met water wassen, en zijn vlees met water baden, en onrein zijn tot aan de avond. En een rein man zal de as van deze vaars verzamelen en buiten het leger in een reine plaats wegleggen; en het zal zijn ter bewaring voor de vergadering van de kinderen Israëls, tot het water der afzondering: het is ontzondiging, en die de as dezer vaars verzameld heeft, zal zijn klederen wassen, en onrein zijn tot de avond. Dit zal de kinderen Israëls en de vreemdeling, die in het midden van hem als vreemdeling verkeert, tot een eeuwige inzetting zijn.

Wie een dode, enig dood lichaam van een mens aanroert, die zal zeven dagen onrein zijn. Op de derde dag zal hij zich daarmee ontzondigen, zo zal hij op de zevende dag rein zijn; maar indien hij zich op de derde dag niet ontzondigt, zo zal hij op de zevende dag niet rein zijn. Al wie een dode, het dode lichaam eens mensen, die gestorven zal zijn, aanroert, en zich niet ontzondigd zal hebben, die verontreinigt de tabernakel des Heeren; daarom zal die ziel uitgeroeid worden uit Israël, omdat het water der afzondering op hem niet gesprengd is, zal hij onrein zijn; zijn onreinheid is nog in hem.

Deze offers, mijn geliefden, het zoenoffer en het zondoffer, waren de allerhoogste, de aller betekenisvolste, de allerheerlijkste van alle offers. Ze waren als het ware een stroom, waarin alle andere offers en ceremoniën als beken en beekjes uitliepen. De Joden zelf betuigen in hun ongeloof: deze offers kan niemand uitleggen noch verstaan, voordat de Messias gekomen is; of zoals zij het uitdrukten, *voordat de heerlijkheid Gods over ons is opgegaan*. De instelling van deze beide offers geschiedde, nadat Mozes het gouden kalf had laten verbrijzelen en verbranden, de as daarvan in het water had geworpen, en de kinderen Israëls die zo zwaar tegen de Heere hadden gezondigd, door het aanbidden van het gouden kalf, dit met as vermengde water had laten drinken. Maar de herhaling en nadere bepaling van deze offers vinden wij eerst hier in Numeri, en dat wel in een tijd, toen het volk aan alle zijden door doden omringd was.

Er waren immers niet lang geleden veertien duizend uit Israël gevallen, na het oproer, dat Korach, Dathan en Abiram tegen Mozes en Aäron hadden aangericht. Zij waren gevallen in het strafgericht, dat God over het volk bracht. Maar het bleek, helaas, spoedig, dat zij zo weinig verootmoedigd waren door hetgeen de Heere aan Korach en zijn benden gedaan had, dat zij kort daarop tegen Mozes en Aäron murmureerden, en spraken: *gijlieden hebt des Heeren volk gedood*, Numeri 16: 41b; noemende alzo "volk des Heeren" degenen, die de Heere levend ter helle had laten varen! Veertien duizend mensen waren kort geleden omgekomen door des Heeren slaande hand, toen de nadere bepalingen omtrent het zoen- en zondoffer werden vastgesteld. De Heere had het verder getoond, dat alles, wat van het volk kwam, dood was en in de dood lag, en dat alleen de staf van Aäron heerlijke bloesem en vruchten droeg. Numeri 17.

Wij lezen nu allereerst, dat de Heere sprak tot "Mozes en tot Aäron" Numeri 19: 1, dit deed de Heere ook bij de instelling van het pascha en het paaslam, zoals wij lezen Exodus 12: 1. Tot Mozes, die de wet en tot Aäron, die het Levitische priesterschap vertegenwoordigt, spreekt hier dus de Heere. Tot Mozes, tot de wet spreekt hier de Heere, opdat de wet zou zijn een tuchtmeester tot Christus; tot Aäron, tot het Levitische priesterschap spreekt de Heere, omdat dat geroepen was, het offer ter verzoening en reiniging te slachten.

Dit is de inzetting van de wet, die de Heere geboden heeft: De vaars, die jonge koe, moest verbrand worden, ten einde er as zou zijn, die, met levend, stromend water verbonden, dienen moest om iedereen te ontzondigen, die zich had verontreinigd met een dode aan te raken. Ook dit had een geestelijke betekenis, wij hebben ook hier een van die ceremoniën der wet, waarin Christus reeds eeuwen lang, voor Zijn verschijning in vlees aan het volk werd afgebeeld, zoals wij lezen in Hebr. 9: 13, 14: *Want indien het bloed der stieren en bokken, en de as der jonge koe, besprengende de onreinen, hen heiligt tot de reinheid des vleses: hoeveel te meer zal het bloed van Christus, die door de eeuwige Geest Zichzelf God onstraffelijk opgeofferd heeft, uw geweten reinigen van dode werken, om de levende God te dienen?*

God heeft echter deze besprenging met levend water, gemengd met de as der rode koe, niet verordend, omdat de mens in de macht van de duivel ligt, wanneer hij een dood lichaam heeft aangeroerd, maar om ons te leren, dat wij allen door Adams val kinderen van de dood zijn, in zonde ontvangen en geboren; dat alles wat ons omringt, buiten Christus dood is, ja, dat wij midden in de dood liggen, en het moeten uitspreken met verbrijzeling des harten: al mijn werken, waar ik zo veel mee ophief, en zulk een ophief van maak, zijn dood voor 's Heeren heilige wet. Want die kan geen andere gerechtigheid aannemen, noch laten gelden als zulk een, waarvan vlek noch rimpel aanwezig is. Daarom vraagt ook onze Catechismus Vr. en Antw. 62: "Maar, waarom kunnen onze goede werken niet de gerechtigheid voor God, of een stuk derzelve zijn? Daarom dat de gerechtigheid die voor Gods gericht bestaan kan, gans volkomen en de wet Gods in alle stukken gelijkmatig moet zijn; en dat ook onze beste werken in dit leven onvolkomen en met zonden bevlekt zijn".

En dit is ook de reden waarom schuld en vloek op ons liggen. 'U hebt eeuwige straf verdiend, en die staat ook u te wachten, o Mijn volk!' Wil de Heere zeggen, maar Ik laat een rund, een jonge koe doden en verbranden; met het bloed en de as ervan, vermengd met levend water laat Ik u besprengen, en zo bent u ontzondigd van uw onreinheid, van uw verontreiniging door het aanroeren der doden, die u overal omringen.' Gelijk het bloed van Christus u ook ontzondigd en bevrijdt van het aanklagende geweten van schuld, van welverdiende straf, van dode werken, en van al uw zonden, de vruchten van de dood, waarin u ligt verzonken.

Dit is de inzetting die de Heere geboden heeft, lezen wij verder. Of, zoals het in de grondtaal luidt: "dit is het voorbeeld der leer". Dit woord "voorbeeld" of "afbeelding" is afgeleid van een Hebreeuws woord, dat ook "insnijden", "naschilderen" beduidt, zo als men bijvoorbeeld de afbeelding van het een of ander, dat men heeft, of waarover men nadenkt, op het papier wil brengen, zodat wij het met onze ogen zien kunnen. Waar wij nu in de Heilige Schriften het woord "wet" lezen, moeten wij niet alleen aan de Tien geboden denken, ***maar aan de gehele leer der zaligheid, aan het heilige en zalige Evangelie, dat aan Mozes in een beeld getoond werd op de berg Horeb.*** Maleachi zegt in zijn profetie hoofdstuk 4: 4: *Gedenkt der wet van Mozes, Mijn*

knecht, die Ik hem bevolen heb op Horeb aan gans Israël; der inzettingen en rechten. Daarmee bedoelt hij niet alleen de wet der Tien geboden, maar de gehele leer der zaligheid, zoals zij in de instellingen en ceremoniën der wet is afgebeeld. Want het gehele beeld, dat God aan Mozes, Zijn knecht getoond had op Horeb, toen Mozes de tabernakel moest maken, was het beeld van een veilige schuilplaats tegen zonde, duivel en dood. Vergelijk Rom. 6: 17 *Maar dat gij nu van harte gehoorzaam geworden zijt aan het voorbeeld der leer, tot hetwelk gij overgegeven zijt.* "Dit is de inzetting van de wet, die de Heere geboden heeft!"

Waar de Heere gebiedt en Zijn stem verheft, daar houdt alle tegenspraak van de duivel op, daar moet de stem van het aanklagende geweten zwijgen, alle bedreigingen der wet, bijvoorbeeld: *vervloekt is iedereen, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet, om dat te doen*, houden daar op, dan komt er een einde aan het aarzelen en twijfelen, aan de bange kreet des harten: *ik kan niet en ik mag niet!* Als de Heere Zijn stem verheft, dan trekt men het niet meer in twijfel, of men zich wel aan Hem mag overgeven, of men wel tot Hem mag gaan, niet zo als men zijn moest, maar zo als men is. Waar de Heere leven, zegen en genade gebiedt met zijn vriendelijke woorden, daar komt er een einde aan de kwellingen die de wet der zonde en van de dood ons veroorzaken.

Dit is de inzetting der wet. Het is het beeld zelf van de leer der zaligheid die de Heere geboden heeft, zeggende: spreekt tot de kinderen Israëls". Spreekt tot hen, zeg het o Mijn knecht Mozes! Overleg het niet alleen in uw gemoed, maar roep het hun luid toe, belijdt het openlijk, dat dit een inzetting van Mij nentwege is.

Deze inzetting geldt niet alleen de kinderen Israëls, maar ook de vreemdeling, die, als vreemdeling, in het midden van Israël verkeert, zoals dit in het 10^e vers vermeld wordt. Dus niet alleen Israël, de uitverkorene, maar ook de vreemdeling, die als vreemdeling in hun midden verkeerde, die zich dus zelf het burgerschap van Israël niet durfde toerekenen.

Spreek tot de kinderen Israëls, die gezondigd hebben, die het gouden kalf gemaakt hebben, die gemurmureerd hebben tegen de Heere, die, toen zij vlees noch brood hadden, terug hebben gehunkerd naar de vleespotten van Egypte. Ja, spreekt tot datzelfde Israël, tot datzelfde volk, dat u door uw prediking tot zondaars hebt moeten maken, wie u het hebt moeten aanzeggen, dat al hun gerechtigheden een wegwerpelijk kleed waren, niets dan spinnenwebben voor de hoge en heilige God; spreekt tot dat volk, *dat er genade bij Mij is, dat er vergeving der zonde bij Mij is*, en dat zij tot u moeten brengen een rode volkomen vaars.

Wie dorst heeft komen, wie onrein is komen, en late zich besprengen! Dat was het, wat Mozes als tuchtmeester tot op Christus, wat Aäron, als beeld van de ware en hemelse Hogepriester het volk zeggen moest!

Weet u wel mijn geliefden, wanneer de laatste rode koe verbrand is, opdat er in haar as ontzondiging zou zijn voor het arme volk Gods? Dat geschiedde, toen Christus, als het tegenbeeld van deze rode koe, geslagen en gedood werd, aan het hout des kruises. Ja, op de gehele lange lijdensweg, toen Hij voor het Sanhedrin werd gesteld, van Pilatus naar Herodes en weer van Herodes naar Pilatus werd geleid in een purperen mantel. De koe, die de kinderen Israëls tot Mozes moesten brengen, moest rood zijn, opdat zij al het oude volk zou wijzen, op dat rode bloed van Christus, dat voor al de Zijnen de fontein van het eeuwige leven is geworden.

Van wie hadden de kinderen Israëls deze vaars, deze rode koe? Wie had dat alles zo verordineerd? Dat hadden zij alles van de Heere Zelf! En zo is onze Koning en Heiland, Hij die tegelijker tijd het offer voor onze zonden, en de Hogepriester is, die

dat offer volbracht heeft, ons ook van God gegeven! Zo staat er geschreven: "Want een kind is ons geboren, een zoon is ons gegeven en de heerschappij is op Zijn schouder; en men noemt Zijn Naam: Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vredevorst." Jesaja 9: 5. Deze vaars, of jonge koe moest volkomen zijn, geen gebrek mocht aan haar zijn, geen juk op haar hals zijn gekomen. Zo ontbreekt er ook niets aan de door Christus aangebrachte gerechtigheid, aan de gerechtigheid, die alleen voor God geldt. Deze koe moest gedood en dan verbrand worden, en met haar bloed, en met haar as, vermengd met levend water, moest het volk, dat gezondigd had, besprengd worden, zodat tot dat volk gezegd kon worden: *ik zie in u geen vlek noch rimpel meer*. Er mocht op deze koe nooit een juk zijn gekomen. Want geheel vrijwillig en niet gedwongen is de Zoon des Mensen in de wereld gekomen, en evenmin had Hij ooit gebukt voor enige vreemde heerschappij, als de koe, die tot de Hogepriester moest gebracht worden.

Wij hebben het juk der zoete en zalige heerschappij van Christus van onze schouders geworpen, maar de Zoon des mensen heeft de gehele last van onze overtredingen op Zich geladen, en verzoening gedaan daarvoor, dat wij, toen wij van het zoete en zalige juk des Heeren niets wilden weten, het zware juk van de duivel en der zonde vrijwillig op ons hebben genomen. En al hebben wij ook ondervonden, dat 's Heeren juk zacht en Zijn last licht is, toch willen wij het niet dragen en voortdurend zoeken wij het van de schouders te werpen. Ja, het is maar al te waar: omdat wij sinds Adams val geheel en al verkeerd en verdorven zijn, smaakt ons bitter, wat zoet is met een hemelse zoetheid, ja, zoeter dan honig en honigzeem! In het dal der schaduwen van de dood, waarin wij geboren worden, in onze verpeste dampkring is de Zoon des mensen, die tevens God uit God is, neergedaald, heeft ons ellendig vlees en bloed aangenomen, om te verzoenen, dat wij, gelijk een onbandige koe, het juk van Gods gebod niet willen dragen. Melaats zijn wij, om en om, hulpeloos om en om, wij kunnen onszelf niet regeren! En van tweeën een: wij dragen óf het zoete juk van Christus, en Zijn liefelijke last, óf het zware juk der zonde, van de duivel en van de dood. Wij laten ons spannen, of voor de ploeg des Heeren, of voor de ploeg des duivels: *voorwaarts moeten wij!* Want, noch op de weg des Heeren, noch op de weg des verderfs is stilstand. Voorwaarts moeten wij, en nergens anders dan onder het juk des Heeren Jezus is vrede en rust. Nergens anders leert men verstaan, wat de Heilige Geest ons leert met de woorden: "Dood, waar is uw prikkel? Hel waar is uw overwinning? De prikkel nu van de dood is de zonde, zie, dat is de prikkel, die ons rusteloos voortdrijft en de kracht der zonde is de wet, maar Gode zij dank, Die ons de overwinning geeft door onze Heere Jezus Christus!" 1 Cor. 15: 55-57.

Wij moeten bij het beschouwen der instelling van dit zoen- en brandoffer steeds in gedachten houden, het offer dat gebracht moest worden, en de offeraar dat is, degene die dat offer brengen moest. Het offer was hier de rode koe, de jonge vaars, de offeraar, de priester. Het ene, zowel als het andere ziet op Christus, die immers "van God de Vader verordineerd is tot onze enige Hogepriester, en die ons met de enige offerande van Zijn lichaam verlost heeft". Heidelb. Cat. Vr. en Antw. 31. Zien wij nu echter hoe hier, waar van de rechtvaardiging en heiliging van de zondaar sprake is, zowel Mozes, als Aäron, zowel de wet in haar dreigende eis, als de wet in haar ceremoniën op zichzelf dus niet als afschaduwing van Christus, maar als rituele godsdienst, buiten gesloten wordt.

Mozes en Aäron, tot wie de kinderen Israëls het jonge rund moesten brengen, waren niet degenen, die het moesten laten verbranden, maar wel Aärons zoon, Eleazar, wiens naam beduidt: "de Heere is sterk en een Uithelper". Het cederhout waarvan in het

zesde vers gewag wordt gemaakt, beduidt de hoop op de levende God; hysop is in de Heilige Schrift overal een beeld van het zaligmakend geloof, dat de Heilige Geest in de harten van Gods kinderen werkt; en scharlaken, die bloedrode kleur, wijst ons op de liefde van Christus, het onbevleete Lam Gods.

In het 3^e en 4^e vers wordt de priester, die het offer brengen moest, Eleazar genoemd: in het 6^e vers is er niet meer van Eleazar, maar kortaf van "de priester" sprake. Dit beduidt, dat Hij, Christus, die "Heere, die sterk is en een Uithelper" in onze plaats een zwak, ellendig mens is willen worden. "Zodat Hij, die in de gestalten is Gods zijnde, geen roof geacht heeft, Gode even gelijk te zijn, Zichzelf vernietigd heeft, de gestaltenis eens dienstknechts aangenomen hebbende, en is de mensen gelijk geworden; en in gedaante gevonden als een mens, heeft Hij Zichzelf vernederd, gehoorzaam geworden zijnde tot de dood, ja, tot de dood des kruises." Filip. 2: 6-8.

Ziet, daar hebben wij Christus, de hemelse Eleazar, die Zich ontdoet van alles, wat Hij heeft en is, en arm geworden is in onze plaats, voor ons, die noch geloof, noch hoop, noch liefde bezitten, dan alleen door en in Hem. Die arm werd, opdat wij rijk zouden worden dan door en in de tweede Adam, die ons alles terugbracht, wat wij in de eerste Adam hebben verloren. God de Vader heeft alles in Zijn hand gegeven, wat wij behoeven, maar opdat dit mogelijk ware, moest onze getrouwe Heere en Zaligmaker, Jezus Christus, troon en kroon verlaten, om onzentwil moest hij zich laten werpen in de gloed van Gods toorn tegen de zonde, en zich daarin als het ware tot stof en as laten verbranden. Evenals de priester Eleazar onder het oude volk het rund van het offer die jonge rode vaars, tot stof en as moest laten verbranden.

Denk hierbij aan de angst van de Heere Jezus in Gethsémané, waar de hitte der aanvechting Hem het zweet als grote druppelen bloeds, op aarde deed storten. Denk aan de stikdonkere nacht, die drie lange uren op Zijn reine, onschuldige ziel legerde, toen de zon haar schijnsel verloor en een ijsskoude duisternis hem omringde: tot Hij eindelijk uitriep: "*Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?*" "Ik ben een worm en geen man", zoals er verder in de 22e Psalm staat geschreven. Zie! toen ging voor de Heere ook inwendig het licht onder, zodat toen schijnbaar alle geloof, alle hoop, alle troost en licht van Gods vriendelijk aangezicht hem ontviel. Maar juist te midden van dit vreselijke lijden, juist door dat Hij, niettegenstaande dit alles, "*Mijn God!*" riep, heeft Hij ons verlost. Zoals ook de Catechismus zegt, "dat mijn Heere Christus, door Zijn onuitsprekelijke benauwdheid, smarten, verschrikkingen en helse kwalen, in welke Hij in Zijn ganse lijden, maar inzonderheid aan het kruis gezonken was, mij van de helse benauwdheid en pijn verlost heeft". Vr. 44. Alles, alles, ook Zijn geestelijke voorrechten heeft onze dierbare Zaligmaker, als Borg voor ons, in het vuur van Gods toorn geworpen: "opdat wij tot God genomen en nimmermeer van Hem verlaten zouden worden". H. Cath.

Ja, dat lijden mocht met recht een vuurgloed heten, een vuur van Gods brandende toorn tegen de zonde, "die zo groot is", zoals ons Avondmaals formulier zegt, "dat Hij die, eer Hij ze ongestraft liet blijven, aan Zijn lieve Zoon Jezus Christus met de bittere en smadelijke dood des kruises gestraft heeft". Gelijk Abraham het bevel ontving zijn zoon Izak op Moria op te offeren, en dat ook wilde doen, op hoop tegen hoop, gelovende, dat God machtig was hem ook uit de doden te verwekken, (Hebr. 11: 18) zo heeft ook Christus in werkelijkheid Zichzelf aan God tot een levende offerande opgeofferd, en dat gedaan in het geloof en in de hoop, dat de duivel Hem nochtans niet in zijn macht zou krijgen en vasthouden.

Wat beduiden nu echter de woorden van het 7^e vers: *dan zal de priester zijn klederen wassen en zijn vlees met water baden en daarna in het leger gaan?* Groot was de hitte,

die de priester te verduren had gehad, bij het verbranden van het offerrund, en onmiddellijk daarop moest hij zijn bovenkleding wassen en met zijn dunne linnen lichaamrok bekleed, in het leger gaan. Scheen dit niet gevaarlijk, niet levensgevaarlijk? Hoe kan dit op Christus zien? En wat beduiden de slotwoorden van het 7e vers: "en de priester zal onrein zijn tot aan de avond"? Dat spreekt immers zichzelf tegen: "gewassen te zijn met rein water", en toch "onrein tot aan de avond".

Ja, geliefden, dat schijnt wel een tegenspraak te zijn, maar van nabij bezien, is juist zo de weg van onze Heere Jezus Christus, God, geloofd tot in alle eeuwigheid! Tot stof en as liet Hij zich verbranden in de gloed van Gods toorn tegen de zonde, in deze vlammen heeft Hij alles geworpen, al Zijn voorrechten, alles wat Hij bezat naar ziel en lichaam! En wel terecht klaagde God de Vader, toen Zijn eigen geliefd Kind daar zo in ons arm vlees en bloed op aarde rondwandelde: "Wie is blind gelijk Mijn knecht, en doof, gelijk de Bode, die Ik gezonden heb?" Hij daalde neer in de allerdiepste smaad, in het zwaarste lijden, in de bitterste dood, in de diepste vernedering en angsten der hel, en Zijn weg ging van het allerheetste vuur, naar de ijskoude en woeste waterstromen!

Zo is de weg van Christus, maar ook de weg van een ieder, die Hem door een waarachtig geloof wordt ingeplant, van een ieder, die zalig wordt. Want het eerste dat wij op de weg des levens ondervinden, is dat wij onszelf bij het licht van Gods wet, door Zijn Geest leren kennen, als zondaars en overtreders, die de eeuwige dood verdiend hebben, en om en om verloren zijn. Alle zogenaamde voorrechten, die zulk een mens meende boven anderen te bezitten en waar hij zich tot nu toe op verheven heeft, als daar zijn: verlichting des verstands, adeldom en reinheid des harten, - zoals de mens zich die in zijn onwedergeboren staat voorstelt, en er mee dweept; - alle hooggeroemde zogenaamde wilskracht, moeten tot as verbranden bij het licht van Gods wet. Als de Heilige Geest de blinde ogen van een zondaar begint te zalven met Zijn Goddelijke ogenzalf, dan moet al die heerlijkheid en voortreffelijkheid, waar de mens zich van nature zo op te goed doet, in de vlammen van Gods toorn tegen de zonde tot as verbranden. Wij moeten er allen "Amen!" op leren zeggen, dat hoe wijs, hoe voortreffelijk, hoe edel en begaafd wij ook zijn in eigen ogen, wij niets verdiend hebben, dan de eeuwige dood! Het ijskoude, reine water nu, waarin de priester, die het jonge rund had laten verbranden, "zich moest baden" is een beeld en afschaduwing van die zee der Goddelijke genade en barmhartigheid, van eeuwige schuldvergiftiging, waarin al onze zonden geworpen worden en in de diepste diepte der wateren in eeuwige vergetelheid verzinken.

Komt men nu als zondaar, als een zondaar, die aan zichzelf ontdekt is, en niets verwacht dan de eeuwige dood, aan de oever van deze zee te staan, dan schijnt deze zee niet liefelijk, niet verkwikkend te zijn, maar haar rollende golven en baren, wier gedruis elke andere stem tot zwijgen brengt, dreigen zijn arm, voortgejaagd en voortgezweept hart met dood en ondergang. Zodat ook daar, al is het dan weer in een andere zin en op andere wijze, dan bij de Heere Christus, de kreet van de lippen komt: *Mijn God, Mijn God! waarom hebt U mij verlaten?*

Toen de Heere Christus dit uitriep aan het kruis, zag Hij alle voorrechten, die Hij als Gods Zoon, ja, als God Zelf bezat, opgaan in de helse duisternis, in de vlamme toorn, en met de kreet: "Mijn God! Mijn God! waarom hebt Gij mij verlaten", wierp Hij Zich in de zee van eeuwige barmhartigheid en genade. En het was God de Heere Zelf, die Hem, die het gehele werk van onze verlossing op Zich had genomen in deze zee wierp; en met Hem allen, die Hem door een waarachtig geloof worden ingeplant. Doch deze willen dat nooit laten geschieden, maar zij verzetten zich daartegen, zolang zij kunnen. Zij stellen alles in het werk, om het leven toch maar in eigen hand te

hebben. Maar eindelijk moeten zij er toch aan geloven en uitroepen: mijn verstand, waar ik zoveel mee op had, is niets dan duisternis; mijn gewaande eigen wil waarmee ik meende de gehele wereld te zullen overwinnen en reformeren, is geketend door de zonde; en al mijn ingebeelde kracht is niets dan louter zwakheid en onmacht!

En zó, als armen en ellendigen, als van alles beroofden, die de heerlijkheid Gods totaal derven, worden zij dan geworpen in de zee van Gods barmhartigheid! Ach, niemand van ons wil daar in het eerst aan geloven, al is het ook de Heere Zelf, die ons tot zondaars maakte in eigen oog. Nochtans spreekt de Heere: *dit is de weg, dit is de rust!* Hoelang de mens ook moge aarzelen en twijfelen, zo komt het ten laatste toch, al is het ook maar van de stervende lippen: "Op Uw bevel waag ik het; kom ik om, dan kom ik om!"

De mens, ook nadat God hem op de weg des levens heeft gebracht, zou, ook na ontvangen genade, aan zichzelf overgelaten, terugkeren naar de weg der hel. Want de wereld en de zonde, zijn ons van nature veel liever dan de toekomstige en eeuwige goederen. En niettegenstaande dit, willen wij voortdurend voor heilig gelden, en als heiligen geprezen worden. Maar de Heere weet onze opgeblazen, hoogmoedige harten wel klein te krijgen, zodat wij het uitroepen: *Ja, U bent ons heil alleen, en wij zijn niets!* Christus heeft Zich om onzentwil gestort in die bruisende zee van Gods genade, en nu woont Hij in het leger, in Zijn waarachtige gemeente, dat is, overal waar Zijn heilig woord zuiver verkondigd, en Zijn Sacramenten in ere worden gehouden.

Maar nu de woorden: Hij zal onrein zijn tot aan de avond, leraar, die kunnen toch niet op de Heere Christus zien?

Zeker niet in die zin, die wij gewoonlijk aan de woorden onrein en rein hechten. Want wij hebben een Hogepriester, heilig, onbesmet, afgescheiden van de zondaren, en hoger dan de hemelen geworden. Maar Hij, die naar Zijn Goddelijke natuur niet meer op aarde is, wandelt en werkt nochtans met Zijn majesteit, waarheid, genade en Geest nog voortdurend in het midden van Zijn gemeente, en schuwt haar onreinheid niet, gelijk een trouwe moeder de onreinheid van haar kind niet schuwt, waar het geldt het kind daarvan te reinigen. Dan vlucht een trouwe moeder niet van haar kind, maar reinigt het en bekleedt het, ook al moest zij daarbij haar eigen handen onrein (vuil) maken.

En zo is ook de Heere Christus nog voortdurend werkzaam onder Zijn volk, en zegt nog: *Ik ben de Heere uw God, uw Heelmeester, in 't midden van u.* Want Hij wil ons, dagelijks, ja, elk uur daarvan wassen en reinigen met Zijn Heilige Geest, met Zijn dierbaar en al betalend bloed.

Want helaas, ook na ontvangen genade, doen wij arme mensen, maar al te vaak de wil des duivels, en staan bezoedeld en verontreinigd daar voor Gods rechterstoel. Wat is dan het ambt van onze dierbare Heiland en Hogepriester? Hetzelfde ambt, dat een liefhebbende moeder met trouwe zorg bekleedt, en Hij ontfermt Zich met eeuwige ontferming over het arme kind, dat uit louter lichtzinnigheid en verkeerdheid zijn gehele weg heeft bedorven. Want Christus is in het vlees verschenen, om zulken in hun onreinheden op te zoeken en te verlossen van de plaag en kwaal der zonde. Hij, die een vlekkeloos licht bewoonde, en Zelf vlekkeloos rein was en is, en geen zonde had, noch kende, begaf Zich, om onzentwil onder de vloek der wet.

Ach, mijn geliefden, wat is dan eigenlijk hier op aarde de kerk Gods, waarover men zoveel twist en praat? Wilt u weten wat ze is? Treedt dan een hospitaal binnen. Want de kerk Gods hier op aarde, is een groot ziekenhuis, waarin de een nog gevaarlijker en dodelijker wonden en pestbuilen heeft dan de ander. O, zie nu eens die hemelse Medicijnmeester, die trouwe en barmhartige Hogepriester, hoe Hij Zich onder al deze

zieken en doodzieken beweegt! Hoe bezorgd is Hij voor iedereen van hen, hoe Hij voortdurend aan het wassen, reinigen en helen! Hoe zorgt Hij ook voor de reinheid en zuiverheid van Zijn huis. O, hoe getrouw vervult Hij de taak, die Hij vrijwillig op Zich heeft genomen! En dat zal Hij blijven doen, dagen, weken, jaren, eeuwen lang, tot aan de avond toe! Dat wil zeggen, totdat Hij de laatste der Zijnen schoon en rein gewassen heeft. Dan zal Hij komen op de wolken des hemels, niet meer in armoede en vernedering, maar, zoals de Apostel Paulus zegt in Hebr. 9: 28, zonder zonde in grote pracht en heerlijkheid, en dan zal Hij thuis halen voor eeuwig, allen, die Hem van de Vader zijn geschonken, en die Hij gekocht en gewassen heeft in Zijn bloed.

Vers 8 lezen wij ook, *dat hij, die de rode koe verbrand had voor het aangezicht van de priester Eleazar, ook zijn klederen met water wassen, en zijn vlees met water baden moest, en onrein was tot aan de avond.*

De gehele dienst der ceremoniën, tabernakel, altaar, verbondsark, tafel der toonbroden en al het overige was in zichzelf onrein, en bezat niet de kracht om de gewetens te reinigen van dode werken, zoals wij dat weten uit Hebr. 9: 9 en 10. Dit kan ik u, mijn geliefden, niet genoeg herhalen, opdat wij zouden leren ons te buigen onder de vrije soevereiniteit Gods. Want, hoe denken wij gewoonlijk? Menen wij niet, dat God de Heere, omdat wij onder de bediening der genade leven, en Hij ons Zijn waarheid laat verkondigen, nu ook verplicht is ons te wassen en te reinigen? Ach, het is niets dan vrije genade, dan vrijwillige ontferming van de zijde Gods, wanneer Hij ons reinigen wil, ons, die elk ogenblik reiniging behoeven; die gelijk zijn aan de kinderen, die altijd zich weer onrein maken al zijn ze zojuist gewassen, en aan de kamer, die al is ze nog zo goed schoongemaakt en uitgeveegd, altijd weer vuil wordt en daarom de reinigende hand van de moeder of dienstmaagd niet kunnen ontberen. Het is uit louter genade, uit louter barmhartigheid, die wij niet begrijpen, niet doorgronden kunnen, dat God Zijn enig geliefde Zoon heeft overgegeven, opdat wij heilig en rein zouden zijn in Hem. Wanneer is nu de werkelijkheid geschied, van wat wij hier in ons teksthoofdstuk afgeschaduwd en afgebeeld zien?

Het is alle vervuld in Christus. God de Vader Zelf heeft het ware offerdier, het ware rund van het brand- en zoenoffer laten verbranden, naar Zijn eeuwige raad en voornemen. God de Vader heeft het gedaan, opdat tot stand zou komen die ene gerechtigheid, die voor Hem geldt, de gerechtigheid van Jezus Christus. Wij mensen zoeken altijd onze eigen gerechtigheid staande te houden en te handhaven, en willen onze zelfgemaakte schorten van vijgenbladeren, onze spinnenwebben voor onberispelijke klederen laten doorgaan, maar ach, hoe worden wij voor en na beschaamd in onze hoogmoed en opgeblazenheid! Wanneer is dit waarachtige Offer voor de zonden gebracht? Sla op, Hand. 3: 12-15, dan kunt u het lezen: "En Petrus, dat ziende, antwoordde tot het volk: gij Israëlietische mannen! wat verwondert gij u over dit? Of wat ziet u sterk op ons, alsof wij door onze eigen kracht en Godzaligheid deze hadden doen wandelen? De God Abrahams, en Izaks, en Jakobs, de God van onze vaders, heeft Zijn Kind Jezus verheerlijkt, welke u over geleverd hebt, en hebt Hem verloochend voor het aangezicht van Pilatus, als hij oordeelde, dat men hem zou loslaten. Maar gij hebt de Heiligen en Rechtvaardigen verloochend, en hebt begeerd, dat u een man, die een doodslager was, zou geschonken worden. En de Vorst des levens hebt u gedood, welke God opgewekt heeft uit de doden, waarvan wij getuigen zijn."

Ziet u, geliefden, dit waren nu de lieden, die de "rode koe" verbrand hebben, dat waren de Hogepriesters en Schriftgeleerden, de oudsten en edelsten van het volk, maar

ook dat gehele volk zelf, dat luid geroepen had: *Zijn bloed kome over ons en onze kinderen!* En gelijk Petrus deze waarheid aan het volk Israël getrouw voorhield, zo moet het ook aan ons voorgehouden en ontdekt worden wat wij dagelijks zijn, en dagelijks doen, opdat wij zouden leren, tot onszelf in te keren, met de verloren zoon tot onszelf te komen, en te leren uitroepen: "O mijn ziel, mijn arme ziel; wat hebt u gedaan? U hebt de heilige en rechtvaardige verraden en verloochend, en uzelf een moordenaar verkozen; de Vorst des levens hebt u gedood!" Want al hebben wij dat niet zoals de Joden, in letterlijke zin gedaan, toch is bij ons dezelfde gezindheid op de bodem des harten. Dat dit zo is en niet anders, openbaart zich spoedig genoeg in het leven tegenover onze rechtvaardige naaste, op wie wij van onze ingebeeldde hoogte neer zien?

Maar wat volgt er nu? "O volk, omdat u uw Heiland gedood hebt, zult u met vuur verbrand worden?"

Nee, nee! Want o, hoe liefelijk laat Petrus op deze schijnbaar harde woorden volgen: *En nu, broeders, ik weet, dat u het door onwetendheid gedaan hebt, gelijk als ook uw oversten*, vers 17. Ach, wat weet de arme mens er eigenlijk van, wat hij doet, als hij zondigt? als hij met een opgeheven schild tegen de Heere indruist? Weet hij, dat hij zich dan door zijn wandaden een kuil heeft gegraven, waaruit alleen de vrije en soevereine genade Gods hem zal kunnen optrekken? Ach, daar weet hij niets dan en hij vraagt ook naar niets van nature, dan naar zijn ogenblikkelijke lust. Maar het is wederom de Heere, die de eerste is, en hem laat toeroepen, te midden van zijn verkeerdheid: *betert u dan, en bekeert u, opdat uw zonden mogen uitgewist worden*, vers 19. Wordt veranderd door de vernieuwing uws gemoeds. Ja, de Vorst des levens hebt u gedood, Hij heeft Zich door u willen laten verbranden, maar Hij is niet in de dood gebleven, en nu roept Hij u vriendelijk toe: *Zie Mij aan, opdat uw zonden uitgedelgd en uitgewist worden!* Want dit meent de Heere met de woorden: *betert u dan en bekeert u.*

In Hand. 2: 38 lezen wij ook nog dat Petrus sprak tot het volk: "Bekeert u, en een eigenlijk van u worde gedoopt in de naam van Jezus Christus, tot vergeving van zonden; en gij zult de gave des Heiligen Geestes ontvangen." Dit zei Petrus tot hen als antwoord op de vraag van het volk tot Petrus en de andere apostelen gedaan: *wat zullen wij doen, mannen broeders!* Nadat wij nog in vers 37a vinden, *dat zij verslagen werden in hun harten.* Ach, zij hadden het wel kunnen weten uit hun eigen wet, wat zij te doen hadden. Zij waren het immers, die de rode koe verbrand hadden, en zij hadden dus spoedig kunnen weten, dat zij zich met de as der verbrande koe, met rein water gemengd, moesten laten besprengen, om zo rein te zijn! Maar, dat zij die lieden waren, zie, dat was verborgen voor hun ogen. Iedereen van u, wil Petrus zeggen, late zich dopen in de Naam van Hem, die de Hogepriesters bespot en aan het kruis gehecht hebben, en zo zult u de Gave des Heiligen Geestes ontvangen.

Onrein tot op de avond moesten degenen blijven, die de rode koe verbrand hadden, hoewel zij besprengd en afgewassen waren. En zo blijven wij ook in onszelf onrein tot aan de avond van ons leven, wij die ook de rode koe gedood hebben met gedachten, woorden en werken, onrein zullen wij blijven in onszelf, ook al zijn wij gerechtvaardigd en afgewassen in Christus' bloed. Totdat de morgen der eeuwigheid begint te gloren zal dat onze bange kreet zijn en blijven: *Wachter, wat is ervan de nacht?* Maar nochtans zal de zonde, zal de onreinheid niet over ons heersen!

"Bekeert u, en iedereen van u worde gedoopt in de Naam van Jezus Christus, en gij zult de Gave des Heiligen Geestes ontvangen." Die Gave des Heiligen Geestes zal alle aanklachten des duivels, alle eisen van de wereld heerlijk uit het veld weten te slaan,

en ondanks onze armoede, niettegenstaande de onreinheid, die ons aankleeft en die in ons woont, zullen wij in en door 's Heeren kracht reinheid en gerechtigheid handhaven, iedereen in de ons aangewezen kring.

O ziel! o arme ziel! neem toch dit Evangelie ter harte! Want de ure kan komen, waarin u het met bloedrode letters voor uw ogen zult zien geschreven staan, dat u met gedachten, woorden en werken tegen de levende God hebt overtreden; dat u de rode koe, dat reine offerdier mee verbrand hebt. En dat, al lag het buiten uw macht letterlijk de Heere Jezus Christus Zelf aan het kruis te hechten en te doden, u nochtans u schuldig hebt gemaakt aan de Zijnen, die hier in de wereld zijn zoals Hij was, arm vergeten, veracht en vervolgd, en met wie u in uw hoogmoed meende te kunnen doen, wat u goed dunkt. O ziel! O arme ziel, dan zal de duivel u toeroepen dit en dat hebt u gedaan, onrein bent u, en daar u mijn eigendom bent, sleep ik u mee naar het eeuwige vuur! Maar, als u dan in uw angst ook in God niets ziet dan een verterend vuur, omdat u mede de rode koe verbrand, de Heere Jezus aan het kruis hebt gehecht, en omdat het bloed der onschuldig gedoden in uw zomen is gevonden, zie dan, o ziel, wat u tegenover al de beschuldigingen van de vijand in te doen hebt: laat u afwassen met het bloed en de Geest van Christus, met de met rein water vermengde as der rode koe. Kom, zoals u bent, met uw gehele uiterlijke wandel, met de gehele gruwelijke gesteldheid van uw hart, en dan ... overboord met u in de zee der Goddelijke genade.

Vers 9 lezen wij verder: ***En een rein man zal de as dezer vaars verzamelen, en buiten het leger in een reine plaats wegleggen; en het zal zijn ter bewaring voor de vergadering van de kinderen Israëls, tot het water der afzondering: het is ontzondiging.***

Hoe het een rein man was, die de as der verbrande koe verzamelen en buiten het leger in een reine plaats wegleggen moest, dat vinden wij vervuld in het 57-60e vers van Mattheus 27. "En als het avond geworden was, kwam een rijk man van Arimathéa met name Jozef, die ook zelf een discipel van Jezus was. Deze kwam tot Pilatus, en begeerde het lichaam van Jezus. Toen beval Pilatus, dat hem het lichaam gegeven zou worden. En Jozef, het lichaam nemende, wond hetzelve in een zuiver fijn lijnwaad; en leide dat in zijn nieuw graf, hetwelk hij in een steenrots uitgehouwen had."

Zie, daar werd de as, het overblijfsel aan een reine plaats weggelegd. Was Jozef van Arimathéa dan rein? Waren de andere jongeren dan rein, die met de Heere in Gethsémané waren geweest? Naar begrippen van menselijke heiliging niet, maar nochtans rein voor God. Want de Heere Jezus had hen geheiligd in Zijn hogepriesterlijk gebed.

Zo verzamelen ook wij de as van de reine, onschuldige koe, als wij van God genade ontvangen, om in het ware geloof te volharden en ons te buigen onder Zijn Goddelijke wet, zodat wij het voor Gods aangezicht bekennen: 'Heere! U alleen bent rechtvaardig, en alleen die ene offerande van Jezus Christus maakt ons rein, gelijk de met rein water vermengde as der rode koe het volk Israël rein maakte van zijn onreinheid.' Weggelegd is deze as tot op de huidige dag overal, waar de naam des Heeren rein en onvervalst wordt gepredikt, overal waar dat heen komt, overal waar kinderen Gods zijn, die dezelfde strijd strijden, dezelfde taal spreken, en hetzelfde heimwee hebben naar het hemelse vaderland. Mannen en vrouwen, ouden en jongen, zelfs kindertjes krijgen deze as in bewaring. De as van deze verbrande koe kwam allereerst naar Jeruzalem, maar ook de gehele wereld door, tot allen, die eens het hemelse Jeruzalem zullen bereiken, tot allen die leren inzien, dat zij gebonden zitten in een land der schaduwen van de dood! Ja, deze allen zullen daarmee besprengd worden, de gehele wereld door. Want, *daar zullen er komen van oosten en westen, en*

van noorden en zuiden, en zullen aanzitten in het koninkrijk Gods! Lukas 13: 29. Welgelukzalig dus hij of zij, die roept: *ach Heere! ik ben stof en as!* Welgelukzalig u, die uw dood voelt, en die de toorn Gods in uw binnenste voelt branden. Welgelukzalig u, die de duivel op de hielen zit, u, die zelf geen uitweg ziet! Nog eens! Overboord met u in deze Goddelijke genade, daarin bent u geborgen voor de helse vijand, bent u rein en gewassen van al uw zonden.

Mijn geliefden, wat zou dat toch betekenen "zijn liefste lust te verbreken door de kracht van Christus?" Is dat een kracht, die nadat wij gerechtvaardigd en rein gewassen zijn in het bloed van Jezus Christus ons in de hand wordt gegeven, als een geldsom, waarmee wij naar ons beste weten moeten huishouden, en het een of ander werk, dat wij volgens onze maatstaf Gode welbehagelijk noemen, tot stand moeten brengen? Of is het een verborgen kracht, die van de Heere uitgaat, die in het diepste van ons hart werkt, en waardoor wij plotseling gewaar worden dat, wat ons in de weg stond, vernietigd en verbroken is?

Ik lees dat men door de kracht van Christus zijn lusten verbreken moet. Maar waar is hier in deze beschouwing plaats voor de wet? Waar blijft die?

O! zegt men, die is begraven in Christus' graf!

Maar ik blijf u vragen mijn geliefden. Waar blijft Gods heilige wet? Is het een uiting van de eeuwige Geest Gods? Ja, of nee? Indien ja, dan is het zeker een waarheid, dat de wet in Christus' graf mede is begraven. Maar niet minder is en blijft het waar: hoog opgericht, staat deze wet, zowel ter rechterhand Gods, als in de harten van Gods volk. En daarom nog eens geliefden? Waar is de heilige wet Gods? Ach, "genade", "geloof", "Heere Jezus", dat zijn zulke schone woorden, maar die men maar al te vaak op de lippen neemt, om er het geprangde geweten mee tot zwijgen te brengen, en dan toch te blijven handelen en wandelen op de wegen van de dood en des verderfs, op een weg, die wel recht schijnt, maar welks einde is de eeuwige dood. En al gelukt het dan soms met die schone woorden de stem van het geweten voor korte tijd te doen zwijgen, dan voelt men toch in zijn binnenste de pijnigendste onrust, die men dan wil verdoven in de draaikolk van allerlei wereldse vermaken en bezigheden; men leest dan Gods Woord, men zit onder de prediking; maar ondanks dat, is het hart een moordkuil van allerlei ongerechtigheid.

En daarom vraag ik nog eens: *hoe staat het bij u lieden met Gods heilige wet?* Uw ouders, vaders en moeders zijn niet zo makkelijk tot het geloof gekomen, als u, ook ik ben niet zo makkelijk tot het geloof gekomen, als velen van u. Velen van ulieden staan ook veel vaster in het geloof dan vader of moeder ooit deden, die meestal maar zwakke rietjes waren, door de wind her- en derwaarts gebogen. Velen van u hebben ook geloof, meer dan genoeg, staan ook veel vaster in het geloof dan ik, die elke dag ja, elk uur, elk ogenblik mij geheel afhankelijk gevoel van vrije genade en ontfermingen Gods, ja, dagelijks voor zijn genadetroon kruip als een worm in het stof. Mijn geliefden, nog eenmaal herhaal ik het: *waar is de wet des Heeren?*

Eeuwig is zij en van de eeuwige God is zij gekomen uit de eeuwige Geest van God is zij ontstaan, en zij is en blijft de uitdrukking van 's Heeren heerlijkheid. Hoe kom ik met die heilige en heerlijke wet in overeenstemming? Dit behoort de levensvraag te zijn van allen. In een handschrift van de zalige Luther heeft men op een der laatste bladzijden de volgende woorden gevonden, geschreven door die grote Kerkhervormer: "er zal een tijd komen, waarin niemand meer naar 's Heeren wet zal vragen, waarin niemand zich meer om de heilige Tien geboden zal bekommeren, maar trots zal wandelen, met het hoofd in de wolken, steunende en leunende op een gestolen troost, op een vals, zelf gemaakt Evangelie".

Helaas, mijn geliefden, wij behoeven de ogen maar rondom ons te slaan, om te zien, dat wij deze door de Godsmen voorspelde tijden beleven. Ik kan en mag het niet verzwijgen, dat ik de treurige kentekenen overal ontmoet, niet alleen bij degenen, die buiten zijn, maar helaas, ook te midden van 's Heeren duurgekochte gemeente. Men leeft, als of er geen wet meer bestond, als of men er niets vanaf weet, als of God eigenlijk een andere God was geworden dan in vroeger tijden. Het is of elk zelf meent als God te zijn, en de ware God, de oude, trouwe God Israëls mag hoogstens als dorpelwachter de hoge eer genieten zulke hoge waanwijze geesten de poorten des hemels te ontsluiten, als hun laatste uurtje gekomen is. Maar o, hoe zullen al deze voorstellingen der menselijke waanwijsheid en opgeblazenheid eens verstuiven als kaf voor de wind, en hoe vreselijk zal alsdan de ontgoocheling zijn! Want de Heere zal Zijn heilige wet wel weten te handhaven, en het voor Hemel en aarde openbaar weten te maken dat Hij alleen de eeuwige, onveranderlijke en soevereine God is.

Om u dit duidelijk te maken wil ik u, mijn geliefden, verder voorhouden de leer en het voorbeeld van de reiniging door het sprengwater. De Heere Zelf geve u het te verstaan, zodat u goed leert begrijpen, dat Hij de dood, waarin wij allen van nature liggen, en waarin wij niets dan dode werken kunnen voortbrengen, haat, maar dat Hij heiligheid en reinheid wil en de zonde niet kan uitstaan.

Wij willen u hieromtrent het een en ander meedelen, naar aanleiding van Numeri 19: 11-20, waar wij lezen: ***Wie een dode, enig dood lichaam van een mens, aanroert, die zal zeven dagen onrein zijn; op de derde dag zal hij zich daarmee ontzondigen, zo zal hij op de zevende dag rein zijn; maar indien hij zich op de derde dag niet ontzondigt, zo zal hij op de zevende dag niet rein zijn.*** *Al wie een dode, het dode lichaam eens mensen, die gestorven zal zijn, aanroert, en zich niet ontzondigt zal hebben, die verontreinigt de tabernakel des Heeren; daarom zal die ziel uitgeroeid worden uit Israël, omdat het water der afzondering op hem niet gesprengd is, zal hij onrein zijn; zijn onreinheid is nog in hem. Dit is de wet, wanneer een mens zal gestorven zijn in een tent: al wie in die tent ingaat, en al wie in die tent is, zal zeven dagen onrein zijn. Ook alle open gereedschap, waarop geen deksel gebonden is, dat is onrein. En al wie in het open veld een, die met het zwaard verslagen is, of een dode, of het gebeente eens mensen, of een graf zal aangeroeid hebben, zal zeven dagen onrein zijn. Voor een onreine nu zullen zij nemen van het stof des brands der ontzondiging, en daarop levend water doen in een vat. En een rein man zal hysop nemen, en in het water dopen en sprengen het aan die tent, en op al het gereedschap, en aan de zielen, die daar geweest zijn; insgelijks aan degenen, die een gebeente, of een verslagene, of een dode, of een graf aangeroeid heeft. En de reine zal de onreine op de derde dag, en op de zevende dag besprengen; en op de zevende dag zal hij hem ontzondigen; en hij zal zijn klederen wassen, en zich met water baden, en op de avond rein zijn. Wie daarentegen onrein zal zijn, en zich niet zal ontzondigen, die ziel zal uit het midden der gemeente uitgeroeid worden: want hij heeft het heiligdom des Heeren verontreinigd, het water der afzondering is op hem niet gesprengd, hij is onrein.*

Van vers 11 af, begint eigenlijk eerst de onderwijzing omtrent dat, waartoe de as der verbrande koe dienen moest. U hebt uit de gelezen tekstwoorden kunnen zien, onder welk een hard en terneerdrakkend juk van inzettingen en voorschriften de Joden leefden, zij konden zich links, noch rechts roeren noch bewegen, zonder zich onrein te maken. Niets maakte volgens de Wet der geboden in inzettingen bestaande, de mens voor God zo onrein, als het aanraken van een dode: alles wat in aanraking was geweest met een lijk, zelfs levenloze voorwerpen, werden daardoor onrein. Had God

de Heere er dan een welgevallen in, zulk een zware last op de schouders van Zijn volk te leggen? Immers nee! Maar het waren alles schaduwen en afbeeldingen van geestelijke dingen, en door deze schaduwen en afbeeldingen wilde de Heere Zijn volk onderrichten, zowel omtrent hun gevallen toestand, als omtrent Zijn eeuwig Evangelie. Indien die mens onrein werd, die de dode koe, ook maar met een vinger aanraakte (vers 7-10), hoeveel te meer degene, die een overledene, een lijk aan had geraakt!

En ach, wat was deze uiterlijke, zinnebeeldige onreinheid, vergeleken bij hetgeen zij afschaduwde? Bij de onreinheid, bij de geestelijke dood, waarin wij allen sinds Adams val liggen, voor het aangezicht van Hem, die alleen het leven van onze ziel is! Adam, die als een levende ziel, door de Heere was geschapen, was na zijn val en moedwillige ongehoorzaamheid, onmiddellijk dood naar de ziel. Zodra hij was gevallen, verzonk hij in de geestelijke en eeuwige dood met zijn verstand, zijn wil en al zijn zielskrachten, die boos waren geworden, ja, geheel en al verdorven. Sinds Adams val heeft de menselijke ziel van nature geen ander leven, dan dat uit de duivel is, en daarom zou ik wel eens iedereen, die zichzelf als zondaar heeft leren kennen bij 's Heeren eeuwig geldende wet, willen afvragen of de ongerechtigheid, de onreinheid, de geestelijke dood van onze stamvader Adam ons niet elk ogenblik, ook na ontvangen genade, onrein maakt voor 's Heeren aangezicht? Ach, deze treurige waarheid wordt dagelijks openbaar, en wij ervaren het maar al te zeer, dat wij zondige mensen zijn, die op aarde leven en rondwandelen onder zondaren, en niet in de hemel, onder de heilige engelen.

Wij vinden hier drie klassen van mensen, die reiniging nodig hebben.

- Vooreerst diegenen, die in onwetendheid een dode aangerood hebben, dit ziet op zulken, die zich uit onwetendheid, uit vergissing, of uit zwakheid hebben onrein gemaakt door de dode werken der wet, hetzij in openbare ongerechtigheid, of in, op zelfgemaakte voorschriften berustende, eigengerechtigheid.
- De tweede soort (vers 14) zijn mensen, die door de omstandigheden, waarin zij leven, door hun beroep of hun ambt in onvermijdelijke aanraking met geestelijke doden komen.
- De derde soort vinden wij in vers 16, en dat zijn zulken, die deze aanraking licht hadden kunnen vermijden en die zich alzo voor 's Heeren aangezicht onrein hebben gemaakt door moedwil en lichtzinnigheid. Wie nu door des Heeren Geest zichzelf heeft leren kennen als zondaar, zal het met een verbijzeld hart moeten bekennen, dat deze drie soorten van overtreders ons aller beeld zijn, en dat hun treurige geschiedenis de onze is.

De Apostel Paulus zegt: *Het Woord van Christus wone rijkelijk in u, in alle wijsheid.* Col. 3: 16. Al wie uit God geboren is, draagt verlangen met zulken om te gaan, die ook uit God zijn geboren, en het is hun hartelijke begeerte geen dode, maar levende werken te doen, opdat de Heere daardoor verheerlijkt en geprezen worde. Maar niettegenstaande dit, zal iedereen, die het leven des Geestes kent, moeten erkennen, dat hij zich in drieërlei opzicht onrein heeft gemaakt en nog voortdurend onrein maakt voor 's Heeren heilig aangezicht.

Allereerst maakt men zich onrein met allerlei dode werken, met allerlei duivelse dingen uit onwetendheid, en dan ligt men in 't slijk, eer men het zelf weet. Men is vastgeraakt in allerlei dode werken, en ongerechtige geschiedenissen en men voelt zich onrein voor God, volgens het spreekwoord, *wie met pek omgaat wordt er mee besmet.*

Ten andere zijn het de omstandigheden en betrekkingen van dit aardse leven, is het het ambt, dat men bekleedt, het beroep dat men uitoefent, de kring, waarin men geplaatst is, waardoor men voortdurend in aanraking komt met geestelijk doden en hun dode werken, en waardoor men van de God zijns levens wordt afgetrokken. Men beproeve zichzelf maar eens goed, men steke de hand in eigen boezem, en men zal zien, hoe de zaken staan, en hoe waar het woord is: *niemand is goed dan Eén, namelijk God!*

En ach, dat zulke verontreiniging ook bij hen, die uit God geboren zijn, voorkomt, dat weet een kind van God zelf maar al te goed! In het Joodse land, in het land, waar de letter der wet gold, had men er voor gezorgd, dat die plaatsen, waar een dode lag, bijvoorbeeld aan de zijde van een weg of in het open veld, een ieder in het oog zou vallen: men richtte op zulk een plaats een grote steen op, om de voorbijgangers te waarschuwen, zodat men reeds uit de verte weten kon: *daar of daar ligt een dode.*

Maar ach, wij arme mensen, zelfs na ontvangen genade, gaan wij onbezorgd onze weg, en hoewel wij weten, dat wij ons daardoor voor God onrein maken, gaat men stout en driest daarheen waar men niet behoort, ja, waarvoor men getrouwelijk gewaarschuwd werd, en man en vrouw, kinderen en volwassenen zeggen luid: 'wij moeten toch eens weten, hoeveel doden, en hoeveel geraamten zich op die plaats bevinden.' En men doorzoekt alle kisten en kasten der huisjes, en haalt er het ijdele speelgoed weer te voorschijn, waarmee men zich in de dagen van zijn onwetendheid vermaakte. Ja, men verschilt niet veel van de aanhangers van de roomse antichrist, die geraamten en doodsbeenderen kussen en aanbidden.

Mijn geliefden. Ach, het is maar al te waar, dat wij allen ons op zulke wijze, telkens en telkens weer onrein maken voor God, en dat dat geschiedt óf uit onwetendheid, óf door verleiding van buiten af, *óf door moedwillige ongehoorzaamheid.*

Want hoe is, helaas, de handelwijze van de uit God geboren? Blijven zij standvastig en onbewegelijk staan in het nieuwe, hun door God geschonken leven? Zien zij het altijd in, dat die dingen, waar zij zoveel mee op hebben, en waarvan zij nog buiten Christus heil verwachten, niets zijn dan dode poppen en roomse relikwieën? Zeker niet, en een Evangelieprediking, die hun al deze zelfgekozen en op mensen inzettingen gegronde werken uit de hand slaat, is in veler oog een prediking des duivels, die regelrecht ter hel leidt.

De Heilige Geest is het echter, die de zielen levend maakt en levend houdt, en bij de Goddelijke glans, die Hij in het hart doet schijnen, leert hij ons de dode werken, als dode werken kennen, en zo is het de Heilige Geest alléén, die Gods kinderen daartoe brengt het luid uit te roepen: "ik ben onrein, waarheen ik het oog sla". Wie uit God is geboren, steekt soms in allerlei nood en gebrek, ziet geen uitkomst voor tijd, noch eeuwigheid meer, leert zó meer en meer in de praktijk des levens, dat hij midden in de dood ligt, maar hij kan het nochtans in de dood, in de onreinheid niet uithouden. Verbroken en verbrijzeld ligt hij aan des Heeren voeten ter neer, en hij zal rust noch vrede hebben, voor dat hij door de Heere is vrijgesproken en rein verklaard. Zulk een ziel zoekt zich dan ook niet met allerlei drogredenen vrij te pleiten van haar zonden en ongerechtigheid, zij zegt niet: "ik wist het niet, ik kan niet anders, de omstandigheden brachten het zo mee." Maar zij bekent het luid: *tegen U, U alleen heb ik gezondigd, en gedaan wat kwaad is in Uw ogen.* Zij spreekt het nu uit, als de bestraffing tot haar komt: *ik ben die man!* Zo zinken zij in 't niet voor des Heeren soevereiniteit.

Mijn geliefden, Ik worstel om het u duidelijk te maken, hoe alle dode werken, alle werken van menselijke uitvinding en inzetting uit de duivel zijn, en hoe elk mens, die zich daarmee inlaat, zichzelf onrein maakt voor God. Want dat is een waarheid, die

men niet zo spoedig leert begrijpen, ook al menen de meesten van u die al grondig te verstaan. In het dagelijkse leven gaat het anders toe. Want wie zal slecht brood, wie zal dood, verrot vlees, dat men hem in de handen stoppen wil, aannemen? Maar in het geestelijke, hoe vaak laat men zich daar niet meeslepen door leugenachtige, valse voorstellingen! En nochtans, het waarachtig geestelijke leven moet leven hebben, het zucht naar licht en lucht, en Hij, die Zelf de waarachtige God en het eeuwige leven is, kan alleen aannemen, wat leven heeft; al het andere is verwerpelijk voor Hem.

Alles wat geschapen is, moet beantwoorden aan het doel, waartoe het geschapen werd. De mens nu heeft God geschapen, opdat hij God, Zijn Schepper zou verheerlijken, en de Heere had de mens zó geschapen, dat hij niets anders naar lichaam en ziel kon voortbrengen, dan goede, God verheerlijkende werken. Maar helaas, door ingeving van de duivel en door moedwillige ongehoorzaamheid, viel de mens van God, die zijn Leven was, af. En wat is nu de geschiedenis van de mens geworden, ook waar hij tot Gods volk, tot Gods gemeente behoort? Aan zichzelf overgelaten, verstaat hij niets, dan zich met de dood, met allerlei dode werken onrein te maken voor God, naar het oude versje:

*Onttrekt u Heere! het Dijne
Blijft zonde en dood het mijne.*

Mijn geliefden, het is Gods levend woord, dat ik u voorhoud! De woorden, die ik tot u spreek, vleien u niet, maar ik moet die tot u brengen, opdat u zou leren weg te zinken voor des Heeren woord, en de schrik des Heeren zoudt leren kennen. Want Hij haar de dode werken, de werken des duivels, van ganser harte, en Hij moet ze verwerpen en verdoemen, omdat ze niet in overeenstemming zijn met Zijn eeuwige en eeuwig geldende wet. Indien dit blad uit de Bijbel Gods eeuwig woord niet is, kan ik het vrij uit de Bijbel scheuren, op het vuur werpen, en zeggen: och, wat zouden al die oude verhalen? Is het echter Gods woord zo als het waarachtig is, en zal blijken te zijn in de jongste der dagen dan veroordeelt het ons allen, wie wij ook zijn mogen.

Geloof u echter aan de schrik des Heeren, kent u Zijn ernst, zo verneem het, hoe spoedig Hij alle banden des toorns en van de dood weet los te maken. Wie maar één seconde van leven kent, die weet, dat hij een kind van de dood is! O dat u dit allen geloofde! Wie het gelooft, die verneme nu het zalig Evangelie. Wie een dode aanroert, wie een woning betreedt, waar een dode is, wie in het veld een dode vindt, en die aanroert, die is zeven dagen onrein naar de wet.

Als afschaduwing beduiden deze zeven dagen, zoals ik u reeds meermalen meedeelde, de gehele tijd van ons aardse leven, zodat wij hieruit kunnen zien, dat wij, die, als kinderen van Adam, kinderen van de dood zijn, en ook na ontvangen genade, ook waar wij het leven buiten ons in Christus hebben leren zoeken, nochtans midden in de dood liggen, in onszelf onrein zijn en arme zondaren voor God tot aan ons laatste uurtje.

En al hebben wij ook vergeving van zonde ontvangen, al heeft de Heere Zelf al onze zonden geworpen in een zee van eeuwige vergetelheid, al zijn wij persoonlijk vrij gesproken voor Gods rechterstoel, nochtans zijn en blijven wij in onszelf arme zondaren. En ieder levend lidmaat der gemeente Gods zal het met zijn bloed ondertekenen, dat ook de allerheiligsten in dit leven niet anders hebben dan een klein beginsel der gehoorzaamheid aan 's Heeren bevelen. Als de bestraffing tot ons komt, als de Heere de profeet Nathan tot ons zendt, dan geldt ons allen het woord: *u bent die man!*

Hongert en dorst u echter naar gerechtigheid, zou u, o zo graag van uw onreinheid verlost zijn, ligt u verbrijzeld en verbroken voor de woorden Gods ter neer, doet u uw

bed vaak in tranen zwemmen vanwege uw zonden en overtredingen, dan geldt u ook het woord des Heeren, dat tot Paulus kwam: *Mijn genade is u genoeg.*

Ja, onrein zijn wij bij Gods heilige wet al de dagen van ons leven, en wij maken ons dagelijks tot onze bittere smart onrein voor God, en halen daardoor voortdurend de vloek en de verdoemenis der wet over ons. Maar hoor des Heeren Woord, u die voor Zijn Woord beeft! Wie onrein is, die late zich ontzondigen! Waarmee?

Met de as der rode koe, vermengd met rein water. Want dit alleen maakt ons rein voor God: *het bloed van de Heere Jezus, die geslacht is voor onze zonden, en het water des Heiligen Geestes, dat Hij ons heeft verworven.* Dit reine sprenghwater moet men alleen laten gelden, en het bekennen: daarin is mijn zonde, daarin zijn al mijn zonden, hoe schrikkelijk, hoe afschuwelijk ook, verzoend, daarin alleen word ik rein gewassen van al mijn onreinheid.

Er staat hier niet, dat een priester, een leviet, of enig ander mens de onreine besprengen moest, maar *hijzelf* moest dit sprenghwater tot zich nemen. Dit beduidt helemaal niet, dat men uit eigen kracht of wijsheid in de Heere Jezus en Zijn al betalend bloed kan geloven. Maar het beduidt, dat, waar de onreinheid voor God, de zonde, die ons aankleeft, zwaar op ons drukt, geen vrijspraak van mensen, wie zij dan ook zijn mogen, ons zal kunnen baten, maar dat wij het persoonlijk ieder voor zich, zullen moeten weten, hoe het tussen de Heere en onze ziel staat. En of ook ons die Goddelijke uitspraak geldt: *Dan zal Ik rein water op u sprengen, en gij zult rein worden: van al uw onreinheden en van al uw drekgoden zal Ik u reinigen.* (Ezechiël 36: 25).

Wie voor des Heeren woord wegzinkt, wie het erkent, dat hij niets verdiend heeft, dan de eeuwige dood, die mag zich gerust laten ontzondigen in het met as vermengde reine water der ontzondiging en dat mag hij doen zowel op de derde als op de zevende dag; zo zal hij rein zijn. Ik behoef er u niet aan te herinneren, dat de derde dag, de dag der opstanding is. Het is de kracht der opstanding van Jezus Christus, het is de macht des levens, de volkomen macht des Heiligen Geestes, die in dit sprenghwater ligt. Eerst komt de wet Gods, de wet van Sinaï tot ons, en werpt ons van onze vermeende hoogheid in het stof neer, eerst worden wij aan onszelf ontdekt, eerst komt de kennis van onze ellende; *twee dagen*, dat wil zeggen, een door God Zelf vastgestelde en bepaalde tijd lang, liggen wij in onze dood, in onze ellende neer, ... maar dan breekt ook de derde dag aan, die heerlijke derde dag der opstanding, waarin de Heere, te midden in onze dood, ons levend maakt.

Hij zal ons na twee dagen levend maken; *op de derde dag zal Hij ons doen verrijzen, en wij zullen voor Zijn aangezicht leven.* (Hosea 6: 2). En waardoor maakt de Heere ons nu levend? Door dat Christus door de Heilige Geest in onze zielen wordt geopenbaard, zodat men inwendig besprengd wordt, en deel ontvangt aan die éne gerechtigheid, die alleen voor God geldt, en die ons wordt geschonken en toegerekend uit genade.

En nog eens verlopen er drie dagen, voordat de zevende dag, de dag van de dood, de dag der volkomen verlossing aanbreekt. En die drie dagen zijn het, waarin de strijd, die in het hart ontstaan is, ten einde wordt gestreden, en al valt die met wereld, zonde en duivel, met alle werken van de dood aangebonden strijd ook nog zolang en nog zo bang, toch wordt de overwinning behaald op de zevende dag. Midden in de hitte van deze strijd leert men meer en meer zijn zonde en ellende kennen, het gaat van de ene zwakheid in de andere, zodat men vaak in de onderste kuil der ellende komt te liggen, maar juist dáár leert men de bazuin aan de mond zetten en juist, als men niets meer kan noch vermag, richt men zich onverwacht op en werpt een gehele Dagon's tempel

omver. Juist als het van de ene zwakheid in de andere gaat, gaat het op die weg van kracht tot kracht vooruit, en verkrijgt men deel aan de over duivel en dood behaalde overwinning. Al zijn ons de ogen uitgestoken, toch wassen in het huis der verdrukking onze haren weer. Want de Heere is getrouw, en Hem heeft men voortdurend van node, men vlucht voortdurend tot Hem, ook te midden der grootste vertwijfeling, men klemt zich op hope tegen hope vast aan de gerechtigheid van de Heere Jezus. Daarop leeft men, daarop sterft men! Wat ook wankelen of bezwijken moge, toch is de Heere daar nabij, ook al is Hij voor ons gevoel ver van ons geweken, en zo staat het vaandel der overwinning eindelijk hoog opgericht boven dood en graf!

Mijn geliefden, ik verg immers niet teveel van uw geduld, als ik nog verder met u voortga de besprenging met het reine water en de as der rode koe te bespreken?

Allereerst wijs ik er u dan op, dat deze besprenging ook een afschaduwing is van de Heilige Doop. Dat dit zo is, kan men uit vele apostolische uitspraken opmaken, bijvoorbeeld uit Rom. 6: 3 en 4, waar wij lezen: “Of weet gij niet, dat zovelen als wij in Christus Jezus gedoopt zijn, wij in Zijn dood gedoopt zijn? Wij zijn dan met Hem begraven, door de doop in de dood, opdat, gelijkerwijs Christus uit de doden opgewekt is tot de heerlijkheid des Vaders, alzo ook wij in de nieuwigheid des levens wandelen zouden.” En Efeze 5: 26: “Opdat Hij haar heiligen zou, haar gereinigt hebbende met het bad des waters door het woord.” En dergelijke uitspraken vinden wij dikwijls in de Schriften der apostelen. Want de as der rode koe kunnen wij niet meer zien, maar wij hebben in de Heilige Doop ook een beeld en afschaduwing der besprenging met het bloed van Christus en met het water van de Heilige Geest, en ontvangen zo de belofte daarvan.

Mijn geliefden, ik heb het u, zo ik hoop duidelijk gemaakt hoe naar de ondoorgrondelijke wijsheid Gods deze reiniging geldt tegen onreinheid van drieërlei aard, namelijk tegen onreinheid, die men over zich heeft gebracht *ten eerste door lichtzinnigheid, ten tweede door de uiterlijke verhoudingen en omstandigheden, ten derde door moedwillige overtreding van Gods geboden.*

Het is hartverheffend te vernemen, dat de Heere Zelf geboden had, de as der rode koe aan een reine plaats te bewaren zoals wij vers 9 lezen, *opdat de onreine zich daarmee zou ontzondigen.* Maar wij hebben er niet minder op te letten, dat de Heere gezegd heeft, *dat de ziel van degene, die een dode had aangeraakt en zich niet ontzondigde in het met de as der rode koe vermengd reine water, uitgeroeid zou worden uit het volk Israël.* Toen Abraham voor het aangezicht des Heeren stond en van Hem vernam, dat Sodom en Gomorra met vuur en vlam zouden vernietigd worden, antwoordde hij de Heere: “Zie toch ik heb mij onderwonden te spreken tot de Heere, *hoewel ik stof en as ben!*” Gen. 18:27. Abraham sprak het dus met deze woorden uit, dat hij niet minder dan de goddeloze steden Sodom en Gomorra verdiend had met het vuur van Gods toorn verbrand te worden, Ja, als het ware reeds verbrand was daarin.

Nadat de Heere zich aan Job geopenbaard had, sprak Job: “Met het gehoor des oors heb ik U gehoord, maar nu ziet U mijn oog, daarom verfoei ik mij, en heb berouw in *stof en as.* Job 42:5, 6. Hij erkende dus van zichzelf, dat hij niets was dan stof en as, dat wil zeggen, dat hij zich voor de rechterstoel van een rechtvaardig en heilig God had leren kennen als een zodanige, die met al zijn doen en laten moest verbrand worden, ja, als het ware, reeds verbrand was in de helse vlammen.

Maar de barmhartige en genadige God daar Boven heeft geduld met de mensen, en Hij wil niet, dat een mens verloren ga of verbrand worde, maar Hij heeft Zijn enig

geliefde Zoon genomen en Hem in onze plaats laten verbranden in de vlammen van de rechtvaardige toorn Gods tegen de zonde.

Maar hebben wij nu waarlijk aandeel aan dat allerheiligst offer? Ja, of nee? Waarheid is waarheid en geen tittel noch jota zal daarvan ter aarde vallen, maar de waarheid op zichzelf redt ons niet, tenzij zij in onze harten geschreven worde door de Heilige Geest. Zeker, God wil niet dat iemand verloren ga, dat iemand verbrand worde in de helse gloed, en daarom heeft Hij Zijn Zoon Jezus Christus laten lijden en sterven. Maar geldt deze waarheid ons, als wij niet in deze Zoon geloven en niet in waarheid besprengd zijn met Zijn bloed en met Zijn Geest? Het volk Israël nam de gehele wet der ceremoniën en offeranden in een letterlijke zin op, en meende geborgen te zijn, zo zij al deze instellingen naar de letter opvolgden, maar de mening des Geestes, de heerlijke zaak, die achter al deze plechtigheden en offers van allerlei aard verborgen lag, begrepen zij niet. Als er iemand stierf, zo geloofden de Joden wel in zo ver aan Gods woord, dat zij overtuigd waren, dat de overblijfselen van de dode, nadat de ziel daaruit ontvloeden was, alles wat in huis was, onrein maakte, zodat alle open gereedschap van potten en vaten waar geen deksel op was gebonden (Num. 19:15), onrein, dus onbruikbaar werd. Maar deze letterlijke uitleg van 's Heeren woorden was op zichzelf (dat is, afgescheiden van de geestelijke betekenis) niet naar de mening van de Heilige Geest, die hen hiermee iets geheel anders wilde duidelijk maken. Want het is juist de menselijke ziel, die uit dat dode lichaam was ontvloeden en die wij allen van Adam geërfd hebben, die al de kamers en vaten van ons hart onrein maakt, met zinnen, gedachten en overleggingen, voor zover onze harten niet toegedekt en gebonden zijn door Gods almachtige genade.

Mijn geliefden, wanneer geloven wij er iets van, dat wij sterven moeten, dat de dood werkelijk bestaat, en ook tot ons zal komen? Als de dood in ons eigen huis komt, dan begint men er zo iets van te geloven, maar spoedig zijn de indrukken weer uitgewist. Geloven wij het nu werkelijk dat onze lichamen, waar wij zo veel mee op hebben, eens een prooi der verrotting zullen worden? Als wij op een kerkhof te midden der graven staan, dan kunnen wij het zichtbare, de buitenzijde van Gods oordeel over de val en ongehoorzaamheid van onze eerste vader Adam en over al onze werkelijke zonden en overtredingen zien, en op al die graven staat voor het oog des geestes de letterlijke vervulling van het woord: *ten dage dat u daarvan eet, zult u de dood sterven!* Gen. 2: 17.

Maar ligt er achter die zichtbare dood, nog niet een andere, een geestelijke, een eeuwige dood? Blijkt het niet ten duidelijkste, dat wij in de geestelijke dood liggen van nature, en herhaalt zich niet voortdurend in ons leven de geschiedenis, van Adam en Eva in het Paradijs? Zijn wij aan onszelf overgelaten, niet elke dag van ons leven geneigd des Heeren woord te laten varen? Steekt de geestelijke, de eeuwige dood niet in ons? Maar geloven wij dit werkelijk? Ach, in de praktijk des levens geloven wij er niets van! Onophoudelijk begraaft de mens zijn onsterfelijke ziel onder de zichtbare, vergankelijke dingen, in zichtbaar, zogenaamd genot en vermaak, en weet niet, dat de geestelijke dood hem omringt, dat de eeuwige dood achter hem staat en hem schrede voor schrede vervolgt.

Het blijft daarom toch waar, dat als God ons op de weg des levens heeft gezet, wij niet naar de hel gaan, evenmin als men te Parijs aankomt, als men in de trein naar Berlijn zit, maar niettegenstaande dit, is het waar, dat wij overal en altijd de geestelijke en eeuwige dood met ons omdragen, en dat dit wel aan de dag komt door onze onvermijdelijke en voortdurende aanraking met de wereld. Maar daarom juist, heeft Hij, die alles weet, en die de harten en nieren proeft in Zijn barmhartigheid het middel

verordineerd, om ons van de ons voortdurend aanklevende onreinheid, ook voortdurend te reinigen. Wij kunnen uit het huis van de dood, waar alles ons verontreinigt, niet wegblijven, wij hebben plichten te vervullen tegenover hen, die daarin wonen, hoe zouden de doden anders behoorlijk onder de aarde komen? Zou het niet de grootste liefdeloosheid geweest zijn indien de Israëlieten, om zelf rein te blijven, de nodige en onontbeerlijke hulp van vrienden of nabestaanden hadden geweigerd. Ach geliefden, alles wat wij zijn, wat wij doen is door de dood bevlekt en onrein, het is niet anders hier in dit land der schaduwen van de dood!

Wij zijn in de wereld geplaatst, en zouden uit de wereld moeten lopen, wilden wij geheel en al de onrein makende invloed vermijden, die zij telkens op ons uitoefent. Voortdurend komen wij in het dagelijks leven in aanraking met doden en hun dode werken. Wij, mensen, vinden dat nu wel zo erg niet, indien naar onze mening, ons voordeel of ons zogenaamd vermaak daardoor bevorderd wordt, maar voor het reine oog des Heeren, maken wij ons daardoor bevlekt en onrein, en hebben wij ons te laten ontzondigen in het door Hem verordeneerde water der besprenging. Ach, de deuren van ons hart staan voortdurend wijd open voor de invloed van de dood! Onze zinnen, onze gedachten, onze overleggingen zijn voortdurend als open gereedschap waar geen deksel op is gelegd en waarvan in vers 19 sprake is.

Hebben wij echter op onze harten het bedeksel der genade, en is dat bedeksel werkelijk op onze harten vastgebonden door de liefde en genade van God, is de liefde van God werkelijk in onze harten uitgestort door de Heilige Geest (Rom. 5:5), dan kan de adem van de dood daar niet in binnendringen. Ziet u, geliefden, daar juist wringt ons de schoen, het waarachtige bedeksel der genade ontbreekt op onze harten. Al is er schijnbaar een bedeksel op, het is vaak niets meer dan een leugenachtig bedeksel, dat wij zelf er op hebben gelegd, en niet de Heere, door Zijn genade en Geest. Daarom ligt ons hart voor alle verkeerde invloeden open, en is telkens vervuld van allerlei onreinheid. Waar men echter in waarheid door de genade en liefde Gods vastgehouden wordt, daar is geen zonde, noch lust sterk genoeg ons te overheersen, ontbreekt echter die Goddelijke bedekking, dan zijn onze harten een buit der zonde en van de dood!

Zo is de waarachtige loop van het dagelijkse leven. Ach, de praktijken van ons leven gelijken maar al te vaak op een toneelspel. En in al de duizenden bemoeienissen en dingen van de wereld, waar blijft dan ons hart? Hoe staat het dan met ons geestelijk verstand? Ach, ijdelheid der ijdelheden, het is alles ijdelheid! Eten en drinken, sierlijke klederen en vermaak, dat is het wat men eigenlijk beoogt en najaagt. Maar in Zijn barmhartigheid heeft de Heere bevolen, dat men zich van zijn onreinheid zou ontzondigen. En nu de moedwillige ongehoorzaamheid, wie kan zich daarvan, ook na ontvangen genade, vrij spreken? Als de verkeerde lust in de mens opkomt, dan vraagt hij naar hemel noch hel. Waar het anders toegaat, is het alleen de bewarende hand God, die ons voor zulke gruwelen behoedt; maar aan zichzelf overgelaten, is de mens als de lust in hem opkomt, onverschillig voor al het overige, hij zet zijn wil door, gaat zijn gang, en laat God en de heilige engelen daarbij wenen. Intussen de Heere ziet alles en weet alles. Meen niet, dat Zijn oordeel uit zal blijven; en de vlammen van het eeuwige vuur zijn de u gedreigde straffen, o gij, die meent Gods gebod straffeloos te mogen overtreden. Vraag het u zelf maar eens af, of u geen straf verdient, u, die uit de kerk komende, waar u Gods Woord gehoord hebt, dat u de nietigheid en ijdelheid van de wereld, de vloek der zonde getrouw heeft verkondigd, handelt en wandelt, alsof dat alles maar ijdel geklap was; en alsof er van u, die u zelf toch voor een christen, een gelovige, een bekeerde uitgeeft, geen andere werkelijkheid bestond dan geld, lust en genot. Nu zegt God echter niet van zo iemand: *laat hem verbrand worden*, maar, zij

zullen de as der rode koe vermengen met rein water en hem daarmee besprengen, "opdat de onreine rein worde".

Christus onze hooggelooofde Heere en Heiland wordt hier *stof en as* genoemd, de as van het verbrande zondoffer; naar het Hebreeuws: *de as der verbrande zonde*. Waar wij in ons hoofdstuk van "rein water" gewag vinden gemaakt, staat in het oorspronkelijke eigenlijk "levend water" of "water des levens". En wij denken hierbij aan het water, dat uit de door Salomo gegraven vijver van Siloam vloeide, waarheen de Heere Jezus ook de blindgeborene stuurde, nadat Hij diens ogen met slijk had bestreken. Dit levend water, dat van het ene vat in het andere werd gegoten, beduidde de Heilige Geest, die ook vanuit het hart Gods in het hart des mensen wordt uitgestort. Daarom lezen wij Ex. 36:25, 26: "Dan zal Ik rein water op u sprengen, en gij zult rein worden; van al uw drekgoden zal Ik u reinigen. En Ik zal u een nieuw hart geven, en zal een nieuwe geest geven in het binnenste van u; en Ik zal het stenen hart uit uw vlees wegnemen, en zal u een vlezen hart geven."

Met deze as der rode koe, vermengd met rein water, kan volgens vers 18 alleen hij, die zelf rein was een onreine besprengen. Dit zag allereerst op Christus Zelf, die rein en onbesmet was, en bleef, hoewel Hij ons zondig en onrein vlees met zich omdroeg. Ten andere zag het ook op de profeten en apostelen, en op alle van de Heere Zelf gezonden leraars, die hoewel diep bedorven Adamskinderen in zichzelf, nochtans in aarden vaten, een kostbare, Goddelijke schat dragen. Wie van de Heere Zelf geleerd heeft te zeggen: *als U met mij in het gericht wilt treden, o Heere, dan heb ik op duizend niet te antwoorden*. En: "Ga niet in het gericht met Uw knecht. Want niemand, die leeft, zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn." Psalm 143:2. Die zal ook tot niets toevlucht kunnen nemen dan tot de as van de rode koe, om daarmee besprengd te worden. Wie echter met opgeheven schild tegen de Heere en diens ordonnantiën indruist, die moge zien, hoe hij zichzelf helpen kan.

De hysop, waarmee de besprenging geschiedde, was aan een staf of riet bevestigd.

Het beduidde de genade van Jezus Christus, de liefde Gods en de gemeenschap van de Heilige Geest. Want dat zijn de dragers der met rein water vermengde as der "rode koe", waarmee besprengd wordt de tabernakel des harten, alle gereedschap en vaten, alle zinnen en gedachten, alle leden waarmee men gezondigd heeft.

Op de derde dag wordt de onreine besprengd; dat is, in de kracht der opstanding van Jezus Christus. De twee eerste dagen, waarin men onrein was, beduiden de waarachtige ontdekking aan onze zonden en ellenden. De derde dag beduidt de ware erkenning der vergeving van zonden. En van de derde tot de zevende dag de kennis der ware dankbaarheid, die men aan God schuldig is, en die daarin bestaat, dat men hoe onrein en bevlekt men ook zij, nergens heil en uitkomst zoekt, tot niets anders de toevlucht neme, dan tot de troon der genade.

Aan de avond van de zevende dag volgde de gehele reiniging. Dat ziet op het laatste uurtje, waarin de ziel het tot de Heere zal zeggen: In Uw hand beveel ik mijn geest, u hebt mij verlost. Heere u God der waarheid. Psalm 31:6.

Mijn geliefden, wij lezen verder nog in het 21^e vers van ons hoofdstuk. ***Dit zal henlieden zijn tot een eeuwige inzetting.***

"Henlieden" dat is, de kinderen Israëls, en de vreemdelingen, die onder het volk Israëls woonden, en die ook wensten de Heere te dienen. En nu volgen nog merkwaardige woorden: ***En die het water der afzondering sprengt, zal zijn klederen***

wassen; ook wie het water der afzondering aanroert, die zal onrein zijn, tot aan de avond.

Niemand kan in waarheid het Evangelie prediken, niemand de gemeenten des Heeren besprengen met het sprenghwater, noch de kleine kindertjes het sacrament van de Doop toedienen, zonder dat hij in deze bediening voor des Heeren aangezicht, onrein daar staat, en zich ook onrein gevoelt. Juist hij, die voortdurend van genade en vergeving van zonden spreken moet, wordt zelf het allermeeft en voortdurend tot een arm zondaar gemaakt. Waarom? Omdat een vals Evangelie de mens heilig maakt in zichzelf, en omdat wij allen zonder onderscheid door onze zonden en overtredingen de oorzaak zijn van het lijden van de Heere Jezus Christus en Zijn sterven. Wie recht inziet, wat die as van de rode koe eigenlijk beduidt, die valt als dood voor 's Heeren voeten, evenals Johannes op Patmos, toen hij de Heere zag.

Ja, het is waar en het blijft waar, dat wij ons voortdurend met de dood bevleken! Is het op het sterfbed nog tijd genoeg om deze zaak met de Heere te vereffenen? En moet deze dagelijks voor het licht tredende onreinheid des harten tot op ons sterfbed verborgen en vergoelikt? De Heere, die de besprenging met het bloed en de Geest van Christus stelde tot een volkomen reiniging voor al onze zonden, is dezelfde God, Die spreekt: "Dewijl Ik geroepen heb, en gijlieden geweigerd hebt; Mijn hand uitgestrekt heb, en er niemand was, die opmerkte, en u al mijn raad verworpen, en Mijn bestraffing niet gewild hebt; zo zal Ik ook in ulieder verderf lachen, Ik zal spotten, wanneer uw vrees komt. Wanneer uw vrees komt gelijk een verwoesting en uw verderf aankomt als een wervelwind; wanneer u benauwdheid en angst overkomt; dan zullen zij tot Mij roepen, maar Ik zal niet antwoorden; en zij zullen Mij vroeg zoeken, maar zullen Mij niet vinden; daarom dat zij de wetenschap gehaat hebben, en de vreze des Heeren niet hebben verkoren." Spreuken 1:24-29.

Zeker is het dat God echter vrij blijft, ook de allerverkeerdste in het laatste ogenblik te redden, zoals wij ook aan de moordenaar aan het kruis kunnen zien, die stervend de belofte ontving dat hij nog diezelfde dag met de Heere in het Paradijs zou zijn. Wat niet in waarheid voor Gods aangezicht tot stof en as is gemaakt, wie meer zijn wil dan dit, moge zichzelf nog zoeken te bekeren, wanneer het te laat is, het zal hem echter niets baten. Want hij had het Evangelie gehoord, maar heeft het verworpen, en zijn ontwaken zal zijn in de vlammen der hel.

Daarom, o mijn geliefden, laat ons voor de Heere bekennen, dat alles, wat wij aanroeren, dood en onrein is, dat wij heden uit onwetendheid, morgen door verleiding, overmorgen door moedwillige ongehoorzaamheid de dood over ons halen. Laat ons dit voor Hem bekennen met een diep ontzag voor Zijn heiligheid. Want God is geen mens, dat Hij liegen zou, Hij is rechtvaardig en Zijn rechtvaardige toorn rust het zwaarst op die, die Zijn wil geweten, en niet gedaan heeft. Maar Zijn zoete en zalige genade verheerlijkt de Heere het meest aan hen, die het voor Zijn heilig aangezicht bekennen, dat zij stof en as zijn, die het voor God bekennen: 'Al liet U, o Heere! mij ook doden en tot as verbranden, nochtans wil ik u als de eeuwig rechtvaardige loven en prijzen. Want ik heb niets anders verdiend, dan de eeuwig dood.'

God wil ons, die niets dan stof en as zijn, laten besprengen met Zijn as, met levend water vermengd, en ons zo rein verklaren. Wilt u er u grondig van overtuigen, o bedroefde en bekommerde ziel, dat de duivel een leugenaar is? Die zegt: u mag uzelf niet laten besprengen; dat zou grote zonde zijn, en God zal u daarom voor eeuwig verdoemen?

Maar dat zegt de levende God, met Wie wij alleen te doen hebben, niet. Hij zegt: *wie onrein is, en zich niet ontzondigd zal hebben, diens ziel zal uitgerooid worden uit het volk Israël.* Doet u nu de wil Gods, handelt u naar Zijn instelling, die u voorschrijft,

dat ge u moet laten besprengen en reinigen door de met levend water vermengde as van de rode koe, dan zal u de volkomen genoegdoening, gerechtigheid, en heiligheid van Christus geschonken worden. Het gaat om de toe-eigening, het gaat er hierom, of men in der waarheid, persoonlijk, besprengd is met het bloed en de geest van Jezus Christus! Hij, tot as verbrand voor ons, die niets zijn dan stof, aarde en as, dit is de enige reiniging. Amen.

9. Wat de Heere aan zijn murmurereud volk wilde leren door de oprichting van de koperen slang. Numeri 21: 1 - 9

De grond, waarop het ontwaakte geweten alleen en volkomen rusten kan, *ligt in God, in de gemeenschap met Hem*. Deze grond ligt niet in ons bestaan, niet in ons denken, niet in ons gevoel, noch ondervinding, niet in ons doen of laten, niet in onze voortreffelijkheid; die grond staat en valt ook niet met ons goed of kwaad doen. Wil toch, mijn geliefden, dit wel ter harte nemen. Ik herhaal het: de grond, waarop alleen het verontruste geweten nochtans rusten kan, de grond dus van een waarachtige zielsvrede ligt *in God en in de gemeenschap met Hem*. En dat is het, wat de ziel allereerst weten moet, of zij waarlijk in deze zoete gemeenschap is overgegaan.

Sinds de juiste begrippen van recht en gerechtigheid in het burgerlijke leven uit de wereld zijn geraakt, verdwijnen zij ook meer en meer uit het geestelijke leven en uit de harten. Want men leeft wel onder de prediking van het Evangelie, maar eigenlijk leeft men in een droom daarheen. Men heeft zo het een en ander horen verkondigen, van het bloed van de Heere Jezus Christus, van verzoening, van vergeving van zonden; maar daar men geen juiste begrippen heeft over recht en gerechtigheid, leven al deze dierbare waarheden niet in het hart, en daarom droomt men zo onverschillig daarheen, is dood, en blijft dood.

Ik zeg juiste begrippen betreffende recht en gerechtigheid ontbreken. Want iedereen vormt zich over Gods heilige wet, geheel willekeurige begrippen; het zal echter wel waar zijn en waar blijven, dat God het door Zijn oordelen aan de mensen openbaart, en nog meer zal openbaren, dat Hij rechtvaardig is, dat Hij de zonde straft, en dat zij, die zich heilig en rechtvaardig denken, nochtans zonden hebben. Omdat de Heere rechtvaardig is, kan Hij niets door de vingers zien en ziet Hij ook werkelijk niets door de vingers, ook niet de in ons oog aller-geringste overtreding van Zijn heilige geboden. Om het eeuwige leven in waarheid te beërven, moet men een vaste grond, een eeuwige rechtsgrond bezitten. Het daarheen leven, als in een droom, dat onzekere hopen op Gods barmhartigheid, buiten Zijn heiligheid en rechtvaardigheid om, is heidens. Toen de Griekse wijsgeer Socrates de giftbeker drinken moest, sprak hij ook gedurig over Gods barmhartigheid. Maar zulk een hopen in onzekerheid zal ons niet vrijpleiten in het oordeel Gods. Ik herhaal het, men moet op een vaste rechtsgrond staan, wil men dáár vrijgesproken zijn. Zo gaat het ook in het maatschappelijke leven: als men op het stadhuis komt, om getrouwd te worden, moeten de, volgens de wet vereiste papieren, aanwezig zijn. Heeft men nu deze papieren, dan heeft men ook het recht getrouwd te worden, maar zo er één ontbreekt, kan de plechtigheid geen voortgang hebben; en men mag in dit geval de wet, noch de regering wreed, noch onbarmhartig noemen. Want wet blijft wet. En, als men een onmetelijke schuld heeft, en daarom in de gevangenis is geraakt, moet men de wet niet beschuldigen, dat zij ons niet vrij wil laten, als wij enige stuivers willen betalen; de wet moet op haar eis blijven staan: de gehele schuld moet worden uitgedelgd.

Geliefden, u kent immers wel de twee eerste verzen van de twee en dertigste Psalm? Zeker wel, en menigeen van u heeft die misschien nog onlangs meegezongen, luid meegezongen wellicht. Maar nu moet ik u allen, hoofd voor hoofd eens vragen, op de man af vragen: *hebt u kennis aan zulk een weg voor uzelf?* Hebt u wel eens de benauwdheid ondervonden, waarvan daar gesproken wordt? Was het u voor jaar en dag ook zo eens te moede, en is het u nog wel eens zo om 't hart gesteld? Op welke grond kunt u voor 's Heeren aangezicht, in leven en in sterven, er van verzekerd zijn, dat u een recht, een goed recht hebt op de eeuwige zaligheid?

Ja, ik weet het wel, zulke vragen verschuift men liefst in de toekomst, en heden is men liever bezig met schone huizen te bouwen of zachte klederen aan te schaffen en aan te trekken! ‘En de eeuwige waarheid des heils, daar zullen wij in de toekomst eens over nadenken, maar nu, leraar, hebben wij geen tijd, wij moeten onze lust najagen, onze wil doorzetten. Nu ja, de toekomst is de toekomst, en hebben wij in ‘t vervolg eens tijd daartoe, dan willen wij misschien ons ook eens bezig houden met die vragen, die u thans tot ons richt.’

Komt ziekte of dood over zulken, zodat zij op het ziekbed worden neer geworpen, dan beginnen zij luid: *genade! genade!* te roepen, indien dit tenminste nog geschiedt. Geliefden, in mijn jeugd heb ik eens twee personen zien geselen: eerst zwegen zij, maar langzamerhand begonnen zij luider en luider te schreeuwen, zodat hun gehuil ten laatste over de gehele markt klonk. Boven aan het venster van het rechthuis zag ik de rechter staan, en ik dacht: zie, dat schijnt toch een beschaafd, welopgevoed man te zijn, hoe kan die daar nu zo onbewegelijk staan en toe zien, dat die arme mensen zó gegeseld worden, dat het bloed hen van de rug stroomt? Ik besloot de volgende dag eens naar die rechter toe te gaan; ik deed dat en vroeg hem, hoe hij dat toch rustig had kunnen aanzien? ‘Ja, mijn kind, sprak hij vriendelijk tot mij, zo iets zie ik aan met een bloedend hart, maar als de wet zegt: zó en zóveel slagen moet de veroordeelde hebben, dan mag ik niet luisteren naar dat, door de lichamelijke smarten afgeperste roepen om genade; aan de eis der wet moet voldaan worden.’

Geliefden, neem dit toch ter harte, ik bid er u om. Al dat verlamd, krachteloos, dood en lafhartig bestaan, dat wij alom ontmoeten in onze dagen, komt alleen daar vandaan, dat men de vloek der wet niet kent, en nooit ondervonden heeft, wat geschreven staat Psalm 32: 3, 4: “Toen ik zweeg, werden mijn beenderen verouderd, in mijn brullen de ganse dag. Want uw hand was dag en nacht zwaar op mij; mijn sap werd veranderd in zomerdroogten. Sela!” Daarom is men ook nooit in waarheid gekomen tot wat we in Psalm 32: 5 lezen: “Mijn zonde maakte ik u bekend, en mijn ongerechtigheid bedekte ik niet. Ik zeide: Ik zal belijdenis van mijn overtredingen doen voor de Heere; en u vergaaf de ongerechtigheid mijner zonde. Sela!”

Mijn geliefden, in het gewone leven bouwt immers niemand een huis, zonder eerst een goed fundament te leggen. Niemand zal een voorwerp van waarde aan de wand hangen, zonder de knop of spijker, waaraan hij dat hangen wil, goed in de wand te slaan. Geen weduwe zal graag in onzekerheid blijven over haar pensioen en jaar geld. In het maatschappelijke leven klaagt alles over onrecht en roept om recht. Maar nu de ziel, de arme ziel, wie bekommert zich daarom, wie vraagt het zichzelf af: heb ik het ook voor mijzelf? Het testament is geschreven, het is verzegeld, en ik weet op grond van eeuwig recht, dat mijn ziel niet ter hel zal varen?

Weet u mijn geliefden, wat eigenlijk alleen in de harten van kinderen en volwassenen leeft? De onbestemde hoop: *God is toch goed, God is toch barmhartig!* En dan denkt men zich zo wat samen, over alles wat men ooit over het Evangelie Gods heeft gelezen of heeft horen prediken, en meent in ijdele waan, dat men daaraan genoeg heeft voor de eeuwigheid! Maar het arme hart is dood gebleven en blijft dood, ontevreden, onveranderd, onbekeerd, niet verbrijzeld, niet verbroken, en daarom is, terwijl de belijdenis der lippen misschien zuiver is, het gedrag gedurig in strijd met Gods heilige wet.

Het is daarom, mijn geliefden, dat wij samen willen beschouwen de ware rechtsgrond, waarop een verontrust geweten rusten kan voor de eeuwigheid.

Wij lezen: Numeri 21:1-9. *Als de Kanaäniet, de koning van Harad, wonende tegen het zuiden, hoorde, dat Israël door de weg der verspieters kwam, zo streed hij tegen Israël, en hij voerde enige gevangenen uit dezelve gevankelijk weg. Toen beloofde Israël de Heere een gelofte, en zeide: Indien u dit volk geheel in mijn hand geeft, zo zal ik hun steden verbannen. De Heere dan verhoorde de stem van Israël, en gaf de Kanaänieten over; en hij verbande hen en hun steden; en hij noemde de naam dier plaats Horma.*

*Toen reisden zij van de berg Hor, op de weg der Schelfzee, dat zij om het land der Edomieten heen togen; doch de ziel des volks werd verdrietig op deze weg. En het volk sprak tegen God en tegen Mozes: waarom hebt gijlieden ons doen optrekken uit Egypte, opdat wij sterven zouden in de woestijn? want hier is geen brood, ook geen water en onze ziel walgt over dit zeer lichte brood. Toen zond de Heere vurige slangen onder het volk, die beten het volk, en er stierf veel volks van Israël. Daarom kwam het volk tot Mozes, en zij zeiden: wij hebben gezondigd, omdat wij tegen de Heere en tegen u gesproken hebben: bid de Heere, dat Hij deze slangen van ons wegneme. Toen bad Mozes voor het volk. En de Heere zeide tot Mozes: maak u een vurige slang, en stel ze op een steng, en het zal geschieden, dat al wie gebeten is, als hij haar aanziet, zo zal hij leven. **En Mozes maakte een koperen slang, en stelde ze op een stang; en het geschiedde als een slang iemand beet, zo zag hij de koperen slang aan, en hij bleef levend.***

Hebt u het opgemerkt, mijn geliefden, wij hebben een door God gelegde rechtsgrond ontvangen ten eeuwigen leven. De Heere zegt niet: "maak Mij" ook niet "maak voor het volk", ook niet "de gebetenen", maar maak "voor u" een vurige (koperen) slang. Mozes is de vertegenwoordiger der wet, en de verschijning der vurige slangen, die het volk ten dode beten, was de rechtvaardige straf over het murmureren der kinderen Israëls tegen de Heere en Zijn allerheiligste wet.

Ja, het was het rechtvaardig oordeel des Heeren over die goddeloze woorden: "onze ziel walgt over dit zeer lichte brood!" want het was het manna, het dierbare en zoete hemelbrood, waarover de Israëlieten zo verachtelijk spraken. En wat was nu in de grond de oorzaak van de wrevelige, ontevreden geest, die hen bezielde? Wat had eigenlijk hun toorn opgewekt? Niets anders dan Gods gebod, dat zij om het land der Edomieten moesten heentrekken. Dat beviel hen niet, hoewel zij nog onlangs ondervonden hadden, hoe weinig de Edomieten voor hen over hadden (Zie Numeri 20). Wat! Daar zij door hun stamvader Jakob toch even goed van Izak afstamden als de Edomieten door Ezau, zou nu de ene broeder, als het ware langs de muren sluipen der prachtige vesting, waarin de andere broeder leefde in alle pracht en heerlijkheid. Moesten zij dan maar zo door het woeste, dorre zand heen optrekken, terwijl hun broeders in prachtige paleizen woonden? O, hoe graag hadden zij daar bij die rijke Edomieten, die toch hun bloedverwanten waren, eens een poosje uitgerust! Maar de Heere, die gesproken heeft: *Jakob heb Ik liefgehad, maar Ezau heb Ik gehaat*, liet het hun niet toe. Want de Heere had het gehele geslacht van Ezau, het gehele Edom, verworpen, hoewel Hij, gedenkende aan de door Izak op Ezau gelegde zegen, hen rijkelijk van tijdelijke goederen voorzag en hen ook in rust op het rotsgebergte Seir deed wonen. Want zo dacht de Heere: als de Edomieten sterven, hebben zij geen deel aan de zaligheid des hemels, welnu! laat hen dan in dit leven nog maar rijkelijk genieten, waar hun ziel naar dorst! Maar betreffende Israël dacht de Heere: 'Gij rijk gezegend, welgelukzalig kind! Als u in de paleizen en huizen van Edom binnentrekt, dan vergeet u uw hemelse rijkdom, grijpt met beide handen naar het zichtbare, en valt zó de duivel in de klauwen. Uw weg loopt hier door de woestijn, en Edoms paleizen,

die u zo toelachen, zult u niet binnentreden, dat zal Ik u wel beletten! Ik Zelf breng u door de woestijn heen in het land der rust, en, valt de weg daarheen u zwaar en lang, vindt u daarop brood, noch water, welaan, verlaat u op Mij, Ik zal wel zorgen!

Nog voor korte tijd had Israël het immers ondervonden, hoe God hun gebeden had verhoord, toen Hij de koning van Harad in hun hand had gegeven. Toen hadden zij zichzelf verloochend, de ingenomen steden met vuur verbrand, en al de kostbaarheden, die hen ten buit waren geworden, op een hoop samen geworpen, een daad, waardoor zij het luid uitspraken: wat hebben wij aan al dat vergankelijk goed? Wij zijn op reis naar het land vloeiende van melk en honing! Zie, zo waren zij gezind, toen de Heere hun gebed verhoord had, en zij al het zichtbare ver van zich hadden geworpen. Maar nu zo aan Edom die toch hun broeder was, voorbij te trekken, zonder iets mee te genieten van al de overvloed, die hij genoot, dat was toch al te erg! En zo begeerden zij het zichtbare weer op een geheel andere wijze. Maar God bleef getrouw en sprak wederom: *Nee, arm en hulpeloos bent u, maar juist in de woestijn zal Ik wel voor u zorgen!* Maar weet u hoe het volk gezind was? "Zorgen?" dachten zij, "het ziet er hier wel naar uit, dat God voor ons zorgt! Wij sterven hier nog van honger en kommer! Waren wij toch maar in Egypte gebleven! Ddaar hadden wij tenminste overvloed van spijs en drank, maar wat hebben wij hier, in deze woestijn? Niet eens brood en water".

Hadden zij dan geen brood, geen heerlijk hemelbrood in de woestijn? Zeker! Maar zij mochten daar zelf niet over beschikken, zij mochten het zelf niet in de hand hebben, maar het dag voor dag uit 's Heeren hand ontvangen, en dat stond hen niet aan, en van het liefelijke manna, dat brood der engelen, zeiden zij: "onze ziel walgt van dit zeer lichte brood!" Jawel! Gods woord, Gods woord, dat weten wij wel, maar wij willen nu toch eigenlijk eens wat anders hebben en genieten!

Moest toen Gods oordeel niet over het murmurerende Israël losbreken, mijn geliefden? Moest de rechtvaardige God niet Zijn wet handhaven, en vurige slangen onder hen zenden, slangen, die vurig venijn onder hun tongen hadden, een vergif, dat als vuur alle ledematen en lichaamsdelen des mensen doordrong, ja, door de dodende kracht ervan, als met een bliksemstraal alle helse hartstochten des mensen wakker riep? Daar lagen zij nu in hun schande en smaad neer, evenals wij allen, van wie de Catechismus zo terecht zegt: "dat onze natuur alzo is vergiftigd (verdorven), dat wij allen in zonden zijn ontvangen en geboren". En, dat onze natuur "alzo is vergiftigd", en dat ook bij ons de oude opstand telkens weer aanwezig is, dat ook wij, evenals onze stamvader Adam, telkens en telkens weer eten willen van de boom, waarvan God gezegd heeft, *dat wij daar niet van zullen eten?* Blijkt dat niet, zo vaak wij ontevreden zijn met hetgeen de Heere ons heeft gegeven en wij datgene begeren, wat onze naaste heeft? Ach, er gaat soms zoveel om in het menselijke hart! De vurige slangen zijn nog niet verdwenen, zij zijn nog aanwezig, al zien wij ze niet, en voortdurend bijten en steken zij de mens ten dode, gelijk ook de kinderen Israëls van de dood waren, zodra zij door die zichtbare slangen gebeten waren. Wij allen, kinderen van Adam, behoeven in geestelijke zin niet meer gebeten te worden, wij zijn al gebeten en komen, als geestelijk doden ter wereld, zodat wij allen samen kinderen van de dood zijn.

Ik houd u de zaak voor, geliefden, zoals het daarmee waarachtig tegenover de eeuwig geldende wet, voor 's Heeren aangezicht gelegen is. Wij zijn allen kinderen van de dood, en, opdat wij deze waarheid niet zouden vergeten, laat de Heere dagelijks voor onze ogen de mensen ziek worden, sterven en begraven worden, terwijl het lichaam een prooi der wormen wordt. En achter deze zichtbare dood ligt nu nog iets anders, zoals ieder kind reeds weet, namelijk de eeuwige verdoemenis of het eeuwige leven.

Wij zijn van de dood, en wie van de dood is, mijn geliefden, kan die aanspraak maken op de zaligheid? O, gewichtige vraag! Weet u hoe de mensen zich daarvan afmaken? 'O zeggen zij, dat ik eenmaal moet sterven, weet ik ook wel, graag sterf ik niet, maar ik weet toch, dat het eens mijn lot zal zijn.'

En, als u nu sterft?

Ja, dan hoop ik op Gods barmhartigheid; zo streng zal Hij toch wel niet wezen. Ik heb altijd horen zeggen, dat God goed is. Heb ik nu werkelijk een ziel die onsterfelijk is, en keer ik niet tot het niet terug, gelijk een hond; nu dan hoop ik op Gods barmhartigheid. Hij is immers zó goed!

Mijn geliefden, de kinderen Israëls waren vergiftigd, zij waren van de dood, en moesten sterven onder het oordeel van Gods toorn. Wij zijn ook vergiftigd, wij zijn ook van de dood, en moeten ook sterven onder het oordeel Gods, om onze zonden en afval van Hem. Waar is dan de grond, waarop u staat, waarop u ligt, vraag ik zo een, die tot het uiterlijke Israël, tot de gemeente des Heeren behoort?

Velen zullen, indien zij oprecht zijn, moeten antwoorden: *ik heb geen grond voor de eeuwigheid!* Maar mijn geliefden, gelooft u dan werkelijk, dat u genoeg zult hebben, aan een onbestemde hoop op Gods barmhartigheid? Zal het helpen zich te troosten met het denkbeeld: ik behoor tot Abrahams zaad, ik ben een Israëliet, ik ben een kind der gemeente? Kon het zulk een van de vurige slangen ten dode gebetene helpen, dat de posten van zijn deuren eens met het bloed van het lam waren bestreken, dat ook hij eens mee door de Rode Zee was getrokken en door de Heere wonderbaar heen en weer was geleid in de woestijn?

Ach, het gif der slang woelt in zijn leden, en sterven moet hij, gelijk ook werkelijk vele kinderen Israëls gestorven zijn, tengevolge van dat hete slang en venijn! Daar vraag ik nu de een of ander, wat is de grond, waarop u bouwt?

En het antwoord luidt: "Gods barmhartigheid".

Ik vraag een ander: wat is de grond, waarop u bouwt?

En het antwoord is: "mijn boetedoeningen".

Ik vraag een derde: wat is de grond, waarop u bouwt?

En het antwoord is: "dat ik mij bekeerd heb van mijn zonden en ongerechtigheden, en nog dagelijks bekeer, en dat ik ook wel eens een belofte meen ontvangen te hebben".

En ik vraag nog een en ander af: wat is de grond waarop u hoopt voor de eeuwigheid?

En het antwoord luidt: "dat ik mijn zonde ken en haat, dat ik mijn zonden beken aan de Heere, en beterschap beloof. Ik heb een wel volbracht leven achter mij, ik heb mijn plichten nauwgezet vervuld, Goddank! Ik ben geen dief, geen moordenaar, geen echtbreker, maar een braaf echtgenoot, een eerzaam burger, ik heb naar mijn beste krachten mijn kinderen opgevoed in de vreze des Heeren, ik ga vlijtig ter kerk en ten avondmaal, en houd mijn handen rein van al het overige". Of: "Ik heb in mijn leven veel aanvechtingen gehad, en heb nog dikwijls allerlei aanvechtingen te verduren, ik heb vaak tot God geroepen en gesmeekt, en Hij heeft mij verhoord. Nee, nee! U moet niet slecht over mij denken, ik ben een christen, en sta in goede grond geworteld en vast als een eikenboom".

Ach, mijn geliefden, indien deze gronden genoeg waren om op te bouwen, dan had geen een van de door de slangen gebeten Israëlieten behoeven te sterven, en toch lezen wij dat er vele stierven. De Israëlieten hadden gezondigd, zij hadden gerebelleerd, en majesteitsschennis gepleegd; en nu leeft God om Zijn wet te handhaven zowel de eerste tafel, als de tweede. Al meent men nu in overmoed en lichtzinnigheid, bijvoorbeeld het vierde gebod straffeloos te kunnen overtreden, ik zeg

het u en waarschuw het u in uw eigen belang: God leeft en regeert in de hemel, en het is voor Hem maar een kleinigheid de zwaarste oordelen over onze stad of ons land te brengen. God handhaaft allereerst de eerste tafel der wet, en wij kunnen zien, dat hoewel God de Heere de kinderen Israëls veel vergaf, en veel van hun zonden voortdurend toedekte, Hij hun nochtans niets door de vingers zag, waar het Zijn eer gold. Het heeft de Heilige Geest behaagd, dit murmureren der kinderen Israëls ten eeuwiggen dage te laten opschrijven en er ons mee bekend te maken.

Overigens was het een volk, zoals er nooit een tweede geleefd heeft, en men zou menen, dat God de Heere degenen, die Hij uit Egypteland verlost had, door de Rode Zee heengebracht, en in de woestijn met allerlei tekenen en wonderen omringd en geleid had, ook wel in het beloofde land zou gebracht hebben, maar buiten Jozua en Kaleb vielen zij allen in de woestijn, en zelfs Mozes stierf op Nebo.

Het volk, ten dode gebeten door de slangen, belijdt zijn schuld en zegt van harte tot Mozes: *wij hebben gezondigd, en tegen de Heere en tegen u gerebelleerd*. Zie, daar werd de ongerechtigheid beleden en erkend, en het is zeker nog genade als God de Heere het door Zijn Heilige Geest een mens openbaart, dat hij zonden heeft, anders bekommert niemand zich daarover: aan de overtredingen tegen de eerste tafel der wet denkt niemand, en wat de tweede tafel betreft, de geboden, die daarop staan, worden stout en driest overtreden, zonder dat men het zelf weet.

De jongen, het meisje zondigen tegen het zevende gebod, en weten nauwelijks, wat zij doen. Het kind, de volwassene overtreedt het zesde gebod, en niemand denkt er aan, dat hij zondigt tegen de Heere en Zijn eeuwig geldende wet. Zo blijkt het wel, dat al dat onbestemde hopen op de barmhartigheid Gods zonder vaste rechtsgrond, en met voorbijgaan van Gods gerechtigheid en ernst, een valse grond is. Alle zelfbedrog, alle afwijkingen komen daarvandaan, dat een mens niet voor Gods wet in de schuld wil vallen, en toch schuld heeft. Zolang een misdadiger voor de rechter staat en zijn schuld zoekt te bedekken, zal de rechter niet weten, wat hij met hem moet aanvangen. Het is mogelijk, dat een mens door de aardse rechter wordt vrijgesproken, en er dag en jaar verloopt, eer Gods rechtvaardige straf hem achterhaalt. Menigeen kan ook door de aardse rechter worden vrijgesproken, die zijn leven lang door de hevigste onrust en beschuldigingen des gewetens zal worden geplaagd. Maar, hoe dit nu ook zij, ik vraag het u, mijn geliefden, als nu de misdadiger vrij uit belijdt: "zie, ik heb het gedaan, ik heb de wet overtreden", zal die aardse rechter, hoewel hij zulk een oprechte belijdenis op prijs zal stellen, nu tot de schuldige zeggen: "gij kunt vrij uit gaan, u hebt uw schuld beleden?" Immers nee! en niettegenstaande de openhartigste bekentenis van zonde, zal toch volgens de wetten van het land worden beslist. En is er doodslag gepleegd, dan wil de wet zeker, dat men dat bekenne, opdat de misdadiger zelf het de weinige dagen, die hij nog te leven heeft, minder benauwd hebbe, maar niettegenstaande deze belijdenis blijft de wet de straf van de dood eisen.

Schuldbelijdenis op zichzelf kan ook geen grond zijn, om op te bouwen; kan ons van het vonnis van de dood niet bevrijden. Het bekennen van onze zonden geeft ons dus geen welgegrond recht op het eeuwige leven. En wee, het land, waar de onrechtvaardige onschuldig wordt verklaard; het zou een gruwel voor God zijn! De onrechtvaardige, de overtreder van 's lands wetten moet veroordeeld worden, en hij verliest zijn burgerrechten.

Daar lag nu Israël, vergiftigd; het vuur brandde hun in de leden. Toch waren er vele voortreffelijke lieden onder hen, die door de Heere rijk begiftigd waren. Want voor hen had Hij de golven der Rode Zee gekliefd, en Hij had hen met hemels brood

gespijsd! Daar liggen zij nu echter neer met het slangenvenijn in de leden, als kinderen des doods! Wel hebben zij hun zonden beleden, maar dat kan hen niet helpen, en zij moesten zelf erkennen, dat zij de dood verdiend hadden.

Maar te midden van hun dood vragen zij naar een middel. Zoals onze Catechismus in de twaalfde vraag naar zulk een redmiddel vraagt: "Aangezien wij dan, naar het rechtvaardig oordeel Gods tijdelijke en eeuwige straf verdiend hebben, is er enig middel, waardoor wij deze straf ontgaan mogen en wederom tot genade komen?" (Vr. 12) Zo vroegen ook de kinderen Israëls: *is er nog een middel, dat ik stervende, die het slangenvenijn in alle leden brandt, nochtans niet sterf, maar blijve leven?* O wet, o heilige wet, die uit het hart Gods bent voortgekomen, als de uitdrukking van Zijn heiligheid en rechtvaardigheid; kunt u ons niet helpen? O Mozes. o heilige man Gods! Bidt u voor mij, wees u mijn plaatsbekleder, en bidt nog eens voor mij. En hoewel nu zeker in zulke nood de wet onze voorbidder niet kan zijn, staat er toch geschreven: *Mozes bad voor het volk*. En bleven zij nu allen, zonder meer in het leven? Nee, dat lezen wij niet in ons teksthoofdstuk. En menigeen, ik waarschuw het u, spreekt over de voorbidding van Jezus Christus, en blijft toch in de geestelijke dood.

De voorbidding geschiedde. Nam toen de Heere de dood uit de leden van al die stervenden, zonder voldoening van hun schuld, zonder rechtsgrond? Nee! nee! Een vaste onwrikbare rechtsgrond wilde Hij hun geven, opdat zij daarom, en daarom alleen, een welgegronde hoop op Gods barmhartigheid zouden hebben ten eeuwigen leven. En wat sprak nu de Heere tot Mozes?

Gij Mozes! Gij vertegenwoordiger der wet, maak u een koperen, een stralende, een vurige slang, die een afschijnsel van Mijn heerlijkheid, het uitgedrukte beeld van Mijn zelfstandigheid is, en dat daarop ligge de glans der heerlijkheid van de Eniggeborene des Vaders. Die slang was het tegenbeeld van onze Heere Christus, gelijk wij uit Joh. 3:14 weten, en op haar, op de koperen slang, daalde, als in een beeld, de straf neer en het volk ging vrijuit. Dood was deze slang in zichzelf, naar het metaal, waaruit zij vervaardigd was, blonk als een afschijnsel der heerlijkheid van Jezus Christus.

Deze slang nam, als van type van Christus, al het slangenvenijn in zich op. Zó kunt u de grond leren kennen o zondaren, waarop u vrijgesproken wordt ten eeuwigen leven, Namelijk de verhoging van de Heere Christus aan het hout des kruises. Hebt u dit nu met uw oren vernomen?

Dan hebt u nog niets, ja, nog niets, dat zeg ik u. U hebt de rechtsgrond vernomen, maar er moet nog meer zijn. En wat is dat dan? Twee zaken, mijn geliefden,

- Vooreerst, dat u het slangenvenijn der zonde voelt branden in uw leden, zodat u het daaronder niet kunt uithouden, maar luid begint te roepen: *ik ben verloren!* Anders hebt u geen zaligmakend, maar alleen een historisch geloof, waarmee u in de wereld blijft hangen, en ook met de wereld zult omkomen. Dus het eerste is, dat u het vergift bij aanvang of voortgang, zodanig in uw leden voelt branden, dat u het gevoelt: ik ben des doods.
- En het tweede stuk is: als u het dan met smart bekent, hoe het vergift der helse slang alle hartstochten in u ontstoken heeft, en hoe die u tot een gruwel stellen voor Gods heilig aangezicht. Gedenk dan aan des Heeren woord tot Mozes: maak u een koperen slang, en stel die op een stang tot een teken! Christus moest aan het kruis hangen, als het enige offer, dat voor God geldt. Christus blinkt in Zijn heerlijkheid; ach, die glans der koperen slang! Het is mij bij die aanblik alsof ik moet sterven. Ach, wat moet ik toch beginnen? God heeft gezegd, wie die koperen slang aanziet, die zal leven. Alzo, hoewel ook dood

en vergif mij door de leden trekken, nochtans, al is het met gebroken ogen,
Heere Jezus! met het oog op U gevestigd, waag ik het in Uw Naam!
Dan zult u ook van harte mee leren zingen:

*Hun hart was boos, vervuld met slinkse streken;
Van Zijn verbond was groot en klein geweken,
Doch God vergaf barmhartig hunne schulden;
Verdierf ze niet, schoon zij de maat vervulden;
Hij wendde zelfs Zijn gramschap dikwijls af,
En wekte nooit Zijn ganse wraak ter straf.*

*Hij dacht in gunst, door hunne ramp bewogen:
Zij zijn toch vlees, zij hebben geen vermogen;
Zij zijn een wind, die gaat, en nooit zal keren.
Hoe dikwijls dorst hun wrevel God onteren!
De wildernis zag door hun boze paân
Hem bitterheên en smarten aangedaan.*

Psalm 78:19 en 20

O mijn geliefden, is het niet hartroerend, wat in deze psalmverzen staat! En moet het ons niet vervullen met innige dank tegenover de getrouwe Schepper van onze zielen, dat Hij een God is, Wiens barmhartigheid en liefde zo sterk is, dat zij stand houdt voor de Zijnen, voor Zijn volk, wier harten steeds geneigd zijn om van Hem, de Bron van het waarachtig Leven, af te wijken. Wij arme mensen zien telkens naar het zichtbare, grijpen naar het zichtbare, laten ons door het zichtbare gevangen nemen, al weten wij nog zo goed, dat de Heere alleen de Schepper is van hemel en aarde, dat het zichtbare ons ten verderve sleept, en dat ons heil alleen vast staat in de handen van de levende God. De mens bidt vaak om Gods zegen, maar bedoelt met zulk een gebed vaak niets anders dan, dat de Heere zijn verkeerde, zelfgekozen wegen goedkeure. De mens geeft huichelachtig voor, dat hij Gods wil doen wil, en daarbij wil blijven, en tegelijkertijd laat hij zich betoveren door het zichtbare, door zijn hoogmoed en eigenwaan, en wordt zo voortgesleept naar zijn eigen verderf. Van nature wil de mens als godsdienstig en Godvrezend gelden. Ja, wee, driewerf wee, degene, die onze genade staat in twijfel zou trekken, en toch weten wij niet, dat onze genadestaat alleen vaststaat in Christus in de hemel ter rechterhand Gods! Ach, de duivel is zo listig en het arme menselijke hart is zo vervuld met boze overleggingen, dat men met schijnvrome en Farizeese gebeden op de lippen, meer en meer van de Heere en des Heeren wegen afwijkt, zodat men ten laatste niet meer weet, waar men staat en blijven zal. Zie dat is zo onze geschiedenis. Maar welgelukzalig zijn wij, indien God ons van onze verkeerde weg terughaalt en ons doet proeven en smaken, welke bitterheid en jammer wij over onszelf brengen, waar wij, om de wil van het zichtbare, Hem de levende God verlaten en laten varen. Waar Hij dit echter aan Zijn volk doet ondervinden, daar openbaart Hij hun ook, welk een God zij aan Hem hebben!

Het is de Heere, die het vaderhart, Die het moederhart schiep, zo onuitputtelijk in liefde en geduld voor de verkeerdste kinderen. En Hij, die zulk een hart schiep, is Zelf ook onuitputtelijk in geduld, in barmhartigheid. Hij gedenkt er aan, dat wij om en om vlees zijn, en niet anders kunnen dan van Hem afwijken. *Hij weet, wat maaksel wij zijn, gedachtig zijnde, dat wij stof zijn*, Psalm 103:14. En onvermoeid komt Hij tot ons met Zijn Christus, met Zijn Gezalfde, met de kostelijke adem van Zijn Geest.

Uit dit oogpunt, mijn geliefden, willen wij nog verder de geschiedenis betrachten der verhoging van de slang in de woestijn.

Wij willen nog eens samen nagaan:

- (1) de betekenis van de slangenbeet,
- (2) de schuldbekentenis der Israëlieten,
- (3) de koperen slang zelf,
- (4) en het zien daarop.

(1) Mijn geliefden, wij doen zeker goed, zo wij de geschiedenis der kinderen Israëls lezen met toepassing op onszelf. Want zowel lichamelijk als geestelijk, maar vooral geestelijk, is hun gang, hun hart, hun overtreding, hun kastijding de onze, maar wij ervaren ook gedurig dezelfde uitredding als zij.

Wat nu de slangenbeet betreft, zo dunkt het ons een vreemde zaak te horen verkondigen, dat wij van de helse slang gebeten zijn, Ja, ik herhaal het, dat klinkt ons vreemd in de oren. Wie onbekeerd is, wie nog niet door de Heere is staande gehouden op zijn weg, leest misschien ook wel eens deze geschiedenis der kinderen Israëls, praat er ook wel eens over, indien hij tenminste min of meer christelijk is opgevoed, dat hij een bedorven Adamskind, door en door bedorven van nature is. Maar hij is over deze treurige waarheid in het minst niet bedroefd, noch verlegen, hij kent ook geen angst voor de dood, hij weet ook niet, dat hij sterven moet, en dat de dood hem elk ogenblik bedreigt. Want hij is dood om en om.

Wordt echter het leven Gods in hem ontstoken, en al is het ook maar het allerkleinste vonkje daarvan, ogenblikkelijk zal zulk een mens gevoelen, dat hij dood is, tengevolge van de helse slangenbeet. De vurige slangen, die in de woestijn tot bestraffing der kinderen Israëls verschenen, mijn geliefden, waren een beeld van de vurige slang die al in het Paradijs onze stamvader Adam ten dode heeft gebeten, die zo over hem en zijn gehele nakomelingschap dood en verderf bracht, en die nog, als geesten uit de afgrond, als Satans engelen, niet ophouden ons, arme kinderen Adams, aanhoudend te bijten en te vergiftigen. Ik zeg, als het leven uit God maar een klein weinig in ons is ontstoken door de adem van de Almachtige, worden wij het tot onze bittere smart en droefenis, wel gewaar, dat en hoe wij door de geest in de afgrond, die oude slang, gebeten zijn. En die wonden, die geslagen zijn, het vergif, dat door de aderen vloeit, maken zulk een levendgemaakt mens meer en meer bekommerd en verlegen. Want hij denkt daarbij aan God, aan Zijn heilige wet, aan de welverdiende straf, aan de toorn Gods. En o, hoe graag wenst hij, dat de straf hem werd kwijt gescholden, hoe vurig hijgt zijn ziel naar genade en vrijspraak!

Het gebeten zijn door de helse slang, de verdorvenheid waarin wij allen van nature liggen, maakt een elk, bij wie het leven Gods ontstaan is, eerst diep ongelukkig, en al brengen de omstandigheden, en de bezigheden van het dagelijkse leven hem op andere gedachten. Zodat hij soms geheel afgeleid wordt van het denken over de grote levensvraag, toch voelt zulk een mens zich ongelukkig, wanneer hij aan God denkt. Zoals Asaf zegt: *Mijn hand was des nachts uitgestrekt, en liet niet af; mijn ziel weigerde getroost te worden. Dacht ik aan God zo maakte ik misbaar, peinsde ik, zo werd mijn ziel overstelpt.* Psalm 77: 3 en 4. Ach, die slangenbeet, zij is doorgedrongen tot in de ziel, tot in het binnenste ik, tot op en door de bodem des harten, en het vreselijkste vergif, dat ook op ons lichaam verderfelijke werking uitoefent, vloeit met ons bloed door onze aderen en verhit ons met de vreselijkste hitte en brandendste dorst, zoals David zegt: “Toen ik zweeg, werden mijn beenderen verouderd, in mijn brullen de ganse dag. Want uw hand was dag en nacht zwaar op mij, mijn sap werd

veranderd in zomerdroogten.” (Psalm 32:3, 4) Dan weet men vaak geen raad om zulk een plaag te ontvluchten.

En dat houdt niet op, als men bekeerd is, als men wedergeboren is, als men tot het waarachtige geloof is gekomen, maar de werking van dit vergif blijft in ons woelen en werken. Een soldaat, die in zijn jeugd verwond werd, doordat een kogel in zijn lichaam doordrong, zal in zijn hoge ouderdom soms nog heviger smarten gevoelen door de naweeën van zijn vroegere verwonding, dan hij ooit in het begin gewaar werd. En zo gaat het ook in het geestelijke leven: hoe meer men opwast in de kennis Gods, in de genade van Jezus Christus, des te meer ondervindt men, hoe diep de beet van de helse slang ging, hoe groot onze zonde en ellende is.

Want, mijn geliefden, de kennis van eigen zonden en schuld neemt niet af met de jaren, maar neemt gedurig toe bij iedereen, die waarlijk op de weg des levens gaat. Hoe meer de mens toeneemt in de kennis en vreze des Heeren, hoe meer gaat zijn weg van stap tot stap de diepte in, hij wordt in zijn eigen oog en naar zijn eigen gevoel kleiner en kleiner, ellendiger en ellendiger, komt van al zijn zelfgemaakte hoogten af, en zó wordt Hij alleen groot, die door God verhoogd werd aan het hout des kruises. *Hij moet wassen, ik minder worden*, spreekt met Johannes iedereen, die het leven uit God kent. Wie dood is, weet niets eens dat hij ten dode is gebeten, dat hij in Adam is gevallen, maar, wie begint te leven, die voelt de werking van het vergif, van het hete slangenvenijn, en dat maakt hem ongelukkig.

Vanwaar komt toch het gevoel dat men verloren is? Vanwaar het gevoel van zonde en schuld? Vanwaar de verlegenheid, de bekommering, de verbrijzeling over de zonden? Immers van boven, van God de Heere! Vanwaar komt het, dat een mens die zich verloren voelt, die met David (Psalm 38:19) bekommerd is vanwege zijn zonden, en die weigert getroost te worden, zich ongelukkig en bezwaard gevoelt, en rampzalig is in zijn binnenste, ook waar hij geluk en opgeruimdheid voorgeeft? Vanwaar komt het dat, al gaf u hem de halve wereld, hij daarmee toch niet gelukkig zou worden, en dat alleen, wat van boven is, zijn arm, ledig hart vervullen kan? Ach, daar zal een waarachtig bekommerde het antwoord op schuldig moeten blijven. Want hij weet het zelf niet. En u zult hem ook niet kunnen troosten, met het hem te zeggen: "juist deze uw treurigheid is uit God, zij is een aanvang van het nieuwe leven". Nee! In de diepte des harten, dáár ligt de breuk. En voortdurend weerklinkt het daar: *ik moet sterven, ik draag het vergif van de eeuwige dood in mij!*

Men kan tot het bewustzijn zijn gekomen, dat men door de helse slang is gebeten, men kan daarover veel bekommernis hebben ondervonden met het hart, men kan te midden van dit alles liefelijke vertroosting en verzoening hebben gemaakt. Maar helaas! dit verhindert de helse slang geenszins ons telkens opnieuw te steken en te bijten, zij loert op ons tussen de schoonste bloemen, en schiet onverwacht op ons los.

(2) En weet u nu, geliefden, hoe de overleggingen van ons hart zijn? O, denken wij, dat was voor de Israëlieten een rechtvaardige straf, dat zij door de slangen gebeten werden. Jawel! U hebt gelijk, ook wij zijn door de helse slang gebeten.

Maar dat kan ons niet schaden, wij zijn immers gelovig, wij zijn gedoopt in de naam van de drie-enige God!

Maar geliefden, hebt u wel eens gelezen wat de Apostel Paulus aan de Korintiërs schrijft hoofdstuk 10: 6 en vervolgens? Daar lezen wij: “En deze dingen zijn geschied ons tot voorbeelden, opdat wij geen lust tot het kwaad zouden hebben, gelijkertwijls als zij lust hebben gehad. En wordt geen afgodendienaars gelijkertwijls als sommigen van hen, gelijk geschreven staat: Het volk zat neder om te eten, en om te drinken, en zij stonden op om te spelen. En laat ons niet hoereren, gelijk sommigen van hen

gehoereerd hebben, en vielen op een dag drie en twintig duizend. En laat ons Christus niet verzoeken gelijk ook sommigen van hen verzocht hebben, en werden van de slangen vernield.” Dat schrijft de Apostel Paulus aan dezelfde lieden, waarvan hij in het eerste hoofdstuk van dezelfde brief schreef: “Alzo dat het u aan geen gave ontbreekt, verwachtende de openbaring van onze Heere Jezus Christus. Welke God u ook zal bevestigen tot het einde toe, om onstraffelijk te zijn in de dag van onze Heere Jezus Christus (vers 7 en 8). Maar niettegenstaande dit zegt hij tot dezelfde mensen de ernstige vermaning, die wij 1 Cor. 10 lezen, en die wij u al aanhaalden: *laat ons Christus niet verzoeken gelijk sommigen van hen verzocht hebben, en werden van de slangen vernield.*

Het was niet het manna, het hemelse brood op zichzelf, dat de kinderen Israëls in het leven behield, maar het was Christus, het waarachtige Brood des levens, dat van de hemel neerdaalt. En zo is het ook met ons, mijn geliefden. Het brood, het dagelijkse brood, dat wij van de Heere ontvangen, zou ons niet kunnen voeden en in ‘t leven behouden, stond niet daar Boven, voor Gods troon, Christus, als het geslachte Lam, dat de zonden van de wereld wegneemt. Christus, de levende Christus, bevond zich in de gemeente der kinderen Israëls. Christus was hun manna, hun brood, in Christus alleen hadden zij voedsel en lavenis, gelijk ook wij alleen in en om Christus’ wil alles ontvangen, wat wij nodig hebben voor het aardse en eeuwige leven. Maar de Israëlieten dachten: ‘O, in Edom is het toch veel schoner en aangenamer, dan hier in deze dorre woestijn, waarom mogen wij nu niet meer genieten van Edoms rust en heerlijkheid? Hoe zou ons dat kunnen schaden? Wij zijn immers het zaad van Abraham, en wij zijn de lieden, voor wie de Heere de Rode Zee kliefde! Wij zouden dus zeker geen gevaar lopen door de heerlijkheid van Edom verleid en meegesleept te worden!’

Ziet u mijn geliefden, de kinderen Israëls meenden, dat zij Christus en Zijn Woord, om zo te zeggen, verborgen en op zak, mee konden dragen, tegelijkertijd met de wereld meer of min meedoen. En dan met Christus zich zo veel inlaten, als hun nodig scheen om zo veel mogelijk van het zichtbare in handen te bekommen. Op zulk een goddeloos bestaan volgde voor de kinderen Israëls de vreselijke straf der vurige slangen.

Weet u nu, mijn geliefden, hoe het ons gaat, als de helse slang ons haar venijn in de aderen spuwt? Wij weten, dat wie Christus heeft, hemel en aarde met Hem bezit, huis en hof, vrouw en kind, goed en eer met en in Hem ontvangt, en zo koninklijk door deze wereld komt, en eens veilig de eeuwige heerlijkheid bereikt. Maar ach, al weten wij dit nog zo goed, de helse slang behoeft ons maar even te steken, en haar vergif ons in ‘t hart te werpen, en wij wijken af tot de wereld en doen met haar mee, hoewel wij voorgeven tegelijkertijd Christus trouw te willen blijven en Hem te blijven aanhangen. Dit is het gevaar, waartegen de Apostel Paulus de Korintiërs waarschuwt, en waartegen de Heilige Geest ook ons waarschuwt door Gods Woord, dat ons luid toeroept: "zulke mensen bent u!" Ach, het houdt in dit aardse leven niet op, telkens worden wij door de slangen ten dode gebeten. Wie waarlijk is levend gemaakt, ondervindt dit genoeg, en maakt daaromtrent menige treurige ervaring in zijn eigen hart en leven.

God moest de Israëlieten wel straffen door vurige slangen onder hen te zenden, die al hun lichaamsleden en hun gehele ziel vergiftigden met hun brandend venijn, en de smarten, die deze beten van die slangen hun veroorzaakten, waren de rechtvaardige

straf daarvoor, dat zij zich met de helse slang hadden afgegeven. De straf kon niet uitblijven, velen werden gebeten, ja, velen werden gebeten en moesten sterven.

Maar de Heere, wat zal Hij nu doen te midden van al die jammerlijke ellende, waarin Zijn volk lag verzonken? De mens heeft zichzelf en al zijn nakomelingen door moedwillige ongehoorzaamheid en ingeven van de duivel geheel en al bedorven, de zonde is geschied, deze of gene stap is gedaan, men heeft een weg betreden, die niet goed is, men heeft in een schone appel gebeten en de mond vol stof en as gekregen. Men heeft zich met de helse slang ingelaten en het valse dier, dat wij aan onze boezem verwarmd hebben, heeft ons, eer wij het wisten, ten dode gebeten, en wij kunnen ons van het vergif, dat in ons bloed is doorgedrongen, niet verlossen. Ach, er schijnt geen andere weg open, dan dat al die verkeerde mensen regelrecht ter hel varen! Zij hebben gezondigd, zij zijn afgevallen van de levende God, zij hebben verkeerdheid op verkeerdheid gestapeld, en de wet moet op haar eis blijven staan: zij zijn van de dood, en moeten ter hel varen! De straf, die de zondaar aangezegd moet worden, is de eeuwige dood. O, hoe graag wilde de helse slang, dat dit vonnis aan alle kinderen Adams werd voltrokken! Om dat te bereiken sluipt zij in het hart, en mocht, o zo graag, het arme gevallen kind voor eeuwig verderven.

Maar daarboven is een Lam, staande als geslacht, en om de wil van dat Lam gaat het anders toe, als de goddeloze of schijnvrome duivel het zou wensen.

Maar mijn geliefden, wat is eigenlijk het dier, dat gedurig op de loer ligt om ons te verderven naar lichaam en ziel? Is het de helse slang op zichzelf? Of is ons eigen verdorven hart niet de ergste vijand, waarmee wij ons gehele leven hebben te strijden? O mens! O zondaar, steek de hand in uw eigen boezem! Bent u niet dikwijls en getrouw gewaarschuwd? Is het u niet aangezegd, wat goed is? Hebt u niet, zo vaak u gezondigd hebt, het tevoren luid uitgeroepen: *o daarvoor zal ik mij wel hoeden, zo wat zal mij nooit gebeuren?* Hebt u niet in hoogmoed en aanmatiging het evenals Jozefs broeders uitgesproken: *wij zijn vrome, oppassende brave lieden?* Ach, hebt u ook niet telkens gebeden, Gods Woord ter hand genomen, een goed woord, een troostvolle spreuk gevonden, en nochtans tegelijkertijd gedacht: ‘Nu, als ik Christus en de wereld niet tegelijkertijd kan dienen, noch mijn zondige lusten bot vieren, dan laat ik eenvoudig Christus een tijdlang zeggen en preken, wat Hij wil! Ik kan immers later, als ik verkregen heb, wat ik beoogde, weer tot Hem terugkeren, en vergeving vragen en opnieuw Zijn genade aangrijpen?’ En zie, zo hebt ge u, eer u het weet, misschien met een schone spreuk op de lippen, in uw verderf gestort en de engelen erbij laten wenen. Tot Christus terugkeren, Hem opnieuw aangrijpen ... zie, zo hebt ge u misschien met een schone spreuk op de lippen hals over kop in de zonde gestort.

O mens, o arme mens! Die alles vergiftigende slang, dat bent úzelf, dat is uw beeld, en u handelt tegenover uw getrouwe Schepper en Vader in de hemelen even snood en listig, als de helse slang tegen Hem en tegen u doet. De slang is er op uit dood en ondergang te bewerken, en u, u bent er eveneens op uit, uw eigen lust door te zetten en zó uw eigen ondergang te bewerken.

Dus: ter hel met de zondaar, met de overtreder en afwijker van Gods Woord en gebod, omdat hij niets beter is dan een slang, *een adderengebroidsel*, zoals Johannes de Doper zegt. En dus: ter hel met die adderengebroidsels; hoe eer, hoe beter??

Nee! Nee! Zo luidt het niet uit ‘s Heeren mond. Want daarboven, voor de troon Gods is een Lam, staande als geslacht. Nee! En nogmaals: nee! U, door de slang gebeten, verloren mens, verneem het wat God de Heere in Zijn lankmoedigheid en genade voor u doet, en dat niet alleen voor anderen, maar voor u, die uzelf verfoeit in stof en as!

Ik wil, zegt de Heere, die slang, die u verdorven en ten dode gebeten heeft, ik wil die slang, wier vergif u vervult, en zelf tot een slang maakt, nemen en aan een opgerichte kruispaal slaan, opdat zij sterve, en er voor u een ontkoming zij, en zij de straf onderga, daarvoor, dat zij u de lichamelijke en geestelijke dood heeft berokkend. Ik, de Heere, neem deze slang, ik neem u, verdorven en diepgezonken mens! Ik neem de menselijke natuur, die gezondigd heeft, en sla die aan het kruis, opdat u zou leren kennen en erkennen, welk een slang u tegen uzelf en tegenover God bent! Maar, o wonder der barmhartigheid, niet uzelf zult de last van deze eeuwige toorn Gods tegen de zonde dragen, maar Hij die Ik in de wereld gezonden heb, opdat Hij aan het hout des kruises *de dood van de dood, de Slang van de slang zou worden*.

(3) De plaats, waar de Israëlieten zouden overtreden, waar zij zouden gewaar worden, wat in hun hart woonde, had de Heere Zelf bestemd. Hij Zelf had hun weg daarheen bestuurd, maar geenszins, opdat zij aldaar zouden omkomen en verderven, maar omdat juist dáár metaal in overvloed zou voorhanden zijn, om een slang te gieten, groot genoeg, dat zeshonderd duizend mensen er tegelijkertijd hun blikken op konden vestigen. Want er waren in de streek, waar de kinderen Israëls zich toen bevonden, grote kopermijnen, waaruit Mozes het koper kon verkrijgen om de door God verordene koperen slang te kunnen vervaardigen en oprichten.

(4) Wij weten, mijn geliefden, dat die in de woestijn opgerichte slang Christus beduidt, zoals wij zulks uitdrukkelijk lezen Joh. 3:14 en 15: *En gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, alzo moet de Zoon des mensen verhoogd worden; opdat iedereen, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe*. O geliefden, het verwondere u niet, dat de Heere Zelf, tot Nicodemus sprekende, Zich met die slang wilde vergelijken. Want Hij sprak het daarmee uit, dat Hij waarachtig, hoewel rein en onbesmet in Zichzelf, ons ellendig vlees en bloed, onze menselijke natuur, die gezondigd had, heeft willen aannemen.

Wij vinden Christus, de Heere der heerlijkheid, in de Heilige Schrift ook meermalen afgebeeld als een lam of schaap, en dat wel om ons eveneens een denkbeeld te geven van Zijn diepe vernedering, die Hij in de dagen Zijns vleses, om onzentwil heeft willen ondergaan. Want een schaap is immers een dom, onnozel dier, dat de weg niet weet en gedurig van de weg afdwalen kan.

In Leviticus 16 vinden wij Christus ook afgebeeld, als de zondebok, en u kunt het lezen in de Schrift, dat de geit en bok in de wet van Mozes tot de onreine dieren werd geteld. Dat beduidt nu niet, dat Christus in de dagen Zijns vleses, ooit zonde gehad of gekend heeft, maar, dat Hij om onzentwil ons ellendig vlees en bloed heeft willen aannemen. Gelijk Paulus zegt Rom. 8:3: *Want hetgeen der wet onmogelijk was, dewijl zij door het vlees krachteloos was, heeft God, Zijn Zoon zedende in gelijkheid des zondigen vleses, en dat voor de zonde, de zonde veroordeeld in het vlees*. Zo moet het verstaan worden, wat wij u zeiden, dat Christus *de dood van de dood, de slang der slang is geworden*. Hij kwam in gelijkheid van het zondige vlees, en dat voor de zonde, gelijk er ook in 2 Cor. 5:21 staat: “Want dien, die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem.” Zo is Christus geworden een vloek tegenover onze vloek, gelijk geschreven staat Galaten 3:13: “Christus heeft ons verlost van de vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons: want er is geschreven: Vervloekt is iedereen, die aan het hout hangt.” Onbesmet en afgescheiden van de zondaren, staat Hij echter voor de rechterstoel der wet daar, beladen met onze zonden, als zonde in onze plaats.

Hebt u nu uzelf bedorven, hebt u uw gehele weg bedorven, gevoelt ge u om en om verloren, en doodziek door het slangenvenijn der zonde, moet u het, tot uw diepe smart en beschaming, uitroepen: *het is alles mijn schuld*, zo verneemt het, op welk een wijze er verlossing van schuld en straf voor u bereid is. God Zelf heeft de zonde genomen, heeft die genomen uit uw huis, uit uw hart, en ze in de persoon van de Middelaar aan het hout des kruises gehecht.

Afschuwelijk is zeker de gedaante van een slang, maar niet minder afschuwelijk is uw zonde, en leer nu, o mens! dat God de Heere heilig en rechtvaardig is, dat Hij niets door de vingers ziet. Maar dat Hij de zonde, die tegen de Allerhoogste Majesteit Gods is bedreven, ook met de hoogste, dat is met de eeuwige straf, aan lichaam en ziel straffen moet. En dat Hij de zonde alzo haat, dat Hij, al eer Hij ze ongestraft liet, deze aan Zijn eigen geliefde Zoon met de bittere en smadelijke dood des kruises gestraft heeft. Op zichzelf is er in de Heere Jezus Christus niets, wat Hem aan een slang gelijk zou maken. Want Hij heeft nooit zonde gehad, noch gekend.

En dat kunt u ook zien aan de koperen slang. Het was wel een slang, maar van blinkend, zuiver, schitterend koper.

"Maak u een koperen slang", zo luidde des Heeren Woord tot Mozes. Waarom moest deze slang van koper zijn? Wij lezen bij de profeet Ezechiël (40:2, 3): "In de gezichten Gods bracht Hij mij in het land Israëls, en Hij zette mij op een zeer hoge berg; en aan dezelve was als een gebouw ener stad tegen het zuiden. Als Hij mij daarheen gebracht had, ziet, zo was er een Man, wiens gedaante was als de gedaante van koper; en in zijn hand was een linnen snoer, en een meetriet, en hij stond in de poort."

"Koper" of "blinkend koper" beduidt in de oude beeldspraak en schrift der Oosterse volken hetzelfde, wat wij Hebr. 1:3 lezen: "Dewelke - namelijk Jezus Christus, de Zoon van God - alzo Hij is het "afschijnsel" Zijner heerlijkheid", enz. Koper beduidt dus in de profetische taal van Mozes en de profeten "afschijnsel der heerlijkheid, uitgedrukte beeld van Zijn zelfstandigheid". Dit afschijnsel, deze glans vervult de mens van nature met schrik en vrees. Daarbij komt, dat de beet van een slang de gebetene zo zeer verzwakt, dat hij niets glinsterends, niets blinkends vermag te zien, maar dat waar een heldere lichtgloed zijn matte blik treft, hij des te spoediger sterft.

Wie zich nu ten dode gebeten voelt door de helse slang, die schuwt het, de koperen slang, die opgericht is tegen de slang uit de afgrond, aan te zien. Want het afschijnsel der heerlijkheid verblindt zijn matte ogen. "Ach, " roept hij uit, "ik ben een zondaar, een goddeloze, en de Heere is zo heilig en rechtvaardig! Hij zal, Hij moet mij van zich stoten: anderen zal Hij misschien in genade willen aannemen, maar mij niet, Hij is veel te heilig, om Zich met mij in te laten".

Maar ziel, juist Zijn Goddelijke kracht, macht en heerlijkheid, wier afschijnsel u zo verblindt en afschrikt, is het, die Hem in staat stelt, al dat hete lijden om uwentwil te verduren, de last van de eeuwige toorn Gods tegen de zonde te blijven dragen, en zo voortdurend *de slang een slang, de dood een pestilentie* te zijn, en in Zijn vlees en bloed de straf te dragen, waaronder u voor eeuwig had moeten omkomen. Zijn Goddelijke kracht, heerlijkheid, macht en sterkte is de oorzaak, dat wat Hij voor ons werd, in eeuwigheid blijft gelden voor de rechterstoel Gods. Zijn Goddelijke majesteit, de glans, die van Hem uitgaat, is dus niet geschikt, om ons af te schrikken, maar de arme zondaren tot troost en verkwikking, straalt zij hun vriendelijk tegemoet. Want, al hangt Hij daar aan het kruis in de afschuwelijke gedaante van een slang, als was Hij een verworpen, beladen met ons aller zonden en vloek, zo is Hij toch uit

kracht der Goddelijke natuur, die in Hem woont, tot in het binnenste van Zijn ziel geschikt en gereed om u te redden.

Daarom, mijn geliefden, daar God de Heere ons deze onuitsprekelijke weldaad heeft bewezen, *dat Hij Zijn eigen, geliefde Zoon niet gespaard, maar voor ons allen overgegeven heeft*, is het voor ons de hoofdzaak te leren erkennen, dat wij zondaars zijn, dat wij zonden en schulden hebben. Dat deden de kinderen Israëls. Want zij spraken tot Mozes: *wij hebben gezondigd tegen de Heere, en tegen u!* Dat wil zeggen, tegen de Heere, en Zijn heilige, eeuwig geldende wet! O, deze belijdenis zij ook de onze!

Mijn geliefden, als de wet ons dreigt, als haar donder ons over het hoofd rollen, dan geschiedt dit toch maar alleen, om de zielen naar Christus te drijven, opdat zij in Hem leven en zaligheid zouden hebben! Wat wij nodig hebben, is dus allereerst, dat wij leren inzien, hoe groot onze zonde en ellende is. God is soeverein, Hij is het waardig gevreesd en geëerd te worden, Hij is Koning, Hij heeft de hemel en de aarde geschapen. Daarom, weg met al het zichtbare, als dat ons verleiden wil in het allerminst tegen Zijn heilige wil te doen! Weg met alle afgoden! En al gaat de weg dan ook door een leeuwenkuil heen, ik zal daarin niet omkomen, maar zij wel, die mij daarin hebben geworpen.

O, mijn geliefden, als die erkentenis maar daar is, dat wij zonder ophouden, door ons rebellerend bestaan, door onze gedachten, door de verkeerde keuze van ons hart zondigen tegen de Heere en Zijn allerheiligste wet! Ach, wij weten er niets van, hoe goed de Heere Jezus is, en hoe slecht wij zijn! Van ons, arme mensen, diepgevalle zondaren is niets goed meer te verwachten. God verwacht van ons ook niets meer. O, dat wij er toch eens toe kwamen, in oprechtheid te belijden, dat wij niets dan valse munt op zak hebben, en dat alleen het goud, dat God geeft, waarachtig goud is, waarmee men door alles heenkomt. Ach, voortdurend wijkt de mens af van God, die alleen zijn leven is. De onder het maatschappelijk peil van eer en zedelijkheid diepst gezonken vrouw, heeft tegenover haar man geen ontrouwer en afvalliger hart, dan wij hebben tegenover onze God en hemelse Bruidegom! Ja, ja; wij hebben wel een goede mening van onszelf, wij zijn in ons eigen oog eerlijke lieden, wij menen ijzervast in het geloof te staan, en twijfelen er niet aan, dat wij in het ware geloof zullen volharden tot het einde. Wij zullen nooit en nimmer 's Heeren naam oneer aandoen!

Ach, mijn geliefden, schone bloemen, voorwaar! Maar bloemen, waaronder de adder loert, en die adder dat zijn wij zelf, wij, die met onze eigen handen altijd weer afbreken, wat wij voorgeven ter ere Gods te hebben opgebouwd. En dat wij zulke adderengebodsels zijn, dat bewijst de gehele wereldgeschiedenis, ook al willen zij het niet geloven; dat bewijst allereerst de geschiedenis van het allerheiligste volk, dat door de God des hemels Zelf met grote wonderen en tekenen en met een uitgestrekte arm uit Egypte, uit het diensthuis was geleid, en door de Rode Zee en de grote woestijn heen gebracht was; zes honderd duizend man! En o, dat bewijst allereerst onze eigen openbare en verborgen levensgeschiedenis. Maar daar bekommeren wij ons weinig om, en denken: ja, waarom zou ik niet trouw kunnen zijn? Ik ben immers veel beter dan het murmurerende en oproerige Israël!

Nochtans heeft de Heere vele der kinderen Israëls in het leven behouden, hoewel zij de dood verdiend hadden. Hij heeft hen in het leven behouden, die Hij uitverkoren had, opdat zij voor God zouden belijden al hun zonden en schulden. Dat doet geen mens uit zichzelf. Van nature wil de mens wel graag een sterk gekleurd tafereel van zijn zonden ophangen, maar het zijn geen zonden tegen de heilige wet Gods, waarvan

hij zich beschuldigt, maar alleen overtredingen van mensengeboden, of eigen gemaakte voorschriften. Dus niets dan geschilderde, geen werkelijke zonden, waarmee hij te doen heeft, of zegt te doen te hebben. Geen mens wil van nature weten, dat hij door de beet der helse slang geheel en al vergiftigd is en dat dit helse venijn in ziel en lichaam brandt. Dát voor God te erkennen, dat wil geen mens uit zichzelf.

Is Christus echter alles, dan is de mens niets; en moet de mens of wat uit hem voortkomt iets gelden bij de verlossing, dan is Christus niets. Zó, als geheel verloren zondaren, met onze gehele vergiftigde, bedorven toestand moeten wij tot God komen, die voor Hem belijden en bloot leggen, en niet alleen deze of gene hartstocht of zwakheid. Daar staat men nu vergiftigd, en is een kind van de dood; de weg ten eeuwige leven is gesloten, men kan door de gesloten poort niet heen dringen, men staat voor een diepe stroom, en voelt zich geheel en al verloren. Men heeft, evenals de verloren zoon, alles verkwist en bedorven, Ja, men heeft gezondigd tegen beter licht en geweten in. Wat nu? Dat is de grote vraag? De duivel zegt: verloren bent u, verloren blijft u!

Maar "nee, en nogmaals nee!", is de stem uit de hoogte! Daarboven in de hemel bidt er Een voor de verloren zondaren! O men bekenne het maar aan zijn God, dat men door de slang gebeten, dat men van de dood is; men kome niet met halve zonden, men spreke niet van kleinere of grotere overtredingen. Want wat weten wij eigenlijk van onze zonden, wij weten niet, wat eigenlijk onze ergste zonden zijn. En zolang wij niet waarachtig door de Heilige Geest zijn overgebracht vanonder de wet op het gebied van vrije genade, dan zal er altijd bloed aan onze handen kleven, en wij zullen biddende en zingende onze rechtvaardige naaste ombrengen, en nog menen Gode daarmee een dienst te doen. Zo verkeerd, zó slecht is de mens. Wij moeten dus voor God belijden, dat wij geheel en al verdorven zijn, dat uit ons niets goed kan voortkomen. Ja, wij moeten het Hem klagen, dat wij onze eigen verdorvenheid niet eens kennen.

Wat dan? Het was God, die u kende, toen u nog onder het hart van uw moeder lag, en er al voor u werd gebeden. Ja, Hij heeft u gekend, en reeds toen had Hij sinds lang het middel verordineerd, waardoor u alleen kon behouden worden. U, die het dagelijks leren moet van uw God, met het gehele pak van uw zonden tot Hem de toevlucht te nemen.

Nu zult u vragen: wat heb ik te doen, opdat ik in het leven blijf?

Wat u te doen hebt? Zonde te bekennen? Zonde te laten? Wat u bedorven hebt weer goed te maken? De gebroken stukken weer aan elkaar zien te lijmen?

Ach, dat alles is wel schoon, maar als het vergift diep is doorgedrongen, ach als men de dood nabij is, wat kan, wat zal men dan nog doen? Wie een of meermalen aan een sterfbed heeft gestaan, die weet, dat een stervende ook niet het geringste veertje van de mond kan blazen, en nauwelijks meer de hand kan verroeren. Ach, een stervende kan niet meer zien, niet meer horen, die kan niets meer doen, al wilde hij nog zo graag. Noch in Rome, noch in Jeruzalem is er een geneesheer, die het vergif der zonde uit uw lichaam en ziel uitdrijven kan! Wel kan men allerlei geneesmiddelen voorschrijven, wel kan de zonde zich voor een tijd schuil houden, en kleiner en kleiner schijnen te worden, maar eindelijk zinkt de mens samen onder het gewicht van zijn farizees bestaan en eigenwillige geestelijkheid en hij wordt of wanhopend of verhard. Het Woord van God verkondigt het u, en ik verkondig het u op grond van Gods Woord, dat u vergiftigd, dat u verloren bent! Ik herhaal het u, dat ge uzelf niet veranderen kan. U kunt dat vergif der helse slang zelf niet uitdrijven. U zult het moeten bekennen: *ik heb gezondigd tegen de Heere en Zijn heilige wet.*

Hoog opgericht staat de koperen slang, staat des Heeren kruis. God heeft gezegd: *wie daarop ziet, zal leven!* God vraagt er niet naar of u geloof gevoelt in uw hart, of door duizend twijfelingen heen en weer gedreven wordt. God vraagt er niet naar of de duivel u toeroept: "dit helpt u niet", of "daardoor maakt u uw oordeel nog zwaarder!" De Heere vraagt er niet naar of men met een klare, heldere blik op Christus ziet, of alleen met matte, gebroken ogen. Maar zo spreekt de Heere Jezus: *gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, also moet de Zoon des mensen verhoogd worden; opdat iedereen, die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.* Joh. 3:14, 15.

En zal dan het vergif ophouden te branden? Als ik de slang aanzie, zal ik dan gezond zijn?

Daar geeft God hier een antwoord op! Zeker zal Hij niet nalaten Zijn gelofte waar te maken: *En Ik zal Mijn Geest geven in het binnenste van u; en Ik zal maken, dat u in Mijn inzettingen zult wandelen, en Mijn rechten zult bewaren en doen.* Ezech. 36:27. Zeker zal het waar zijn en waar blijven: *want de zonde zal over u niet heersen, want gij zijt niet onder de wet, maar onder de genade.* Rom. 6:14. Nochtans zult u het gevoelen, dat het vergif der zonde in u brandt, en in de strijd daartegen, en temidden van de smart die het u veroorzaakt, zult u het blijven ondervinden, dat sedert u met de slang gespeeld hebt, zij u geheel en al vergiftigd heeft. Deze smart, dit lijden moet u meeslepen zolang u hier op aarde bent. U zult het gedurig moeten ondervinden, dat in u, dat is in uw vlees, geen goed woont. Lijdt u echter met Christus, zo zult u ook met Hem verheerlijkt worden. Komt tot Hem met alles wat u drukt, met het gehele pak van uw zonden. Roep maar gedurig te midden van de heetste strijd: *och God, och God! ontferm u mijner, ontferm u mijner!* Nog een weinig, nog een weinig, en alle plagen houden op, ook die allervreselijkste plaag de zonde.

Haast breekt het uur der rust, der eeuwige rust aan. Totdat dit uurtje is gekomen, o arme en aangevochten ziel, zie op de koperen slang! Zie op uw aan het kruis verhoogde Heiland, wiens Woord u verkondigd is en verkondigd wordt. Amen!

10. Wat de Heere aan het murmurerend Israël liet aanzeggen door Zijn knecht Mozes toen zij Kanaän zouden binnentrekken Deuteronomium 8:1

Alle geboden, die Ik u heden gebied, zult u waarnemen om te doen, opdat gij leeft, en vermenigvuldigt, en inkomt, en het land erft, dat de Heere aan uw vaders gezwoeren heeft. Deuteronomium 8:1.

Wat wij daar lezen is des Heeren Woord. Dit Woord geldt voorzeker allereerst het volk Israël, dat nu uit de woestijn het land der belofte zou binnentrekken. Dit volk, dat toen dit rijke en gezegende land tot zijn erfdeel ontving, heeft het eeuwen lang bezeten, maar bezit het thans niet meer, en is verstrooid in alle winden des hemels. Nochtans blijven deze woorden uit Deuteronomium 8 's Heeren Woord, 's Heeren eeuwgeblijvend Woord. Profeten en apostelen, uitverkoren heiligen van alle tijden en eeuwen, ja, onze Heere en Heiland Jezus Christus Zelf hebben deze woorden nooit anders beschouwd noch gelezen dan als 's Heeren Woord tot hen gericht. En als zij gehoord of gelezen hebben van het land der belofte, hebben zij wel gezien op de lichamelijke en stoffelijke weldaden, die zij uit Gods Vaderlijke hand, uit louter genade en barmhartigheid ontvingen, maar toch allereerst gedacht aan dat goede beloofde land. Om het u duidelijk te maken zal ik maar zeggen, dat geestelijk is aan dat land, dat is - ja, wie kan de grenzen er van bepalen, - in het binnenste hart gelegen, en strekt zich nochtans uit tot in de hemel der hemelen.

"Alle geboden", zo begint Deut. 8. Het woord, dat hier door "gebod" vertaald wordt, beduidt in het Hebreeuws eigenlijk: iets, waaraan men gebonden wordt, waarmee men met een vaste band wordt verenigd, zoals man en vrouw samen verbonden worden door de band des huwelijks; of zoals men, wanneer men een naakte een kostelijk kleed aantrekt en het met een gordel om zijn lendenen bevestigt, zeggen kan, dat men deze arme mens met dit prachtige kleed heeft verbonden of verenigd. Zo verenigt ook de Heere God onze van alle heil beroofde en naakte ziel met Zijn gebod.

"Alle geboden" luidt het hier, dat wil zeggen: het gehele gebod, niet een weinig, niet de helft daarvan, maar geheel en al, zoals de Heere het heeft gegeven. Want, als wij iemand een geschenk geven, dan bedoelen wij immers daarmee, dat hij het geheel, als zijn eigendom mag beschouwen, en wij geenszins de helft voor onszelf wensen te behouden. Maar wij zeggen dan van ganser harte: dit of dat is voor u, u mag het geheel en al meenemen. Zo erkennen wij in deze woorden "Alle geboden" de stem van Hem, die eens tot Adam sprak: "van alle boom dezès hofs zult gij vrijelijk eten".

Welke "geboden", welk "gebod" is het nu, waarvan hier in Deut. 8 Mozes, en door hem de Heilige Geest tot ons spreekt? Dat kunnen wij lezen in 1 Joh. 5:20 en 21, waar geschreven staat: *"Doch wij weten, dat de Zoon van God gekomen is, en heeft ons het verstand gegeven, dat wij de Waarachtige kennen; - dus geen leugenaar, noch afgod - en wij zijn in de Waarachtige, namelijk in zijn Zoon Jezus Christus. Deze is de waarachtige God en het eeuwige Leven. Kinderkens! bewaart uzelfen voor de afgoden! Amen.* Verder lezen we nog Joh. 14:21: *"Die Mijn geboden heeft, en dezelve bewaart, die is het, die Mij liefheeft; en Mij liefheeft, zal van Mijn Vader geliefd worden; en Ik zal hem liefhebben, en Ik zal Mijzelf aan hem openbaren."*

In het Hebreeuws staat hier eigenlijk niet "alle geboden", maar "het gebod", en wordt hier in de eerste plaats aan het eerste gebod gedacht, dat alle anderen in zich bevat. De mening des Geestes is dus deze: 'Als u geld hebben wilt, loop dan niet weg van de

geldkist; blijf bij de klerenkast, als u klederen nodig hebt; blijf bij de goede apotheek, zo u waarlijk heilzame geneesmiddelen hebben wilt tegen uw ellenden en krankheden. En als u verkwikkende en lavende wijn begeert voor uw dorst, blijf dan bij dat vat, waaruit u reeds zo dikwijls gelaafd en verkwikt werd; verlaat de broodkast niet zo u naar brood verlangt om uw honger te stillen! ... En u, o Israël! blijft bij uw God, de enige Bornput van uw heil voor lichaam en ziel, als u niet wilt omkomen in al uw smarten en ellenden. Dit is het allereerste gebod, waarbij het luidt: *Ik ben de Heere uw God, die u uit Egypteland, uit het diensthuis uitgeleid heb; gij zult geen andere goden hebben voor Mijn aangezicht.* Waarop dan volgt: *Gij zult u geen gesneden beeld, noch enige gelijkenis maken.* Houdt u geheel en al onverdeeld aan dit gebod, wil de Heere zeggen, opdat er uitkomst voor u zij, en u geens dings gebrek hebt.

In het zevende hoofdstuk van Deuteronomium spreekt Mozes, evenals Johannes in zijn brief, van afgoderij en het aanbidden van beelden en valse goden. Wij vinden Deut. 7:26: "Gij zult de gruwel in uw huis niet brengen, dat u een ban zoudt worden, gelijk datzelve is; gij zult het ganselijk verfoeien, en ten enenmale een gruwel daarvan hebben. Want het is een ban." Dat wil de Heere dus, dat wij een gruwel hebben, een hartelijke afkeer van alles wat buiten de levende en waarachtige God is.

"Alle geboden, die ik Mozes, en door mij de Heilige Geest u heden gebied". 'Ja, zo genadig ben Ik u! Zulke goede geboden heb ik anderen niet geopenbaard, o Israël! Tot anderen heb Ik niet gezegd: houdt u geheel en al aan Mij. Want Ik ben uw God! Tot anderen heb ik niet gesproken: de hemel is van Mij, ook is de aarde van mij, en daarom zijn ook hemel en aarde van u! Tot anderen heb Ik niet gezegd: de duivel zal u niet krijgen, maar u bent mijn duur gekocht erfdeel voor tijd en eeuwigheid; en u roep ik het toe: de geboden die ik u gebied! Hiermee bedek Ik u, hiermee verbind Ik u, als met de hechtste band, zoals man en vrouw verbonden zijn door de band van het huwelijk. Ach, Ik ken u wel, o Mijn volk! Ik weet maar al te goed, hoe het met u gesteld is!'

Want de mens komt liever om, hij weeft zich liever spinnenwebben, hij bouwt liever op zand, dan te vertrouwen op de levende God! De mens, de arme mens, dat domme, onvernunftige schaap, laat zich de schat, waarin hij hemel en aarde bezit, uit de hand nemen, en even dwaas en onwetend als een klein, onnozel kind laat hij zich in plaats daarvan een nietswaardig stuk glas in de hand toveren! *Daarom, spreekt de Heere, zult u waarnemen al de geboden, die Ik u heden gebied!*

Maar Heere, hebt U deze geboden van leven en vrede ons niet reeds gisteren voorgehouden? Hebt u dat niet reeds voor jaar en dag gedaan? Hebt u over dit alles niet reeds voor jaar en dag tot mijn ziel gesproken?

'Ja, zeker, o Mijn volk! Maar wat kan dat u helpen? Het gebod, dat Ik u gaf, hebt u immers schandelijk overtreden, u hebt het met u gesloten verbond trouweloos verbroken, u hebt het lichtzinnig opzij geschoven, en was Ik u niet van stap tot stap gevolgd, en had u niet in Mijn Vaderlijke armen genomen en u daarop gedragen. U zou van alles beroofd en ontbloot omgekomen zijn in de woestijn. Maar heden, heden vernieuw Ik het verbond met ulieden, o overtreders! O, verbondsbrekers! Opnieuw leg Ik u mijn gehele zaligheid op de hand en schenk u die uit vrije genade en ontferming.' En zo schrijft ook de Apostel Paulus in zijn tweede brief aan de Korintiërs (6:1): "En wij als medearbeidende, bidden ook u, dat u de genade Gods niet tevergeefs moogt ontvangen hebben." Kan dan de genade tevergeefs komen?

Zeker, zoals de regen tevergeefs op de aarde valt, waar het aan lege vaten ontbreekt om die op te vangen. "Nochtans zal des Heeren Woord niet ledig tot Hem wederkeren,

maar het zal doen wat Hem behaagt, en het zal voorspoedig zijn in hetgeen waartoe Hij het zendt, indien niet tot een reuk des levens ten leven, dan tot een reuk van de dood ten dode. En dit is het Woord des Heeren: in de aangename tijd heb Ik u verhoord, en in de dag der zaligheid heb Ik u geholpen. Ziet nu is het de welaangename tijd! Ziet nu is het de dag der zaligheid." Nu, heden, op dit ogenblik. God blijft eeuwig dezelfde. Hij zegt niet: morgen wil Ik u helpen, maar heden. Het vlees spreekt altijd van morgen, wil alles op morgen, op de toekomst verschuiven. Maar God zegt: 'Heden, heden, wil Ik uw God en Redder zijn. O mijn volk, zegt Hij, hoe vaak heb Ik u reeds opgezocht, hoe vaak u bij de afgoden gevonden! Ik zie de poppen en beelden wel, die ge uzelf gemaakt hebt, om die te aanbidden, en op hen uw vertrouwen te stellen. Ik weet het maar al te goed, hoe geneigd u bent, om Mij te verlaten en u tot andere, tot vreemde goden te wenden, die geen goden zijn. Nochtans spreek Ik tot u, juist nu Ik u te midden van uw afdwalingen vind; heden, heden, geef Ik u Mijn gebod van leven en vrede. Want alleen in Mij is uw heil!'

"Alle geboden, die Ik u heden gebied, zult gij waarnemen, om die te doen", dat is: *bewaren*. Wij lezen van Adam Gen. 2: 15: Zo nam de Heere God de mens, en zette hem in de hof van Eden, om die te bouwen, en die te bewaren. En onze Heere Jezus besluit zo Zijn bergrede: "Iedereen dan, die deze mijn woorden en dezelve doet, die zal Ik vergelijken bij een voorzichtig man, die zijn huis op een steenrots gebouwd heeft; en er is slagregen neergevallen, en de waterstromen hebben gewaaid, en zijn tegen dat huis aangevallen, en het is niet gevallen. Want het was op de steenrots gegrond. En iedereen, die deze mijn woorden hoort en dezelve niet doet, die zal bij een dwaze man vergeleken worden, die zijn huis op het zand gebouwd heeft. En de slagregen is neergevallen, en de waterstromen zijn gekomen, en de winden hebben gewaaid, en zijn tegen dat huis aangeslagen, en het is gevallen, en zijn val was groot." Matth. 7:25-27.

Alle geboden waarnemen om die te doen. Het doen van de wil Gods komt voort uit het bewaren van Gods gebod ten eeuwiggen leven, zoals het betalen voortkomt uit het bewaren van het toevertrouwde vermogen. Als ik geen middelen bezit, kan ik niet betalen. Daarvan ben ik niet de oorzaak, dat ik betalen kan, ik ben slechts het instrument, maar de schat is gegeven, opdat ik zou kunnen betalen, en zo in al mijn behoeften voorzien. Gods wil te doen, dat is ons voorgeschreven, doch dit kan alleen het gevolg zijn van ons blijven bij het gebod van het eeuwig leven, bij het onvergankelijke, eeuwigblijvende woord van God, en dus geen gevolg van vrije eigen voortreffelijkheid, of bekwaamheid tot enig goed. Zo spreekt immers ook de apostel Jakobus (1:17): "Alle goede gave, en alle volmaakte gift is van boven, van de Vader der lichten afkomende, bij welke geen verandering is, noch schaduw van omkering." En verder vers 22-24: "En zijt daders des woords, en niet alleen hoorders, uzelf met valse overlegging bedriegende. Want zo iemand een hoorder is des woords, en niet een dader, die is een man gelijk, welke zijn aangeboren aangezicht bemerkt in een spiegel. Want hij heeft zichzelf bemerkt, en is weggegaan, en heeft terstond vergeten, hoedanig hij was."

"Alle geboden, het gehele gebod, dat Ik u heden geef, zult gij waarnemen, om dat te doen, opdat u leeft en vermenigvuldigt, en inkomt, en het land erft".

Dat is hetzelfde, wat onze dierbare Heere en Heiland Jezus Christus zegt in Joh. 14:1 en vervolg: "Ik ben de ware wijnstok, en mijn Vader is de landman. Alle rank, die in Mij geen vrucht draagt, die neemt Hij weg; en al wie vrucht draagt, die reinigt Hij, opdat zij meer vrucht drage. Gijlieden zijt nu "heden" rein om het woord, dat Ik tot u

gesproken heb.” Wat u gisteren en eergisteren waart, wil de Heere zeggen, daar vraag Ik in Mijn genade en barmhartigheid niet naar; heden, zeg Ik het tot ulieden, u bent rein. “Blijft in Mij, en Ik in u. Gelijkerwijs de rank geen vrucht kan dragen van zichzelf, zo zij niet in de wijnstok blijft, alsoo ook gij niet, zo gij in Mij niet blijft. Ik ben de wijnstok, en gij de ranken; die in Mij blijft, en Ik in hem, die draagt veel vrucht; want zonder Mij kunt u niets doen.” En Joh. 10:9: “Ik ben de Deur; indien iemand door Mij ingaat, die zal behouden worden; en hij zal ingaan en uitgaan, en weide vinden.” En vers 10: “Ik ben gekomen, opdat zij het leven en overvloed zouden hebben.” Zie dat alles klinkt even zoals Deut. 8:1: “Opdat gij leeft, en vermenigvuldigt en inkomt en het land erft.”

Er staat niet, dat u dit land scheppen moet, het land bestaat allang. Er staat ook niet: *opdat u dat goede land inneemt met uw sterke arm*, maar er staat: opdat u het land erft. Er staat ook in het oorspronkelijke niet, zoals Luther vertaalt: inneemt. "Opdat u leeft", dat is het allereerste; *en vermenigvuldigt*, dat is, overvloed hebt, en hoe groter uw aantal wordt, des te groter voorraad heb Ik voor u bereid. Ik zet u op de weg "opdat u komt" - kom tot Mij, u allen die vermoeid en belast bent, en Ik zal u rust geven" - "en het land beërft. Waarvan erven sprake is, daar is ook gewoonlijk sprake van een vader en een kind, en als er hier gesproken wordt van het land beërven, dan moet God, als Vader, die erfenis ook hebben bereid.

Alle geboden, het gehele gebod, dat Ik ulieden heden gebied, zult gij waarnemen. Opdat het doen waarachtig bij ulieden aanwezig zij, en niet alleen een ijdel praten over goede werken en een heilige wandel voor God en mensen. De Heere bedoelt: behoudt het gebod des levens, zoals Ik het ulieden heb gegeven, opdat het leven, het waarachtige leven, bij ulieden zij, opdat u overvloed moogt hebben, *en u de eeuwige zaligheid beërft*. Van deze erfenis, weggelegd in de hemelen, spreekt ook de Apostel Petrus in zijn eerste zendbrief, 1 Petr. 1:3, 4: “Geloofd zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, die naar zijn grote barmhartigheid ons heeft wedergeboren, tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden. Tot een onverderfelijke, en onbevlekkelijke, en onverwelkelijke erfenis, die in de hemelen bewaard is voor u, die in de kracht Gods wordt bewaard door het geloof tot de zaligheid!”

Opdat gij het land erft! Zalig zegt de Heere Jezus, *zijn de zachtmoedigen*; die van schaamte en schande de mond niet meer opendoen, die zich niet meer kunnen noch willen verdedigen, maar hard geplaagd, verbroken en verbrijzeld zijn, die tegen iedereen vriendelijk en voorkomend zijn, "zalig zijn de zachtmoedigen. Want zij zullen het aardrijk *beërven!* Ziet u! Daar hebt u weer dat land der belofte, waarvan wij zo vaak lezen in de Psalmen. Bijvoorbeeld, Psalm 25:12, 13: “Wie is de man, die de Heere vreest? Hij zal hem onderwijzen in de weg, die hij zal hebben te verkiezen. Zijn ziel zal vernachten in het goede, en zijn zaad zal de aarde beërven.” En Jesaja 8:8: “En hij zal doortrekken in Juda, hij zal het overstromen, en er doorgaan, hij zal tot aan de hals reiken; en de uitstrekking zijner vleugelen zullen vervullen de breedte uws lands, o Immanuël!” Dat land, het land der belofte, ik herhaal het, lag toen tussen de Jordaan en de Middellandse Zee. Maar het ligt overal ook, waar God mij en de mijnen heeft geplaatst, waar Hij mij en mijn huis genadig wil zijn. Wie het eeuwige vaderland niet in het hart draagt, die heeft ook geen waarachtig vaderland op aarde, en wie opkomt voor zijn koning en zijn vaderland, die draagt die beiden ook op het hart. Al verjaagt hem de vijand, al moet hij van het laatste plekje van zijn dierbaar vaderland afstand doen, ja, al wordt hij verdrongen tot over de grenzen des lands, nochtans kan hij het niet laten varen, maar hij houdt vast aan dat vaderland, tot aan zijn jongste snik. Indien

Abraham alleen het zichtbare land der belofte op het oog had gehad, zo zou ook hem het woord gegolden hebben: "Indien wij alleen in dit leven op Christus zijn hopende, zo zijn wij de ellendigste van alle mensen." *Maar hij verwachtte*, zoals wij Hebr. 11:10 lezen, *de stad die fundamenten heeft, welker kunstenaar en bouwmeester God is.*

"Opdat u het land erft." Het land dat is, hemel en aarde. Want ook op aarde zult u geen gebrek hebben aan enig goed! Dat land heeft de Heere, - de Verbondsgod, de eeuwig Getrouwe, de onveranderlijke, bij Wie geen verandering is, noch schaduw van omkering, - gezworen uw vadersen te geven, en wat Hij belooft, dat heeft Hij ook macht en kracht genoeg om het ten uitvoer te leggen, en wat Hij gezworen heeft, dat doet Hij ook zeker! "Ik doe barmhartigheid aan vele duizenden dergenen die Mijn geboden houden en deze doen", zo spreekt de Heere. 'Zo zijn Abraham, Izak en Jakob ook uw vadersen, o Mijn volk! Alle geboden, die Ik u heden gebied, neemt die waar, blijft daar bij, blijft bij en in Mijn woord, en u hebt dezelfde weg, waarlangs Adam en Eva de eeuwige heerlijkheid zijn binnengegaan, toen zij zijn gestorven, oud en des levens zat, dezelfde weg, die de aartsvaders Abraham, Izak en Jakob betreden hebben. En als u eens uw ziel met de laatste snik zult hebben uitgeblazen, zult u ook verzameld worden met uw vadersen, en door het duistere graf heen in de eeuwige heerlijkheid binnengaan.

Uw vadersen, Abraham, Izak en Jakob heb Ik dat land beloofd. Ook aan Abraham onder andere, toen hij alle geboden "waarnam", toen hij zich hield aan het onzichtbare en van het zichtbare afstand deed. En toen hij tot Lot sprak: "laat toch geen twisting zijn tussen mijn herders en tussen uw herders. Want wij zijn mannen broeders! Is niet het gehele land voor uw aangezicht? Scheidt u toch van mij; zo u de linkerhand kiest, zo zal ik ter rechterhand gaan, en zo u ter rechterhand zult gaan, zo zal ik ter linkerhand gaan". Hij zei dus als het ware: 'Doe u maar, wat u wilt, o mijn broeder! Ik wil graag voor u wijken, alleen dat er geen twist tussen ons zij!' Nochtans, het gehele land behoorde aan Abraham. Want tot hem had de Heere gezegd: *u en uw zaad wil Ik dit land geven.* Hij was in zijn volle recht geweest tot Lot te zeggen: "gij moet voor mij uit de weg gaan. Want ik heb dat land van de Heere ontvangen en ook in bezit gehad, eerder dan u." Maar veel liever zegt hij: 'het gehele land ligt voor u open, o mijn broeder, doe wat u behaagt! De waarachtige en levende Heere blijft toch met ons, en geen zichtbaar goed, geen aardse bezittingen, geen afgod noch opgericht beeld zal ons kunnen scheiden van de levende en algenoegzame God!'

En Lot? Hij verkoos datgene, wat naar het zichtbare het beste was; Abraham daarentegen behield het onzichtbare, "het goed dat nimmermeer vergaat". Toen Lot vertrokken was, sprak de Heere tot Abraham: "Hef uw ogen op, en zie van de plaats, waar u bent, noordwaarts en zuidwaarts, en oostwaarts en westwaarts. Want al dat land, dat u ziet, zal Ik u geven, en aan uw zaad, tot in eeuwigheid." Gen. 13:14, 15.

Zie, dit was het tijdstip, waarop de Heere aan Abraham gezworen had, het goede land Kanaän, datzelfde land, dat de kinderen Israëls nu binnentrokken, zijn kinderen te geven. Deze belofte herhaalde de Heere aan Abraham in die donkere en benauwde nacht, toen Abraham niet kon volharden de roofvogels van zijn Christus te verjagen, toen een diepe slaap hem te midden van de heetste strijd overviel. Toen hij zeker zou omgekomen zijn, en de roofvogels hem zijn Christus zouden ontroofd hebben, zo de Heere Zelf Zich niet over hem ontfermd had. Maar die trouwe God verscheen hem in de duisterste nacht, en ging, als een rokende oven en vurige fakkel, voor hem tussen de stukken van het offer en het heirleger der roofvogels heen. Toen sprak de Heere weer tot hem: "Aan uw zaad heb Ik dit land gegeven, van de rivier van Egypte af, tot aan die grote rivier, de rivier Frath." Gen. 15:18. En Hebr. 6:17 en vervolg lezen wij:

“Waarin God, willende de erfgenamen der belofenis overvloediger bewijzen de onveranderlijkheid van Zijn raad, met een eed daar tussen is gekomen; opdat wij, door twee onvergankelijke dingen, in welke het onmogelijk is, dat God liege, een sterke vertroosting zouden hebben; wij namelijk, die de toevlucht genomen hebben, om de voorgestelde hoop vast te houden; en welke wij hebben als een anker der ziel, hetwelk zeker en vast is, en ingaat in het binnenste van het voorhangsel; daar de Voorloper voor ons is ingegaan, namelijk Jezus, naar de ordening van Melchizédek, een Hogepriester geworden zijnde in der eeuwigheid.”

Laat ons nu, voordat wij het tweede vers van Deuteronomium 8 nader beschouwen, nog eens een blik terug werpen op wat wij in het eerste vers lezen. Wat zijn dat voor geboden, wat is dat voor een gebod waarvan daar wordt gesproken?

Dat ge u in leven en sterven aan niets anders moet houden, op niets anders moet leunen noch steunen, dan alleen op de Heere, de waarachtige, de levende God!

Maar kent u Hem wel, deze grote hemelse Koning? Weet u wel hoe barmhartig, hoe genadig Hij is? U zou het kleed van een aards Koning niet mogen aanraken, zonder gestraft te worden, maar de arme zieke vrouw, die al haar leeftocht aan de medicijnmeesters ten koste had gelegd, en door niemand had kunnen genezen worden, mocht vrij de zoon aanraken van het kleed van de Heere Jezus, en zij mocht ervaren, dat er kracht van Hem uitging. Hij alleen bezit Majesteit en heerlijkheid, Hij alleen heeft kracht en macht, Hij heeft de hemel en de aarde geschapen. Hij heeft ook u gemaakt; o gij die uzelf verfoeit in stof en as! Hij heeft Zijn allerheiligste Naam op u gelegd, u in Zijn Verbond opgenomen. Hij heeft voor u het brandofferaltaar, de ark des Verbonds, de tafel der toonbroden laten aanrichten. Hij gaf ook u een Hogepriester, die voor u ingaat in het binnenste van het voorhangsel, en wederom met vrede naar buiten treedt, opdat het vuur van de toorn en de wraak Gods niet losbreke over u en u verslindel; maar dat het tot u luidt: *De Heere zegene u, en behoede u! De Heere doe Zijn aangezicht over u lichten, en zij u genadig! de Heere verheffe Zijn aangezicht over u, en geve u vrede!* Numeri 6:24-26.

En nu wij? Wat zijn wij tegenover zoveel liefde en trouw? Ach, onze harten zijn steeds geneigd van de Heere af te wijken en ons niet te houden aan Hem, die gezegd heeft, uw Maker is uw Man. (Jesaja 54: 5). Alzo vol, vol van zonden, vol verkeerdheid en ongeloof, vol afgoden zijn wij. En nu komt de Heere en zegt: "heden, heden bekleed ik u met al Mijn weldaden, en versier u met al mijn rijkswetten; Ik ben uw Koning, en u Mijn onderdaan, en voor eeuwig zult u met Mij wonen in Mijn paleis!" Dat is nu het zoete, zalige Evangelie, het ware, algemene, Christelijke geloof, dat tot op heden vaststaat, tegen alle stormen in. Voortdurend wil de duivel, wil het aanklagende geweten, ons dit geloof uit de handen weg toveren. Maar al staat u daar als een zondaar, hulpeloos en ellendig, en al ontzinkt u de gehele zichtbare wereld, hier hebt u het ware geloof, houdt u daaraan vast, en laat al het andere gerust varen; zó zult u heilig en aangenaam zijn in 's Heeren ogen, zó zult u ook een heilig leven leiden, en het ware geestelijke leven deelachtig zijn. U zult ook vervuld zijn met alle goede werken, dáár en wanneer het God behaagt, en u zult ook uitkomst op uitkomst ervaren voor dit aardse leven. Zó, en zo alleen, komt u in het land der eeuwige rust, dat God aan de voorvaderen gezworen heeft. En Hij herroept de eens gezworen eed nooit of nimmer, Hij zal die nooit verbreken, maar volkomen vervullen.

11. ...En gij zult gedenken aan al de weg, die u de Heere, uw God deze veertig jaren in de woestijn geleid heeft, enz.

Naar aanleiding van Deuteronomium 8: 1-3

Denk nu eens terug aan al de jaren van uw leven: "*Gedenk toch aan al de wegen, die u de Heere uw God geleid heeft*". Een hond vervolgt graag het voetspoor van zijn heer, hij ruikt diens voetstappen nog, als hij hem zelf verloren heeft, en vindt hem zo weer. En zouden wij ons laten beschaamd zetten door een redeloos dier? O, laat ons Hem toch indachtig blijven, Hem niet vergeten! Weet u, wie Hem steeds vergeet? Hij, die geen nood kent! Wie echter waarachtige nood kent, nood der ziel nood des lichaams, wie ellende kent, wie door God Zelf zaligmakend zijn eigen ellende heeft leren kennen, die kan Hem niet vergeten. Hij is, evenals Jakob, hinkende gemaakt aan zijn heup, en moet zachtjes voorttreden al de dagen van zijn leven. Nu ziel, denk nog eens terug aan al des Heeren wegen met u, aan uw kindsheid, aan de jaren van uw jongelingschap, aan uw rijpere leeftijd en nu u oud en grijs bent geworden! Heeft de Heere u niet wonderlijk geleid en alles ten goede bestierd? O gedenk toch aan al Zijn wegen, aan de goede en de zware wegen, die u te gaan had, aan de goede en slechte dagen, die Hij u schonk. Hoe wonderbaar bent u door alles heen gekomen! O gedenk toch al de wegen, waarop u de Heere uw God, ja, let er wel op, wat ik u zeg waarop u de Heere uw God geleid heeft. Want, als Hij niet met u was geweest, zoudt u dan nog in 't leven zijn? Wie heeft vrouw en kind, verstand en vermogen voor u bewaard, tot op deze dag? Wie heeft u behoed, zodat u niet bent omgekomen? Wie heeft u leven en gezondheid geschonken, wie u krachten gegeven, om staande te blijven, tot op deze huidige dag? Is Hij het niet alleen, die dat heeft gedaan? Is het niet de Heere uw God, die u geleid heeft op de weg? Vroeg Hij niet aan Zijn jongeren: *als Ik u uitzond, zonder buidel en male, en schoenen, heeft u ook iets ontbroken?* (Lukas 22:35).

Wij zijn nu, wilde Mozes zeggen tot een kruispunt genaderd, en het is nodig voor ons eens een terugblik te werpen op de afgelegde weg. Deze veertig jaren zijn voor de Heere niet vergeten, maar zij liggen voor Hem ja, uw gehele weg ligt voor Zijn heilig oog open en bloot daar. Zie nog eens die gehele lange weg terug, en roep u nog eens voor de geest, hoe Hij u van uw kindsheid af gedragen en geleid heeft; bedenk daarbij, dat u voortdurend een zondaar en overtreder bent geweest, en hoe Vaderlijk Hij nochtans met u gehandeld heeft. En waar lag nu die weg? Door de woestijn lag die heen! En in de woestijn, daar is geen brood voorhanden, daar zijn geen klederen te verkrijgen, daar groeien geen verkwikkende en verfrissende vruchten, maar daar ervaart men elke dag, ja, elk uur, dat men van doodsgevaar omringd is in allerlei gestalten. In een oogwenk kan in de woestijn de storm opsteken en de gehele karavaan ligt onder het zand bedolven, het geringste behoeft zich daar maar voor te doen, men moet vol angst en schrik sterven!

En hoewel nu op onze reis door de woestijn van dit aardse leven niets bij toeval geschiedt, maar alles, alles ons van Gods Vaderlijke hand toekomt, toch leefden wij tot hiertoe in de woestijn. En zullen het ook bij voortdoring leren inzien, dat onze weg tot het einde toe door de woestijn heen zal lopen. Nu komt de Heere echter tot de kinderen Israëls en zegt tot hen, *dat zij de weg zouden gedenken, die Hij, de Heere, hen veertig jaren lang door de woestijn had geleid!* O, welk een weg was dat! Vergeet het nooit, o Israël! gedenk er aan, en, hebt u het vergeten en hebt gij u zo zeer in de zorgen en zorgvuldigheden van de tegenwoordige tijd begraven, dat 's Heeren vroegere leidingen met u als in een dichte nevel zijn verdwenen. Wees dan als de

hond, die geen rust heeft, voordat hij het spoor van zijn meester heeft teruggevonden! Bidt om de Geest der genade, opdat u de voetstappen uws Heeren mag terugvinden, en erkennen, hoe Hij u geleid heeft. En wat is dan de hoofdsom daarvan? Dat de Heere God is! En alleen dan zal het een gemeente, zal het een stad, zal het een land goed gaan, als de enige ware God erkend en geëerd wordt, als degene, van wie alles afhangt, en die Zelf de enige Bornput van heil en zegen is.

Geliefden, De Heere Christus sprak eens tot Zijn jongeren: "Daarom, ieder Schriftgeleerde, in het koninkrijk der hemelen onderwezen, is gelijk aan een heer des huizes, die uit zijn schat nieuwe en oude dingen voortbrengt." (Matth. 13: 52) De "oude dingen" dienen dan tot opscherping, ter verfrissing, ter versterking, tot troost in onze benauwdheden, opdat wij onze oude trouwe God niet zouden vergeten, maar op Hem alléén het vertrouwen des harten stellen, de toevlucht nemende tot Zijn almacht en ontferming, van onszelf en al het onze afzien, onze ogen en harten opheffende tot Hem, die woord en trouw gehouden heeft tot op de dag van heden. Ook dan, als er bij ons ook niets aanwezig is, dan zonde, ontrouw en ondankbaarheid.

Van dit standpunt uit, willen wij de woorden van onze Verbondsgod betrachten, die wij opgetekend vinden Deuteronomium 8: 1-3: *Alle geboden, die Ik u heden gebied, zult u waarnemen, om te doen, opdat u leeft en vermenigvuldigt, en inkomt, en het land erft, dat de Heere aan uw vaderen gezworen heeft. En gij zult gedenken aan al de weg, die u de Heere uw God deze veertig jaren in de woestijn geleid heeft; opdat Hij u verootmoedigde, om u te verzoeken, om te weten, wat in uw hart was, of gij Zijn geboden zoudt houden, of niet. En Hij verootmoedigde u, en liet u hongeren, en spijsde u met het Manna, dat u niet kentet, noch uw vaderen gekend hadden; opdat Hij u bekend maakte, dat de mens niet alleen van het brood leeft, maar dat de mens leeft van alles, wat uit des Heeren mond uitgaat.*

De Heere God spreekt in dit hoofdstuk van "Geboden". Hij zegt: "Alle geboden, die Ik u heden gebied, zult u waarnemen om die te doen."

De vrucht, die u daarvan hebben zult, is leven, de nuttigheid, die u daarvan hebben zult, is, dat u inkomt en het land beërft, dat de Heere aan uw vaderen gezworen heeft. Nu leert ons de Apostel Paulus, dat de wet zegt: "doe dat en u zult leven", maar ook, dat in deze weg het leven niet is te vinden omdat geen sterveling na Adams val de wet houden kan, zoals zij gehouden worden moest: daarom zal uit de werken der wet geen vlees gerechtvaardigd worden voor Hem. *Want door de wet is de kennis der zonde* (Rom. 3: 20).

Die dus het leven, de rechtvaardiging voor God in deze weg zoekt, zal de dood en niet het leven vinden. Toch heeft menig oud Christen, vooral in zijn laatste levensdagen, troost geput uit het vijfde boek van Mozes. Daarom vragen wij: *wat bedoelt de Heere hier ter plaatse als Hij zegt: alle geboden?*

Geliefden, u hebt het immers allen geleerd, dat heerlijke antwoord op vraag 86 van onze Catechismus, waar gevraagd wordt: "Aangezien wij dan uit onze ellendigheid, zonder enige van onze verdiensten, alleen uit genade door Christus verlost zijn, waarom moeten wij dan nog goede werken doen?"

Het antwoord luidt: "Daarom, dat Christus, nadat Hij ons met Zijn bloed gekocht en vrijgemaakt heeft, ons ook door Zijn Heilige Geest naar Zijn evenbeeld vernieuwt, opdat wij met ons ganse leven Gode dankbaarheid bewijzen."

Wij lezen 2 Cor. 3: 6b: “Want de letter doodt, maar de Geest maakt levend.” Ja, de Geest is leven, vrede, vreugde. Wat bedoelt nu de Heere als Hij zegt in Deut. 8: *Alle geboden die Ik u heden gebiede?*

Allereerst heeft Hij het oog op het eerste gebod, welks inhoud u zo vaak zingt:

*Ik, Ik ben de Heer!
‘k Ben uw God, die heilig
IJvre voor Mijn eer,
Die u door Mijn hand
Uit Egypteland
Leidde vrij en veilig.*

*Opent uwe mond!
Eist van Mij vrijmoedig,
Op Mijn trouwverbond,
Al wat u ontbreekt,
Schenk Ik, zo gij ‘t smeekt,
Mild en overvloedig.*

Psalm 81: 11, 12

Zo wil de Heere van Zijn volk, dat Zijn volk alle heil en zaligheid met zijn gehele hart alleen zoekt bij en verwacht van Hem, de oude, trouwe God Israëls! Wie bij aanvang of voortgang God heeft leren kennen als zijn enig en eeuwig Goed, - wie dus genade gevonden heeft in des Heeren ogen, - die heeft ook van de Heere een leven ontvangen, dat hem door des Heeren Woord voortdurend heendrijft naar alle geboden Gods, waarvan het eerste luidt: *Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.*

Dat betekent hetzelfde wat wij aan het slot van het vijfde of laatste hoofdstuk van de eerste algemene zendbrief van de apostel Johannes lezen, waar vers 20 staat: “Doch wij weten, dat de Zoon van God gekomen is en heeft ons het verstand gegeven, dat wij de Waarachtige kennen; en wij zijn in de Waarachtige, namelijk in Zijn Zoon Jezus Christus. Deze is de waarachtige God en het eeuwige leven.” Welke woorden dan onmiddellijk worden gevolgd door de Apostolische vermaning: “Kinderkens, bewaart uzelf van de afgoden.”

U zult mij vragen, wat zijn de afgoden, die hier bedoeld worden?

Geliefden, wil ik het u eens recht duidelijk zeggen? Afgoden zijn alles, wat niet Jezus is, wat dus geen rust, vrede noch vreugde aan onze arme zielen geven kan.

Daarom zingen wij ook in de 81ste Psalm (vers 10):

*Eert geen uitlands god!
Wacht u voor uw zielen!
Wilt, naar Mijn gebod,
Mijne naam ten hoon,
Voor geen valse goôn,
Voor geen vreemde, knielen.*

Alles, wat niet Jezus is, wat dus niet voor de eeuwigheid kan behouden, is hout en steen en niets meer dan dat; het kan niet helpen, het kent ook geen medegevoel of barmhartigheid, maar is koud en hard, als steen. Wanneer dus de Heere Jezus, de Verbondsgod, tot ons zegt: “Alle geboden, die Ik u heden gebiede, zult gij waarnemen om die te doen, of waar Hij elders in het boek Deuteronomium of in de Psalmen, dergelijke uitdrukkingen bezigt, dan hebt u die te verstaan in gelijke zin als waarin de Heere Jezus tot Zijn jongeren sprak: *Blijft in Mij en Ik in u.* Daar beveelt de Heere hun Zijn woorden te gedenken en bij Hem, de Uitdeler van alle genade, in Wiens bloed alleen zij de reinigmaking van al hun zonden hebben, alle heil en zaligheid te zoeken

en te vinden. Bij Hem, Die gezegd heeft: *Ik ben gekomen, opdat Mijn schapen het leven en overvloed zouden hebben.*

Moet des Heeren volk daartoe gemaand worden? Ja, zeker en gewis! Want onze doodsvijanden, de zonde, de duivel en ons eigen vlees, zijn er voortdurend op uit ons van de Heere Jezus Christus, die enige Bron en Bornput van heil en zaligheid, weg te toveren en ons voor tijd en eeuwigheid het leven te doen zoeken, daar, waar wij nooit iets anders zullen vinden dan de eeuwige dood. Daarom roept Hij ons luid toe: "alle geboden, die Ik u heden gebiede, zult u waarnemen om die te doen".

Hij bedoelt hier dus niet de werken der wet, waardoor geen vlees zal gerechtvaardigd worden voor Hem, maar die inzetten, die voorrechten, die Hij, de Heere Christus, Zelf heeft ingesteld, opdat de Zijnen rijkelijk van alles voorzien zouden worden uit des Vaders huis, waarin Hij als Koning en Huisbezorger heerst om de kinderen Gods hun bescheiden deel te geven ter rechter tijd!

In onze blindheid, onze hoogmoed des harten, menen wij vaak, dat het maar een kleinigheid is om nergens anders heil en zaligheid te zoeken dan bij de Heere Jezus alleen. Maar ik zeg u, geliefden, daartoe is niets minder nodig dan almachtige genade. Want wij worden voortdurend door de golven van de afgrond weggeslagen van de enige Rotssteen en moeten daarom voortdurend vermaand en terecht gebracht worden opdat wij, aan de dood ontrukkt, het eeuwige leven tegemoet mogen gaan, opdat niemand, noch mens, noch engel, noch duivel, ons de ogen verblinde en het doel zou doen missen, maar dat wij waarachtig eens het land der beloften mogen bereiken; het land, dat daar boven ligt, het Kanaän van de eeuwige rust!

Daarom: "alle geboden, die Ik u heden gebiede, zult u waarnemen om die te doen." Hoedt u dat u geen haarbreed daarvan afwijkt en meent, tegelijkertijd Jezus te kunnen aannemen en bezitten als de enige grond uwer zaligheid, en toch uw heil en uw zaligheid meent te kunnen zoeken in andere dingen dan in hetgeen Hij voor u verworven heeft, namelijk de waarachtige vrucht des Geestes.

De Heere Jezus heeft alles voor ons verdiend en verworven, wat wij nodig hebben om overeenkomstig Zijn wil, naar Zijn geboden te leven. Het is juist dit, het is "het wandelen in Zijn wegen", het opvolgen van Zijn geboden, dat wij als arme bedelkinderen van Hem moeten afsmecken, opdat onze heiligmaking en Godsvrucht van de echte stempel en geen ijdel vertoon zal zijn. Zó zal de kennis van Hem ons niet ledig of onvruchtbaar maken maar wij zullen het koninklijk ervaren, hoe Hij het verstaat ons in Zijn wegen te doen wandelen. Op deze wijze en op deze weg alleen, zullen wij aan het leven blijven, zoals Habakuk zegt: *de rechtvaardige zal door zijn geloof leven.* Langs deze weg alléén wordt het land der eeuwige rust bereikt.

De Heere zegt verder in vers 2: ***Gij zult gedenken aan al de weg, die u de Heere uw God deze veertig jaren in de woestijn geleid heeft.***

Vergeten wij dan die weg? Eenmaal zei de Heere tot Zijn discipelen: *zie toe en wacht u van de zuurdesem der Farizeeën* (Marcus 8: 15). Toen dachten zij: o, dat is een verwijt omdat wij geen brood meegenomen hebben. Daarop antwoordde de Heere, wat wij in vers 17-21 vinden: "En Jezus, dat bekennende, zeide tot hen: wat overlegt gij dat u geen broden hebt? Bemerkt gij nog niet en verstaat u nog niet? Hebt gij nog uw verkeerd hart? Ogen hebbende, ziet u niet en oren hebbende hoort u niet! Gedenkt u niet, hoe Ik de vijf broden brak onder de vijf duizend mannen, hoe veel volle korven met brokken u opnam? Zij zeggen Hem: twaalf. En toen Ik de zeven brak onder de vier duizend mannen, hoeveel volle manden met brokken u opnam? En zij zeiden: zeven. En Hij zeide tot hen: Hoe verstaat u niet?"

In Matthéüs 16 lezen wij nog, dat de Heere, voordat Hij hun dit vroeg, tot hen sprak: "Hoe verstaat u niet, dat Ik u van geen brood gesproken heb als Ik zei dat gij u wachten zou van de zuurdesem der Farizeeën en Sadduceeën?" Bij Matthéüs vinden wij nog, dat de discipelen toen verstonden, *dat Hij niet gezegd had, dat zij zich wachten zouden van de zuurdesem des broods, maar van de leer der Farizeeën en Sadduceeën* (vers 12). Zijn wij nu sterker van geheugen dan deze jongeren? Zijn wij beter dan zij? Worden ook wij niet vermaand te zeggen en te zingen:

*Vergeet nooit een van Zijn weldadigheden,
Vergeet ze niet, 't is God, Die z' u beweest!*

Ach, mijn ziel, mijn arme ziel! Wat hebt u toch een slecht geheugen! Nauwelijks heeft de Heere u uit angst en nood verlost of u bent als er nieuwe angst en nood op u losstormt, vergeten, hoe de Heere u tot nu toe geleid en hoe Hij nog zo kort geleden Zijn Almacht en genade aan u groot gemaakt heeft.

Alzo, mijn geliefden, de Heilige Geest vermaant ons te gedenken aan al de weg, die de Heere, onze God, ons deze veertig jaren door de woestijn geleid heeft. Waar dit woord tot ons komt en in ons hart neerdaalt en ingaat, dan denken wij ook weer aan alle wonderwegen en leidingen van de Heere en zo komt men weer op "de voetstappen der schapen". Dan denkt men eraan, hoe Gods ontferming groot over ons was van onze vroegste jeugd af tot op deze dag toe! Uit hoeveel gevaren, verdrukkingen en noden heeft Zijn Vaderlijke Hand u niet gered en van hoeveel gebedsverhoringen kan niet die lange, afmattende reis door de woestijn getuigen, toen u tot Hem uw wenende stem had opgeheven te midden van uw ellende en droefheid!

Zie, waar zulk een woord in de ziel neerdaalt, daar begint een kind van God weer op te leven en denkt aan des Heeren wonderen van vroeger dagen en vroeger jaren. Dan spreekt de ziel: 'Ja, dat is toch nog waar, al heb ik ook op het ogenblik niets in de hand, ja, al is mijn hoofd moe en mat, te moe en te mat om alles te begrijpen en in te zien, zodat de hemel mij vaak als toegemuurd is, ja, al heb ik juist nu een hoge berg voor mij, waar ik niet weet hoe er overheen te komen! Maar wees maar stil, o mijn ziel! het gaat op de weg naar de hemel als bij een tocht op de schone Rijn! Dan ontmoet men wel eens met het vaartuig, waarop men is, een steile rotswand, die al meer en meer schijnt te naderen en waar geen uitweg schijnt te zijn. Dan weet men niet, hoe het moet gaan; aan de andere zijde van die steile rotsmuur moet men zijn, maar men kan er toch niet met het schip overheen of daartegen! En zie, als men vlak aan die rotswand is, heeft het schip maar een kleine wending te maken en men is om het dreigend gevaarte heen, dat nu achter ons ligt en meer en meer uit ons oog verdwijnt. Want wij konden de spleet niet zien, waar het schip doorheen voer en dat alles is geschied, eer men er om denkt of het vermoedt.'

Daarom spreekt de Heere tot ons door Zijn Heilige Geest, gedenk er toch aan, vergeet het niet, wat de Heere voor u deed. Dat geeft nieuwe moed en zo leert men nieuwe hulp en nieuwe kracht te verwachten van de Heere, hoe onmogelijk het ook mag schijnen. Laat ons daarom gedenken alle weldaden des Heeren, laat ons niet vergeten, langs welke wegen Hij ons geleid heeft, dan rechts, dan links, dan eens door diepten, waar onze zielen moesten sidderen en beven en dan weer boven over hoge bergen, waar wij Zijn lof bezingen met ons snarenspeel; dan eens door nacht en nevel, waar wij geen voet voor ogen konden zien. Dan weer beschenen door de heerlijke Zon der gerechtigheid, wanneer haar liefelijke stralen in ons hart schenen, dan eens door honger en gebrek, dan weer naar een verkwikkende rustplaats met palmbomen en zuivere, glasheldere waterfonteinen. Hoe was die gehele weg? O, wie kan begrijpen,

hoe hij gekomen is, waar hij heden staat! Wie was het begin en het eind, de Alfa en de Omega? Ja, het getal der wonderen Gods is ons te groot, zo wij ze alle vermelden moesten en de zalige eeuwigheid zal er toe nodig zijn, om ze naar waarde te vermelden en er de Heere voor te loven en te prijzen! O, wat zal het een eeuwige verrassing zijn, als wij werkelijk eens opgenomen worden in de zalige heerlijkheid en wij onze kronen zullen mogen werpen aan des Heeren voeten om dan samen te denken aan de lange, bange weg, die de Heere ons geleid heeft. De weg, die nog voor ons ligt, is misschien maar een handbreed meer.⁴ Daarom: *Wat buigt gij u neder o mijn ziel en bent onrustig in mij? Hoop op God! Want ik zal Hem nog loven voor de verlossingen Zijns aangezichts.* (Psalm 42: 6). Hij zal het ook verder maken!

Aan hoeveel gevaren ontsnapt niet het jeugdige kind! Hoe komt het door het heirleger van krankheden heen, die zijn leven bedreigen en neemt toe in krachten en wasdom? Welke gevaren voor lichaam en ziel bedreigen niet de jongeling, de jonge dochter, in de jaren van hun ontwikkeling? Hoe komt de jonge man, de jonge vrouw door dit alles heen? En dan dat heirleger van zonden bij het jonge kind al! Allereerst zonden van ongehoorzaamheid en opstand tegen hun ouders en allen, die boven hen gesteld zijn! Denk dan aan al de zonden van tweedracht, van nijd, van twist, aan al die overtredingen van het zesde gebod, om van de overtredingen van het zevende maar te zwijgen. O, wij zullen wel allen met Psalm 51 moeten bidden:

't Is niet alleen dit kwaad, dat roept om straf;

Nee! 'k ben in ongerechtigheid geboren.

Mijn zonde maakt mij 't voorwerp van Uw toeren,

Reeds van het uur van mijn ontvang'nis af. Psalm 51: 3.

Was God niet de Eerste, Die u van de verkeerde weg, van de weg naar de hel, waarop u van nature stond, terugriep en uw voeten richtte op de weg van de vrede? En toen Hij u Zijn allerheiligst Woord gaf, toen Hij u in Zijn school nam, hebt u dán niet eerst recht grondig bij uzelf uw verderf ontdekt?

Heeft niet de Heere gedurende die lange reeks van jaren, tegen uw moedeloosheid, ja, tegen uw wanhoop in, u het hoofd boven water gehouden? Heeft Hij niet Zijn belofte bij u waargemaakt, Zijn heerlijke belofte: "Wanneer gij zult gaan door het water, Ik zal bij u zijn; en door de rivieren, zij zullen u niet overstromen; wanneer u door het vuur zult gaan, zult u niet verbranden en de vlam zal u niet aansteken." (Jesaja 43: 2).

O, bedenk dit alles toch eens en vraag u dan eens af: hoe bent u toch door alles heengekomen. Hoe bent u zover gekomen als u nu reeds gekomen bent? Is Hij het niet, Die u geleid en gedragen heeft? Als kind hebt u misschien wel eens het bekende kinderliedje gezongen:

'k Ben een schaapje des Heeren,

Hij leidt mij bij de hand.

Later hebt u zeker dikwijls gelezen en van buiten geleerd: *De Heere is mijn herder, mij zal niets ontbreken!* Wat hebt u dan toch wel ervaren op de lange, bange weg, die u afgelegd hebt? Zeker hebt u boven alles geleerd, dat u een dom, onwetend schaap bent en niets meer dan dat. Maar toch een schaap. Want Hij was het immers, Die u opzocht op uw verkeerde weg, toen u in dikke duisternis rondwandelde. Was Hij het niet, die als de eeuwig trouwe Herder, toen u verkeerde wegen wilde inslaan, ervoor gezorgd heeft, dat de wolf u niet heeft verslonden? Heeft Hij u niet op de goede weide gebracht, waar u het heerlijkste groene gras hebt gevonden om uw honger, en het

---

⁴ Vier maanden later was hij, die deze woorden sprak, reeds thuis gehaald en zagen zijn ogen de Koning in Zijn schoonheid! Red.

helderste water om uw dorst te stillen? Wie heeft u zo trouw geleid? U bent toch zeker niet uw eigen leidsman geweest. O, hoe vaak zult u niet in blakende opstand tegen Hem zijn opgestaan. Hoe dikwijls hebt u niet eigen wegen verkozen, ja, bent u verkeerde wegen opgegaan! Maar de trouwe Herder heeft Zich weer over u ontfermd en u op de eeuwige weg teruggebracht. Zo komt Hem alleen de lof en ere toe, waarom wij ook zingen:

*Komt, maak God met mij groot;
 Verbreidt, verhoogt met hart en stem
 De nooit volprezen Naam van Hem,
 Die ons behoedt in nood.
 Ik zocht in mijn gebed
 De Heer ootmoedig met geweën;
 Hij heeft mij in angstvalligheên
 Geantwoord, mij gered.*

Psalm 34: 1.

Hoe lang heeft Hij u reeds geleid? Er wordt hier van "veertig jaren" gesproken. Er is menigeen, die onder de verkondiging of lezing van Gods Woord op deze vraag antwoorden kan: Veertig of meer jaren zijn verlopen sinds de Heere mij bij de hand vatte. Veertig jaren zijn een tijd van beslissing. Toen de zondvloed over de aarde zou komen, had de Heere driemaal veertig jaren geduld met de mensen, maar, toen die honderd en twintig jaren waren verlopen, kwam alles om, wat niet in de ark was geborgen. Welk een lange tijd, veertig jaren! En indien het voor u nog maar tien jaren geweest is, sedert de Heere u op de weg ten hemel bracht, welaan, als God u in het leven spaart, zie dan eens, of Hij, die vijf, of tien, of twintig jaren lang uw trouwe Leidsman was, dat ook niet verder zijn zal, twintig of veertig jaren lang.

Er wordt hier van een lange levenstijd gesproken. Hoe heeft Hij u geleid? Hoe ging dat toe? Langs welke weg ging dat? Door de woestijn heen? Nu, geef mij eens oprecht antwoord, u die dit ervaren hebt, en nog ervaart, is dit aardse leven iets anders dan een reis door een woestijn, waar weinig of niets groeit? Dat kennen de kinderen dezer wereld niet, die leven in weelde en overvloed, tot dat de grote zeepbel barst, en er niets overblijft dan een eeuwig huilen en knarsen der tanden.

Gods kinderen echter, worden hier door 's Heeren hand geleid, door de onvruchtbare woestijn. Want wie, o ziel, wandelt met u op deze weg? Uw God, nietwaar? Die God, die *de God van Zijn volk, de trouwe God Israëls* wil genoemd worden. Dat is de Drieënige God, Vader, Zoon en Heilige Geest. En tot de Heere Jezus zeggen wij, als wij genade ontvangen, om met Thomas een blik te werpen op Zijn wonden, ook met Thomas: *Mijn Heere, en mijn God!* Hij is onze Leidsman in de woestijn, en Hij zal er ons ook door heenbrengen!

Zie, mijn geliefden, als een kind een verre reis moet doen, dan is het toch heerlijk, zo het die reis niet alleen behoeft af te leggen, maar die doen kan in gezelschap van vader of moeder. Het reizen gaat heden ten dage wel veel gemakkelijker dan vroeger, maar toch zou een klein kind, al bevond het zich in de gemakkelijkste spoorwegwagen, niet in staat zijn zichzelf onder weg spijs of drank te verschaffen, en al had men die naast hem gezet, het zou toch niet weten, hoe het in handen te krijgen, het zou het hoogstens vermorsen of bederven. Maar is vader of moeder met hem op reis, o, wat een vreugde is dat, als die hun welvoorziene voorraadkorf eens opendoen, en het reizende kind van allerlei verkwikkend en heerlijk voedsel voorzien. Moet u honger of dorst lijden, van welke aard ook, dan is alles om u heen een woestijn, al bevindt ge u ook in de schoonste landstreken van de wereld. Want honger is een scherp zwaard, en de dorstende heeft geen rust, voor dat hij zijn dorst geleest heeft.

Daarom, o hoe heerlijk, dat God, de Heere, Zelf de Leidsman der Zijnen zijn wil op hun lange en bange pelgrimsreis door deze woestijn! Want op deze reis hebben zij geen teerkost in eigen hand, en mogen die ook niet in eigen hand hebben. Ach, al bezat u zoveel goud en geld, dat men er u onder kon begraven, geloof het mij, u kunt er nog niet eens van eten noch drinken, zo de Heere u geen honger en geen goede spijsvertering geeft. Dit zijn geen uit de lucht gegrepen woorden of zaken, die ik u meedeel, maar ik heb dit uit ervaring bij vele rijken gezien, die te zwak en ellendig waren om te staan en te zitten en die de slaap niet konden vatten op hun van alles wel voorziene bedden. Het is de Heere Jezus, die ons op zulk een wijze aan Zijn hand door de woestijn geleidt. Want Hij wil, dat wij bij aanvang of voortgang leren, Hem niet te kunnen missen, daar bij Hem alleen alle licht, alle leven, alle troost, alle zegen en overvloed is.

Konden wij zelf naar willekeur over alles beschikken, wij zouden geen behoefte aan de Heere Jezus, geen verlangen naar Hem meer hebben, en niet meer naar Hem vragen. Maar al bezaten wij ook uiterlijk alle schatten van deze wereld, toch zouden wij over al die rijkdom niet naar willekeur mogen noch kunnen beschikken, en dat heeft de Heere zo bestemd en verordend, opdat Zijn volk in Hem alleen, leven en overvloed zou hebben. Daarom is de weg door de woestijn naar het Kanaän der eeuwige rust een zalige weg, een hemelse weg, die eindelijk uitloopt op de eeuwige heerlijkheid, een weg, waarop alles, wat ons ontmoet, meewerkt om ons verlangen naar die eeuwige heerlijkheid op te wekken en te versterken, en ons te verheugen met hemelse blijdschap, als eindelijk het uurtje geslagen heeft, waarop wij uit de woestijn naar huis worden gehaald.

De Heere leidt de Zijnen door de woestijn, om hen te verootmoedigen, en hun te ontdekken, wat er in hun hart schuilt. Dat is het wat David eens uitdrukte (Psalm 119: 67): “Eer ik verdrukt werd, dwaalde ik; maar nu onderhoud ik Uw Woord.” En (Psalm 119: 92): “Indien Uw wet niet ware geweest al mijn vermaking, ik ware in mijn druk al lang vergaan.”

Er was een tijd, dat ik alles zelf tot stand kon brengen, of ten minste, dat ik dat meende. Toen vertrouwde ik op mijn eigen goede wil, die ik meende te hebben, ik vertrouwde op de oprechtheid en eerlijkheid van mijn hart. Want ik had nog niet geleerd, dat al het gedichtsel der gedachten van ‘s mensen hart ten allen dage alleenlijk boos zijn, (Genesis 6: 5b); en dat: “Arglistig is het hart, meer dan enig ding, ja, dodelijk, wie zal het kennen?” (Jeremia 17: 9). Ook op mijn eigen kracht steunde ik. Want ik had nog niet geleerd, dat die hoog geroemde eigen kracht louter zwakheid is!

De Heere leidt de Zijnen door de woestijn, opdat het openbaar zou worden, of zij dan werkelijk in eigen kracht bij de Heere Jezus kunnen blijven, en in Zijn wegen volharden. Want o, de Heere Jezus is zulk een eigenaardige Herder en Leidsman! Even vriendelijk en genadig als Hij is, even ernstig en streng kan Hij ook zijn. En evengoed, als Hij het verstaat de ziel liefelijk te omhelzen (Jesaja 38: 1), verstaat Hij het ook, tot hun eigen heil, op hun te toornen en te schelden (Jesaja 54: 9). Het moet openbaar worden, het moet u persoonlijk in de praktijk van het leven openbaar worden, dat u met uw ingebeelde goede wil, en met uw hooggeprezen vermeende kracht ook niet het geringste tot stand kunt brengen, dat in overeenstemming zou zijn met des Heeren wet en gebod. Dat het dus voor u een onmogelijke zaak is bij Hem te blijven. Opdat dit u duidelijk worde, is het u nodig verootmoedigd te worden, opdat de Heere Jezus steeds groter en dierbaarder worde in uw ogen en in uw hart.

Wie is nu de mens, die, zolang de Heere het hem nog niet anders geleerd heeft, niet gelooft, dat hij een oprecht en eerlijk hart heeft, en dat, al doet hij nu en dan, wat hij niet doen mag, en laat hij na, wat niet nagelaten mag worden, hij het toch recht goed meent? De Heere Jezus echter zei eens tot Zijn discipelen: "Hebt u nog uw verhard hart?" Het moet dus openbaar worden, wat er in het hart schuilt, en of u het werkelijk verstaat Gods geboden te volbrengen en bij uw Herder te blijven, of niet. O! door 's Heeren verootmoedigingen zal het u wel klaar en duidelijk blijken, dat u een arglistig en afwijkend hart hebt; dat telkens en telkens afhoereert van de levende God.

Maar Hij, die gezegd heeft: "volg Mij na", is ook zo getrouw en barmhartig, dat Hij ook gezegd heeft: "Ik zal u onderwijzen, en u leren van de weg, die u gaan zult; Ik zal raad geven, Mijn oog zal op u zijn." (Psalm 32: 8). Ja, de Heere verootmoedigde u, o ziel, maar wat was daarbij Zijn doel? Om u te verhogen te Zijner tijd! Niet in uw eigen hoogheid, maar in de hoogheid van Hem, uw gezegend Hoofd en Koning! Hij wil u grondig verootmoedigd hebben, opdat u recht zoudt proeven en smaken, tot uw eigen troost, wat u aan Hem hebt, als uw Profeet, Hogepriester en Koning. En dat u, o gemeente Gods, een schaar van koningen en priesters zou zijn, in Hem en voor Hem, nadat Hij u gewassen heeft in Zijn bloed.

Daarom ontnemt de Heere Zijn volk wel eens het dagelijkse brood, zodat zij niets meer te eten hebben, en laat de wateren verdrogen, die hun dorst moesten lessen. Maar nochtans, nochtans, hoe veel zijn de weldaden, die de Heere in dit leven, op deze reis door de woestijn, Zijn volk laat toevloeien! Ontneemt Hij u in dit leven, wat u méér was als het licht der ogen, dan bergt Hij het veilig weg in Zijn hemels kabinet, voor een heerlijke, eeuwige toekomst. Hoe vaak geschiedt het niet op deze reis, dat die arme pelgrims hun troost, die hen als water en brood des levens is, verliezen, zodat zij wenend uitroepen:

*Onttrekt u Heere! het Dijne,
Blijft zonde en dood het mijne!*

De Heere brengt de Zijnen in de woestijn, de Heere laat hen hongeren, opdat openbaar worde, wat in hun harten schuilt. Wat schuilt er dan in onze harten, geliefden?

Is het niet louter ongeloof, zodat wij daar heen wandelen met de boze gedachte, ik zal nog eens omkomen van honger; en mijn enig vooruitzicht is de dood!? Zijn wij niet telkens en telkens weer vervuld van moedeloosheid en droefheid? En allerlei oude en nieuwe zonden en zorgen klimmen gedurig in ons hart op. Hoe meer het doel der reis nadert, hoe groter wordt de zwakheid van het lichaam, hoe talrijker worden de bezwaren van de ouderdom. Men kan niet meer zo helder zien, ook geestelijk kan men niet meer zo alles begrijpen, wat men vroeger zo zonneklaar zag. Men kan niet meer goed lopen, men kan ook niet meer huppelen en springen, als toen men jong was. Men kan niet meer zo goed eten en drinken als vroeger; de spijzen, al zijn zij ook nog zo goed klaar gemaakt, staan de ouden van dagen wel eens tegen.

En wat doet nu de Heere? Waarom laat Hij Zijn volk hongeren en dorsten? O, Hij spreekt over Zijn eigen lieve volk geen oordeel van de dood uit, Hij wil niet, dat zij door honger en dorst omkomen, maar Hij zegt in Deut. 8: ***Ik spijsde u met manna!*** Dat was het brood der engelen, dat was hemels brood!

Niemand is goed, niemand is God, dan de Heere alleen. Daarom hebben wij ook alle oorzaak, deze God te eren, Die ons, naar Psalm 100, gemaakt heeft tot schapen Zijner weide. Hij alleen is goed, Hij alleen barmhartig, Ja, Hij alleen is de Bornput van alle leven en zegen, voor tijd en eeuwigheid. O, is Hij niet barmhartig, is Hij niet goedertieren, als Hij Zijn volk toeroept: 'O Mijn volk, vergeet Mij niet, bedenkt toch, dat u in Mij, en door Mij alles hebt, wat u behoeft voor lichaam en ziel, voor tijd en eeuwigheid?'

Daar alleen Zijn rechten en geboden, daar alleen de inzettingen, die Hij ingesteld heeft, de mens kunnen brengen, waar hij wezen moet, en hij alleen daardoor het doel der reis zal bereiken, is de Heere dan niet getrouw en barmhartig, als Hij ons Zijn geboden, rechten en inzettingen voorhoudt?

Wij hebben hier in Deut. 8 een talrijk volk voor ons, dat uit vele honderd duizenden bestond, en tot dat volk sprak de Heere: "*Gedenk Mijner! En gij zult gedenken, al de weg, die u de Heere uw God deze veertig jaren in de woestijn geleid heeft.*"

Was dat een heidenvolk? Nee! Het was Israël, het was een volk, waarvoor de Heere Zijn wonderen en weldaden groot gemaakt had. Want had de Heere het niet met een sterke arm uitgeleid uit het diensthuis van Egypte? Nu, jawel! Maar wat gaat dat ons aan? Israël had deze wonderen en weldaden vergeten. Maar nog eenmaal, wat gaat ons dat aan? Wat gaat dat mij aan?

Ach, geliefden, laat ons liever, in plaats van zo te spreken, op de borst slaan, en zeggen, moest de Heere nog tot dit bevoorrechte volk zeggen: "Gedenk Mijner en Mijn wegen!" Wat zijn wij dan? Ben ik dan voortreffelijker dan dat volk, dat de Heere Zelf uit het diensthuis van Egypte had uitgeleid met Zijn uitgestrekte arm? Heb ik een beter geheugen voor 's Heeren weldaden en wonderen, dan dat volk? Of heb ik niet een even verhard hart als zij, om al de weldaden en wonderen Gods te vergeten? De Heere zegt in ons hoofdstuk wel vijf of zesmaal tot Zijn volk: *Ik ben de Heere uw God!* Nu vraag ik u allen eens op de man af: beschouwt u het eigenlijk wel als een voorrecht, dat de Heere uw God wil zijn! Ik vraag u: "houdt u Zijn rechten en geboden?" Of spreekt u, om er maar van af te zijn: "die geboden houdt immers toch geen mens!"

Zo! Maar verstaat u de geboden en inzettingen des Heeren wel, waarvan hier in Deuteronomium sprake is? Indien geen mens de geboden en rechten houden kan, waarvan hier gesproken wordt, waarom scherpt de Heere die Zijn volk dan zo ernstig in? Waarom houdt Hij hen dan deze geboden voor? Waarom spreekt Hij zo ernstig en liefdevol: *houdt deze geboden toch!*

U zult mij misschien ten antwoord geven: 'Ja, dit juist maakt mij zo angstig. Want als ik aan Gods geboden denk en aan de vervulling daarvan, dan voel ik niets dan angst voor de verdoemenis der wet, en hoe ik in alle opzichten de eeuwige dood verdiend heb.'

Ja, dat hebt u wel goed gezegd, en o, was u van die waarheid meer doordrongen! Indien u werkelijk voelt, dat u verdoemd en verloren bent, omdat u Gods gebod niet houdt, noch ooit gehouden hebt, is er dan nog raad en hulp voor u? Ik zei al eerder: als de Heere hier in Deut. 8 spreekt van al Zijn geboden, zo heeft Hij allereerst het oog op het eerste gebod: "Ik ben de Heere uw God, die u uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgeleid heb. Gij zult geen andere goden hebben voor Mijn aangezicht!" Meent de Heere, als Hij hier spreekt van "andere goden" alleen uiterlijke afgodsbeelden? Die hebben wij, die ons *evangelisch*, die ons *gereformeerd* noemen, immers niet in onze huizen of kerken? Maar wil ik u eens zeggen, wat onze afgoden zijn? Onze afgoden zijn al die ijdele gedachten, waardoor wij onze harten verhovaardigen en opblazen. Dan menen wij, als wij het oog slaan op hetgeen wij zijn en bezitten, hetzelfde waarvan de Heere spreekt in het 17^e vers van ons hoofdstuk: "Mijn kracht, en de sterkte mijner hand heeft mij dit vermogen verkregen, en het is door mijn wijsheid en vlijt, dat ik geworden ben, wat ik heden ten dage ben!" Dan spreekt de Heere echter: 'Nee! Zo ligt de zaak toch niet!' Dat moet de Heere u voorhouden, opdat u in Zijn geboden zou wandelen, en niet vergeten, met welk een reeks van wonderen de Heere u tot nu toe geleid en gedragen heeft op de afgelegde weg door de woestijn. De Heere

laat u aanzeggen, dat alles, wat u hebt, u van de Heere is gegeven. En dat Hij uw God is! Maar is de Heere wel werkelijk uw God?

Zolang u nog niet tot de Heere uw God bekeerd bent, kunt u Hem onmogelijk als uw Heere erkennen, en als uw God aanbidden. Verlies dit toch niet uit het oog. Want zolang u Hem niet als uw God gevonden hebt, beeldt ge u in, uw eigen heer te zijn, en weet niets van de waarachtige vreze Gods. Maar dat heft toch het eerste gebod niet op en wat de Heere daarin tot u spreekt. Daarom nu leg ik u de vraag voor: bent u een Heiden of een Christen? In wiens driemaal heilige Naam bent u gedoopt? Bent u niet gedoopt in de Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes? En heeft de Heere toen ook u niet laten aanzeggen, dat Hij u uit het diensthuis van Egypte had verlost?

Misschien zal de een of ander mij antwoorden: hoe kunt u toch van mij denken, dat ik de Heere mijn God zou vergeten?

Ik kan er niet naar vragen, geliefden, welke goede gedachten u omtrent uzelf koestert, maar ik roep u met alle ernst der liefde toe: luister toch naar hetgeen uw God van u getuigt! Hij roept u toe: "Gedenk Mijner, gedenk toch aan al de weg, die de Heere uw God u deze veertig jaren in de woestijn geleid heeft, hoe Hij u tot Zich heeft getrokken en u aan Zijn Vaderlijke hand heeft genomen, van het ogenblik af, dat Hij uw voeten gezet had op de weg des vredes. Beken dan in uw hart, dat de Heere uw God u kastijdt, gelijk als een man zijn zoon kastijdt." (vers 5).

"Maar ik ben toch niet uit Egypteland, uit het diensthuis, geleid, gelijk de kinderen Israëls?"

Zo? Dan bent u wel zeer te beklagen. Want is de macht der zonde en van de duivel nog niet een veel grotere macht dan de macht van de koning van Egypte? Is het diensthuis van de zonde en de duivel niet een vreselijk diensthuis, waarin men, als een rechte slaaf, moet arbeiden en zwoegen, en waarin men niet de Heere des hemels en der aarde, maar de duivel, de wereld en zichzelf dient? Is er één slavernij erger, dan die, waarbij men op eigen kracht vertrouwt en vol aanmatiging en inbeeldingen des harten daarheen leeft? Is er een treuriger, jammerlijker toestand, dan zich verwijderd te houden van God en Zijn heil? Wij hebben immers allen het antwoord geleerd op die heerlijke eerste vraag van onze Catechismus: "Wat is uw enige troost in leven en in sterven? Dat ik met lichaam en ziel, beide in leven en in sterven, niets mijns, maar mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben, die met Zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomen betaald, en mij uit alle geweld van de duivel heeft verlost; en alzo bewaart, dat zonder de wil mijns hemelsen Vaders geen haar van mijn hoofd vallen kan, ja, ook, dat mij alle ding tot mijn zaligheid dienen moet. Waarom Hij mij ook door Zijn Heilige Geest van het eeuwig leven verzekert, en Hem voortaan te leven van harte willig en bereid maakt."

Ziet u nu, dat dit woord "Ik heb u uit het diensthuis geleid, " voorzeker ook u aangaat? Ja, het gaat u nog veel nader aan, dan de kinderen Israëls. Of u nu God voor uw God houdt of niet, of u onbekeerd blijft en daarheen wandelt, neemt dit toch het feit niet weg, dat Jezus Christus in de wereld is gekomen, om zondaren zalig te maken. En uw verloren toestand verhindert niet, dat, zodra u tot Hem de toevlucht leert nemen, en Hem hart en hand schenkt, Hij u ook zal vervullen met Zijn zoete vrede, en u de zekerheid zal geven, dat ook u Zijn duur gekocht en geliefd kind bent.

Ik herhaal het: waar de Heere spreekt, zoals in Deut. 8: 6: "Houdt de geboden des Heeren uws Gods, om in Zijn wegen te wandelen en Hem te vrezen." Daar nodigt Hij de diep terneer gedrukte zondaar vriendelijk uit, ja, Hij smeekt hem, als het ware, dat hij toch doe, wat de Heere hem voorhoudt. Kan een machtig heerser, een machtig

keizer of koning iemand groter genade en neerbuigende goedheid bewijzen, dan door te spreken: *gedenk mijner! vergeet mij toch niet!*

U weet immers, dat Ik u lief heb, u hebt het immers zo dikwijls ondervonden, dat Ik u alles heb vergeven. Dat Ik u voorzien heb van alles, wat u behoefde, en alles voor u heb in orde gebracht. Daarom: gedenk er aan, zodra u in nieuwe nood of verlegenheid komt, gedenk er aan, wat Ik u gezegd heb, namelijk, dat Ik uw God en Weldoener ben en blijf, tot in alle eeuwigheid. Kom maar tot Mij, zo dikwijls u gebrek hebt, en u zult ervaren, dat Ik u nooit lastig zal vinden, nooit verdrietig op u zal zijn, maar dat Ik u steeds op nieuw wil helpen en bijstaan! Is dat niet een liefelijk gebod! Zijn dan in werkelijkheid de afgoden iets meer dan loutere ijdelheid?

Wat heb ik aan de beloften van een mens, hoe groot en machtig hij ook zij? *Heden groot, morgen dood*; morgen is hij misschien een lijk, of hij vergeet mij! Of hij heeft heden de beste wil om mij te helpen, maar morgen is het niet meer in zijn macht. Kan ik dus op de beloften van enig mens mijn heil bouwen! Ach, maar al te veel zijn er, die dat doen, en zij ervaren tot hun eigen schande en schade, dat zij op rook en ijdelheid hebben vertrouwd, en dat hun afgod hun niet helpen kan in de nood. Maar God helpt! Daarom mogen wij wel vol vreugde en verbazing uitroepen: *Ja, wie helpt zó als Hij?* Ja, Hij denkt aan Zijn armen en nooddruftigen. *En het zal geschieden, eer zij roepen, zo zal Ik horen* (Jesaja, 65: 24). Hij gedenkt Zijn woord, Hij doet, wat Hij heeft gezegd, Hij vergeet Zijn belofte nooit of nimmer.

Heeft God u, misschien in uw jeugd, een belofte gegeven? Zie dan eens, als u oud en grijs bent geworden, of de Heere het woord heeft vergeten, dat Hij tot u heeft gesproken, toen u jong was. Zie of u het uw gehele leven dan niet hebt ervaren, en nog zult ervaren: “Bergen zullen wijken, en heuvelen wankelen, maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere, uw Ontfermer.” (Jesaja, 54: 10). Bedenk eens, of dat woord niet altijd waar is geworden?

Ja, Hij verootmoedigde u, Hij verzocht u, om u daarna wel te doen. Er staat niet, dat Hij u in de verzoeking liet omkomen. Dat heeft Hij nog nooit toegelaten, niet bij één dergenen, die Hij Zelf, om ze te verootmoedigen, in nood en duisternis bracht, en die Hij daarna Zelf leerde, uit hun nood en uit hun duisternis tot Hem te roepen en tot Hem de toevlucht te nemen. Maar Hij heeft hen steeds van alle boos werk verlost, en zal ze ook nog daarvan verlossen. Al Zijn gedachten over u, o gij door onweder voortgedrevene, zijn geen gedachten van de dood, maar van louter zegen en vrede.

Wonderbaar zijn, weliswaar dikwijls Zijn wegen, ja, dikwijls ijzingwekkend en vreemd. Het schijnt niet de rechte weg naar het beloofde Land te zijn, als men jaren lang in de woestijn moet ronddwalen. Wat is dan de weg door de woestijn? Hij Zelf is de Weg, waar u de weg niet weet. Hij, die gezegd heeft: *Ik ben de Waarheid*, is de Waarheid, waar u niets verstaat uit u zelf, dan allerlei dool- en leugenpaden in te slaan. Hij, die gezegd heeft: *Ik ben het Leven*, is uw leven, als de dood u bedreigt. Zijn weg met de Zijnen loopt door de woestijn, opdat zij, die aan Zijn geboden gedenken, en dus bij Hem blijven, Hem meer en meer, als hun trouwe, levende God en Zaligmaker zouden leren kennen. Zij zullen het beleven, dat deze weg een goede weg is, een heerlijke weg, juist de weg door de woestijn. Juist op deze weg ondervinden zij, van dag tot dag, van stap tot stap, wat zij aan hun God hebben, en leren zij inzien, hoe algenoegzaam Hij is, hoe almachtig Hij is, en hoe er bij Hem alleen leven en overvloed is te vinden.

Stel u eens een hemel voor, zonder de Heere; wie der Zijnen zou het daarin kunnen uithouden? Want u arme, ja, doodarme mensenziel, - ontdaan van het beeld Gods,

moet weer met dit beeld verzadigd worden, - zij moet God hebben, haar God, anders kan de hemel haar geen hemel zijn. Denkt eens aan de huizen, die u gebouwd hebt, en waarin u woont: indien de Heere daarin niet wordt aanbeden en geëerd boven alles, zijn het dan geen spelonken vol onreinheid en ongerechtigheid? Stel u allerlei rijkdom en overvloed voor, stel u gehele wagens vol daarvan voor, zonder dat u God de Heere tot uw God en Heere hebt, wat kan dat alles u baten? Overvalt ziekte u, of klimt de dood door uw vensters, dan moet u al die rijkdom en overvloed laten staan, en u kunt er uw brandende dorst niet mee lessen.

Maar weet u, wat een heerlijke verkwikking, een verkoelende lafenis is in de ure van de dood? Een God en Zaligmaker te hebben voor zijn onsterfelijke ziel, een getrouwe Heere en Heiland voor tijd en eeuwigheid. Wanneer nu Zijn weg met u door de woestijn loopt, zodat u een tijd lang honger en dorst moet lijden en, om uw weg tot een woestijn te maken, behoeft die honger en dorst niet een honger alleen naar lichamelijke verzadiging en lafenis te zijn, maar de Heere kan u ook andere ontberingen, ja, allerlei kruis en leed op de schouders leggen. Nochtans zal de Heere u doen ervaren, dat Hij uw God is!

Werp u maar met uw ganse hart, met alles, wat u drukt en bezwaart in Zijn armen. Werp al uw bekommernis op Hem, die eens tot u sprak: *Ik ben de Heere, uw God*. Zie dan eens, of Hij ook u niet, op Zijn tijd en te Zijner tijd en ure, zal verheugen! Dan zult u, evenals de kinderen Israëls, toen zij het hemelse brood rondom hun tenten vonden liggen, Uitroepen: *Manna?* Dat wil zeggen, *wat is dat?* Waar komt dit nu plotseling vandaan? Of meent u, dat God de Heere de tranen niet telt, de verborgen zuchten niet hoort? Maar wat is dan Zijn doel met deze weg door de woestijn? Hij wil de hoogmoed van uw hart breken.

Van tweeën een: óf u regeert zelf, en laat u door de duivel beheersen; welnu, zie dan eens wat er van u terecht komt, als ge u met en door de duivel, die zelf niets dan louter hoogmoed is, laat opblazen; óf u verootmoedigt u voor Hem, die de hovaardigen wederstaat, maar de nederigen genade geeft. O, welgelukzalig bent u te achten, als u dit laatste doet, en voor uw God openhartig bekent, dat u een verkeerd en hoogmoedig voorwerp bent! Dan zult u uitroepen: ‘Ja Heere, U bent rechtvaardig; ik was en ben een vat vol hoogmoed. Wat kwam er niet uit mijn hart te voorschijn? Was het niet louter trots, eigenwaan, ijdelheid en opgeblazenheid, waardoor ik mij steeds inbeeldde heel wat uit te kunnen richten? Maar U, o mijn God, U hebt mij veilig geleid, mij getrouw verootmoedigd, zodat ik ontdekt werd aan de dood en het verderf van mijn eigen hart! Ik moet het erkennen, ik had mijn eigen beeld in de spiegel aanschouwd, en ik had een welbehagen aan mijzelf, alsof ik een God was, maar nu hebt u mij geleerd, dat u alleen God, dat u alleen de Heere bent. *Daarom verfoei ik mij, en ik heb berouw in stof en as, evenals Job*’ (Job 42: 6).

Nog eenmaal vraag ik: waarom geleidt de Heere Zijn volk door de woestijn? Om ons om te doen komen? Om de duivel en al zijn handlangers de vreugde te verschaffen, te kunnen zeggen: de Heere was niet bij machte Zijn werk met u te volbrengen!?

Nee! De Heere gaat met u de weg door de woestijn, om u allerlei wonderen te doen beleven. Leeft de mens van brood alleen? Is brood het enige levensmiddel, waardoor de mens gevoed en versterkt wordt? Of is alles, wat u voor het uitsluitende middel houdt, ook werkelijk uitsluitend het enige middel, waardoor u aan ‘t leven blijft? Waarom staat er dan Psalm 37: 5: “Wentel uw weg op de Heere, en vertrouw op Hem, Hij zal het maken.” Daarbij blijft het: *de mens leeft niet alleen van het brood, maar van alles wat uit des Heeren mond uitgaat*. Blijft daarbij, dan vindt u rust en rijkdom, een ieder naar zijn stand, overvloed van goud en zilver. Laat u echter Gods waarheid

varen, dan zal alles u tussen de vingers wegvloeien, hoe machtig, hoe rijk u ook zijn moogt. God leidt ons door de woestijn, opdat wij zouden ondervinden, dat Hij nog dezelfde is, als in de dagen vanouds.

In den beginne schiep God de hemel en de aarde. Dat deed Hij door Zijn Woord, door Christus, Zijn eniggeboren Zoon. In dat Woord, in die Christus is alles, wat wij behoeven voor tijd en eeuwigheid. Konden de kinderen Israëls dat vasthouden? Nee! Want anders zou de Heere dit liefelijke: *gedenk er aan!* niet zo dikwijls herhalen. Kunt u het beter vasthouden dan zij?

O, dan behoefde de Heere het u niet zo herhaaldelijk te laten aanzeggen. Maar Hij, die de Eerste is geweest, blijft - geloofd en geprezen zij daarvoor Zijn Naam - ook de Laatste in het strijdperk. Had de Heere geen overvloedige oorzaak Zijn volk zo toe te spreken? Wat hadden zij gedaan, deze veertig jaren lang? Hebben zij niet gedurig de geboden huns Gods, de voorrechten, die Hij hun had gegeven, vergeten? Hoe vaak, hoe vaak zagen zij niet op deze afgod, of op die afgod, hoe vaak, hoe vaak hunkerden zij niet, dan naar deze, dan naar die valse leer? Het volk Israëls heeft voortdurend zijn weg bedorven, en zichzelf in het ongeluk gebracht.

Ook wij, geliefden, maken het geen haar beter, ook wij bederven voortdurend onze weg, en helpen onszelf opnieuw ten verderve. Maar God de Heere is zó genadig, zó barmhartig, zó goedertieren, dat Hij ons voortdurend opnieuw laat toeroepen: *vergeet niet, dat Ik uw God ben, uw getrouwe Zaligmaker!* Opdat wij het toch zouden geloven, dat ook in de woestijn, waar geen bakovens zijn, om ons dagelijks van brood te voorzien, het brood van de hemel zal nederdalen, en dat, waar geen water is om te drinken, God almachtig niet alleen de steenrots kan, maar ook wil en zal splijten, opdat overvloed van water ons zou verkwikken. Wie zal het dankbaar aannemen, wat de Heere spreekt?

Hij, die elk ogenblik zich daarop betrapt, dat hij in een oogwenk van God de Heere gescheiden is, en dat het hem zo gegaan is zijn gehele leven lang. Dat echter daarentegen de trouwe God Israëls, hem juist met zulke woorden, als wij u uit Deuteronomium 8 voorhielden, vasthoudt bij Zich. Waarvoor vele oude en stervende christenen Hem loven en prijzen. Ja, Hij houdt vast, Hij houdt getrouw vast! En waar Hij ons, als wij boven de afgrond zweven, op Zijn sterke arm draagt, daar prijst Hij ons nog bovendien, en zegt: *u hebt goed vastgehouden, Mijn kind!* Amen.